

วิเคราะห์นโยบายของ ว. ณ ประมวญมารค

บทคัดย่อ

ของ

สุทิมา นาคเสวี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2524

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำวันสัปดาห์พิจารณาปัญหานี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

เรื่อง ๕๕ ขกข ๕๖๔ ประธาน

๒๕๖๓ ๕๖๔ ขกข. กรรมการ

ประกาศคุณานุประการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้เพราะความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ คุณหญิง
เต็มสิริ บุญสิงห์ ประธานกรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ โนรี ชื่นสำราญ กรรมการ
ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขด้วยความเอาใจใส่ จนปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้รับพระกรุณาจากหม่อมเจ้าปิยะรังสิต รังสิต ซึ่งได้ประทาน
ข้อมูลชั้นต้นอันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์หัตถนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค ผู้ศึกษา
รู้สึกซาบซึ้งในพระกรุณาเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ลดา รัตกสิกร คุณเกรส เปเรรา อาจารย์สถิตย์ เสมานิล คุณวาสนา พรหมรัตนพงศ์
อาจารย์วิรัช ศรีกุลานนท์ คุณอุษงค์ จันทวิช คุณฉมุล อภิพยัคฆ์ พระมหาทองปอนด์
อตุลโกสโล และคุณภรณ์การ ฤทธิเดช ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือผู้ศึกษาในคันความรู้
เกี่ยวกับพระประวัติของ ว. ณ ประมวลมารค และสภาพสังคมไทยในสมัยที่ปรากฏใน
วรรณกรรม ตลอดจนให้ข้อคิดในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายสุดนี้ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ผู้เป็นกำลังใจ ให้ความสนับสนุนผู้ศึกษา
ด้วยดีตลอดมา

ชอุมา นาคเสวี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญในการศึกษาค้นคว้า	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้า	7
2 วิเคราะห์วนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร	18
ลักษณะของนวนิยาย	18
วิเคราะห์วนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร	19
รูปแบบ	19
เนื้อเรื่อง	19
โครงเรื่อง	27
การเปิดเรื่อง	28
การสร้างปมปัญหาหรือข้อขัดแย้ง	32
จุดที่ปมปัญหาได้รับการแก้ไข	36
การคลายปม	37
การปิดเรื่อง	38
แก่นเรื่อง	45
ตัวละคร	47

ตัวละครประเภทมนุษย์	50
ตัวละครประเภทสัตว์	80
ฉาก	97
ฉากจากสถานที่จริง	99
ฉากสมมุติ	108
ฉากที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ตัวละคร	110
บทสนทนา	114
บทสนทนาที่สมจริง	115
บทสนทนาที่เหมาะสมกับฐานะตัวละคร	118
บทสนทนาที่บอกอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร	120
บทสนทนาที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง	123
กลวิธีในการแต่ง	126
กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง	127
กลวิธีเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง	133
ลักษณะเฉพาะในด้านการใช้คำ ส่วนนวนโวหาร	138
การใช้คำ	138
ส่วนนวนโวหาร	144
อารมณ์ขัน	149
การบรรยายหรือพรรณนาความ	155
3 วิเคราะห์พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ ว. ณ ประมวณมารค	
ที่สะท้อนในนวนิยาย	164
พระประวัติของ ว. ณ ประมวณมารค	167

วิเคราะห์พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ	ว. ณ ประมวณุมารค	
ที่สะท้อนในนวนิยาย		183
เนื้อเรื่อง		183
ตัวละคร		186
ฉาก		205
บทสทนา		216
4	วิเคราะห์สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยที่ปรากฏใน	
วรรณกรรม		222
สภาพบ้านเมืองโดยทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2475 - 2500		223
วิเคราะห์สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยที่ปรากฏ		
ในวรรณกรรม		225
การแต่งกาย		225
อาหารการกิน		229
การพักผ่อนหย่อนใจ		233
ยานพาหนะ		240
5	สรุปผลการศึกษา และขอเสนอแนะ	247
บรรณานุกรม		251

ภูมิหลัง

นวนิยายเริ่มมีขึ้นในประเทศไทยตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะสมัยนั้นเจ้านายและข้าราชการที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศได้นำวรรณกรรมแบบตะวันตก อันได้แก่นวนิยาย เรื่องสั้น และบทละครมาสู่ประเทศไทย มีการออกวารสารและนิตยสารต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการแปลหรือดัดแปลงวรรณกรรมจากตะวันตก

วารสารที่มีความสำคัญต่อการกำเนิดนวนิยายในเมืองไทยมากที่สุดก็คือ ลัทธิยานันเป็นวารสารที่ลงเรื่องแปลจากนวนิยายในรูปของตะวันตกเป็นเรื่องแรกเมื่อ พ.ศ. 2443 "โดยพระยาสุรินทราชาได้แปลเรื่อง 'ความพยาบาท' จากนวนิยายภาษาอังกฤษชื่อ แวนเดตตา (Vandetta) บทประพันธ์ของ แมรี คอเรลลี (Marie Corelli) นักประพันธ์สตรีชาวอังกฤษ โดยใช้นามปากกาว่าแม่วัน เรื่องความพยาบาทแม่วานจะเป็นนวนิยายตะวันตก แต่ก็ป็นนวนิยายที่เป็นภาษาไทยเรื่องแรก"¹

งานเขียนรูปนวนิยายที่นำมาแปลในระยะต้น ๆ ส่วนมากเป็นวรรณกรรมของชาติตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา แต่วรรณกรรมที่นิยมแปลกันมากคือวรรณกรรมอังกฤษ ทั้งนี้เพราะ "นักแปลส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจากประเทศอังกฤษ จึงคุ้นเคยกับวรรณกรรมอังกฤษมากกว่าชาติอื่น"²

¹ สุพรรณี วราทร ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย หน้า 54 - 55

² ก. หน้า 80

ลักษณะวรรณกรรมที่แปลในสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นนวนิยายผจญภัย นวนิยายประเภท ตื่นเต้นผจญภัย เรื่องเกี่ยวกับนักสืบ ตลอดจนเรื่องความรักที่จบลงด้วยความสมหวังของ ตัวละครเอก ไม่มีผู้สนใจจะแปล "หนังสือที่มีคุณค่าทางวรรณกรรมที่กลายมาเป็นวรรณคดีอังกฤษ สมัยนี้ เช่น วอลเตอร์ สก็อต ซาลส์ ลิกเก็นส์ ยอร์ช เอเลียด แทรกคอดเลย์ เป็นต้น"¹

ในเวลาต่อมาแนวความคิดในการเขียนนวนิยายของชาวตะวันตกทำให้คนไทยหันมาคิด แต่งเรื่องขึ้นเองบ้าง ผู้แต่งนวนิยายไทยคนแรกคือ หลวงวิลาศปริวัตร ซึ่งแต่งเรื่องความ ไม่พยายบาท นวนิยายเรื่องดังกล่าว ผู้เขียนแต่งขึ้นตามคติของพุทธศาสนาที่ว่าเวรย่อมระงับ ด้วยการไม่จองเวร

อย่างไรก็ตามนวนิยายไทยสมัยเริ่มแรกยังคงนิยมลอกเลียนแบบจากนวนิยายตะวันตก จนถึงกับมีคำเล่าสืบทอดกันว่า "นักประพันธ์บางคนแต่งให้พระเอกนางเอกพรอดรักกันอยู่ ใต้ต้นโพธิ์เทศมีนอช หรือบรรยายภาพสวนมีหิมะตก"² ต่อมานวนิยายไทยก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่ง "เขาระยะเจริญเป็นรูปแบบของไทยในรัชกาลที่ 7"³ ถึงคำกล่าวของ สุพรรณิ วราทร ว่า

นวนิยายเริ่มมีลักษณะเป็นไทยแท้ในสมัยรัชกาลที่ 7 อันเป็นผลจากการที่ประชาชน มีการศึกษาคึกคักขึ้น จำนวนผู้อ่านออกเขียนได้มากขึ้น กิจกรรมหนังสือพิมพ์และการ ประพันธ์จึงเจริญรุ่งเรือง นักประพันธ์มีจำนวนเพิ่มขึ้นกว่าสมัยก่อน ๆ มีแนวการ เขียนต่าง ๆ กัน และเริ่มมีนักประพันธ์อาชีพ นวนิยายในสมัยนี้มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้าน เนื้อเรื่อง ตัวละคร แนวคิด ส่วนภาษา และท่วงทำนอง

¹ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ "หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย" ใน วรรณไวทยาการ หน้า 77

² พ.ศ. (นามแฝง) "อ่านหนังสือ" ราชบัณฑิตยสถาน 2 : 43 - 45 เมษายน - กรกฎาคม 2520

³ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ล.ศ. หน้า 78

แถม กล่าวคือ มีเหตุผล มีความจริง ส่วนภาษากระชับ สละสลวย
และมีกลวิธีในการแต่งที่แปลกน่าสนใจยิ่ง¹

นับแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา นวนิยายไทยแท้ก็ได้รับความนิยมนับมาจนถึงปัจจุบันนี้

ในวงวรรณกรรมไทยปัจจุบัน นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่ประชาชนทั่วไปนิยมอ่านกันเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุที่ "นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่เข้าถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้มากที่สุด มีความง่าย ความบันเทิงเพลิดเพลินแทรกซ้อนอยู่ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นเรื่องเบาสมอง"² และนอกเหนือจากความบันเทิงใจแล้วนวนิยายยังเป็น "หนังสือที่สังคมไทยยอมรับว่ามีคุณค่า เป็นหนังสือที่ให้ทั้งความบันเทิง ความรู้ และความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ นวนิยายให้ความรู้กระจ่างเกี่ยวกับอดีต ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี การดำรงชีวิต การแต่งกาย ทำให้เรามองเห็นปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน"³

เมื่อนวนิยายได้รับความสนใจจากผู้อ่านอย่างกว้างขวาง จึงมีนักประพันธ์เสนอผลงานด้านนวนิยายเป็นอันมาก ผู้ที่ได้รับความนิยมมี อิงอร พยัคฆ์ กฤษณา อโศกสิน และ ว. ฒ. ประมวลมิตร เป็นต้น

ว. ฒ. ประมวลมิตร ทรงเป็นนักประพันธ์ที่สร้างสรรค์ผลงานไว้มากหลายประเภท มีทั้งบทความ สารคดี นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่องสั้น นวนิยาย สำหรับผลงานด้านนวนิยายทรงแต่งไว้ 5 เรื่องคือ ปรีดา เจ้าสาวของอาเนต รัตนาวดี นิกกับพิม และนี่หรือชีวิต

¹ สุพร ณี วราทร ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย หน้า 285

² "นวนิยายนำเนาก้าวไปสู่ยุคใหม่" อักษรศาสตร์พิจารณา 5 : 3 - 5 ตุลาคม - พฤศจิกายน 2518

³ อมรา เทพกรณ การวิเคราะห์คุณค่าของหนังสืออ่านนอกเวลา ระดมศึกษาค้นคว้า หน้า 3

นวนิยายของ ว. ฌ ประมวลมารค มีผู้ให้ความสนใจและวิจารณ์อยู่เสมอ เช่น
 เจื้อ สตะเวทิน กล่าวถึง ว. ฌ ประมวลมารค ว่า "ทรงเขียนนวนิยาย
 มานาน และมีผู้ชื่นชมมาก ลักษณะแห่งท่วงทำนองเขียนกระปรี้กระเปร่า มีชีวิตชีวา และ
 มักมีอารมณ์ขันอย่างสุภาพ เนื่องจากทรงอ่านหนังสือมาก นวนิยายของเจ้าหญิงมักประพันธ์
 ผู้จึงขยายขอบเขตความรู้แก่อนายอย่างกว้างขวาง"¹

นวลจันทร์ รัตนกร จุฑิมา สัจจานต์ และ มารศรี กิวิรักษ์ แสดงความ
 คิดเห็นเกี่ยวกับงานพระนิพนธ์ของ ว. ฌ ประมวลมารค ว่า

พระนิพนธ์ของ ว. ฌ ประมวลมารค เป็นที่ต้องการของนักอ่านเสมอ เพราะมี
 ความเป็นเอกอยู่หลายประการ เป็นต้นว่า ตัวละคร ซึ่งผู้เขียนบรรจงสร้างและ
 มอบบทบาทให้อย่างสมจริง มีชีวิตราวกับโลกเด่นอยู่เบื้องหน้า ... ศิลปการใช้
 ภาษาที่ทรงสามารถเป็นเลิศและเมื่อรวมกับการมโนอันเป็นเสน่ห์ของผู้ประพันธ์แล้ว
 พระนิพนธ์ทุกเรื่องจะดึงดูดอารมณ์ผู้อ่านให้ติดตามตั้งแต่บรรทัดแรกจนบรรทัดสุดท้าย²

ด้วยพระปรีชาสามารถจึงมีผู้กล่าวไว้ว่า เมื่อ ว. ฌ ประมวลมารค ถึงชีพิตักษัย
 จึงได้มีผู้เขียนแสดงความอาลัยในฐานะที่สูญเสียนักประพันธ์สำคัญของไทย ดังเช่น

ก.ร.ส. (นามแฝง) เขียนว่า "ว. ฌ ประมวลมารค นามปากกาของ
 หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต ซึ่งสิ้นชีพิตักษัย ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 16
 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมานั้น เป็นที่กล่าวขวัญกันว่า เป็นนามปากกาที่นักอ่านทั้งหลายรู้จักกันดี และ

¹ เจื้อ สตะเวทิน ประวัตินวนิยายไทย หน้า 90

² นวลจันทร์ รัตนกร จุฑิมา สัจจานต์ และ มารศรี กิวิรักษ์ ว. ฌ ประมวลมารค
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต หน้า 109

ถือว่าเป็นเพื่อนำเอกของวงการประพันธ์¹

ไต้ฝุ่น (นามแฝง) กล่าวไว้ว่า "ในวงวรรณกรรมที่น่าเลียดอย่างสุดซึ้ง
ที่เราได้สูญเสียนักประพันธ์อาวุโส ว. ๓ ประมวญมารค หรือ ม.จ.หญิงวิภาวดี รั้งสิ
ทนายของ น.ม.ส. บุคลิกผลงานสีขาวปอนิสมองดูอานามันหลายสิบปี"²

ผู้ศึกษาได้ศึกษาผลงานนวนิยายของ ว. ๓ ประมวญมารค มาโดยตลอด เห็นว่า
ผลงานของพระองค์ยังไม่มีผู้ใดศึกษากันอย่างจริงจัง จึงสนใจจะพิจารณาถึงงานด้าน
นวนิยายตามหลักเกณฑ์การศึกษาวรรณกรรม โดยเชื่อว่านวนิยายที่ทรงแต่งขึ้นด้วยพระองค์เอง
มิได้แปลหรืออ้างอิงจากเอกสารอื่น ๆ คือ นวนิยายเรื่อง ปริศนา เจ้าสาวของอานนท์
รัตนาวดี นิกกัมพิม และนี่หรือชีวิต จะแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะในการประพันธ์ของ
ว. ๓ ประมวญมารค ได้เป็นอย่างดี

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษานวนิยายของ ว. ๓ ประมวญมารค ในด้านรูปแบบ และลักษณะ
เฉพาะทั้งในด้านการใช้คำและสำนวนโวหาร
2. เพื่อศึกษานวนิยายในฐานะที่สะท้อนให้เห็นพระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ
ว. ๓ ประมวญมารค
3. เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยที่ปรากฏในนวนิยาย

¹ ก.ร.ส. (นามแฝง) "ผลงานเขียนท่านหญิงวิภาวดี" ไทยรัฐ 11 กุมภาพันธ์ 2520
หน้า 9

² ไต้ฝุ่น (นามแฝง) "บุคลิกในขาว" ไทยรัฐ 18 กุมภาพันธ์ 2520 หน้า 4

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบรูปแบบและลักษณะเฉพาะทั้งในด้านการใช้คำและสำนวนโวหาร
ในนวนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค
2. ทำให้ทราบพระบุคลิภาพและประสบการณ์ของ ว. ณ ประมวลมารค ที่
สะท้อนในนวนิยาย
3. ทำให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ของคนไทย ในสมัยที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงกำหนดให้
ตัวละครมีชีวิตรอยู่

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะวิเคราะห์เฉพาะผลงานประเภทนวนิยายจำนวน 5 เรื่อง
คือ ปรีศนา เจ้าสาวของอาณัติ รัตนาวดี นิกกับพิม และนหรือชีวิต

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 ศึกษานวนิยายทั้ง 5 เรื่องอย่างละเอียด
 - 1.2 ศึกษาหลักเกณฑ์การวิเคราะห์นวนิยาย และเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการ
วิจารณ์นวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ของ ว. ณ ประมวลมารค
 - 1.3 ศึกษาประวัติของ ว. ณ ประมวลมารค จากเอกสารและการ
สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิด
 - 1.4 ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของคนไทย ในสมัยที่ปรากฏในนวนิยาย
โดยรวบรวมจากเอกสาร และสัมภาษณ์บุคคลซึ่งเคยอยู่ในสมัยนั้น
2. ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.1 วิเคราะห์นวนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค ในด้าน

รูปแบบ

เนื้อเรื่อง

โครงเรื่อง

แก่นเรื่อง

ตัวละคร

ฉาก

บทสนทนา

ลักษณะเฉพาะในด้านการใช้คำ ส่วนนวนโวหาร

การใช้คำ

ส่วนนวนโวหาร

2.2 วิเคราะห์พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ ว. ณ ประมวลมารค
ที่สะท้อนในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

เนื้อเรื่อง

ตัวละคร

ฉาก

บทสนทนา

2.3 วิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของคนไทยที่ปรากฏในนวนิยายของ

ว. ณ ประมวลมารค

3. ขั้นสรุปผล

เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical

Description)

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้า

การเสนอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะแยกกล่าวเป็น 2
ประเภทคือ

1. การศึกษางานนวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมารค
2. เกณฑ์ในการวิจารณ์นวนิยาย

การศึกษางานนวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมารค

การศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมารค นั้นเท่าที่ปรากฏจะอยู่ในรูป
การแสดงทัศนะ การวิจารณ์ของผู้สนใจความหนังสือต่าง ๆ ดังเช่น

รัฐจวน อินทรกำแหง ได้แสดงความคิดเห็นถึงนวนิยายเรื่องปริศนา และ
เจ้าสาวของอาณันท์ ว่า

ปริศนา เป็นนวนิยายยอดเยี่ยมเมื่อยี่สิบปีที่ผ่านมาแล้ว จนกระทั่งได้การจัด
ทำเป็นภาพยนตร์ และเมื่อมีการพิมพ์ออกมาอีกก็ยิ่งได้รับความนิยมอยู่อีก นวนิยาย
เรื่องนี้เป็นที่ติดใจของผู้อ่าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรี เห็นจะเป็นที่สามารถให้ความ
เพลิดเพลินแก่ผู้อ่านได้อย่างยิ่ง ท่านผู้เขียนทรงมอบให้ปริศนาเป็นตัวละคร
โดยตลอด ผู้อ่านจะสนุกสนานกับคำพูดซ้ำ ๆ เป็น ๆ ของปริศนา ในเรื่องการ
ไต่ถามหาและแก้คดีบางอย่างที่คนทำแล้วจะน่าเอ็นดูคงเป็นคนคนเดียว
แบบปริศนาเท่านั้น

เจ้าสาวของอาณันท์ อาจจะรู้สึกใจไปเมื่อเทียบกับปริศนา โดยเฉพาะ
ผู้ที่อ่านปริศนาจบไปหยก ๆ แล้วหยิบ เจ้าสาวของอาณันท์ มาอ่านต่อทันทีจะรู้
สึกใจมากแต่จะพยายามอ่านต่อไป เพราะอยากรู้เรื่องราวใครคือเจ้าสาว
ของอาณันท์ เพราะเรื่องที่เล่า ๆ กันมาคงจะเป็นสิริที่เล่าที่มีไม่เท่า
หลายปริศนามากนั้นจะใช่หรือไม่ แต่เมื่ออ่าน ๆ ไปก็จะค่อยเพลิดเพลินไปโดย
ไม่รู้ตัว เพราะ ว. ฒ ประมวลมารค มีพรสวรรค์ในการสร้างความเพลิดเพลิน
เพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน แม้นผู้อ่านจะรู้ว่านี่เป็นสิ่งเนรมิต หัวใจของจริงไม่หลุด

แต่ก็ยังเพิกเฉยอยู่คนเดียว¹

เกรส เปเรรา กล่าวเสริมถึงพระนิสัยบางประการของ ว. ฌ ประมวลมารค ที่ถ่ายทอดมายังปรีศนาตัวละครเอกของเรื่องปรีศนา ว่า

อุปนิสัยบางอย่างของ "ปรีศนา" เป็นขององค์ท่านเอง เช่น ปรีศนา
แม่จะเก่งและนิสัยชอบเด่นเพียงไร แต่ก็อยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่เสมอ ทั้งเป็นคน
ช่างคิดและรู้ว่าอะไรเหมาะอะไรควรแค่ไหน เพราะในส่วนพระองค์ของท่านหญิง
แล้ว เสกซ์พอและท่านแม่รับสั่งว่าอย่างไร ก็ทรงปฏิบัติตามเสมอ และจะ
เสกซ์ไหนที่พูดตามท่านแม่ก่อนเสมอไม่เคยขาด²

ต่อจากนวนิยายเรื่องปรีศนาและเจ้าสาวของอานต์ คือนวนิยายเรื่องรัตนาวดี
ซึ่งเป็นนวนิยายที่ ว. ฌ ประมวลมารค ทรงใช้ฉากต่างประเทศทั้งเรื่อง

นวดจันทร์ รัตนากร ชุติมา สัจจามนต์ และ มารศรี ศิวรักษ์ ได้แสดงทัศนะ
เกี่ยวกับพระปรีชาสามารถของผู้ทรงนิพนธ์เรื่องรัตนาวดีว่า "ว. ฌ ประมวลมารค ทรงมี
พรสวรรค์ในการบรรยายอย่างเอก ดังนั้นฉาก ตัวละคร เหตุการณ์ จึงสอคล้องและ
กลมกลืนเป็นอันดี ความเป็นนักอ่าน นักประวัติศาสตร์ ความช่างสังเกต ความคิดสร้าง
สรรค์ ประกอบกับอารมณ์ขันของผู้ประพันธ์ ทำให้รัตนาวดี เป็นหนังสือที่น่าอ่าน ผู้ประพันธ์
เองก็ทรงพอพระทัยในผลงานชิ้นนี้"³

¹ รัชจวน อีเตอร์กานแห่ง วรรณกรรมวิจารณ์ ตอนที่ 3 หน้า 168 - 169

² เกรส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน
วิภาวดีรังสิตสาร หน้า 83

³ นวดจันทร์ รัตนากร ชุติมา สัจจามนต์ และ มารศรี ศิวรักษ์ ว. ฌ ประมวลมารค
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต หน้า 138

รณจิวน อินทรกำแหง กล่าวถึงนวนิยายเรื่องรัตนาวดีไว้ในหนังสือวรรณกรรม
วิจารณ์ว่า "ท่านผู้เขียนเล่าให้อ่านฟังอย่างชวนให้เห็นภาพพจน์ ทรงให้ทั้งประวัติ สถานที่
ภาพ เรื่องราว พร้อมทั้งข้อคิดข้อสังเกตไปในตัว และความเพลิดเพลินนั้นก็ได้จากความตลก
ของคณะ 'นายเง็กกำแหง' และความงอนเล็ก ๆ น้อย ๆ ระหว่างท่านหญิงรัตนาวดีกับ
นายเล็ก ตลอดจนแง่จากป่าสรวาย ที่ไปเมืองนอกเอาเมื่อแก่"¹

นวนิยายอีกเรื่องหนึ่งของ ว. ณ ประมวณมารค คือเรื่องนิกกัมพิม นวนิยาย
แนวแปลกที่มีตัวละครเอกของเรื่องเป็นสุนัข

สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์ เขียนถึงตัวละครในเรื่องนิกกัมพิม ว่า "ท่านหญิงทรงสร้าง
ตัวละครนี้ขึ้นด้วยความเข้าใจพระทัยในนิสัย และอารมณ์ของสุนัขเป็นอย่างดี ด้วยทรงมีสุนัข
อยู่ใกล้ติดเสมอ จึงสนุกสนาน สมจริง เป็นที่พอใจของผู้อ่านจำนวนไม่น้อย"²

เฉลิมศักดิ์ รงคนดิน ได้กล่าวถึงสำนวนภาษาของเรื่องนิกกัมพิมว่า

ตลอดทั้งเรื่องนี้ ว. ณ ประมวณมารค ใช้ภาษาเขียนและภาษาพูดที่พบ
ได้ในคนทั่วไป และใช้ได้เหมาะกับพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อมของตัวละครต่าง ๆ
ในเรื่อง ... ในเรื่องนี้มีหลายแห่งที่น่าเกร็ดบางตอน หรือเล่าเนื้อหาของ
วรรณกรรมสากลบางตอน ตลอดจนกวีนิพนธ์ที่สำคัญ ๆ มาสอดแทรกไว้ใน
บรรยากาศที่เหมาะสม เช่น ได้นำสำนวนบางตอนจากเทพนิยาย"³
ในเรื่องกำหนดอายุของสัตว์โลก หรือเทียบบาง"

Pied Piper ของ Robert Br

เกี่ยวกับหนู¹

นอกจากนวนิยายทั้ง 4 เรื่องที่กล่าวมาแล้ว ว. ณ ประมวลุมารค ทรงเขียน นวนิยายที่ได้ออกคิดในการครองเรือนไว้เรื่องหนึ่งคือเรื่องนีหรือชีวิต นวนิยายเรื่องนี้ ได้มีผู้วิจารณ์ไว้ว่า

ว. ณ ประมวลุมารค ทรงให้ภาพและชีวิตตัวละครได้สมจริงยิ่งนัก ตัวละครต่างมีบุคลิกลักษณะเฉพาะตัว ถ้าเปรียบ ว. ณ ประมวลุมารค เป็นผู้กำกับการแสดง ก็เป็นผู้กำกับที่มีความสามารถ กล่าวคือ เมื่อมอบบทบาทให้ตัวละครใดแล้ว ก็จะไม่ลืมรายละเอียดปลีกย่อยของตัวละครนั้น ๆ ภาพนายโสภาส ผู้กำกับชีวิตลูกเมีย ยืนหน้าผิงหิ้ง เหมหยิกยุง หน้าตาคุ้ย้มแสบะ นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อ อรุณรุ่งแรกของพ่อที่มีใบหน้าแก่เกินอายุ หนายังมีเกาสวย แดงสีหน้า และแวตาท่าทำให้ไม่น่ามอง เวลาพูดก็ทำปากย่นแสบะนิด ๆ อย่างพอ คล้ายจะเยาะเย้ยโยไฟคน และทุกสิ่งทุกอย่างในโลก วิไลที่เกิดมาสวย สวยอย่างประหลาดที่สุด สวยไปหมดทุกอย่าง และโลจนแมงคาก็ทองที่วิไลหลงรัก เหล่านี้ก็เป็นภาพที่ติดตาตรึงใจคุณอย่างไม่รู้ลืม ... เมื่อเวลาที่ชีวิตพลิกฉากลง จะเห็นว่า 'นีหรือชีวิต' เป็นนวนิยายประเภทเรียลลิสติก ให้แนวคิดในการดำรงชีวิต ให้คติชีวิตในการครองเรือนโดยให้บทบาทของสามสาวพี่น้องเป็นโครงเรื่อง ผู้เขียนสร้างตัวละครได้เด่นชัดมาก เพราะตัวละครจะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพ ทำให้มีเลือดเนื้อ วิญญาณที่เป็นตัวคน โวหารที่ใช้ดำเนินเรื่องตลอดจนการมีที่มคทายของตัวละคร จะกระทบตาผู้อ่านจนเกิดมโนภาพและอารมณ์รวมไปด้วยอย่างไม่รู้ตัว²

¹ เฉลิมศักดิ์ รงคนลิน "บทเสริมท้ายนวนิยายเรื่องนิกกับพิม" ใน นิกกับพิม หน้า 9-13

² นวลจันทร์ รัตนกร ชูทิมา สัจจานนท์ และ มารศรี ศิวรักษ์ ว. ณ ประมวลุมารค พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต หน้า 155 - 157

เกณฑ์ในการวิจารณ์นวนิยาย

วิทย์ ศิวะศรียานนท์¹ กล่าวถึงความหมายของการวิจารณ์ว่าเป็นการพิจารณาลักษณะของบทประพันธ์แยกแยะส่วนประกอบที่สำคัญ และหยิบยกออกมาแสดงว่า ไพเราะ งดงามเพียงไร วิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์นั้น อีกทั้งแสดงหลักศิลปะและแนวความคิดของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นแนวทางในการแต่งหนังสือนั้น รวมความว่าการวิจารณ์คือการแสดงให้เห็นว่าหนังสือนั้นมีลักษณะอย่างไร ทั้งในค่านเนื้อเรื่อง ความลึกซึ้งความเห็น และท่าของแต่ง เมื่อได้อธิบายลักษณะของหนังสือให้ผู้อ่านเข้าใจแล้วจึงวินิจฉัยลงไปว่าหนังสือนี้ดีหรือไม่อย่างไร

ในการศึกษาวรรณกรรมประเภทนวนิยาย ได้มีผู้เสนอเกณฑ์การเลือกส่วนประกอบสำคัญที่สมควรจะนำมาศึกษาไว้หลายท่าน เช่น

กุหลาบ มลลิกะมาส² กล่าวถึงการศึกษาวรรณกรรมประเภทนวนิยายว่าอาจวิเคราะห์ออกเป็นส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นนวนิยายเรื่องนั้นได้ดังต่อไปนี้

1. โครงเรื่อง
2. สาระหรือแก่นเรื่อง
3. เวลาและสถานที่
4. ตัวละครในเรื่อง และบทสนทนา
5. กลวิธีในการแต่ง
6. ท่วงทำนองในการแต่ง
7. ทางเสียงของผู้แต่ง
8. แนวคิดหรือปรัชญาในการแต่ง

¹วิทย์ ศิวะศรียานนท์ วรรณคดี และวรรณคดีวิจารณ์ หน้า 217 - 219

²กุหลาบ มลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 78

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ¹ เสนอแนวทางการศึกษานวนิยายว่าควรจะ
พิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

1. โครงเรื่อง
2. เนื้อเรื่อง
3. แนวคิด
4. ตัวละคร
5. ฉาก
6. ทศนะหรือปรัชญาของผู้ประพันธ์
7. สำนวนภาษา

เจื้อ สตะเวทิน² ให้หลักเกณฑ์การพิจารณานวนิยายว่าควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ได้แก่

1. ข้อคิดสำคัญของเรื่อง
2. โครงเรื่อง
3. ตัวละคร
4. บทสนทนา
5. ฉาก

สิทธา พิณีภูวคัล และ นิทยา กาญจนวรรณ³ ได้เสนอแนะแนวทางการศึกษานวนิยาย
พร้อมด้วยรายละเอียดสำหรับการพิจารณาว่า

¹ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ แนะแนวทางการศึกษาวรรณคดี หน้า 25 - 32

² เจื้อ สตะเวทิน วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 74 - 75

³ สิทธา พิณีภูวคัล และ นิทยา กาญจนวรรณ ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย
หน้า 21 - 22

1. เนื้อเรื่องกล่าวถึงอะไร เป็นไปในแนวใด มีสาระสำคัญอย่างไร สมเหตุสมผลหรือไม่

2. การลำดับเรื่องเป็นอย่างไร สัมพันธ์หรือไม่

3. ความคิดเห็นของผู้แต่ง เป็นความคิดเห็นในแนวใดสอดคล้องกับตัวละครตอนไหนบ้าง สาเหตุของความคิดเห็นเกิดจากอะไร มีพัฒนาการอย่างไร

4. การสร้างตัวละครเป็นตัวละครแบบ Idealism หรือ Realism หรือเป็นแบบ Symbolism

รณจิตร อินทรกำแหง¹ ให้อรรถาธิบายในการศึกษานวนิยายดังนี้

1. แก่นของเรื่อง ผู้อ่านควรจะพิจารณาว่าความคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการให้อ่านคิด ซึ่งแฝงอยู่ในนวนิยายเรื่องนั้นคืออะไร

2. การวางเค้าโครงเรื่อง ควรพิจารณาว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่

3. ตัวละคร พิจารณาในแง่ที่ว่าตัวละครมีความสมจริงหรือไม่

4. ฉาก ฉากที่ประกอบท้องเรื่องถูกต้อง ชัดเจนตามสภาพความเป็นจริง สมจริงกับเนื้อเรื่องหรือไม่

5. สลีลาในการเขียนน่าสนใจ และชวนอ่านเพียงใด

6. เจตนาและความจริงใจของผู้เขียน ศึกษาว่าผู้เขียนให้แง่คิดบางอย่างอันช่วยให้เกิดวิจรรณญาณและประสบการณ์ใหม่บ้างหรือไม่

อนึ่ง นอกจากการศึกษานวนิยายในด้านองค์ประกอบแล้วยังอาจศึกษานวนิยายในแบบอื่น ๆ ได้อีก เช่น การวิจารณ์แบบอิงชีวประวัติ และการวิจารณ์วรรณกรรมควบคู่ไปกับการศึกษาสังคม

แนวการพิจารณาวรรณกรรมแบบอิงชีวประวัติเป็นที่แพร่หลายในยุโรปในศตวรรษที่ 19 แนวการวิจารณ์แบบนี้ผู้วิจารณ์จะไม่สนใจเฉพาะลักษณะเนื้อหาของวรรณกรรม แต่จะศึกษาค้นคว้า

ไปถึงประวัติผู้แต่ง โดยมีความคิดว่าบุคลิกภาพและประสบการณ์ของผู้แต่งจะมีความสัมพันธ์กับผลงานที่เขาสร้างสรรค์ขึ้น

นักวิจารณ์ที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาวรรณกรรมแนวอิงชีวประวัติในระยะแรก คือ มาดาม เดอ สตาเอล (Madame de Staël) ผู้มีความสามารถเป็นเลิศในอันที่จะ "ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานประพันธ์กับบุคลิกภาพของตัวผู้เขียน"¹ ต่อจากมาดาม เดอ สตาเอล มีนักประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องว่าใช้วิธีการศึกษาแนวนี้ก็คืออีกคนหนึ่งคือ แซงต์เบอฟ (Sainte - Beuve) ซึ่งมีทัศนะว่าการจะทำความเข้าใจงานประพันธ์เรื่องใดอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจารณ์จะต้อง "ค้นคว้าสืบสวนชีวประวัติของผู้แต่งอย่างละเอียดลออที่สุด"² แซงต์เบอฟ มีความสามารถเป็นอย่างมากในด้านการบรรยายประวัติและผลงานของนักประพันธ์ที่น่าสนใจ

สำหรับแนวการวิจารณ์วรรณกรรมควบคู่กับสังคม ผู้ศึกษาจะมีพื้นฐานความคิดว่าวรรณกรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนสังคม การศึกษาวรรณกรรมจึงควรศึกษาสภาพสังคมในยุคที่วรรณกรรมเรื่องนั้นถูกพัฒนาอยู่

นักเขียนคนแรกที่ศึกษาบทประพันธ์โดยเชื่อว่าวรรณคดีเป็นเครื่องแสดงออกของสังคมคือ หลุยส์ เดอ โบนาลต์ (Louis de Bonald) นักเขียนเรื่องการเมืองชาวฝรั่งเศส และนักวิจารณ์คนสำคัญที่นำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้คือ มาดาม เดอ สตาเอล บทวิจารณ์ของเธอมีอิทธิพลมากในศตวรรษที่ 19

ต่อมาแนวการศึกษาทั้ง 2 แบบก็ได้รับความนิยมกระเทือน เมื่อมีกลุ่มนักวิจารณ์กลุ่มหนึ่งเสนอแนวศึกษาวรรณกรรมในแนวที่ชื่อว่า "แนววิจารณ์แบบใหม่" (The New Criticism) ในราว ค.ศ. 1930 เพราะหลักเกณฑ์สำคัญของกลุ่มวิจารณ์แบบใหม่มุ่งศึกษาวรรณกรรมในเรื่อง ทำนองแต่ง โครงสร้าง การใช้คำและความหมาย ภาพพจน์ ตลอดจน

¹ เจตนา นาควัชร "วรรณคดีวิจารณ์และวรรณคดีศึกษา" ใน วรรณไวทยาการ
หน้า 6

² วิทย์ ศิวะศรียานนท์ วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ หน้า 328

สัญญัตถ์ โดยไม่สนใจชีวิตประวัติของยูเครน หรือสภาพสังคม แนววิจารณ์นี้ให้ว่าควรจะศึกษาบทประพันธ์อย่างเป็น "เอกเทศโดยเฉพาะ" ไม่ควรเพ่งเล็งให้ความสำคัญแก่มุมที่นักยูเครน ตลอดจนลักษณะสังคมของวรรณคดีเรื่องนั้นจนเกินไป คุณค่าอันแท้จริงของวรรณคดีนั้นอยู่ที่ตัววรรณคดีเรื่องนั้น¹ แนววิจารณ์แบบใหม่มีผู้นิยมมากในระยะต้น นักวิจารณ์ที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้ได้แก่ ไอ. เอ. ริชาร์ดส์ (I.A. Richards) ที. เอส. อีเลียต (T.S. Eliot) เป็นต้น

เจนา นาควัธระ² แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มนักวิจารณ์แบบใหม่ว่าจะสนใจศึกษาเรื่องของการเขียน โครงสร้าง หรือลักษณะที่เป็นสุนทรียะของวรรณกรรมต่าง ๆ การยึดถือหลักฐานข้อมูลจากต้นฉบับและตัวบทของวรรณกรรมเองจึงกลายเป็นหลักการศึกษาวรรณกรรม และวรรณคดีที่ใช้อย่างแพร่หลาย อีกประการหนึ่ง การที่พวกนักวิจารณ์แบบใหม่เห็นว่าวรรณกรรมเป็นสมบัติร่วมของทุกยุคทุกสมัย ก็เป็นสิ่งที่ดีเพราะจะเป็นเครื่องช่วยให้วินิจัยคุณค่าได้เสรี โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่มีต่อยุคใดยุคหนึ่ง แต่ข้อเสียก็อยู่ที่ว่าบางครั้งนักวิจารณ์กลุ่มนี้ลืมไปว่า วรรณกรรมชิ้นหนึ่งอาจจะมีความเห็นต่อวรรณกรรมอีกชิ้นหนึ่ง หรืองานประพันธ์ต่างเรื่องกันของนักเขียนคนเดียวกัน อาจจะมีคุณค่าแตกต่างกันก็ได้ การวินิจัยวรรณกรรมของนักวิจารณ์กลุ่มนี้ จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องก็โดยอยู่เสมอ ปัจจุบันการวิจารณ์ตามแนววิจารณ์แบบใหม่ก็เสื่อมความนิยมไปมากแล้ว นักวิจารณ์รุ่นใหม่ก็พยายามจะหาทางสายกลาง ระหว่างการวิจารณ์แบบใหม่และแนวการวิจารณ์แบบเดิม

จากคำกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการศึกษานวนแบบเดิมคือแบบอิงชีวิตประวัติ และการศึกษาวรรณกรรมกับสังคมยังมีคุณค่าอยู่ในปัจจุบัน การที่นักวิจารณ์จะเลือกแนวการศึกษาใดมาใช้จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับเนื้อหาวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ สำหรับในปริทัศน์ฉบับนี้

¹ กุหลาบ มลลิกะมาศ วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 16

² เจนา นาควัธระ "วรรณคดีวิจารณ์และวรรณคดีศึกษา" ใน วรรณไทยการ
หน้า 41 - 42

จะศึกษานวนิยายของ ว. ฌ ประมวลมารค ทางด้านรูปแบบในการกำหนดส่วนประกอบต่าง ๆ ของนวนิยาย ตลอดจนไปถึงการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหาร รวมทั้งศึกษาพระบุคลิกภาพ และ ประสพการณ์ของ ว. ฌ ประมวลมารค ที่สะท้อนในนวนิยาย และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของ คนไทยที่ปรากฏในนวนิยายตามลำดับ.

วิเคราะห์นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมารค

ลักษณะของนวนิยาย

นวนิยายคืองานประพันธ์ประเภทความเรียงร้อยแก้วขนาดยาวที่แสดงความเป็นอยู่
พฤติกรรม เรื่องราวต่าง ๆ ของตัวละคร ซึ่งผู้แต่งสร้างสรรค์ขึ้น โดยมุ่งหมายจะให้คล้าย
คลึงกับบุคคลและพฤติกรรมในชีวิตจริง

นวนิยายจะประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1. มีขนาดยาวไม่จำกัด อาจอยู่ใน 7 - 8 บท หรือ 2 เล่มต่อกันก็ได้
2. มีเวลาตามท้องเรื่องนาน อาจเป็น 10 ปี หรือ 20 ปี ก็ได้
3. ตัวละครมาก บางเรื่องอาจมีเป็น 20 หรือ 30 ตัว
4. พுகถึงสังคม หรือ โลกทรรศน์ ได้หลายข้อหลายประการ¹

ในการวิเคราะห์นวนิยาย อันเป็นการนำนวนิยายมาศึกษาแยกแยะส่วนต่าง ๆ อย่าง
ละเอียดนั้น องค์ประกอบสำคัญของนวนิยายที่ควรวิเคราะห์มี 5 ส่วน คือ

โครงเรื่อง

แก่นเรื่อง

ตัวละคร

ฉาก

บทสนทนา

สำหรับข้อสังเกตนอกเหนือจากนี้ เช่น กลวิธีการแต่ง ท่วงทำนองการแต่งเป็นสิ่งที่
ผู้วิเคราะห์แต่ละคนจะหยิบมาพิจารณาตามความเหมาะสม

¹ เจือ สตะเวทิน ประวัตินวนิยายไทย หน้า 116

วิเคราะห์นวนิยายของ ว. ณ ประมวณมารค

รูปแบบ

การวิเคราะห์นวนิยายของ ว. ณ ประมวณมารค ครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์รูปแบบในการสร้าง เนื้อเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา ของ ว. ณ ประมวณมารค ในลักษณะรวม

เนื่อง นอกจากผู้ศึกษาจะวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วยังเห็นสมควรจะนำกลวิธีในการแต่งมาวิเคราะห์ด้วย เพราะกลวิธีในการแต่งมีความสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ ของนวนิยาย มีดังนี้

ส่วนคำทวนทวนของการแต่ง การใช้คำและสำนวนโวหาร ผู้ศึกษาจะนำไปวิเคราะห์ในหัวข้อลักษณะเฉพาะตัวซึ่งจะกล่าวถึงในอันคัมทอไป

เนื้อเรื่อง

นวนิยายของ ว. ณ ประมวณมารค ส่วนใหญ่เป็นนวนิยายประเภทโรแมนติค (Romantic) หรือนิยายพาฝันที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับความรักระหว่างชายหนุ่มและหญิงสาว นวนิยายประเภทนี้ได้แก่เรื่อง ปรีศนา เจ้าสาวของอานนท์ รัตนาวดี และนิกกับพิม ส่วนนวนิยายประเภทเรียลลิสติก (Realistic) หรือนวนิยายสมจริงพบเพียงเรื่องเดียวคือ เรื่องนี้หรือชีวิต อันเป็นเรื่องของหญิงสาวสามคนที่มีชีวิตการครองเรือนในลักษณะแตกต่างกัน ก็จะกล่าวรายละเอียดต่อไปนี้

เรื่องปรีศนา เป็นนวนิยายประเภทพาฝัน แนวเรื่องเป็นเรื่องความรักระหว่างปรีศนา เด็กสาววัยรุ่นที่จบการศึกษามาจากประเทศสหรัฐอเมริกา กับหม่อมเจ้าพจนปรีชา

ปรีศนาเป็นลูกสาวคนเล็กของพระวินิจมนทรีกับคุณนายสมร พระวินิจมนทรีบิดาปรีศนา เสียชีวิตก่อนที่ปรีศนาจะเกิดหลายเดือน ทำให้ญาติฝ่ายบิดาบางคนสงสัยว่าปรีศนาอาจไม่ใช่เลือดเนื้อเชื้อไขของพระวินิจมนทรี ด้วยความแค้นใจคุณนายสมรจึงยกปรีศนาให้อยู่ในความดูแลของหลวงวิรัชราชกิจ น้องชายของสามี พอปรีศนาอายุ 7 ขวบ เธอก็ติดตามผู้เป็นอาไป

ประเทศสหรัฐอเมริกา และอยู่ที่นั่นเป็นเวลาจนถึง 12 ปีจึงเดินทางกลับประเทศไทย

ระหว่างอยู่กับมารดา ปรีศนาไปสมัครเป็นครูสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียน
ลิกซาคัย นักเรียนที่ปรีศนาสอนฉลาด ช่างขับ มีหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงเป็นหัวหน้า
กลุ่ม แต่ปรีศนาสามารถกำรณนักเรียนทั้งหมดได้สำเร็จ

ปรีศนาเล่นกีฬาได้หลายประเภท เช่น เทนนิส วอลเลย์บอล เป็นต้น การไปเล่นเทนนิส
ที่สโมสรทำให้ปรีศนารู้จักกับประวิชัยเป็นคู่รักของนางพี่สาวของปรีศนา เมื่อประวิชัยพบกับปรีศนา
ประวิชัยเปลี่ยนใจมารักปรีศนา แต่ไม่นานประวิชัยก็กลับไปรักและแต่งงานกับนางคุณศรี
เพราะปรีศนาเพียงแค่มองเธอในฐานเพื่อนมิใช่คนรัก การคบเคยกับประวิชัยเป็นผลให้ปรีศนา
ได้ไปเล่นเทนนิส ณ วังศิลาขาว ที่แห่งนี้ปรีศนาได้พบกับหมอมเจ้าพจนปริชา และพี่สาวต่าง
มารดาของประวิชัยหญิงจะเป็นชายาของท่านชาย

ต่อมาปรีศนาได้มีโอกาสพบกับท่านชายอีกหลายครั้ง ปรีศนาหลงรักท่านชาย เช่น
เกี่ยวกับท่านชายก็ทรงพึงพอพระทัยปรีศนา ทว่าความรักระหว่างปรีศนากับท่านชายต้องเผชิญ
ปัญหาต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดกันหลายต่อหลายครั้ง แต่เพราะคุณงามความดีของ
ท่านชายทำให้ปรีศนาตระหนักในน้ำพระทัยและความรักที่ทรงมีต่อเธอ และขณะเดียวกันที่ปรีศนา
หาโอกาสจะปรับความเข้าใจกับท่านชายนั้น ท่านชายก็ทรงแสดงแสนสลดเมกกับที่
ปรีศนาจึงแกล้งทำตัวเป็นคู่รักของอานนท์ เพื่อนสนิทอีกคนหนึ่งบ้าง การกระทำครั้งนี้ยังผลให้
ท่านชายเสด็จหนีไปภาคใต้แล้วประชวรพระอาการทรุดหนัก เส็จจึงกลับมารักษาพระองค์ที่
กรุงเทพมหานคร ตอนนีปรีศนาได้ปรับความเข้าใจกับท่านชาย จากนั้นท่านชายก็ทรงพินิจกับ
ปรีศนา พร้อมกันนี้ "เสด็จอา" ของท่านชายทรงจัดการใหญ่ที่พี่น้องข้างบิดาของปรีศนา
ยอมรับว่าปรีศนาคือลูกสาวที่แท้จริงของพระวินิจมนตรี

เรื่องเจ้าสาวของอานนท์ จัดเป็นนวนิยายในรูปพาฝันที่ผู้ทรงนิพนธ์มีพระประสงค์จะ
เสนอแนวคิดในการเลือกคู่ครอง โดย ว. ณ ประมาณมารต ทรงนำตัวละครจากเรื่องปรีศนา
คืออานนท์มาเป็นตัวละครเอก เหตุการณ์ในเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่สืบเนื่องมาจากเรื่องปรีศนา
ดังนั้นเรื่องเจ้าสาวของอานนท์จึงเป็นนวนิยายเล่มที่ 2 ในนวนิยายชุดปรีศนา

อานนท์เพื่อนสนิทของปริศนา รู้จักชอบพอกับหญิงสาวหลายคน เช่นที่ลูกสาวคุณหญิงชั้น
สิริพิลาภคนที่ 2 ของปริศนา วิมลน้องสาวประวิงและคนที่สำคัญคือ แคทลีนหญิงสาวเลือดผสม
ระหว่างไทยกับเยอรมัน อานนท์หลงใหลแคทลีนถึงกับคิดจะเลือกเธอเป็นคู่ชีวิต แต่รับ
อานนท์พบเห็นกริยาวาจาที่ไม่เหมาะสมของแคทลีนขณะพูดคุยกับเพื่อนฝูง โดยไม่สำรวมอย่างที่โดย
อานนท์ก็ผิดหวังมาก เขามองกับตัวเงาว่าแคทลีนขาดคุณลักษณะของหญิงตามแบบที่เขาต้องการ

ต่อมาอานนท์ได้พบโสภณและสุชาดา ลูกฝาแฝดชายหญิงของคุณนายวันเจ้าของสวน
มะพร้าวคลองน้ำวน ตอนแรกอานนท์เข้าใจว่าสุชาดาผู้ที่ใคร ๆ เรียกกันเพียงว่า "ตุ้"
เป็นเด็กหนุ่มมีกริยาทางข้างกระด้าง ไม่สุภาพ ทั้งนี้เขาพิจารณาจากการแต่งกายและท่าที่
ที่เธอแสดงออก แค่นั้นอานนท์ก็รู้ว่า "ตุ้" เป็นผู้หญิง และมีนิสัยขึงคาง สาเหตุที่เธอ
แสดงกริยาไม่สุภาพกับเขาในระยะแรก ก็เพราะเธอต้องการแก้แค้นอานนท์แทนแคทลีนเพื่อน
สาวที่อานนท์ไม่ยอมรับเป็นคู่ครองนั่นเอง

เมื่ออานนท์ได้สนทนากับสุชาดา เขาแน่ใจว่าสุชาดามีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเป็น
เจ้าสาวของเขา และการที่อานนท์ได้รู้จักกับครอบครัวสุชาดา ทำให้อานนท์รู้ว่าสุชาดาเป็น
ลูกสาวพระยาสุทธาเทพวิสุทธิ ซึ่งปัจจุบันอยู่กับคุณหญิงเจริญ ภรรยาใหม่โดยหารู้ไม่ว่าคุณนาย
วันภรรยาคนแรกที่เจ้าคุณเข้าใจว่าหายสาบสูญไปแล้วยังมีชีวิตอยู่พร้อมด้วยลูกฝาแฝดถึงสองคน

อานนท์นำเรื่องนี้ไปปรึกษาปริศนา อานนท์ก็รู้ความจริงเพิ่มขึ้นว่าพระยาสุทธาเทพวิสุทธิ
เป็นลุงของปริศนา

คุณนายสมรสกับปริศนาพยายามช่วยเหลือสุชาดาและโสภณจนได้พบบิดา พร้อมทั้งแจ้ง
ข่าวคุณนายวันให้พระยาสุทธาเทพวิสุทธิทราบ อันเป็นเวลาที่เจ้าคุณขอแยกทางกับคุณหญิงเจริญ
เพราะไม่อาจทนความอวดคี่ คือรับ คำพุดหยามคาย ตลอดจนพฤติกรรมในทางไม่ถูกไม่ควร
ของคุณหญิงได้

หลังจากทุกอย่างลงเอยด้วยดี อานนท์ได้แต่งงานกับสุชาดาแล้วพากันเดินทางไป
อันนี้มนต์ฮองกง ฯ

๒. เรื่องรัตนาวดี เป็นนวนิยายประเภทพาฝัน แนวเรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักใน
ทางแดนระหว่างหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีกับหม่อมเจ้ากันยวัฒนา นวนิยายเรื่องนี้ ผู้ทรงนิพนธ์

ทรงกำหนดให้หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี จากเรื่องปริศนา มีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ว่า
รัตนาวดีเป็นนวนิยายเรื่องที่ 3 หรือเรื่องสุดท้ายของนวนิยายชุดปริศนา

หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีพระชนมายุสิบขวบของหม่อมเจ้าพจนปรีชา เสด็จไปยุโรปกับ
ป้าสร้อย โดยทรงคาดหวังว่าหม่อมเจ้าคนยี่ขวบนี้จะเสด็จมาร่วมที่ท่าอากาศยานกรุงลอนดอน
ประเทศอังกฤษ แต่ปรากฏว่าหม่อมเจ้าคนยี่ขวบมิได้เสด็จมาร่วมที่ท่าอากาศยานดังกล่าว
ด้วยทนายทนายจะทรงทราบข่าวการเสด็จมาประเทศอังกฤษของท่านหญิงก็เป็นเวลาที่ท่านหญิง
เสด็จมาถึงกรุงลอนดอนเรียบร้อยแล้ว

หลายวันต่อมาหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีก็ไปเฝ้าหม่อมเจ้าคนยี่ขวบ ณ ที่
ประทับ เพื่อนำลายพระหัตถ์ของหม่อมเจ้าพจนปรีชาไปถวาย บังเอิญขณะนั้นท่านชายทรง
รูดายอยู่กับการทำเครื่องเสวย ทำให้ท่านหญิงทรงเข้าใจพระทัยผิดว่าท่านชายเป็นนายเด็ก
มหาดเล็ก ท่านชายทรงเกรงว่าท่านหญิงอาจทรงอับอายถ้าจะพูดความจริงให้ทรงทราบ ก็
ทรงยอมรับสมอ้างในตำแหน่งมหาดเล็ก แล้วทรงรับหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ให้ท่านหญิงตลอดเวลา
ที่เสด็จยุโรป หม่อมเจ้าคนยี่ขวบทรงพอพระทัยในพระรูปโฉมและพระนิสัยของท่านหญิงยิ่งนัก
ท่านหญิงก็โปรดนายเด็ก แต่สภาพมหาดเล็กของนายเด็กทำให้ท่านหญิงทรงหักห้ามพระทัย

ขณะเสด็จไปประเทศต่าง ๆ หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงพบกับคนไทยหลายคน เช่น
คณะนายเก็บกังงและลูกชายหญิง ชื่อวีระสิงห์ กับ สะอาดศรี

หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงทราบความจริงเมื่อพบกับนักเรียนไทยในอังกฤษ เดินทาง
มาพบคณะท่องเที่ยวของท่านหญิงที่เมืองมิลาน ประเทศอิตาลี นพทัตทายมุกคัลที่ท่านหญิงเข้าใจ
พระทัยว่าเป็นนายเด็กออกมาตรง ๆ ว่าเป็นหม่อมเจ้าคนยี่ขวบ

หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงอับอายที่เข้าใจพระทัยผิดมานาน ทรงพาป้าสร้อยและวิมล
พระสหายผู้มารวมท่องเที่ยวกับท่านหญิงในภายหลังไปกรุงโรม ท่านชายทรงติดตามไปสารภาพ
ผิด ท่านหญิงประทานโทษให้ เรื่องก็จบด้วยความสุข โดยทั้งสองพระองค์ทรงกำหนดเสด็จ
กลับมาเข้าพิธีเสกสมรสกัน ณ กรุงเทมเพนทานกร

เรื่องนิกกัมพิม เป็นเรื่องสุนัขสองตัวเขียนจดหมายเล่าชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนสิ่ง
แวดล้อมรอบตัวถึงกัน ผู้ทรงนิพนธ์ได้สร้างเรื่องโดยให้ชายหนุ่มกับหญิงสาวเจ้าของสุนัขที่เคยมี

ไม่กี่ทีต่อกัน แล้วเกิดความเข้าใจผิดกันบางประการในเวลาต่อมาเป็นผู้ใช้จินตนาการเขียนแทน
 สุนัขของตน นับว่านักกัมพูเป็นนวนิยายประเภทพาดังอีกเรื่องหนึ่งของ ว. ณ ประมวลมารค

พิเชฐไปศึกษาวิชาการเพิ่มเติม ณ ประเทศเยอรมัน กลับกลับประเทศไทยพิเชฐถือ
 โอกาสท่องเที่ยวตามเมืองต่าง ๆ จนมาถึงเมืองซูริค ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พิชะพบ
 มณิราหญิงสาวชาวไทยที่ร้านขายสุนัข เขาและเธอเกิดความสนใจซึ่งกันและกัน พลอยให้
 นิกสุนัขพันธุ์บ็อกเซอร์ของพิเชฐกับสุนัขพันธุ์พุดเดิ้ลของมณิราคุ้นเคยกันด้วย แต่แล้วมีเหตุการณ์
 ที่ทำให้พิเชฐเข้าใจผิด เมื่อเขาเห็นมณิราเดินเข็นรถเด็กทารกเคียงคู่ชายหนุ่มคนหนึ่งโดยที่
 เขาคิดว่าเด็กกับชายผู้นั้นคงเป็นบุตรและสามีของมณิรา เขาก็ตัดสินใจลักลอบกรงูเห่าหาคกร
 กระทั่งหันหน้าพบกันนิก

อีกเกือบสองปีต่อมา พิชะเขียนจดหมายไปประศตประชิดมณิราถึงประเทศ
 สวิตเซอร์แลนด์ มณิราก็เขียนจดหมายเชิญชวนพิเชฐให้มาจดหมายโต้ตอบกับเธอในนามของ
 นิกกับพิม

จากจดหมายของนิกทำให้ทราบว่าพิเชฐทำงานเป็นนายช่างโรงงาน ณ ตำบลภูเขียว
 ตำบลที่ทางไกลความเจริญแห่งหนึ่งของประเทศไทย พิชะเป็นที่หมายปองของหญิงสาวหลาย
 คน เช่น เพียงเพ็ญ ลูกสาวนายพร นายช่างโรงงานเดียวกับพิเชฐ นกน้อยและนิมนต์ลูกสาว
 คุณนายวาสิสิริ แต่พิเชฐไม่สนใจหญิงคนใดจนเกินควร

ทางค่านิกสุนัขของพิเชฐนั้น นายพลอยให้อยู่อย่างอิสระ ความซุกซน ความฉลาด
 และขางเดินของนิกสร้างความวุ่นวายแก่ทุกคนที่อยู่ใกล้ เคียงหลายครั้ง อย่างไรก็ตามจากอุปนิสัย
 รักเด็กของนิก นิกก็ได้สร้างวีรกรรมสำคัญคือยอมเสี่ยงภัยเข้าช่วยป้องกันเด็ก ๆ ชาวตำบล
 ภูเขียวจากสุนัขบ้า ความกล้าหาญครั้งนี้ยังได้ให้นิกถูกยกย่องเป็น "วีรสุนัข" แห่งตำบลภูเขียว

ส่วนจดหมายของพิมกล่าวถึงความเป็นอยู่ของพิมและบุคคลในครอบครัว ได้แก่มณิรา
 หรือกายผู้หญิง ชายหนุ่มชาวไทยที่มณิราเรียกว่าคุณใหญ่ และเด็กหญิงตัวเล็ก ๆ หรือยายหนู
 ภายใต้นี้พักบนภูเขาเมืองซูริค รวมทั้งถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เป็นการแลกเปลี่ยน
 กับความคิดเห็นของนิกที่เขียนสอกระพรวนในจดหมาย พร้อมกันไปด้วย

พิมและมณฑิราอยู่กันอย่างปกติสุข จนกระทั่งหญิงสาวไทยซึ่งเคยเข้ามาอยู่รวมในครอบครัว ยุพดีก็เกลียดชังมณฑิรามาก เธอพยายามหาทางกลืนเกล้งมณฑิราตลอดเวลา แต่สุดท้ายมณฑิรา เขียนจดหมายเล่าให้พี่เชษฐภรตว่ายุพดีก่อกรรมาคุณใหญ่ และเป็นมารดาของยายหนู

พี่เชษฐภรตจึงให้มณฑิรากลับบ้านประเทศไทย ตอนแรกมณฑิราหาเงินยืมไม่ เธอแสดง เหตุผลว่าเธอจำต้องทำงานเก็บเงินเป็นค่าเดินทางเสียก่อน แต่กรั้นเธอทราบพฤติการณ์อัน ไม่เหมาะสมของคุณนายพิศวงผู้ว่าจ้างเธอไปทำงาน และทราบว่ามีลูกกักตัวที่สถานเสาวภา เพื่อตรวจหาพิษสุณัขบ้า เพราะการต่อสู้กับสุนัขบ้าครั้งนั้น มณฑิราก็ขายแหวนเพชรสมบัติชิ้น สุดท้ายนำเงินมาเป็นค่าเดินทางกลับ สำหรับเธอและพิม ทั้งนี้พี่เชษฐภรตซึ่งปลดปล่อยแล้วรอ รับอยู่ที่เมืองไทยด้วยความปิติยินดี

เรื่องนี้หรือชีวิต คือนวนิยายประเภทสมจริงที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงมุ่งจะเสนอ แนวคิดในการครองเรือน นวนิยายเรื่องนี้หรือชีวิต เป็นนวนิยายประเภทสมจริงเรื่องเดียว ของ ว. ณ ประมวลมารค

เพ็ญ เป็นบุตรสาวคนแรกของพระศรีนิตศาสตร์ หลังจากมารกาลิ้นชีวิต เพ็ญทำหน้าที่ แม่บ้านรับภาระดูแลน้องสาวสองคน คือ ลักษณา และวิไล เมื่อเองสาวแต่งงานแล้ว เพ็ญ ก็แต่งงานกับหลวงเมธาวีผู้ที่รักเข้าใจเธอ ชีวิตสมรสของเพ็ญมีแต่ความสุข แต่เพ็ญก็ไม่ ทอดทิ้งน้อง เธอเฝ้าดูการดำเนินชีวิตของน้องอย่างห่วงใยมาตลอด

ลักษณา น้องสาวคนรองของเพ็ญ แต่งงานกับโอกาสด้วยความสมัครใจของตัวเอง โดยหารู้ไม่ว่าโอกาสเป็นคนที่จิตใจผิดปกติ โอกาสชอบดูความทุกข์ของผู้อื่นเกิดจากการ กระทำของเขา ชีวิตลักษณาและลูกจึงเสมือนตกนรกทั้งเป็น ลักษณารักโอกาสมาก เมื่อเธอ หมดหวังในโอกาสเธอก็สิ้นทุกสิ่งทุกอย่างแม้แต่ชีวิต เพ็ญที่สาวล่วงรู้ถึงความเดือดร้อนก็ต่อเมื่อ ไม่สามารถจะช่วยเหลืออะไรได้เพราะลักษณาไม่ยอมช่วยตัวเอง ทั้งพยายามปิดบังความเป็นไปใน ครอบครัวของเธอ ความหายนะถึงเสียชีวิตของลักษณาทำให้เพ็ญช็อคอย่างเศร้าสลดใจว่า "นี่หรือชีวิต"

ทางด้านวิไลน้องสาวคนเล็ก วิไลเป็นหญิงสาวที่รักความสะกดสบาย วิไลแต่งงาน กับสุธนโดยมีเหตุผลว่า สุธนมีทรัพย์สินมากพอจะให้เธอใช้จ่ายไปตลอดชีวิต หลังการแต่งงาน

เหตุการณ์ก็เป็นไปตามความคาดคะเนทุกอย่าง ชีวิตสมรสของวิลโลน่าจะเป็นไปด้วยความสุข แต่วิลโลเป็นคนที่รักตัวเองยิ่งกว่าคนอื่น ไม่เอาใจใส่สามีและลูก ประกอบกับหะมาเธอเกิดหลงรักโจนชายรูปงามจนขาดสติ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวิลโลน่าทำให้สามีหย่าขาดจากเธอไปแต่งงานกับหญิงอื่น ความล้มเหลวในชีวิตสมรสของวิลโลน่าทำให้เธอพูดอย่างเศร้าสลดใจเป็นครั้งที่ 2 ว่า "นี่หรือชีวิต"

เพื่อกับหลวงเมธาวิ เป็นผู้รับองค์มาลูกสาวของลัทธิ และสุลาลูกสาวของวิลโลมาเลี้ยงดู เพราะเด็กทั้งสองปรารถนาความช่วยเหลือจากเพื่อก เมื่อองค์มาได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา และแต่งงานกับชายหนุ่มคนรักของเธอ ส่วนสุลาได้ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ้วยการสนับสนุนของสุชน ภรรยาของเพื่อกับหลวงเมธาวิก็หมดสิ้นลง

จากเนื้อเรื่องของนวนิยายเรื่อง ปริศนา เจ้าสาวของอาณันท์ รัตนาวดี นวนิยายชุดปริศนา และจัดอยู่ในรูปพาด้น ผู้อ่านจะเห็นว่ามีความต่อเนื่องเรื่องที่อาจนพบได้ในนวนิยายทั่วไป แต่อาจนได้ศึกษาพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนจะพบว่านวนิยายของ ว. ณ ประมวลุมารก มีคุณค่าและสาระต่าง ๆ สอดแทรกอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นต้นว่านวนิยายเรื่องปริศนา สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ไว้อย่างชัดเจน ถึงจะกล่าวรายละเอียดต่อไปในหน้าที่ 4

สำหรับเรื่องเจ้าสาวของอาณันท์ แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ของอาณันท์ ผู้มีความคิดว่าการเลือกคู่มีใจการแสวงหาภรรยาเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการหาภรรยาคู่ใหญ่ทรวย และคู่สมรสนั้นเมื่อพร้อมไป จะอยู่ร่วมกันแล้วก็ควรครองชีวิตอยู่ด้วยกันตลอดไป ดังนั้นการเลือกคู่จึงควรยึดถือหลักของความเข้าใจกันแนวก้นกับการมีคุณลักษณะอันเป็นที่น่าพึงใจ เชื่อมโยงด้วยสายใยแห่งความรักเป็นพื้นฐานสำคัญ

ส่วนเรื่องรัตนาวดี ว. ณ ประมวลุมารก ทรงแทรกความรู้ด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ยุโรปไว้ในเรื่องควบคู่ไปกับการบรรยายฉากของนวนิยายอย่างแนบเนียนยิ่ง

ทางด้านเรื่องนิกกับพิมพ์ แม้จะเป็นนวนิยายประเภทพาด้น แต่ก็ใช่นวนิยายที่มีแนวเรื่องแตกต่างจากเรื่องอื่น ๆ กล่าวคือเรื่องนิกกับพิมพ์ มีเนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นเรื่องสุนัขสองตัว

เขียนจดหมายเล่าความเป็นอยู่ของตัวเองและมนุษย์ที่ใกล้ชิด ตลอดจนวิจารณ์วิจารณ์มนุษย์ตามทัศนะของมันสักคน ในขณะที่นวนิยายโดยทั่วไปจะเป็นเรื่องราวของมนุษย์ตามสายตามนุษย์หรือถ้ามีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสุนัขก็มักกล่าวถึงสุนัขตามทัศนะมนุษย์มิใช่เรื่องมนุษย์ในทัศนะสุนัข เช่นนวนิยายเรื่องนี้

เรื่องนิกกับพิม มีสิ่งที่ควรแก่การยกย่องคือผู้ทรงนิพนธ์ทรงนำทัศนะสุนัขที่มีต่อมนุษย์มาแสดงได้ชัดเจนและสมจริงมาก โดยนิกกับพิมเป็นตัวแทนในการแสดงทัศนะต่าง ๆ เช่น นิกวิจารณ์มนุษย์ว่ามนุษย์ส่วนใหญ่จะอวดดี ทำสิ่งใดไม่สมเหตุผล ไม่มีหลักเกณฑ์ มนุษย์ชอบเสแสร้งแสดงกริยาไม่ตรงกับใจอยู่เสมอ หรือพิมแสดงทัศนะเรื่องมนุษย์ว่า มนุษย์ค่อนข้างโง่ มนุษย์ไม่เคยไถ่กลืนมิตร กลืนศัตรูจากบุคคลและสัตว์ที่อยู่ใกล้เคียง สุนัขจะรู้สึกนึกคิดอย่างไร ได้รับความทรมาณใจเช่นไร มนุษย์ไม่เคยไถ่กลืนแม่สักคน ไม่เหมือนสุนัขที่ล่วงรู้ความรู้สึกของมนุษย์ได้จากกลิ่นต่าง ๆ และอะไรก็ตามที่สุนัขว่าเป็นของธรรมดา ธรรมชาติ อาทิ หน้าที่ของสุนัข ตัวพยาธิในท้องสุนัข มนุษย์จะเห็นว่าเป็นสิ่งน่ารังเกียจ มนุษย์กับสุนัขจึงมีความเห็นเรื่องธรรมชาติไม่ตรงกันตลอดเวลา สำหรับรายละเอียดและตัวอย่างของทัศนะนิกกับพิม ผู้ศึกษานำไปกล่าวในตอนวิเคราะห์ตัวละครนิกและพิม

ส่วนเรื่องนี้หรือชีวิต เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เป็นนวนิยายประเภทสมจริง ซึ่ง

ว. ณ ประมวลมารค ทรงแสดงชีวิตการครองเรือน โดยทรงยกชีวิตครอบครัวของเพ็ญ ผู้ดำเนินชีวิตในทางที่ส่งผลให้ชีวิตของเธอราบรื่น กับชีวิตสมรสของลักษณะผู้ไม่รู้จักพึ่งตนเอง และวิไลผู้หญิงในกามภักดิ์ ปราศจากความยั้งคิด มีแต่ความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง ทำให้ชีวิตการครองเรือนของลักษณะ และวิไลประสบความหายนะมาเป็นตัวอย่าง

กล่าวได้ว่า ว. ณ ประมวลมารค ทรงผูกเรื่องนี้หรือชีวิตตามหลักความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ กล่าวคือ ทรงกำหนดวิถีชีวิตตัวละครในเรื่องให้พบทั้งความทุกข์ ความสุข ความผิดหวัง ความสมหวัง ความล้มเหลว และความสำเร็จ สิ่งที่มีมนุษย์ทุกคนต้องเผชิญในชีวิตจริงมิใช่มุ่งแสดงแต่เพียงเรื่องความรักที่ประสบความสุขสมหวัง ทั้งเนื้อเรื่องของนวนิยายประเภทพาฝันอื่น ๆ ที่พบได้ในตลาดหนังสือนวนิยายทั่วไป

โครงเรื่อง

โครงเรื่อง "คือส่วนของเนื้อเรื่องที่แสดงถึงปัญหาหรือข้อขัดแย้ง (Conflict) อาจเป็นตอนที่เนื้อเรื่องมีปัญหาหรือข้อขัดแย้งด้านเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตัวละคร หรือข้อขัดแย้งในจิตใจของตัวละครเอง"¹

โดยทั่วไปการกำหนดโครงเรื่อง ผู้แต่งมักจะวางแนวทางไวล่วงหน้าในแง่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ และเหตุการณ์สำคัญที่จะช่วยให้เรื่องดำเนินไปจนถึงตอนจบในโครงเรื่องที่ สิ่งเหล่านี้จะดำเนินต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นลำดับไม่สับสน

การวิเคราะห์โครงเรื่อง จะพิจารณาส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเปิดเรื่อง คือตอนเริ่มเรื่องของงานประพันธ์ ซึ่งจะทำให้ "ผู้อ่านทราบฐานะตัวละครสำคัญ หรือบอกเหตุสำคัญอื่นจะเกี่ยวกับเรื่อง"² การเปิดเรื่องที่ประพันธ์นิยมใช้กันมีหลายวิธี เช่น การเปิดเรื่องด้วยการบรรยาย การเปิดเรื่องโดยใช้บทสนทนา การเปิดเรื่องแบบสร้างนาฏการ เปิดเรื่องด้วยวิธีการพรรณนา และเปิดเรื่องในรูปจดหมาย เป็นต้น

2. การผูกพัน เป็นการสร้างปมปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ อันเป็นลักษณะสำคัญของโครงเรื่องเพื่อให้เกิดความน่าสนใจชวนให้ติดตาม ข้อขัดแย้งในโครงเรื่องอาจแบ่งออกเป็นข้อขัดแย้งระหว่างตัวละคร ข้อขัดแย้งภายในจิตใจตัวละคร และข้อขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม หรือสิ่งแวดล้อม

3. จุดที่ปมปัญหาได้รับการแก้ไข เป็นตอนที่เรื่องดำเนินมาถึงจุดสูงสุดที่จะมีผลให้เรื่องเปลี่ยนแปลงไปทางใดทางหนึ่ง

4. การคลายปม เมื่อปมปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว เรื่องต่าง ๆ จะค่อยคลี่คลายเข้าไปสู่จุดจบของเรื่อง

¹ กุหลาบ มลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 78 - 79

² เจือ สตะเวทิน ประวัติวรรณคดี หน้า 198

5. การปิดเรื่อง หมายถึงการจบเรื่อง ในงานเขียนประเภทบันเทิงคดี ผู้แต่งอาจปิดเรื่องได้หลายวิธี เช่น ปิดเรื่องแบบสุณานุกรม ปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรม ปิดเรื่องแบบหักมุม และการปิดเรื่องแบบทิ้งท้าย เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ขบคิดเพิ่มเติม วิธีนี้เป็นที่นิยมในหมู่นักเขียนรุ่นใหม่

โครงเรื่องย่อย

เนื่องจากนวนิยายเป็นงานประพันธ์ที่มีขนาดยาว นวนิยายเรื่องหนึ่งจึงอาจมีหลายโครงเรื่อง ทั้งโครงเรื่องใหญ่ และโครงเรื่องย่อย โครงเรื่องใหญ่คือ "แนวที่ผู้ประพันธ์ต้องการให้เรื่องดำเนินไปต้องมีการผูกปมเรื่องให้ซับซ้อน และกลี่คลายเงื่อนไขเหล่านี้ในตอนจบ"¹ ดังกล่าวไว้แล้วข้างต้น ส่วนโครงเรื่องย่อยคือเรื่องที่แทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ที่สร้างขึ้นเพื่อเพิ่มความสนุกสนานแก่เรื่อง หรือแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างโครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อย หรือช่วยสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ให้สมบูรณ์ขึ้น

จากการศึกษาโครงเรื่องในนวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร พบว่าเป็นโครงเรื่องเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ส่วนต่าง ๆ ในโครงเรื่องจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องกันเป็นลำดับ นับแต่การเปิดเรื่อง การสร้างปมปัญหา จุดที่ปมปัญหาได้รับการแก้ไข การคลายปม และการปิดเรื่อง ก็จะแยกกล่าวให้เห็นเด่นชัดได้ดังนี้

1. การเปิดเรื่อง ในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ว. ฒ ประมวลมิตร ทรงใช้วิธีการเปิดเรื่องถึง 4 แบบคือ การเปิดเรื่องด้วยบทสนทนา การเปิดเรื่องโดยกำหนดให้ตัวละครกล่าวแนะนำตัวเอง การเปิดเรื่องด้วยข้อความในจดหมาย และการเปิดเรื่องด้วยบทบรรยายดังตัวอย่าง

1.1 การเปิดเรื่องด้วยบทสนทนา วิธีนี้เรียกร่องความสนใจของผู้อ่านได้ดี เพราะถ้อยคำที่ตัวละครใช้สนทนาโต้ตอบกัน จะสะกดคาใจผู้อ่านในทันทีที่เริ่มอ่านนวนิยายที่เปิด

เรื่องแบบนี้ได้แก่เรื่องปริศนา ว. ณ ประมวลมารค ทรงเปิดเรื่องด้วยคำพูดของบุคคลใน
ครอบครัวปริศนา ขณะพักผ่อนอยู่หัวหินแล้วต้องเตรียมตัวกลับกรุงเทพมหานคร เพื่อไปรับ
ปริศนาผู้เดินทางมาจากอเมริกา และจะมาถึงประเทศไทยตอนเช้าวันรุ่งขึ้น

"นั้นจะไปไหนกันอีกละ ?"

สิริและอนงค์แกล้งตัวสะส่ายหาทางขึ้นเตียง เห็นจะลงบันไดเรือนพักไปด้วยกัน
กรันไคยินเสียงมารดาทักด้วยสำเนียงค่อนข้างหวนฉกรรจ์ ทิ้งจูเลียตลูกก็ก
อยู่กลางบันไดนั่นเอง . . .

เมื่อมองสาวไม่ทอสิริจึงเป็นผู้นตอบว่า "คิดจะไปบ้านคุณติตะ หมดเขา
ชวนไว้ทั้งแต่อาทิตย์ก่อน ไม่ได้ไปสักที แล้วเมื่อวานพบเขาที่ตลาดเขาเตือนอีก
จะไม่ไปก็ไม่ได้"

"ทำไมถึงจะไม่ได้ จะกลับกรุงเทพฯ อยู่วันนี้แล้ว ข้าวของยังไม่ได้จัดสัก
อย่าง จะไปเที่ยวเยี่ยมเพื่อนอย่างไรได้"

"อะไรคุณแม่ อนงค์อุทาน หน้าคิดเผื่อคงหัดที่ ส่วนสิริกระโดดพรก
เคียวก็ไปยืนอยู่ตรงหน้ามารดาพร้อมบอกรว่า "โอ้ คุณแม่ ลูกใจหายหมด
พูดเป็นเล่น"

"พูดเล่นอะไรกัน " คุณนายสมรเอ็ดดูสาว "ข้าวของ ๆ แม่เอาลงหีบ
จะเสร็จหมดแล้ว อุดมกำลังไปซื้อตัวรถไฟที่สถานี เราจะท่องกลับกรุงเทพฯ
บายวันนี้แหละ แก้วแต่เที่ยวเล่นนะซี ถึงไม่รู้เรื่อง"

"เกิดอะไรขึ้นคะ ทำไมถึงต้องรีบกลับวันนี้ " สิริถาม

"จะไม่รีบอย่างไรได้ ปริศนาจะมาถึงกรุงเทพฯ พรุ่งนี้เช้า เกิดอะไรก็
ไม่รู้บินมาจากสิงคโปร์แทนที่จะมารอไฟหรือเรือตามที่กะไว้เดิม"¹

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

1.2 การเปิดเรื่องโดยกำหนดให้ตัวละครกล่าวแนะนำตัวเอง ว. ณ ประมวลมารค ทรงเปิดเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ โดยทรงมอบให้อานนท์กล่าวแนะนำตนเอง พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวครั้งที่เคยมีความสัมพันธ์กับปรีดา อันเป็นวิธีการเปิดเรื่องที่แปลกใหม่ สร้างความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้อ่าน เรียกรองความสนใจจากผู้อ่านได้มากเป็นพิเศษ ถึงความว่า

ผมหรือครับ ก็คือ นายอานนท์ วิทยากร คนเก๋านั่นเองแหละ ผมเป็น
สหายเอกของปรีดาใจละครับ... ท่านที่รู้จักปรีดาจะคงรู้จักผม เพราะ
ผมเคยไปเกาะกะ ๆ อยู่แถวบ้านปรีดาเสมอ ๆ เมื่อครั้งก่อน เคียงวันไม่ค่อยกล้า
ไปคุยเล่นกับเขานักดอกครับ ดีไม่ดีโดนรอกบาทของท่านชายสามีของเขา
ผมก็เขินอายเอง แต่อย่างไรก็ตาม เราเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันเรื่อยมา นาน ๆ
ผมก็ไปหาเขาทีหนึ่ง บางพักก็บ่อยหน่อย ทั้งท่านชายและปรีดายินดีต้อนรับผม
เสมอ¹

1.3 การเปิดเรื่องด้วยข้อความในจดหมาย เป็นวิธีการเปิดเรื่องที่ชวนให้
ผู้อ่านสนใจใคร่ติดตามเรื่องอีกแบบหนึ่ง นวนิยายที่โชกลวิสินได้แก่เรื่องรัตนาวดี ซึ่งเปิด
เรื่องด้วยลายพระหัตถ์จากหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี ถึงหม่อมเจ้าพจนปรีชา โดยมีทบบรรยาย
ของ ว. ณ ประมวลมารค กล่าวนำเรื่องเพียงสั้น ๆ ดังนี้

จดหมายจากหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีถึงหม่อมเจ้าพจนปรีชา ผู้เป็นเชษฐา

Kensington Palace Mansions London

วันที่ 18 เมษายน

ทูลเจ้าพี่ทรงทราบ

หญิงมาถึงกรุงลอนดอนเรียบร้อยแล้ว ป่าสรวนเงงมาก ไม่เมา

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

เรือบินเลยนอกจากตอนขึ้นตอนลง บนแถวพานาวและปัดหู หูจึงไม่รู้จะช่วย
อย่างไร ก็เลยขอมาผสมสัตว์ จากแอร์โฮสเตสมาหมีทั้งหลาย ๆ ขึ้น และ
ให้เคี้ยวพวกฝรั่ง เคี้ยวนี้ป่าเลยคิดมากฝรั่งยิ่งกว่าพวกไทยเสียแล้ว
มาอยู่ลอนดอน 3 วันเข้าวันนี้ ปากยังบ่นว่าหนาว และเคี้ยวพวกฝรั่งอยู่
หย่า ๆ¹

1.4 การเปิดเรื่องด้วยบทบรรยาย ได้แก่นวนิยายเรื่องนิกกัมพิม และ
เรื่องนี้หรือชีวิต ดังตัวอย่างเรื่องนิกกัมพิม ว. ๗ ประมวลมารค ทรงเปิดเรื่องด้วยบท
บรรยายเหตุการณ์ก่อนพิธีหมั้นเป็นครั้งแรก ณ เมืองซูริก ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ว่า

เรื่องทั้งอันเกิดขึ้นเพราะพิธีหมั้นขอเขาที่ร้านขายสัตว์เคี้ยวแห่งหนึ่งในเมือง
ซูริก สวิตเซอร์แลนด์... ขณะที่เขาเข้าไปในร้านเพื่อหาซื้อลูกหมาพันธุ์บ็อกเซอร์
สีน้ำตาลลดับกรุง เทพฯ พิธีธูได้ไปเที่ยวหาหมาชนิดนั้นตามที่ตั้งใจ ๆ หลายแห่ง
แล้วทั้งในเมืองเยอรมัน อิตาลี ฝรั่งเศส และในเมืองสวิตเซอร์แลนด์ แต่ยังไม่
หาที่ถูกใจไม่ได้สักตัวเดียว จนกระทั่งเข้าไปในร้านที่ถนนบานโฮฟทรัาส และได้
เห็นเธอเขา²

เรื่องนี้หรือชีวิต ว. ๗ ประมวลมารค ทรงบรรยายกิจวัตรทุก ๆ ชั่วโมงของ
เมธาวิ สามีมองเพ็ญ ในตอนเปิดเรื่องว่า

เพ็ญก็มองดูหลวง เมธาวิสามีมั่งนั่งอยู่ตรงกันข้ามโต๊ะอ่านหนังสือพิมพ์อย่าง
สบายใจ ไม่เอาใจใส่กับอาหารเช้า ซึ่งวางอยู่ตรงหน้าแม่แคบอย หลวง
เมธาวิมีเวลาที่จะรับประทานอาหารเช้าเกือบชั่วโมง แต่ชอบดื่มกาแฟโดยไม่

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 1

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต นิกกัมพิม โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 1-2

มองด้วย และได้อ่านหนังสือพิมพ์อยู่จนเกือบถึงเวลาจะออกไป จึงได้ตระลัน
รับทราบประเพณีใน 5 นาทีสุดท้าย แล้วควากระเป๋าก็ไปขึ้นรถ แหมไม่ไหวละ
ภรรยาจึงตามไปส่งถึงที่รถแล้วประจำทุกวัน¹

ข้อที่นำสังเกตุคือนวนิยายทั้ง 2 เรื่อง เปิดเรื่องด้วยบทบรรยายที่ลักษณะ กริยาอาการ
ของตัวละครสอดคล้องกัน ทำให้การ เปิดเรื่องมีเนื้อ ว. ณ ประมวลมารค นำสนใจกว่า
การบรรยายเรื่องราวแบบเรียบ ๆ ตามปกติ

2. การสร้างปัญหาหรือข้อขัดแย้ง เมื่อ ว. ณ ประมวลมารค ทรงเปิด
เรื่องด้วยกลวิธีต่าง ๆ แล้วจะทรงสร้างข้อขัดแย้งไว้ในเรื่อง ข้อขัดแย้งที่ ว. ณ
ประมวลมารค ทรงสร้างขึ้นมี 2 ประเภทคือ

2.1 ข้อขัดแย้งระหว่างตัวละคร (man against man) คือเรื่อง
ที่แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างตัวละครด้วยกันเอง นวนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค
จะมีข้อขัดแย้งประเภทนี้ปรากฏอยู่ทั้งสิ้น เช่น เรื่องปริศนา ว. ณ ประมวลมารค ทรง
กำหนดให้ปริศนาหญิงสาวผู้เฉลียวฉลาด จบการศึกษามาจากต่างประเทศพบกับหมอมเจ้า
พจนปริชา แต่ความรักของปริศนาและทานชายก็เกิดข้อขัดแย้งหลายครั้ง เช่น

ข้อขัดแย้งที่ 1 ปริศนาโกรธเคืองทานชายที่ทรงทำหน้าที่ "พ่อสื่อ" สู้ขอ
เธอให้กับประวิธ

ข้อขัดแย้งที่ 2 เมื่อปริศนาปฏิเสธการแต่งงานกับประวิธ และประวิธพิน
กับอนงค์แล้ว ทานชายทรงขอแต่งงานกับปริศนา แต่ปริศนากลับโกรธเคืองแทนน้อยใจ
เพราะเข้าใจผิดคิดว่าทานชายทรงคบเคลนเธอ

ข้อขัดแย้งที่ 3 ต่อมาทานชายทรงมีโอกาสช่วยเหลือและปลอบโยนปริศนา
ให้คลายทุกข์ อันเนื่องมาแต่การเสียชีวิตของขุนชาย ทว่าไม่นานทานชายก็ทวีในความอวดดี

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

ของปริศนา เพราะปริศนาคำตัวแรกเงินมีจำนวนเงินเท่ากับที่ทานชายเคยประทานในการ
ทำศพคนตายไปถวายคืนถึงที่วังศุภบาล

ข้อขัดแย้งที่ 4 ถัดกันทานชายทรงปราบความขบถของปริศนาได้สำเร็จ
ก็เกิดข้อขัดแย้งขึ้นอีก คือ ปริศนาค้นเจอและค้นเจอทานชายเนื่องจากเข้าใจว่าทานชาย
ไม่ทรงสนพระทัยที่จะสนับสนุนให้พบเพื่อนสนิทของเธอไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ

ข้อขัดแย้งที่ 5 เมื่อปริศนาทราบข่าวจากท้าว นพจะไป "เมืองนอก" โดย
หม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงช่วยเหลือ ปริศนาก็คิดจะทำคือทานชาย แต่ทานชายทรงแถลง
เอาใจใส่รักเพื่อช่วยปริศนา ปริศนาก็ยอมโตความการแถลงแสดงเป็นคุรุฑ์ของอาณนท้อย่าง
เปิดเผย ทานชายเข้าพระทัยว่าปริศนารักอาณนทจริง ด้วยความเสียพระทัยทานชายได้
เสด็จหนีไปในป่าแถบภาคใต้ และเสด็จกลับกรุงเทพมหานคร เมื่อประจวบด้วยพิษไข้มาลาเรีย
ก่อนนี้เป็นข้อขัดแย้งสำคัญที่สร้างความสงสัยให้กับผู้อ่านว่าพระอาการประชวรของทานชาย
จะเป็นอย่างไร และความรักระหว่างทานชายกับปริศนาจะลงเอยเช่นไร

ในข้อขัดแย้งระหว่างปริศนากับหม่อมเจ้าพจนปรีชาจะเห็นว่าหลังจากข้อขัดแย้ง
ประการแรกสิ้นสุดลง ว. ณ ประมวญมารค จะทรงสร้างข้อขัดแย้งประการอื่นมาทดแทน
เป็นลำดับทำให้ผู้อ่านติดตามเรื่องด้วยความสนใจอยู่ตลอดเวลา

ในเรื่องเจ้าสาวของอาณนท แสดงให้เห็นข้อขัดแย้งของตัวละครคืออาณนท
เข้าใจว่าสุชาคาสกุลสาวคนตายวันเจ้าของสวณเมพร วาดของน่านเป็นชายหนุ่ม ครั้นอาณนท
ทราบความจริงว่าสุชาคาเป็นหญิงสาว เขาก็พึงพอใจเธอ แต่สุชาคาแสดงท่าทางไม่สนใจ
และพยายามหลบหลีกการพบปะกับอาณนท ทำให้อาณนทน้อยใจในการกระทำของสุชาคามาก
ชวนให้ผู้อ่านเกิดความสงสัยว่า อาณนทจะมีโอกาสพูดจาปรับความเข้าใจกับสุชาคาหรือไม่
และสุชาคาคือเจ้าสาวของอาณนทหรือไม่

เรื่องรัตนาวดี แสดงถึงข้อขัดแย้งที่เกิดจากความเข้าใจผิดของหม่อมเจ้า
หญิงรัตนาวดี คือทรงคิดว่าหม่อมเจ้าคันยัฒนา ผู้ทรงทำหน้าที่บรรดและทรงเป็นแม่ทัพเทศมณฑล
มีความรอบรู้คุณทาง ๆ นั้น เป็นนายเล่ห์เหลี่ยมของหม่อมเจ้าคันยัฒนา ชวนให้ผู้อ่านใคร
รู้ว่า หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี จะทรงทราบความจริงเมื่อใด และจะทรงทราบได้อย่างไร

จากเรื่องใกล้กับผม แสดงความขัดแย้งระหว่างตัวละครด้วยกันคือพิเชฐกับ มณิรา ทั้งสองเริ่มผูกไมตรีกัน ณ ประเทศสวีเดน พิชเชฐแสดงความสนใจมณิรา มาก ส่วนมณิราความรู้สึกสนใจในอัยการพิเชฐเช่นกัน แต่มีเหตุที่ทำให้พิเชฐเข้าใจผิดคิดว่ามณิรา มีสามีและบุตรแล้ว พิชเชฐจึงเดินทางกลับประเทศไทยโดยมิได้บอกกล่าวให้มณิราควรรู้ ต่อมาพิเชฐกับมณิราได้ติดต่อกันทางจดหมายในนามนักกัมพูชาของศูนย์สองตัวที่เขาและเชอช มาจากรานเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เนื้อความในจดหมายของพิเชฐมิได้ให้ความกระจ่างในเรื่อง ส่วนตัวของมณิราแต่อย่างใด เราจึงอนุมานติดตามเรื่องด้วยความสงสัยว่ามณิราแต่งงาน แล้วกับพิเชฐเข้าใจหรือไม่

เรื่องนี้หรือชีวิต แสดงความขัดแย้งของสามีภรรยาถึงสองคู่ ได้แก่ วิไลกับสุน และลักษณะกับโสภาส กล่าวคือ วิไลเป็นคนหุนหาว ชอบการสมาคม ทั้งละ เลยหนาที่มารดาและภรรยาที่ดี แต่สุนเป็นชายที่สุภาพ รักและตามใจภรรยา

ทางกานลักษณา เธอเป็นหญิงที่อ่อนหวาน มีความเกรงใจคนรักและซื่อสัตย์ ต่อสามี แต่โสภาสมีใจหยามกระด้างชอบตำหนิรายจิตใจผู้อื่น ขอสักแยะเหล่านี้ทำให้ผู้อ่าน สงสัยว่าชีวิตสมรสของตัวละครทั้งสองคู่จะจบลงเช่นไร

2.2 ความขัดแย้งภายในใจตัวละคร (man against himself)

คือเรื่องที่แสดงความขัดแย้งการต่อสู้ระหว่างอารมณ์ความรู้สึกกับความต้องการภายในใจตัวละครเอง เช่นการต่อสู้ระหว่างความต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับโมหกรรมที่กระตุ้นเตือนว่าความต้องการอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ผิดถูก หรือความขัดแย้งระหว่างความรักกับความเกลียด เป็นต้น ขอสักแยะภายในใจนี้จะทำให้ตัวละครตกอยู่ในสภาพสับสน ดังต่อไปนี้

ว. ณ ประมวลมารค ที่มีความขัดแย้งภายในใจตัวละครปรากฏให้เห็นชัดเจนได้แก่เรื่อง ปริศนา รักนาคี และนี่หรือชีวิต ในเรื่องปริศนา แสดงถึงความขัดแย้งภายในใจของ ปริศนา ตัวละครเอกของเรื่อง เมื่อปริศนาทราบว่าพ่อมเจ้าพจนปริชาทรงรักเธอควยน้ำ พระทัยบริสุทธิ์ มิได้ทรงคิดถูกเธอแต่ประการใด ปริศนาเกิดความรู้สึกที่ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ดังที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงบรรยายว่า

ปรีศนาจะพูดก็พูดไม่ออก กำลังมีความรู้สึกแปลกประหลาดรุนแรงที่สุด
 อยากจะโถมเขากออกจากหน้าชาย และกระแทกบออะไรอย่างหนึ่งแก่ท่าน
 อยากกระโดดลงจากรถหนีไปเสียให้เร็ว รอก อยากร้องไห้ อยากหัวเราะ
 อยากให้รถชนเสียให้ตายทั้ง 2 คน อยากบอกวาเกิดเสียต่านชาย อยาก
 บอกว่ารัก... ปรีศนาใจแค้นแรง พยายามสงวนอารมณ์¹

๕ เรื่องรัตนาวที แสดงความขัดแย้งในพระทัยของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวที ระหว่างความ
 พอพระทัยนายเล็กที่เข้ามาในพระทัยที่ละเล็กละน้อยกับความรู้สึกนิยมนวลที่คอยเตือน
 พระทัยว่าเป็นการไม่เหมาะสม ในการลดพระองค์ลงมารักษาสัญญากับผู้อยู่ในฐานะมหาดเล็ก
 ความสำนึกนี้ทำให้ท่านหญิงทรงพยายามสะกดกลืนความปรารถนามาตลอด กรันทรงทราบว่า
 นายเล็กคือหม่อมเจ้าคนนิยมนวล ท่านหญิงก็ทรงปรารถนาด้วยพระองค์เองขณะทรงเล่นรำกับ
 ทานชายในไนท์คลับชั้นคลาสสิกแห่งหนึ่ง ณ กรุงโรมว่า "ที่หัวเสียนอนไม่หลับและไม่สบายใจ
 อะไรต่าง ๆ นานา ... ก็เพราะเขาเป็นเพียงนายเล็กเท่านั้น เจียวนี้ นายเล็กก็คือพี่ชาย
 เรากี่เลยปล่อยตัวให้มีความสุขกับท่านตามจังหวะเพลงเต็มที่"²

สำหรับข้อขัดแย้งข้างต้นอาจมีเบื้องหลังเป็นข้อขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมหรือ
 สิ่งแวดล้อม อันเป็นการเสนอเรื่องที่แสดงข้อขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสภาพแวดล้อมภายนอก
 เช่นภาวะทางเศรษฐกิจ ความเชื่อ ฐานะทางสังคม ฯลฯ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพราะความ
 ขัดแย้งในพระทัยของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวทีมีรากฐานมาจากฐานะทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกันเป็น
 สำคัญ

นวนิยายอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องนี้หรือชีวิต แสดงให้เห็นข้อขัดแย้งภายในใจได้

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสิศ ปรีศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
228

² ม.จ.วิภาวดี รัชสิศ รัตนาวที โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
292

ระหว่างอำนาจฝ่ายสูงที่เลือกให้เธอกระทำความรักก็เป็นมารดาที่มีความรักนิยมน้อมน้อมกับ
อำนาจฝ่ายต่ำที่หัวใจให้เธอหลงอยู่ในวงกัณฑ์ อำนาจทั้ง 2 ฝ่ายเข้าต่อสู้กันจนความรู้สึก
ของวิไลสับสนวุ่นวาย ทั้งในทศวรรษชา

เวลานี้หัวใจของวิไลกำลังปั่นป่วน กำลังเลือกระหว่างความรักกับความชั่ว
คือระหว่างสุกกับโลจน วิไลคิดว่าเธอควรจะเลือกทางลูกของเธอ และ
เลิกกับโลจนอย่างเด็ดขาด ไม่มีการพบเห็นกันอีกต่อไป แต่เธอจะทนไถ่หรือ ?
เธอจะทิ้งความรุนแรง ซึ่งเธอได้ยอมเสียสละทุกอย่าง เพื่อแลกเปลี่ยนความรัก
ที่ทำให้เธอล้มตัว ล้มทุกสิ่งทุกอย่างในโลกไถ่และหรือ ?¹

3. จุดที่ไม่ปัญหาได้รับการแก้ไข ต่อจากไม่ปัญหาหรือข้อขัดแย้ง ว. ณ
ประมวณมารค ก็โคจรสร้างเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเข้าสู่อ่านไปสู่จุดที่ปัญหาของเรื่องได้รับการ
แก้ไข เช่น เรื่องปริศนา ปริศนาไปเฝ้าหม่อมเจ้าพจนปรีชา เมื่อพระอาการประชวร
พ้นขีดอันตรายแล้วที่วังศิลาขาว คำพูดและกริยาที่แสดงถึงความรักของปริศนา คือ "ก้มลง
จูบท่านชาย"² ความรับสั่งทำให้หม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงแนพระทัยว่าปริศนารักคหามีใช่
อาณนท ในขณะนี้ปริศนากับท่านชายเข้าใจกันอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก จึงนับเป็นจุดที่ไม่
ปัญหาได้รับการแก้ไข ของเรื่องปริศนา

จุดที่ไม่ปัญหาของ เรื่อง เจ้าสาวของอาณนทได้รับการแก้ไข ก็ตอนที่อาณนทมี
โอกาสปรับความเข้าใจกับสุชาดา ในวันสุดท้ายที่เขาอยู่ติดเตียงเครื่องจักรให้กับส่วนพระรา
ครองน้าวน จากการสนทนากับสุชาดาคครั้งนี้อาณนทได้ประจักษ์ว่าสุชาดาคือหญิงสาวที่เข้าใจ

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นี้หรือชีวิตรัก โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า
539

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง)
หน้า 514

เขาย่างลี้ภัย อันเป็นลักษณะหนึ่งที่เขาคามหา มาตลอดชีวิต

เรื่องรัตนาวดี นพเพณเภาของปริศนา หมายความว่าคนของเมียของหม่อมเจ้า หนึ่งรัตนาวดีที่เมืองมิลาน เป็นผู้นำเรื่องไปสู่จุดสำคัญจุดนี้ด้วยการทรงเข้าพบกับหม่อมเจ้า หนึ่งรัตนาวดีว่าเป็น "ท่านคณ" มีชื่อ "นายเล็ก" เสนอที่หม่อมเจ้าหนึ่งรัตนาวดีเข้าพระทัย

ในเรื่องนี้กับพิมพ์ จุดที่ปัญหาได้รับการแก้ไขอยู่ที่ตอนต้นที่ตราเขียนจดหมายเปิดเผย ความจริงให้ให้เขุรทราว่าชายหนุ่มและเด็กที่เขุรเข้าใจว่าเป็นสามีและบุตรของเขานั้น แท้จริงคือสามีและบุตรของยุพดีที่สะโ

จุดที่ปัญหาได้รับการแก้ไขของเรื่องนี้หรือชีวิต คือความหายนะในชีวิตการครอง เรือนของลักษณะกวีไล ลักษณะของสันชีวิตในสภาพนาเล่นเจอนา เพราะความอดทนแ่ ไม่รู้จักพึ่งตนเอง ขมพายต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต ส่วนวิไลถึงเขาจะไม่ถึงกับเสียชีวิต แต่ความเห็นแก่ตัวประกอบกับการไม่ยอมละเว้นกิเลสตัณหาทำให้วิไลต้องหยาร่างกับสุขน ผู้สามี

4. การคลาไคล หลังจากเรื่องดำเนินถึงจุดที่ปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว

ว. ๓ ประมวลมารค ก็ทรงคลีคลาไคลปัญหาหรือข้อขัดแย้ง เช่น เรื่องปริศนา หม่อมเจ้าพจนปริชาทรงพ้องกับปริศนา โดย "เสด็จจา" ของท่านชายทรงเห็นชอบด้วย

ว. ๓ ประมวลมารค ทรงคลาไคลเรื่องเจ้าสาวของอนันต์ ้วยการให้ออนันต์ แต่งงานกับสุชาดาตามกลางความยินดียิ่งของญาติผู้ใหญ่

เรื่องรัตนาวดี หม่อมเจ้าหนึ่งรัตนาวดีเสด็จหนีไปกรุงโรม เมื่อทรงทราบความ จริงว่านายเล็กคือหม่อมเจ้าหนึ่งรัตนาวดี ท่านชายเสด็จไปขอประทานอภัย ณ กรุงโรม ในที่สุด ท่านหนึ่งและท่านชายก็เข้าพระทัยกัน

เรื่องนิกกับพิมพ์ พิเชฐยีนที่ยิ่งนักกับมณิราไม่มีพันธะผูกพันกับชายใด เขาขอร้องให้เธอ เดินทางกลับเมืองไทยโดยจะให้ความช่วยเหลือเธอทุกประการ

เรื่องนี้หรือชีวิต การสิ้นชีวิตของลักษณะและความแตกร้างในครอบครัวของวิไลนั้น สร้างความโศกเศร้าให้กับเพ็ญอย่างสุดซึ้ง เพ็ญรับอุปการะสุดากับอังคณา ซึ่งไร้ที่พึ่งพิงจน

เด็กสาวทั้ง 2 ประสบความสำเร็จในชีวิต

5. การปิดเรื่อง นวนิยายทุกเรื่องของ ว. ณ ประมวลมารค ปิดเรื่องแบบ
 สุนทราภรณ์ วิธีการปิดเรื่องเช่นนี้ย่อมนำความพอใจมาสู่ผู้อ่าน แม้แต่เรื่องนี้หรือชีวิต
 นวนิยายประเภทสมจริงซึ่งเนื้อเรื่องบางตอนชวนให้ผู้อ่านสงสัยใจก็เป็นเรื่องแบบสุนทราภรณ์
 เหมือนกับการปิดเรื่องในนวนิยายประเภทพาฝัน เช่น ในเรื่องปริศนา ว. ณ ประมวลมารค
 ทรงปิดเรื่องด้วยบทบรรยายความรู้สึกของกุนนัยสมรที่มีต่อปริศนา ในคืนก่อนที่ปริศนาจะไป
 เป็นชายาของหมอมหาเศรษฐีชื่อว่า

กุนนัยเปิดไฟในห้อง มองดูเตียงที่ปริศนากำลังนอนหลับสนิท กว่งหน้า
 บริสุทธิ์ และสดชื่นเหมือนกับดอกกุหลาบที่แรกแย้ม ...

กุนนัยสมรมองดูปริศนาผางกึกในใจว่า ถ้าคุณพระผู้สวามีมีชีวิตอยู่จนถึง
 ทุกวันนี้ จะรักใคร่สนิทสนมในปริศนาสักเพียงไร

เสียงนาฬิกาที่ 12 ที่ กุนนัยตื่นจากภวังค์ เพียงคืนแล้ว เวลาแต่งงาน
 ของปริศนาใกล้เข้ามาทุกที อีกไม่กี่ชั่วโมงปริศนาก็จะไปเป็นชายาของมหาเศรษฐี
 ไม่ใช่วัยกลับมาเป็นปริศนาลูกสาวที่น่านักหนาเงินทองของกุนนัยอีกแล้ว¹

เรื่องเจ้าสาวของอาณันท์ ในตอนปิดเรื่องอาณันท์ตัวละครเอกเล่าถึงการไปคัม
 น้าฝั่งพระจันทร์ของ เขากับสุทธาภาตอนออกจากสองฝั่ง เพื่อเดินทางต่อไปประเทศญี่ปุ่นด้วยสำนวน
 ภาษาที่ทำได้ผู้อ่านมีความรู้สึกราวกับว่ามีเพื่อนสนิทมาพูดคุยให้ฟังอยู่ใกล้ ๆ ถึงความว่า

เราอยู่สองฝั่งเพียง 4 วัน พอเรือส่งสินค้าเสร็จก็ออกเดินทางต่อไปญี่ปุ่น
 คราวนี้คนคนละฝั่งมารวม ทะเลเรียบ ... เมื่อเรือแล่นไปถึงฝั่ง ฝั่งนั้นก็
 เป็นแดนแห่งความสุขของเราทั้ง 2

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสี ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
 หน้า 654

ขอจบเรื่องทั้งแตกจนถึงใจดีใหม่กับ ? โป่งนี่ยกเปลือกไปอีกนาน
ก็ไม่ได้ เรื่องนี้เลยจะกลายเป็นเรื่องทองเหี่ยวเมืองผู้ใด หรือจะเรียกให้สมัยใหม่
หน่อยก็ขอเรื่องบุกเมืองผู้ใดเป็นความตั้งใจของเขที่จะเล่าเรื่อง 'เจ้าสาว
ของอาณัติ' เท่านั้นสู่กันฟังระหว่างเพื่อนฝูง ก็ได้เล่าจบเรื่องจบราวแล้ว
เพราะจะหมดเวลาละคร¹

เรื่องรัตนาคี ปีกเรื่องโดยผมผมเจ้าหญิงรัตนาคีทรงบันทึกเรื่องราวส่วนพระองค์
ที่แสดงถึงความสุข ความสมหวังในเรื่องรัก ขอความในบันทึกสามารถดึงดูดอารมณ์ผู้อ่าน
ให้เกิดความรู้สึกสุข สดชื่นร่วมกับตัวละคร ถึงตัวอย่าง

คืนนี้เราคงจะนึกถึงพี่คนย์ของเราจนหลับไม่ลงทีเดียว และเมื่อเราตื่นขึ้นใน
ตอนสาย สิ่งแรกที่เรานึกถึงก็คงจะไม่มีอะไรอื่นนอกจากพี่คนย์ พี่คนย์
คนย์วิภา รัตนาคี เอ๊ะ ชื่อเสียงของเราคงล่องจอนักคือเสียด้วย
เราทั้งสองถ้าจะเป็นคู่สร้างกันมาตั้งแต่ชาติปางก่อนกระมัง ชาตินี้คงมีพรหมลิขิต
ไว้แล้วว่าจะต้องเป็นคู่ครองกัน ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยรู้จักกัน อยู่กันคนละหัวปี เมื่อ
ถึงเวลาอันสมควรก็ออกสำเภาเรือจะทอดความมาพบ มารักกันจนได้ อยากู
จริงว่าถ้าเราไม่โศกมาเที่ยวเมืองนอกครั้งนี้ เราจะได้พบ ได้รักกับพี่คนย์
วิภาไหนหนอ ? แต่จะควยวิภาไหนก็ตาม คงสู้วิภาวิชัยไม่ได้เป็นแน่ เออ
เราหนอเรา ช่างมีความสุขอะไรเช่นนี้ ขอให้ความสุขจงมีแก่เราทั้งสองจน
ตลอดชีวิตเถิด²

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต เจ้าสาวของอาณัติ โดย ว. ณ ประมวลมารัก (นามแฝง)
หน้า 598

² ม.จ.วิภาวดี รัชสีต รัตนาคี โดย ว. ณ ประมวลมารัก (นามแฝง) หน้า
382

ผู้ทรงนิพนธ์ทรงเปิดเรื่องนี้กับพิมพ์ ก่อนที่พี่เรากับนิกรจะไปรับมณีนีลากับพิมพ์ที่
ท่าอากาศยานดอนเมือง บทบรรยายก่อนนี้ผู้อ่านจะมองเห็นภาพตัวละครเมื่อได้มาพบกันอย่าง
แจ่มชัด

ขณะที่เครื่องบินขับเครื่องแล้วเจ้าพนักงานของเรือนบินที่อยู่ประจำพื้นดิน
ก็เข็นบันไดไปที่เรือนบินประตูเรือนบินเปิดออก แอร์โฮสเตสสาวสวยหาทางโก่ง
ยีนขึ้นอยู่ตรงประตู ครั้นแล้วผู้โดยสารก็ลงบันไดมาทีละคน ทีละคนจนถึงคนที่
สิบเอ็ด ชายหนุ่มที่ท่าทักทายจะสะดุ้ง หน้าของเขากลายเป็นสีแดงก่ำไปทันที
ตาของเขาจ้องเขม็งตามรางเล็ก ๆ รางหนึ่งซึ่งกาวลงมาจากเรือนบินอย่าง
ฉะพชา

เมื่อรางนี้กาวลงมาถึงพื้นดิน ก็ออกเดินตามคนโดยสารขึ้นไปทันที ทุกคน
ที่ยืนดูอยู่ที่ท่าอากาศยานจึงเห็นว่า เป็นรางของหญิงสาวรางโปร่ง ... มีหนึ่งอีก
สายหนึ่งขาว มีหมาสีดำขนหยิกปร่างแปลกตาตัวเล็กตัวหนึ่งวิ่งยิก ๆ ตามมา
หมาสีน้ำตาลตัวใหญ่ซึ่งชายหนุ่มจึงอยู่ เห็นหมาคำตัวเล็กเข้าที่หัว
กระกิกหางสั้นของมันเล็กน้อยพลางสงสัยหวาด ๆ เหาถึง "ฮง" 2 - 3 ครั้ง
ทั้งหญิงสาวผู้สูงมหาเล็ก และตัวเจ้าหมาเล็กสีดำขนหยิกตัวนั้นทางชะงัก
มีเทพารักษ์กัน มองมาทางผู้คนที่ยืนอยู่หน้าท่าอากาศยาน ก็เหลือบเห็นชายหนุ่ม
เจ้าของหมาใหญ่ ซึ่งยืนโคกเคี้ยวอยู่บนที่สูง หญิงสาวจำใจก็ถ่มและยกมือขึ้นโบก
ชายหนุ่มผู้มีพลังยกมือขึ้นโบกตอบทันที...

ต่อจากที่เขาพบกันหน้าห้องตรวจคนเข้าเมืองไม่นานนักก็พบเห็นรถยนต์ซึ่งมี
เจ้าของหมาใหญ่เป็นคู่ขับ เจ้าของหมาเล็กนั่งไปข้าง ๆ ตัวหมาใหญ่และหมาเล็ก
นั่งอยู่บนเบาะข้างหลัง โผล่หัวออกไปนอกกระจกข้างหน้าขณะที่เจ้าของหมาใหญ่พารถ
แล่นจากคอนเมืองตรงไปกรุงเทพมหานคร¹

¹ ม.จ. วิจารณ์ รังสิต นิกกัพิมพ์ โดย ว. ณ ประมวลมารก (นามแฝง) หน้า 366 -

จุดที่ปัญหาได้รับการแก้ไขคือความล้มเหลวในชีวิตแต่งงาน แต่อย่างไรก็ตามเรื่องใดก็ตาม
คล้ายคลึงการให้ตัวละครรุ่นลูประสมความสำเร็จในชีวิต แล้วปิดเรื่องลงแบบสุ่นาฏกรรม

โครงเรื่องย่อ

นวนิยายของ ว. ช. ประมวลสาร เป็นวรรณกรรมเรื่องยาวโครงเรื่องเรียบง่าย
จึงอำนวยความสะดวกแก่โครงเรื่องย่อเข้าไปในเรื่องโครงเรื่องย่อที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

เรื่องปริศนา โครงเรื่องย่อคือเรื่องความรักของประวิทย์กับอนงค์ แต่เดิม
ประวิทย์หลงรักอนงค์ที่สาวผู้สงบเสถียรของปริศนา แต่พอประวิทย์รู้จักกับปริศนา ประวิทย์รัก
ในความสวยงาม มีเสน่ห์ของปริศนา เขาพาปริศนาถึงขั้นขอประทานความสวยหล่อจาก
หม่อมเจ้าพจนปรีชา โดยหารู้ไม่ว่าท่านชายไปรักปริศนาอยู่ก่อนแล้ว แต่ท่านชายก็ทรงยอม
เป็น "พ่อสื่อ" ของประวิทย์ ทว่าไร้นิสัยปรินายกผู้เสถียรการแต่งงานกับประวิทย์อย่างเด็ดขาด
เธอหลอท่านชายว่าเธอไม่รักประวิทย์ และประวิทย์เองก็ขาดลักษณะการเป็นผู้นำสำหรับเธอ
จากความนิโคหวังในปริศนาทำให้ประวิทย์หวนกลับมาคิดถึงอนงค์ หญิงสาวที่ยังจงรักภักดีต่อเขา
ถึงเดิม

เรื่องราวของประวิทย์กับอนงค์เป็นโครงเรื่องย่อที่ส่งผลกระทบโครงเรื่องใหญ่โดย
ตรง เพราะการที่ท่านชายทรงยอมเป็น "พ่อสื่อ" ตามความประสงค์ของประวิทย์เป็น
สาเหตุแห่งความบาดหมางระหว่างท่านชายและปริศนาสาเหตุหนึ่ง นอกจากนี้ก็เป็นโครงเรื่อง
ที่มีความหมายต่อตัวละครในโครงเรื่องใหญ่อีกหลายประการ ประการแรกเป็นเครื่องเสริม
ให้เห็นว่าหม่อมเจ้าพจนปรีชามีพระทัยเสียสละสูงส่ง ประการที่ 2 บุคลิกลักษณะของอนงค์
เป็นข้อเปรียบเทียบไปบุคลิกของปริศนาเด่นชัด และประการสำคัญแสดงว่าปริศนาเป็นคนมีใหญ่
ผล มีจิตใจหนักแน่นเรื่องความรักและการแต่งงาน

✕ เรื่องเจ้าสาวของอนงค์ โครงเรื่องย่อคือเรื่องราวของครอบครัวพระยาสุทธา
เทพวิสุทธิกับคุณหญิงเจริญ ซึ่งเป็นครอบครัวที่ปราศจากความสงบสุข เนื่องจากคุณหญิงธรรมยา

ที่ใจคุณว่าต้องแต่งงานด้วย เพราะถูกมารดาบังคับให้เป็นคนใจแคบเพียง ชาติความเข้าใจไร
สติสัมปชัญญะ สู้ความสามารถที่ใจคุณจะปรับตัวให้เข้ากันได้ ทำให้ใจคุณต้องแยกห่างกับ
คุณหญิงในเวลาต่อมา ในขณะเดียวกันใจคุณก็โศกเศร้าพร้อมกับโสภณและสุชาดาบุตรฝาแฝด
โดยความช่วยเหลือของคุณนายสมรกับปรีติมา สร้างความปลื้มปิติใจแก่ใจคุณสุดจะพรรณนา

โครงเรื่องย่อยังคงกล่าวเป็นสิ่งที่เสริมให้โครงเรื่องใหญ่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะช่วย
เชื่อมโยงไปถึงชาติกำเนิดอันแท้จริงของสุชาดาเป็น "เจ้าสาวของอาณัติ" และเป็น
โครงเรื่องย่อยที่ ๖. ๗ ประมวลมารค ทรงนำมาประกอบโครงเรื่องใหญ่เพื่อเน้นแก่น
เรื่องให้ชัดเจน โดยแสดงให้เห็นว่าการแต่งงานที่ขาดความรัก ความเข้าใจกันจะเป็นเหตุ
นำความร้าวฉานมาสู่ชีวิตคู่ในบั้นปลาย

เรื่องรัตนาวดี โครงเรื่องย่อย ได้แก่เรื่องราวของนายเก็จกำนังเศรษฐีทางภาค
เหนือของเมืองไทยรวมทั้งบุตรชายหญิงสาววิระสิงห์กับสะอาดศรี ซึ่งล้วนมีลักษณะการพูดจาชวน
ขบขัน คณะเก็จกำนังพบกับคณะของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีแถบปราสาทริมฝั่งแม่น้ำฉวี
ประเทศฝรั่งเศส แล้วท่องเที่ยวไปสถานที่ต่าง ๆ รวมกันอีกหลายแห่ง ขณะท่องเที่ยว
วิระสิงห์หลงรักหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี ส่วนสะอาดศรีนั้นเผลอรักนายเล็กหรือหม่อมเจ้าคนยี่วัฒนา
แต่ท่านหญิงหาได้สนพระทัยวิระสิงห์ไม่ เช่นเดียวกับท่านชายไม่โปรดสะอาดศรี เพื่อป้องกัน
ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้หม่อมเจ้าคนยี่วัฒนาทรงตกลงแยกการเดินทางกับคณะเก็จกำนัง
เมื่อมาถึงเมืองดูเซ็น ประเทศสวิทเซอร์แลนด์

คณะเก็จกำนังเป็นโครงเรื่องย่อยที่ ๖. ๗ ประมวลมารค ทรงสร้างขึ้นมาเพื่อเพิ่ม
ความสนุกสนานชวนเร้าใจให้กับเนื้อเรื่อง ยิ่งกว่านั้นก็ยังเป็นโครงเรื่องย่อยที่เสริมคุณค่าของ
หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี และหม่อมเจ้าคนยี่วัฒนาให้เด่นขึ้น โดยมีวิระสิงห์กับสะอาดศรี เป็นผู้
เสริม

เรื่องนิกรับพิมพ์ โครงเรื่องย่อย ได้แก่เรื่องชีวิตครอบครัวของบุพคิกับคุณใหญ่
บุพคิเป็นหญิงที่ชอบความสนุกสนานสบาย เชื่อกันว่าการมาอยู่ประเทศสวิทเซอร์แลนด์กับสามีซึ่ง
ได้รับทุนรัฐบาลมาทำงานในโรงพยาบาลเมืองซูริกเป็นสิ่งที่โก่งเกินไปเพราะเธอสนุกสนานได้

เต็มที่ ครั้นสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นไปดังหวัง เขาก็ทอดทิ้งสามีและบุตรสาวอายุ 3 เดือนไปอยู่กับพี่สาวที่กรุงลอนดอน คุณใหญ่จึงคิดขอครองใหม่แต่ก็มารวยได้ยังบุตรสาวจนกว่ายุพดีจะกลับมา ขณะที่แม่ทิดร่ำว่าหน้าที่พี่เลี้ยงหลานสาวนี้เอง เป็นเหตุให้ใจเขารู้เข้าใจว่าเธอมีครอบครัวแล้ว

เมื่อยุพดีกลับมาคืนดีกับสามี เขาก่อความเคียดแค้นให้แก่นมทิราเป็นอย่างมาก พฤติการณ์ของยุพดีเป็นแรงผลักดันให้นมทิราหมดสิ้นความอดทน และตัดสินใจกลับเมืองไทย เรื่องราวระหว่างยุพดีกับคุณใหญ่เป็นโครงเรื่องย่อยที่มีส่วนให้พิชิตเข้าไปจนนมทิราผิดพลาดจนกลายเป็นแม่ป้าที่สำคัญในโครงเรื่องใหญ่ ทั้งแสดงถึงความแตกต่างด้านคุณสมบัติของแม่บ้านระหว่างยุพดีและนมทิรา

เรื่องนี้หรือชีวิต โครงเรื่องย่อยที่สำคัญคือเรื่องของโจจน์บุรุษหนุ่มแต่เพียงรูปกาย โจจน์เป็นชายที่สามารถคบผู้หญิงได้ทุกประเภท และกระทำความรักใคร่ทุกอย่างดำเนินไปจนไม่มีใครจับได้ โจจน์ไม่เคยพะวนหญิงใด เขาค้นเคยแต่การมีหญิงมาปรนนิบัติเขา วิไลพบโจจน์ครั้งแรกในงานแต่งงานของโจจน์กับนวลลลอบ วิไลพอใจรูปร่างลักษณะหน้าตาของโจจน์มากยิ่งเขากลักรักกับโจจน์ วิไลก็หลงโจจน์อย่างถอนตัวไม่ขึ้น จนทำให้ชีวิตสมรสระหว่างเขากับสุชนชาดสะบัดลง แต่วิไลก็มิได้เสียใจเพราะเขามีจุดหมายจะไปครองชีวิตกับโจจน์ซึ่งเลิกรักกับนวลลลอบร่ายคนเดิมแล้ว การอยู่ร่วมกันครั้งนี้วิไลรักและหลงโจจน์ แต่โจจน์รักสมบัติของวิไล

โครงเรื่องย่อยนี้ผิดกระทัดรัดโครงเรื่องใหญ่มาก เพราะเมื่อวิถีชีวิตของโจจน์เข้ามาพัวพันกับวิไลก็สนับสนุนให้ความผิดไปในคัมภีร์หาคะของวิไลปรากฏออกมาชัดเจน จนกระทั่งพาวิถีของวิไลไปพบกับความหายนะ

สรุปได้ว่าโครงเรื่องย่อยในนวนิยายของ ว. ฌ ประมวลุมารค ทุกโครงเรื่องจะมีความหมายต่อโครงเรื่องใหญ่ โครงเรื่องย่อยต่าง ๆ นี้ ว. ฌ ประมวลุมารค ทรงสามารถประสานเข้ากับโครงเรื่องใหญ่ได้แนบเนียนตามลักษณะโครงเรื่องที่คิของงานเขียนประเภทนวนิยาย

แกนเรื่อง

แกนเรื่องหรือที่ผู้บรรยายท่านเรียกว่า สารัตถะของเรื่องคือแนวความสำคัญที่ผู้แต่ง
มุ่งจะเสนอต่อผู้อ่านแนวคิดนี้จะปรากฏอยู่ "ตั้งแต่ต้นจนถึงปลายเรื่อง เป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่อง
ทั้งหมดเข้าด้วยกัน"¹

ผู้แต่งส่วนใหญ่จะสร้างแกนเรื่องจากอารมณ์สะเทือนใจต่าง ๆ เช่น เกลียด โกรธ
ขมขื่น แค้นเคือง ริษยา วาเหว พยาบาท เป็นต้น หรืออาจสร้างจากความจำเป็น
ด้านจิตใจมนุษย์ เช่น

มนุษย์ทั่วไปต้องการความรัก ต้องการรักตนเองและอยากให้อื่นรักตน ...
หรือมนุษย์ทั่วไปอยากมีอำนาจ และถ้ามีโอกาสก็จะแสดงอำนาจนั้นทันที มนุษย์
อยากใหตนเองดีขึ้น (ตามกาลและโอกาส) มนุษย์อยากได้รับความสนใจจาก
ผู้อื่นโดยเฉพาะความสนใจในตนเอง แต่หาไม่อาจเป็นไปได้ ความสนใจใน
รายก็ยิ่งถือว่าไม่มีผู้ใดสนใจเสียเลย ความจำเป็นด้านจิตใจเหล่านี้มักเป็น
สารัตถะที่ผู้แต่งนิยมมีอยู่เสมอ²

นอกจากนั้นผู้แต่งอาจสร้างแกนเรื่องได้จากทัศนะทศกัณฐ์กรรม เช่น ทัศนะต่อ
การดำเนินชีวิตในสังคม ทัศนะต่อค่านิยมของสังคม อย่างไรก็ตามก็กล่าวได้ว่าแกนเรื่องที่
แนบแน่นเปลี่ยนแปลงก็คือแกนเรื่องที่เกี่ยวกับ "ชีวิต ความรัก และความตาย"³

¹ สุวรรณ เกรียงไกรเพชร พระอภัยมณีการศึกษานในเชิงวิจารณ์ หน้า 8

² กุหลาบ มลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 84

³ นพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ปารกฏาเรื่องนวนิยาย หน้า 11

แก่นเรื่องที่สมควรเป็นแก่นเรื่องที่สมจริงตามสภาพวิสัยของมนุษย์ "ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์โคกกว้างขวาง"¹ หรือแสดง "ลักษณะธรรมชาติมนุษย์ได้ชัดเจน"² ในข้อคิดที่ตีแผ่ผู้อ่านด้านใดด้านหนึ่ง หรือเป็นแก่นเรื่องที่ "ส่งเสริมยกระดับจิตใจ... ตระหนักในอุดมการณ์ของมนุษย์... ช่วยให้มีเกิดความรู้ความเข้าใจในชีวิตและโลก"³

เมื่อวิเคราะห์นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมารค แล้วพบว่าส่วนใหญ่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก คู่ครอง และการครองเรือน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

เรื่องปริศนา แก่นเรื่องคือ ความรักที่แท้จริงมันคงยอมชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้

เรื่องเจ้าสาวของอาณันท์ แก่นเรื่องคือ การเลือกคู่ครองควรคำนึงถึงความรักความเข้าใจกัน

เรื่องรัตนาวดี แก่นเรื่องคือ ผู้ที่เป็นเนื้อคู่กันเมื่อถึงเวลาอันควรย่อมได้มาพบรักและแต่งงานกันในที่สุด

เรื่องนิกกัมพิน แก่นเรื่องคือ การที่เฝ้ามองจริงใจผ่านสุนัขเพื่อช่วยให้ตัวละครเอกไถ่รู้จักและเข้าใจซึ่งกันและกัน

เรื่องนี้หรือชีวิต แก่นเรื่องคือ การแสดงปัญหาของการครองเรือนในรูปแบบต่าง ๆ

จากแนวคิดอันเป็นแก่นเรื่องข้างต้น เป็นแนวคิดที่มีคุณค่าต่อผู้อ่านหลายประการ กล่าวคือ แก่นเรื่องของเรื่องปริศนา มีคุณค่าในด้านเสนอแนะให้ผู้อ่านต่อสู้อุปสรรคของความรักด้วยจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคง เรื่องเจ้าสาวของอาณันท์ เป็นการตักเตือนให้ผู้อ่านมีความระมัดระวังในการเลือกคู่ครอง ส่วนเรื่องรัตนาวดี เสนอข้อคิดแก่ผู้อ่านในเรื่องคู่ครอง

¹ กุหลาบ มลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 84

² ก. หน้า 85

³ ก.

ถ่ายทอดเรื่องราวบนพจนานวน

ทางกันแกวของนวนิยายเรื่องนิกกับพิม การที่นวนิยายเรื่องนี้มีแก่นเรื่องที่ตีแผ่ความจริงใจผ่านทางความคิดเห็นของสุนัข จึงมีคุณค่าในแง่ส่งเสริมจิตใจผู้อ่านให้รักใคร่เมตตาสุนัขอันเป็นสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุดชนิดหนึ่ง

สำหรับเรื่องนี้หรือชีวิต เกือบจากมีแก่นเรื่องที่แสดงปัญหาต่าง ๆ ในการครองเรือน เช่น ปัญหาของการไม่รู้จักฟังตนเอง ปัญหาการปกป้องในกามกิเลส ซึ่งอาจนำชีวิตไปสู่จุดแห่งความหายนะได้ นวนิยายเรื่องนี้หรือชีวิต จึงเผยให้เห็นคุณค่าในทางสร้างสรรค์ คือเสนอแนวคิดให้ผู้อ่านพึงระมัดระวังในการดำเนินชีวิตเพื่อความสุขของสมาชิกทุกคนในครอบครัว

ตัวละคร

ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของนวนิยายและเรื่องสั้น เพราะตัวละครคือผู้แสดงบทบาทในเนื้อเรื่อง ตัวละครอาจเป็นคน สัตว์ พืช หรือสิ่งของก็ได้ เช่น เรื่องนิกกับพิม ของ ว. ฒ ประมวลมิตร มีตัวละครเป็นสุนัข

ตัวละครที่ดีต้องมีลักษณะสมจริง "ต้องแสดงบทบาท ต้องพูด ต้องคิด ต้องทำ ต้องมีกริยา และปฏิกิริยาเหมือนคนธรรมดาสามัญในชีวิต"¹ การกำหนดฐานะตัวละครควรเลือกกำหนดให้เหมาะสมสภาพความเป็นจริงในสังคม เช่น "ในสมัยยังมีบรรดาศักดิ์ขุน หลวง พระ พระยา ตัวละครมักเป็นขุน หลวง พระ พระยา หรือในสมัยที่ยังมี รดเจ๊ก รดราง สามล้อ ตัวละครอาจจะเป็นคนดากรดเจ๊ก คนขับรดราง คนถีบสามล้อ"²

¹ เจื้อ สทะเวทิน ศิลปะการประพันธ์ หน้า 89

² สุภารัตน์ เสรีวัฒน์ วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475
หน้า 16

หากตัวละครเป็นสิ่งอื่น ๆ ที่มีบทบาทอยู่แรงก็ตองกำหนดบทบาทและลักษณะให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ

ในการสร้างตัวละครสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งคือการสอไล่ลักษณะนิสัยซึ่งมี 2 ประเภทคือ

1. ประเภทแบนลักษณะ (Flat character) หมายถึงตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมาให้ "มีลักษณะนิสัยอย่างเดียวหรือแบนอย่าง" ¹ ตัวละครจะมีลักษณะนิสัยเป็นแบบฉบับประจำตัว เช่น เป็นคนที่มีความเสียสละ คนตระหนี่ถี่เหนียว คนราเริงแจ่มใส หรือคนเศร้าหมองเฉื่อยชา เป็นต้น

2. ประเภทหลายลักษณะ (Round character) คือตัวละครที่มีลักษณะนิสัยหลายประการประกอบกัน ผู้อ่านจะรู้จักตัวละครได้ละเอียดหลายแง่มุม ตัวละครประเภทนี้มีลักษณะคล้ายบุคคลจริงมากกว่าประเภทแรก เพราะบุคคลในส่วจริงประกอบควยลักษณะนิสัยหลายหลาก ทั้ซับซ้อน ผู้แต่งที่มีความเชี่ยวชาญจะนิยมสร้างตัวละครประเภทหลายลักษณะในงานประพันธ์ของตน

ลักษณะนิสัยหรือบทบาทตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นโดยปกติจะมีความแน่นอนคงที่ เว้นแต่จะมีเหตุการณ์ มีแรงจูงใจที่มีอิทธิพลเพียงพอจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนิสัย บุคลิกภาพ และบทบาทของตัวละคร ตัวละครจึงมีทั้งประเภทสถิต (Static character) และประเภทพลวัต (Dynamic character) ตัวละครประเภทสถิตเป็นตัวละครที่มีลักษณะประจำตัวคงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกจนจบเรื่อง ส่วนประเภทพลวัตตัวละครจะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ พฤติกรรม ไปตามประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และกาลเวลา ในการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องระมัดระวังให้เห็นไปอย่างมีเหตุผลและน่าเชื่อถือ

ตัวละครประเภทพลวัตส่วนใหญ่มักเป็นตัวละครในนวนิยายมากกว่าเรื่องสั้น เพราะนวนิยายใช้เวลาดำเนินเรื่องยาวนาน ตัวละครมีบทบาทมาก ผู้อ่านอย่ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและบทบาทตัวละคร ตัวละครที่มีการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนมากจะเป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง

¹ ฤทธาภ มัลลิกมาศ วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 87

กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอตัวละคร

✕ กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอตัวละคร มีหลายวิธี เช่น

1. ผู้แต่งบรรยายลักษณะตัวละครโดยตรง ทั้งในคำบรรยายหน้ากา เพศ วัย ลักษณะนิสัยและสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครในเวลาอันสั้น
2. ผู้แต่งใช้วิธีให้ตัวละครในเรื่องกล่าวถึงตัวละครอื่น วิธีนี้นอกจากผู้อ่านจะทราบลักษณะตัวละครที่ถูกกล่าวถึงแล้วยังได้ทราบความรู้สึกรู้สึกที่ตัวละครมีต่อกันด้วย
3. ผู้แต่งใช้พฤติกรรมและบทสนทนาของตัวละครบอกลักษณะ คือผู้แต่งมิได้บรรยายลักษณะตัวละครออกมาตรง ๆ แต่จะแนะนำผู้อ่านพิจารณาเอาเองจากพฤติกรรมและบทสนทนาของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านมีโอกาสใช้จินตนาการในการสร้างภาพพจน์ตัวละคร

สำหรับตัวละครของ ว. ฌ ประมวลมารค เป็นตัวละครที่ ว. ฌ ประมวลมารค ทรงวาดบุคลิกลักษณะขึ้นมาอย่างสมจริง มีบทบาทสอดคล้องกับอุปนิสัย ตลอดจนฐานะความเป็นอยู่ทั้งตัวละครหญิงและตัวละครชาย ทางด้านตัวละครสัตว์ ว. ฌ ประมวลมารค ก็ทรงสร้างให้เป็นสัตว์ที่มีลักษณะสมจริงตามธรรมชาติของมัน ✕

ลักษณะนิสัยตัวละครเอกจะมีทั้งประเภทน้อยลักษณะและหลายลักษณะ การกำหนดบทบาท บุคลิกตัวละครที่มีทั้งแบบแน่นอนและไม่เปลี่ยนแปลงและแบบพลวัต สำหรับตัวละครในแบบพลวัตนั้น ว. ฌ ประมวลมารค ทรงสร้างประสบการณ์ แรงจูงใจ และระยะเวลาเพื่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกได้อย่างสมเหตุสมผล

✕ ตัวละครเอกในนวนิยายของ ว. ฌ ประมวลมารค แบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1. ตัวละครประเภทมนุษย์ ตัวละครประเภทนี้จะพบในนวนิยายทุกเรื่อง เช่น ปรีศนาในเรื่องปรีศนา หม่อมเจ้าคณียัฒนาในเรื่องรัตนาวดี หลวงเมธาวีจากเรื่องนี้หรือชีวิต เป็นต้น
2. ตัวละครประเภทสัตว์ ตัวละครประเภทนี้มีเพียง 2 ตัวคือนักสุนัขพันธุ์บ็อกเซอร์ และนักแสดงพันธุ์ผู้เกิดในเรื่องนักกัมพิม

ผู้ศึกษาจะนำตัวละครเอกในนวนิยายทั้ง 5 เรื่องมาศึกษา ตามประเภทที่แยกไว้ข้างต้นดังนี้

1. ตัวละครประเภทมนุษย์ การศึกษาตัวละครประเภทมนุษย์ ผู้ศึกษาจะแบ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงและตัวละครเอกฝ่ายชาย ทั้งนี้เพื่อจะได้เห็นลักษณะรวมของตัวละครแต่ละฝ่ายอย่างเด่นชัด

1.1 ตัวละครเอกฝ่ายหญิง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่จะนำมาศึกษาได้แก่ ปริศนา สุภาภา หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี มณิรา เพ็ญ ลักขณา และวิไล ก็จะกล่าวต่อไปนี้

× 1.1.1 ปริศนา ตัวละครเอกในเรื่องปริศนา เป็นตัวละครที่

ว. ณ ประมวลมารค ทรงสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนหญิงสาวยุคใหม่ ผู้มีแนวคิดที่ สมัย หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ปริศนา สุภาภา บุตรีคนสุดท้องของพระวินิจมนตรี และคุณนายสมร เกิดหลังจากบิดาเสียชีวิตไปแล้วถึง 6 เดือน สร้างปริศนาให้ญาติพี่น้องข้างบิดาว่าเธอคือบุตรของพระวินิจมนตรีจริงหรือไม่ หลวงวิรัชราชกิจของชายของพระวินิจมนตรี ข้าราชการสถานทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ผู้ให้ความเอื้อเฟื้อแก่ครอบครัวคุณนายสมรมาแทน จึงตั้งชื่อให้เธอว่า "ปริศนา" และรับเธอไปเลี้ยงดูให้การศึกษายังสหรัฐอเมริกา พอปริศนาเติบโตเป็นสาวและจบการศึกษา หลวงวิรัชราชกิจก็ส่งปริศนาลับมาอยู่กับมารดาที่ประเทศไทย

ระหว่างพำนัก ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ปริศนาได้รับการส่งเสริมด้านการกีฬาและการเข้าสมาคมอันถูกแบบจากหลวงวิรัชราชกิจ ส่งผลให้ปริศนามีความสามารถพิเศษหลายอย่าง เช่น การเต้นรำ เล่นเทนนิส วายน้ำ ขี่ม้า ตลอดจนการขับรถ ความสามารถที่องอาจความรวดเร็วฉับพลันในการตัดสินใจ

× ค่านิยมอีกภายนอก ปริศนามีรูปร่างสูงโปร่งโตสัดส่วน เมียวหยิกสสวยตามธรรมชาติ รูปร่างงดงาม แก้มเปื้อนสีชมพูนํ้ากัวยรอยยิ้มและมุกตลกเย่นปนใบหน้าคือดวงตากดมโกลีโตแจ้วเป็นเสน่ห์ดึงดูดความสนใจจากทุก ๆ คนที่เฝ้ามองเห็น

ส่วนงานกิริยาวาจา เนื่องจากปริศนาไปเคยมียังคงต่างประเทศทำให้เชณกิริยา
ว่องไวทั้ง "พูดมั่งเป็นไฟ"¹ และพูดภาษาไทยบางคำไม่ชัดเจน

✧ ปริศนาเป็นคนราเริงแจ่มใส มีอารมณ์ขัน ชอบล้อเลียนผู้อื่นอย่างยิ่ง เช่น การเที่ยว
ทางเรือคราวหนึ่ง ปริศนาเหลือบเห็นหม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงอุบรทีแล้วทรงกำเินยานบริเวณ
ที่มีคินโคลนคุกไม้ทางจากเรือเท่าใดนัก "ก็เห็นฉัน แกล้งฉีปาก เพลง Carry me
back to old Virginny" ขึ้น"² เพื่อล้อเลียนท่านชาย ครั้นท่านชายเสด็จเข้ามาใกล้
"ก็ถูกปริศนาก่ายรูปทั้ง ๆ ที่ไม่รู้งค์ รัก็ยังหัวทาวอระทวยกอกศอกท่านอยู่"³

✧ อุปนิสัยประการต่อมา โลกแก่ปริศนาเป็นคนอารมณ์ชอบเอาชนะผู้อื่น โดยเฉพาะ
ในเวลาที่มีญักวาวาจาเชิงญักความสามารถของเธอ ปริศนาจะแสดงความสามารถนั้น ๆ
เพื่อเอาชนะคำสบประมาทนั้นที เป็นคนว่าปริศนาแสดงการปราบมาพศที่ไปโลคลับ เพราะ
ต้องการเอาชนะคำญักหมิ่นของรทีและรับสั่งเร่งทนายของหม่อมเจ้าพจนปรีชา หรือตอนที่
ตระกูลของเธอกล่าวคำญักเธอเรื่องการเลินเหน็นส ปริศนาก็ขอแข่งขันเทเกิลกับตระกูล
และปรากฏว่าตระกูลแพปริศนา

อุปนิสัยอีกถาวประกอมกับความเคยชินในวัฒนธรรมการแต่งกายแบบตะวันตก ทำให้
ปริศนากล่าวแต่งกายแบบล่ายุค สำหรับสมัยนั้นคือสวมกางเกงขาสั้นที่เธอใช้สวมใส่ขณะเล่น
เทนนิส ไปชมภาพยนตร์รอบคำกับประวิช ทั้งนี้เพราะประวิชทพันกับเธอว่า "ถ้าปริศนา
ไม่กล้าไป ปริศนาต้องเลี้ยงข้าวเจ้ประวิชและพาประวิชไปญักหมิ่นกับประวิช 2 คอ 2
mind you ถ้าประวิชแพ่ ประวิชจะให้รอกันนี้ไ้ 7 วัน"⁴

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิท ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวณุมารค (นามแฝง)
หน้า 95

² ก. หน้า 244

³ ก. หน้า 245

⁴ ก. หน้า 147

✓ อย่างไรก็ตามก็ปริศนาเป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เธอเข้าใจเธอแน่ต่อทุกคนที่ใกล้ชิดกับเธอก็คงจะเห็นได้จากจำนวนของฝากสำหรับบุคคลในครอบครัวที่เธอนำมาจากต่างประเทศ กังที่เธอกล่าวกับมารควา

"นี่ของฝากจากอเมริกา ปริศนาไปเลือกซื้อเองจากนิวยอร์ก แม่คงชอบแน่" แล้วปริศนาก็ทำท่าโกเอียงคอถามมารควาขณะแก้มเธอยกขึ้นว่ามีกระเป๋าสีลักรมทำแบบใหม่และเก๋ที่สุด และเสื้อสีเดียวกัน คอปกเสื้อเป็นลูกไม้สวย สีขาวอีกชุดหนึ่ง คุณนายเห็นลูกสาวทำทานาเอ็นดู มองดูตนด้วยความพอใจให้รู้สึกคันคันใจ จึงถึงตัวปริศนาเข้ามากอดไว้อย่างแสนรัก

พอมารควาลอยตัว ปริศนาก็คนกระเป๋าคอไป "ปริศนามีของดี ๆ มาฝากพี่ ๆ ทุกคน สิ้นเงินเข้าไปหลายร้อยดอลลาร์ ... ปริศนามีเครื่องเย็บอย่างวิเศษ เมื่อแรกคิดจะให้สิริ แต่ให้เองเห็นจะดีกว่า แล้วก็มีผ้าตัดเสื้อกลางคืนตัวหนึ่ง ไม่ใช่ของอเมริกันดอก มาจากปารีสแท้ขึ้นเฝ้ายสำหรับตัดเสื้อได้ชุดเดียว รับรองว่าไปหาที่ไหนไม่มีในโลก และยังมีน้ำหอมสำหรับคนใส่เสื้อเสื้อตัวนี้ใส่ชื่อ Violetta ... อายผ้าสวยและน้ำหอมวิเศษนั้น ปริศนาไม่รู้อะไรบอกหรือสิริก็ แล้วก็มีหีบสำหรับแต่งหน้าอย่างหรู ... นอกจากนี้ปริศนายังมีหีบให้คนถายใส่หมาก ร่มซ้อที่สาววัยโหลยเยี่ยงนางไปตลาด และเข็มกลัดสวยให้จำเนียรกาย"¹

อุปนิสัยประการต่อมาคือปริศนามีนิสัยรักสัตว์ เกมที่เธอให้ความรักใคร่ "อ้ายตัวดำ" สุนัขพันธุ์ไทยสีดำที่เธอไ้มาโดยบังเอิญ เมื่อ "อ้ายตัวดำ" ตายและเธอมี "วูบี้" สุนัขที่หมอมหาพจนปริชาประทานในวันคล้ายวันเกิด เธอก็รัก "วูบี้" มาก หากมีเวลาเธอจะ

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เกม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 45 - 46

เล่นสนุกสนานกับ "วูปี" เป็นประจำ

อุปนิสัยอีกประการหนึ่งคือปริศนารักการอ่านหนังสือ ทั้งหนังสือภาษาไทยและต่างประเทศ ปริศนาจะไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งถ้ามีผู้ใดมาขัดขวางการอ่านของเธอ ครั้งหนึ่งสิริผู้พี่สาวอวยหนังสือที่ปริศนากำลังอ่านขวางออกไปนอกหน้าต่าง ปรากฏว่าปริศนาโกรธเคืองวากลาลาสิริอย่างรุนแรง จนถึงกับใช้กำลังกายเข้าทุบตีกัน

✧ ในช่วงเวลาที่มีสถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น ปริศนาจะสามารถคุมสติแก้ไขเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทุกครั้ง นับตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ครั้งที่หม่อมเจ้าหญิงรัตนวดีทรงทำผิดระเบียบหอพักของโรงเรียน แล้วทรงวิ่งไปแอบหลังประตูหอพักเพื่อทรงหลบพระอาจารย์ ปริศนาผู้ประจบเหตุการณ์นี้พอก็ก็พูดจากลบเกลื่อนกับพระอาจารย์อย่างแนบเนียน จนพระอาจารย์นั้นเข้าใจผิดวิ่งไปตามหาอีกทางหนึ่ง หรือเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญ เช่น คุณชายของปริศนาเจ็บหนักแล้วสิ้นชีวิตขณะปริศนาอยู่ตามลำพังกับน้องคัพีสาว ปริศนาก็มีสติดีเลิศสามารถจัดงานศพคุณชายแทนมารดาได้โดยเรียบร้อย

ทางด้านการแต่งงานและความรัก ปริศนาเป็นผู้มีจิตใจมั่นคง รู้จักตนเอง รู้จักคุณคนและเลือกคนที่เธอจะแต่งงานด้วย เธอกล่าวถึงเหตุผลที่เธอไม่ยอมแต่งงานกับประวิทย์ให้คุณนายสมรฟังว่า

"ไม่สมที่จะแต่งงานกันค่ะ เราเป็นเพียงเพื่อนเล่นกันเท่านั้น อาหมอกว่าถ้าปริศนาแต่งงาน จะต้องเลือกคนที่ปริศนารักด้วย ไม้ดี้อด้วย ถึงจะอยู่ด้วยกันสักอย่างประวิทย์ก็เด้งออกค่ะ ทะเลาะกันตาย แล้วก็เป็นดูถูกของปริศนา ปริศนาทำอะไรเก่งกว่าเสมอ ปริศนาฟังพาอาศัยอะไรเขาในเรื่องใหญ่ ๆ ก็คงไม่ได้ เขามีนิสัยเป็นเด็กไปจนตายทีเดียว อยู่กับปริศนาไม่ได้ก็กันตาย"¹

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

หรืออีกคนหนึ่งปริศนาพูดพร้อมเจ้าพจนปริชาว่า

"ถ้าปริศนาจะแต่งงานกับประวิชแล้ว ปริศนาก็ต้องเป็นผู้นำ เพราะ
ประวิชเคยเป็นลูกของปริศนา จะทำอะไรกันปริศนาเป็นผู้คิดประวิชเป็นผู้ตาม
จะเล่นอะไรปริศนาเอาชนะเขาโกนผมแต่เทนิส ปริศนาไม่ต้องการจะเป็น
ผู้นำในมาบ ปริศนาต้องการบุญจะนำปริศนา ประวิชจะนำไม่ได้แน่แล้วเขาก็คง
ทนไม่ได้ที่จะติดตามผู้หญิงอยู่ตลอดเวลา วันหนึ่งเขาจะต้องการเป็นผู้นำขึ้น
บ้าง ปริศนาคงไม่ยอมแล้วเราก็จะทะเลาะกัน บางทีถึงต้องเลิกกัน
ปริศนาไม่ต้องการให้ชีวิตแต่งงานของปริศนาเป็นเช่นนี้ เพราะปริศนาจะ
แต่งงานหนักอยู่ในชีวิต ถ้ามันดีที่จะเป็นเช่นนี้แล้ว จะแต่งงานทำไม ?"¹

✕ในฐานะลูกถึงแม้ปริศนาจะซุกซนไม่อารมณ์ขันหรือชอบเอาชนะผู้อื่น แต่สำหรับมารดา
แล้วปริศนาคือลูกที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของมารดา เมื่อมารดาว่ากล่าวตักเตือนสิ่งใด ปริศนา
จะเชื่อฟังจนจำได้ก็เสมอ ถึงแม้จะเห็นได้ว่าแม่ขณะกำลังเถียงกับหม่อมเจ้าพจนปริชาในงาน
เต้นรำที่วังศิลาขาว ปริศนาก็มิวายระลึกถึงคำสั่งของมารดา ถึงบทสนทนาระหว่างปริศนา
และหม่อมเจ้าพจนปริชาว่า

"นี่ก็หมดแล้วละ ? แม่สั่งไว้ว่าไม่ให้กลับคืนกัน พรุ่งนี้วันอาทิตย์เราต้อง
ทำงานแต่เช้า คึกกันลูกไม่ขึ้น"

"งานอะไร"

"ช่วยคนใช้ซักผ้าปูที่นอนละ เราต้องช่วยกันทำทุกอาทิตย์ นี่ก็ไม่งะ ?"

"อ ทุบครึ่ง"

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารดา (นามแฝง)
หน้า 569

"8 ทุ้มครึ่ง" ปรีศนาทวนคำ "ก็ทุ้มก็ไม่รู้" ¹

ในฐานะครูปรีศนาที่มีความมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตว่าจะนำผู้คนให้เป็นประโยชน์ แก่สังคมในมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ด้วยเหตุนี้เมื่อเธอได้เป็นครูสอนภาษาอังกฤษที่ โรงเรียนศึกษาลัย ปรีศนาจึงพยายามปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนโดยมีหัวใจของพรอง และ ประการสำคัญปรีศนาเป็นครูที่รักศิษย์ ห่วงก็ต่อศิษย์ เธอให้คำแนะนำช่วยเหลือศิษย์ สนับสนุนศิษย์อย่างเต็มความสามารถ แม้ได้วาปรีศนาเป็นครูที่มีคุณธรรมสูงคนหนึ่ง

ในฐานะแม่บ้านปรีศนาในวัยสาวเป็นคนชอบเที่ยวเตร่ สนุกสนาน ไม่สนใจการบ้าน การเรียน ปรีศนาเองก็รู้ถึงขอบพรองของเธอดี จะเห็นได้จากการที่เธอหลวมใจเจ้า พจนปรีชาว่า "ปรีศนาทำอะไรก็ไม่เป็น เป็นแม่บ้านแม่เรือนก็ได้ ปรีศนาไม่มีประโยชน์ อะไรแก่ท่านชายเลย"² แต่ครั้นเธอเป็นชายาในหม่อมเจ้าพจนปรีชาแล้ว ความตระหนักใน ภาระหน้าที่รับผิดชอบฐานะแม่บ้านแห่งวังศิลาขาวทำให้เธอเปลี่ยน ทอดถอนพฤติกรรมในลักษณะของ ปรีศนาคอย ๆ แปรเปลี่ยนไป ปรีศนามีความเป็นผู้ใหญ่ขึ้น เอาใจใส่งานบ้านงานเรือนและ บุคคลสำคัญของครอบครัวจนเห็นได้ชัด ถึงจะพิจารณาได้จากบทสนทนาหลายตอน เช่น ปรีศนากล่าวกับอานนท์เพื่อนสนิทถึงภาระยามเช้าของเธอว่า "ปรีศนาจะรีบอาบน้ำปลุกกันไม่ เสียให้เสร็จตอนนี้ จะไ้ขึ้นไปปรนนิบัติสามี ป่านนี้ท่านคงหมดตื่นแล้ว เมื่อตื่นถูกตามไป กลางดึก กลับมาทั้งที 3 น่ะ"³

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปรีศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 173

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปรีศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 543

³ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 227

หรือปริศนาถาวรถึงหน้าที่ที่เธอปฏิบัติทุก ๆ เวลาเย็นกับคุณนายสมรว่า "ปริศนา เห็นจะต้องกลับมาเสียที ไ้เวลาที่ท่านชายจะกลับจากโรงพยาบาลแล้ว ก็ยั่วท่านกลับมาถึง ไม่พบปริศนาหน้าบ้านคอยรับอยู่ ก็จะพักครึ่ง ลาก่อนนะละนะ พรุ่งนี้ปริศนาจะมาหาแม่ใหม่"¹

จากลักษณะนิสัยของปริศนาที่กล่าว ทำให้ปริศนาเป็นตัวละครประเภทหลายลักษณะ และอุปนิสัยปริศนาก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ในชีวิต จึงกล่าวได้ว่าปริศนาเป็นตัวละครประเภทพลวัต

๙1.1.2 สุชาดา ตัวละครเอกเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ เป็นตัวแทนของหญิงสาวที่มีความสามารถในการทำงาน และมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดี

สุชาดาเป็นลูกสาวฝาแฝดของคุณนายวัน เจ้าของสวนมะพร้าวคลองน้ำวน เธอเป็นหญิงสาวรูปร่างสูงโปร่ง เอาจืดเอาจาง ใบหน้าผ่องใส และมีรอยยิ้มสวยงามน่ารัก

สุชาดา "ไม่ใช่หญิงที่เห็นแล้วตะลึงตะลานในความงาม แต่เป็นหญิงที่ใครเห็นแล้วจะต้องจำได้ เพราะเป็นผู้หญิงที่ไม่ซ้ำแบบใคร"² เธอไม่มีจริตหรือกิริยาท่าทาง "กระหนุบกระหนมแบบผู้หญิง"³ และไม่นิยมการฟุ้งจาโดยมีคำลงท้าย "คะ" "ซา" ทั้งหญิงสาวทั้งหลาย เมื่ออานนท์พบเธอครั้งแรกในสภาพการแต่งกายแบบชาย สวมแว่นดำ สวมหมวกปีกม อานนท์รับรู้ถึงสุชาดาเพียงว่า ชื่อ "สุ" เป็นน้องของ "โส" ผู้เป็นชายหนุ่มที่สุภาพเรียบร้อย อานนท์ก็สรุปเอาเองว่า "สุ" เป็นผู้ชาย

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ฒ ประมวลมิตร (นามแฝง) หน้า 551

² ก. หน้า 180

³ ก. หน้า 239

✕ การที่สุซาคาเป็นลูกสาวชาวสวนไม้ไซวาเธอจะเป็นคนดีหลังลาวไม้หันโลก
ทรงกันขามสุซาคาได้รับการศึกษาอย่างดีมีประสบการณ์ในทางประเพณี และมีความรู้
จากการอ่านหนังสืออยู่เสมอ ประการสำคัญสุซาคายังเป็นตัวอย่างหญิงสาวที่มีแนวทางในการ
ดำเนินชีวิตที่ดี คือเห็นคุณค่าของการทำงาน เธอคิดว่างานหนักส่งผลดีว่าเหตุโลกคนฉลาด
อย่างเธอไปเก็บตัวอยู่สวนมะพร้าวว่า "ฉันอยู่สวนเพราะมีงานที่นำเงินมาให้ ส่วนของเรา
เป็นส่วนมะพร้าวที่ใหญ่ที่สุดในคลองน้ำวน คุณก็เห็นแล้วเรามีงานเป็นร้อย ๆ เราปลูกครอง
คนมาก ๆ ก็มีงานมากเสมอ เมื่อฉันมีงานทำที่เป็นประโยชน์แล้ว ชะอะอะไรจะไปผายอยู่
กรุงเทพฯ ให้นกดู"¹

✕ ถึงสุซาคาจะมีรูปร่างบอบบาง แต่เธอสามารถควบคุมคนงาน ดูแลกิจการสวน
มะพร้าวได้เข้มแข็งไม่แพช่าย และเนื่องจากบริเวณนั้นใช้การสัญจรไปมาทางน้ำ สุซาคาจึง
มีความชำนาญด้านการขับเรือ รวมทั้งแก่เครื่องยนต์เรือไค้ก็เป็นพิเศษ

✕ ในคานอุปนิสัย สุซาคาเป็นหญิงสาวอารมณ์ร้อนฉุนเฉียวง่ายหากมีผู้ใดทำให้เธอขัด
เคืองใจ และลักษณะอุปนิสัยที่ปรากฏเด่นชัดของสุซาคาคือ เธอเป็นคนเปิดเผยมตรงไปตรงมา
เธอมีความรู้สึกเช่นไรก็จะถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดโดยไม่ปิดบัง เช่น คราวที่อ่านบทกล่าว
หาว่าคนที่สุซาคารู้จักเขามาก่อนนั้นก็เพราะเธอเคยแฉเขาสงครามครั้งเครื่องจักรให้กับสวน
มะพร้าวของเธอ สุซาคาก็ตอบอ่านต่ออย่างแค้นเคืองว่า "คุณออกจะคันตัวของคุณมากเกินไป
เสียแล้วละคุณอ่านบท ชะอะไรฉันจะเสียเวลาแฉให้คุณ ฉันไม่มัวงานอื่นที่สำคัญกว่าจะทำละ
ชีนะ"²

หลังจากอ่านบทและสุซาคาปรับความเข้าใจกันแล้ว อ่านบทขอแต่งงานกับเธอ
พร้อมกับถามความรู้สึกของเธอว่าพึงพอใจเขาหรือไม่ สุซาคาก็ตอบอย่างตรงไปตรงมาไม่มี
จริตจะกาน "ชอบจะอ่านบท เธอจะรู้ว่าฉันชอบเธอมาก"³

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอ่านบท โดย ว. ณ ประมวญมารก (นามแฝง)
หน้า 183

² ก. หน้า 187

³ ก. หน้า 308

อุปนิสัยของสุชาดาอีกประการหนึ่งคือเธอมีจิตใจเมตตาปราณี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
อาทิเธอให้ความช่วยเหลือนายเนตรสายใจของเพื่อนซึ่งประสบทุกข์ด้วยโรคภัยจนหายเป็น
ปกติ มีกำลังกายในการปฏิบัติงานอยู่ร่วมกับกรรมกรวัดได้อย่างสุจริตสมารถภาพ

สุชาดาเป็นผู้ที่มีความต้องการของตนเอง เธอรู้ว่าเธอควรจะเลือกคบเพื่อน
ต่างเพศประเภทใดจึงจะมีความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเธอได้ที่สุด ทั้งเธอยังมีจิตใจ
ละเอียดอ่อน เข้าใจความรู้สึกในส่วนลึกของบุคคลอื่น เช่นในการเข้าใจความรู้สึกของอานนท์
ที่เกี่ยวกับแสงสีนวลที่อานนท์ไม่ปรารถนาจะพบเห็นอีก สุชาดาเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
สามารถนำมาอธิบายให้อานนท์ฟังได้แจ่มแจ้ง

"เอ คุณอานนท์ คุณเหมือนฉันจะเข้าใจความรู้สึกของคุณดี ฉันเข้าใจ
ที่เกี่ยวกับที่คุณไม่อยากพบอยากเห็นสีนวลอีกนั้น เพราะคุณอธิบายความรู้สึกของคุณ
ออกมาเป็นคำพูดไม่ได้ อธิบายไม่ถูกมันไม่ใช่เป็นความนึกของคุณหรือของ
สีนวลแต่เป็นเพราะพระพรหมหรือใครก็ตามที่ทำให้มันเสียความ ๗ ซึ่งมันเสียความ
ของคุณอยู่ทุกทุกกลมาเฉยให้ เห็นสิ่งที่คุณทนไม่ได้ในชั่วขณะที่คุณไม่ใคร่ไม่ได้เห็น
มาบอกกัน เป็นเหตุให้คุณเชื่อมถึงกับมีความเป็นน้ำนั้น สีนวลเป็นน้ำรวมกันไม่
ได้เป็นอันขาด ใช่ไหม?"¹

เกี่ยวกับการปฏิบัติตัว สุชาดาปฏิบัติตัวตามคำสั่งสอนของมารดา สุชาดาอาจ
กระทำตัวกับอยู่กับเพื่อนต่างเพศ แต่เธอไม่เคยทำอะไรเกินขอบเขตความเป็นกุลสตรี
สุชาดาจึง เป็นเจ้าสาวที่มีคุณลักษณะแก่ความภาคภูมิใจของอานนท์

จากลักษณะนิสัยสุชาดา พอสรุปได้ว่าสุชาดาเป็นตัวละครประเภทหลายลักษณะ
และเป็นตัวละครประเภทสัจ

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 217

1.1.3 เฒ่าเจ้าหญิงรัตนาวดี ตัวละครเอกเรื่องรัตนาวดี

เป็นตัวละครที่มีบุคลิกที่หลากหลายประการ

เฒ่าเจ้าหญิงรัตนาวดีเป็นพระชนิษฐภคินีที่งามของเฒ่าพจนปรีชา ท่านหญิงมีพระกิริยาทางแคลวคล่อง พระอารมณ์ร่าเริง ทรงสามารถสร้างอารมณ์ขันให้ผู้ที่ทรงรู้จักใกล้ชิดเสมอ พร้อมทั้งมีพระทัยกว้างขวาง อ่อนโยน โปรยปรายเลี้ยงทาง ๆ โดยเฉพาะสุนัข และโปรดการกระทำที่เสี่ยงภัย เช่น การขับเรือเร็ว เป็นต้น

นอกจากพระนิสัยดังกล่าว พระนิสัยประจำพระองค์ที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งคือ พระทัยน้อย ทรงมีทิฐิ เมื่อหม่อมเจ้านัยวัฒนาได้เสด็จไปรับที่ท่าอากาศยานกรุงลอนดอน ท่านหญิงจึงน้อยพระทัยยิ่งนัก แม้ว่าในภายหลังนายเล็กหรืออีกนัยหนึ่งคือหม่อมเจ้านัยวัฒนา จะหลอกลอบโยนว่าหม่อมเจ้านัยวัฒนาได้ทูลพระทัยจะทอดทิ้งท่านหญิง ความนิคพลาที่เกิดขึ้นเป็นเหตุสุกวิสัย และท่านชายมีพระประสงค์จะเสด็จมาปรบกวามเข้าพระทัยกับท่านหญิงในเร็ววัน ความน้อยพระทัยของท่านหญิงก็หาได้เหือดหายไปไม่ ตรงกันข้ามท่านหญิงรับสั่งทอนนายเล็กว่า

"จะเข้าใจผิดหรือเข้าใจถูกก็ตามใจนายเล็กเถอะฉันไม่รู้อยู่หรอก นายเล็กหรือเปล่าว่าท่านคนยัทำเอาฉันแทบแย่เมื่อมาถึงใหม่ ๆ ที่ฉันกล้าขำน้ำขำทะเลามากกับป้าร้อยครั้งนี่ก็เพราะแน่ใจว่าจะมีท่านคนยัเพื่อนเจ้าพี่อยู่ทางนี้ คอยรับรองและช่วยเหลือ ไม่งั้นจำให้ฉันก็ไม่กล้ามา ฉันเคยกับของพรรณนี้เมื่อไหร่ กัดออกจะแย เมื่อมาถึงใหม่ ๆ ฉันต้องร้องไห้หน้าตาเป็นเงาเต่าที่เขียว เพราะถูกท่านคนยัทอดทิ้ง มันเป็น มันเหงา ๆ มันซ้างกลัวไปหมด มันแสนจะจนปัญญาไปทุกด้าน แทบแย่ทีเดียว"¹

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชนี รัตนาวดี โกลย ว. ณ ประมวลมรดก (นามแฝง) หน้า

ในค่านพระนิสัยนี้มีที่อ้าง เถกว่าสมันที่หมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงศึกษา ณ โรงเรียน
 ลิกซาลย์ ท่านหญิงทรงชุกช่น สนุกสนาน ไม่ทรงเกรงกลัวใคร นอกจากหมอมเจ้า
 พจนปรีชาพระเชษฐา ฉะนั้นได้ตั้งตนเป็นคู่อริหรือกระทำการใดให้เป็นที่ไม่พอพระทัยแล้ว
 จะไม่ทรงละเว้นที่จะทรงควบคุมโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่เมื่อทรงผ่านการศึกษาในระดับ
 มหาวิทยาลัย อีกทั้งทรงมีประสบการณ์มากขึ้น พระนิสัยข้างต้นก็ให้พัฒนาจนเปลี่ยนแปลงไป
 จากเดิม ท่านหญิงทรงมีเหตุผล มีความอดกลั้นในสิ่งที่ไม่พึงพอพระทัยอย่าง เห็นได้ชัดแจ
 เช่น เมื่อสะอาตศรีแย่งชิงนาฬิกาเรือนงามของท่านหญิง ไปรจนแล้วสวมนาฬิกาเรือนนั้น
 มาทูลถามราวกับจะเย้ยว่า "ท่านหญิงว่าสวยไหมเพคะ"¹ ท่านหญิงก็ทรงพยายามระงับ
 พระอารมณ์ไม่รับสั่งอะไรให้สะอาตศรีสะเทือนใจ คงรับสั่งเพียงว่า "ง่า ... สวย ...
 มาก"²

นอกจากการเปลี่ยนแปลงพระนิสัยข้างต้น ก็ยังมีพระนิสัยบางอย่างปรากฏเด่นชัด
 ขึ้นเมื่อเจริญพระชันษาได้แก่การควบคุมพระสติในช่วงเวลาชกช่น ดังเช่น เหตุการณ์
 ชกช่นครั้งแรกของ ท่านหญิงมีเรื่องกับชาวบ้านฝรั่งเศษ เพราะประเพณีพระสหายผู้รับ
 หน้าที่ยอมรับแทนนายเล็กขมรดด้วยความประมาทจนทำให้ชาวฝรั่งเศษคนหนึ่ง เกือบเสียชีวิต
 ขณะที่ชาวบ้านจำนวนมากลุกฮือเข้ามาดลในลักษณะนาคตัวนั้น ท่านหญิงทรงควบคุมพระสติ
 เข้าแก้ไขเหตุการณ์อันรุนแรงด้วยพระกิริยาท่าทางนุ่มนวล รับสั่งกับญมวดเจมอย่างอ่อนหวาน
 จนทั้งสองฝ่ายตกลงปรองดองกันได้ในที่สุด

ทางด้านการวางพระองค์ หมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงวางพระองค์อย่างเหมาะสม
 กับฐานะครุฑศักดิ์ ถึงแม้จะทรงพอพระทัยนายเล็กสักเท่าใดก็ไม่ทรงยอมสนทนาคู่กัน เคยกับ
 นายเล็ก ไม่ทรงแสดงท่าทางว่าพอพระทัยนายเล็กให้รู้โดยประจักษ์ เพราะทรงทราบว่า
 การที่ทรงรักผู้อยู่ในสภาพหมกเล็กเป็นสิ่งไม่บังควร จากการวางพระองค์อย่างเหมาะสม

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ฌ ประมวลุมารค (นามแฝง) หน้า

² ก. ฌ 182

ของหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดี หมอมเจ้ากษัตริย์ชาวฝรั่งเศสมาถึงในจดหมายเรื่องว่า "हांत्वत्ति
ไม่เหลาะแหละ สกกับเป็นทานหญิงชอรัตนาวดี"¹

ตามความรู้ หมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงเชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์ ภูมิศาสตร์
ประวัติศาสตร์ทางประเทศ ทั้งโปรดการอ่านหนังสือเพื่อเพิ่มพูนความรู้เป็นประจำ
พระปรีชาสามารถของท่านหญิง เป็นที่ชื่นชมของบุคคลอันมีคุณยั้ง ตั้งที่หมอมเจ้ากษัตริย์
รับสั่งชมเชยในคราวเสด็จถึงปราสาทริมฝั่งแม่น้ำฉวี่ประเทศฝรั่งเศสว่า "เธออ่านหนังสือ
มากมีความรู้รอบตัวพอใช้ทีเดียว ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสเกี่ยวกับปราสาทฉวี่นี้รู้ไม่ย
ช้ามีความเห็นที่ซัน ๆ และแรง ๆ เสียด้วย"²

เมื่อพิจารณาพระนิสัยของหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีแล้ว กล่าวได้ว่าท่านหญิงเป็นตัวละคร
ประเภทหลายลักษณะ และพระนิสัยของท่านหญิงก็แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา
หมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีจึงเป็นตัวละครประเภทพลวัต

1.1.4 มณิรา ทวีละครเอกฝ่ายหญิง เรื่องนี้กับพิมพ์เป็นหนังสือ
ที่มีคุณสมบัติตามแบบกุลสตรีไทยอย่างสมบูรณ์

มณิราติดตามคุณหญิงนวลไปประเทศสวีเดนแลนด์ ในฐานะผู้ดูแลเงินจตุลุลลา
คุณหญิงซึ่งป่วยเป็นวัณโรค พอสิ้นจิตก็หายเป็นปกติ มณิรายังไม่ต้องการกลับประเทศไทย
เชอคิดจะนำเงินที่รวบรวมไ้ระหว่างอยู่กับคุณหญิงไปเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษ แต่เมื่อ
เธอได้รับข่าวจากพี่ชายว่ากำลังเดือดร้อนต้องการได้เธอเดินทางมาเมืองซูริกเพื่อช่วยดูแล
บุตรวัยทารกแทนพี่ภรรยาสาว เพราะพี่ชายไม่ปรารถนาจะกลับ มณิราจึงเปลี่ยนใจ
เดินทางมาเมืองซูริก ตลอดเวลาที่เธออยู่กับพี่ชาย มณิราเลี้ยงดูบุตรหลานสาวด้วย
ความรัก ความเมตตา และปฏิบัติหน้าที่แม่บ้านผู้ต้องรับผิดชอบทั้งการเงิน และการงาน

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวญมารค (นามแฝง) หน้า

²
ก. หน้า 40

เพ็ญภรรยาของหลวงเบญจวิ เป็นสาวใหญ่ที่งามเรียบสมวัย กิริยาสุภาพ จิตใจ
อ่อนโยนมีเมตตา กรุณาต่อทุกคน เธอเป็นภรรยาที่รัก ซื่อสัตย์ต่อสามี พอใจที่จะปรนนิบัติ
สามีให้มีความสุขและสบายใจ การดูแลบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยตามลักษณะแม่บ้านที่ดี
ชีวิตครอบครัวให้คำแนะนำไปอย่างสุภาพ แต่เพ็ญก็มีความสุขเท่าที่ควร ทั้งนี้
เนื่องจากเธอคอยวิตกกังวลในชีวิตสมรสของลูกหลานไว้ได้ เธอสาวที่เธอเลี้ยงมาแต่
เยาว์ เวลาเองมีเรื่อง เกิดกรอนเพ็ญจะเป็นห่วง เป็นโยพยายาหาทางช่วยเหลือจน ถึง
แม้บางครั้งเองจะไม่ต้องการความช่วยเหลือของเพ็ญก็ตามที่ เพ็ญ "รู้สึกว่าการเหมือน
เป็นแม่แม่วัยชึ่งคอยเป็นห่วงลูกแม่วายายาที่จะกลับไปช่วยทุกครั้งก็รู้ว่าลูกแม่วายายามีความทุกข์
แต่ก็ช่วยไม่ได้สักครั้ง" ¹ ในเมื่อน้องของเพ็ญไม่ยอมช่วยเหลือตนเอง

หลังจากชีวิตลักษณะและวิถีพบกับความล้มเหลว เพ็ญก็ยังไม่วางความพยายาม
ที่จะส่งเคราะห์ครอบครัวของน้อง เธอรับเลี้ยงดูลูกหลานลูกสาวคนเล็กของลูกคนที่ต้องการ
ความรัก ความอบอุ่นจากเพ็ญ และสูลูกสาวคนโตของวิไลที่หนีมาอยู่กับเพ็ญเพราะ
คับแค้นใจในพฤติกรรมมารดา เพ็ญได้ให้การศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนต้น
จนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นแสงสว่างบนเส้นทางแห่งชีวิต สามารถนำชีวิตตนเองไปสู่ความ
สำเร็จสมความตั้งใจของเพ็ญ ป้าบุญไม่มีบุตรแต่ได้ทำหน้าที่มารดาให้กับหลานสาวทั้ง 2
โดยยมนาสรเสรี

จากลักษณะนิสัยของ เพ็ญพอสรุปได้ว่าเพ็ญเป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยน้อยอย่าง
และเป็นตัวละครประเภทสถิต

1.1.6 ลักษณะ ตัวละครเอกเรื่องนี้หรือชีวิต เธอคือตัวละคร
ที่แสดงให้เห็นว่าการไม่รู้จักพึ่งตนเอง ยอมพ่ายแพ้ชีวิตยอมจะนำความพ่ายแพ้มาสู่ตนเอง
และครอบครัว

สมัยที่ลูกหลานยังสาว เธอมีรูปร่างท้วมกำลังดี มีขาวเกดียงเกล้า ทำทางน่า

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารก (นามแฝง) หน้า
431 - 432

เจ้านิรุ ลักษณาแต่งงานกับโสภาส มีลูกชายหนึ่งกับโสภาสถึง 3 คน คือ อรุณี อารและ
อังกษา

ทางบ้านอุปนิสัย ลักษณาเป็นคนที่ไม่จริงจังกับงานใด มีความเกรงใจแม่ แต่มี
นิสัยคล่องแคล่ว จึงจะได้ใจจากเธอวันจะแต่งงานกับโสภาส ทั้ง ๆ ที่ญาติพี่น้องต่างทักท้วง
เต็มที่

อุปนิสัยของลักษณาก็อย่างหนึ่ง คือ เธอเป็นคนอ่อนแอ น้อยใจเก่งมากกว่าคน
ธรรมดา และไม่ค่อยจะใช้สติปัญญาช่วยให้ตนเองมีความรู้สึกในสิ่งที่ตนน้อยลง เธอ
"กลางคืน ลักษณากำลังสวप्ณนอนอยู่ในห้อง เสียงโสภาสบอกว่า "นางสวप्ณนอนเป็นงั้นอยู่ได้
อยู่อยู่ในห้องทั้งคืนไม่เห็น" เท่านั้นเองก็สวप्ณนอนออกไปโดยไม่รู้ตัว เธอเองยังไม่หลับอีกด้วย"¹

ลักษณาสอบเป็นบุตรมากกว่าขุนน้ำ เธอประพฤติกายเป็น "ช่างเหวี่ยง" ของ
โสภาสตลอดมา ลักษณารักโสภาสอย่างซื่อสัตย์ เธอฝากความหวัง ฝากชีวิต ทุกข์สุข
ทั้งหมดไว้กับโสภาส เมื่อโสภาสแสดงอำนาจกดขี่ กล่าววาจาข่มขู่ คุกคามเหยียด
หยามเธอ และทรนจิตใจเธออย่างเต็มโหด ลักษณาก็ตกอยู่ในสภาพเศร้าร้าย
เธอทั้งน้อยใจ เสียใจ ผิดหวังในการกระทำของโสภาส ในที่สุดความโหดร้ายที่โสภาส
มอบให้ลักษณาโดยมิหยุดยั้งก็ทำให้ลักษณาอ่อนแอ ไม่รู้จักทำอะไรให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง
ไม่เคยคิดจะใช้สติเข้าแก้ไขปัญหาคือชีวิต และรักโสภาสจนไม่เหลือความรักสำหรับตนเอง
หรือลูก หากกำลังใจจะต่อสู้กับชีวิต เธอหาทางออกด้วยการเก็บตัวอยู่ภายในห้องนอน
ดื่มสุรา ดื่มมอร์فين เพื่อให้สิ่งเหล่านี้พาเธอออกไปจากสภาพที่รู้สึกแสนจะทรมานและช่วย
ผ่อนคลายความเครียดภายในจิต อันเป็นวิธีการปรับปรุงตัวต่อภาวะคับข้องใจที่ทางจิตวิทยา
จัดอยู่ในประเภทถอนหนี (Withdrawal) วิธีแก้ปัญหานี้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ลักษณา
หรือลูกเลย

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชนี นี่หรือชีวิต โภย ว. ๓ ประมวลมารุต (นามแฝง) หน้า

ส่วนบุตรทั้ง 3 คนนั้น ลักษณารู้ว่าเธอเป็นบุคคลที่ดีควรจะคบอยู่กับโอกาสเพื่อช่วย
 คู่มือให้เขาพิชิตภัยของโอกาส แต่เธอไม่มีความสามารถที่จะกระทำใด และเธอ
 ยังทรงถือคติ ไม่ยอมไปขอความช่วยเหลือจากบรรดาพี่น้อง เธอไม่เคยปรึกษาปรึกษาว่า
 โอกาสให้ในของงานใดบ้าง เธอคิดว่าเมื่อเธอได้โอกาสชีวิตนี้ เธอก็จะขอพบหน้ากับ
 ไปจนเกษียณ แล้วลัทธิฆราวาสชีวิตก็ปล่อยให้ชีวิตบุตรดำเนินไปตามยถากรรม

การยอมพ่ายแพ้ชีวิตโดยสิ้นเชิงของลัทธิฆราวาส ทำให้ลัทธิฆราวาส อ่อนหวาน น่ารัง
 กลายเป็นลัทธิที่แก่ อ้วนดู น่าเกลียด ซึ่งสะท้อนให้เห็นชีวิตเพียงครึ่งเดียว และป่วย
 เป็นโรคหัวใจ ความกตัญญูสูง แล้วสิ้นชีวิตในสภาพชวนสลดใจ

เพื่อที่สาวลัทธิฆราวาสจะหาเหตุแห่งความหมายในชีวิตการครองเรือนของลัทธิฆราวาส
 ไว้อย่างน่าฟังว่า "อนิจจา ลัทธิฆราวาส จะโหมหนายโอกาสจนเฉียวหาได้ไม่ เขา
 โหลร้ายเลวทรามถูกแล้ว แต่ลัทธิฆราวาสต้องช่วยตนเองบ้าง ต้องไขว่คว้าหาชีวิตหรือไม่ก็หา
 วิธีหลีกเลียง มีอย่างหรือยอมแพ้ ไม่ยอมคบอยู่กับชีวิตเสียเลย ๆ จึงอายุสั้นเช่นนี้"¹

กล่าวได้ว่าลัทธิฆราวาสเป็นตัวละครประเภทนอยล์ลัทธิ และ เป็นตัวละครที่ไม่รู้จักการ
 ปรับปรุงตนเองให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจนพาชีวิตไปพบจุดจบ ลัทธิจึงเป็นตัวละคร
 ประเภทลัทธิ

1.1.7 วิไล ตัวละครเอกเรื่องนี้หรือชีวิต เธอเป็นตัวละครที่
 แสดงให้ผู้อ่านเห็นว่าความงามที่ปราศจากความดี มีแต่ความเห็นแก่ตัว มีวามในค้นหา
 ไม่อาจนำชีวิตครอบงำไปถึงซึ่งความสุขได้

วิไลของสาวคนสุดท้ายของเพ็ญ เป็นหญิงสาวที่มีความงามล้ำเลิศ เธอสวย
 อย่างประหลาด "สวยไปหมดทุกอย่าง ผิวสวย หน้าตาสวย รูปร่างสวย สูงระหง
 เกลี้ยงสวย และเข้าใจแก่ตัว"² ไม่ว่าวิไลจะย่างกรายไปที่ใด เธอจะเป็นจุดเด่นของที่

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต ที่หรือชีวิต โดย ว. ฒ. ประมวลมิตร (นามแฝง) หน้า
 499

² ฐ. หน้า 10

ขึ้นเสมอ วิไลมีชายมากัดฟันเป็นจำนวนมาก แผลส่วนใหญ่ชายเหล่านั้นจะถูกวิไลกัดจนฟันหลุด
เหวอะเขว จากดางไปเสียทั้งสิ้น นอกจากความที่เผลอใจ วิไลก็จะถ่มการแกล้งกิริยาอัน
ไม่บังควรอีกด้วย

อุปนิสัยประการต่อมา คือวิไลเป็นคนถือมั่น เชื่อมั่นในตัวเอง และไม่เห็นความ
สำคัญของสิ่งใด เพราะไม่ว่าวิไลจะต้องทำอะไร เขาก็จะทำได้ทุกอย่างง่ายดาย
ไม่ต้องอาศัยความมานะพยายามเช่นคนอื่น อาทิ ด้านการเล่าเรียน วิไลเรียนอย่างไม่
เอาใจใส่ แต่ปรากฏว่าวิไลสอบผ่านทุกครั้ง

อุปนิสัยที่เด่นชัดของวิไล คือการเอาแต่ใจตนเองเป็นอย่างมาก เขาไม่เคย
สนใจในความเป็นอยู่ทุกข์สุขของใครและไม่ยอมเสียเวลาทำประโยชน์ให้กับผู้ใด ตัวอย่าง
เช่นครั้งหนึ่ง เพ็ญเจียนจดหมายขอรองให้วิไลช่วยเจรจากับโอกาสเรื่องการรักษาพยาบาล
ลักษณะ โดยหวังในความร่วมมือของวิไลอย่างหนึ่ง วิไลกลับไม่ได้อ่านจดหมายเลย สิ่ง
ที่วิไลกระทำกับจดหมายของเพ็ญคือ

นี่ออกกูเงิน ๑ แล้วก็เก็บเสียบลกกับตนเองว่าจะอ่านคลอเมื่อมีเวลา
ว่างกว่านี้ แด่อาทิตย์ผ่านไปหลายอาทิตย์ ก็ผ่านไปหลายเดือน จดหมาย
ของเพ็ญก็ยังนอนอยู่ในลิ้นชัก วิไลเปิดลิ้นชักเห็นเข้าที่ไรก็รู้สึกไม่สบายใจ
ทุกครั้ง เพราะรู้สึกว่าการจะอ่านจดหมายของพี่สาวเสียให้รู้เรื่อง แต่
ไม่มีกำลังใจและความขยันพอที่จะทนอ่าน ในที่สุดวิไลเอามันไวกับลิ้นชัก
หยิบมาเช็ดหน้ามาบิดจะได้อ่านไม่ต้องเห็นจดหมายฉบับนั้นอีก และก็ป็นผลสำเร็จ
เป็นอันว่าวิไลลืมมันเสียเลย¹

ในด้านการครองเรือน วิไลแต่งงานกับสุจินสายหนุ่มลูกครึ่งจีนญวกและมูซาเซอ

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารก (นางแฝง) ทา

เพราะเขื่อนั้นใจว้าวาจะร้ายของสุนัขนะมันกลัวความสูงให้กับเขาได้ ขณะกรง
ชีวิตคู่รวมกับสุนั ความเห็นแก่ตัวของวิไลทำให้เธอประพฤติกตคามใจชอบ วิไลทรูหร่า
ฟังเพื่ออยู่ในวงสังคมระดับสูงไม่สนใจใย่ที่สุนักรวกับว่าสุนัเป็นสิ่งที่ไรค่า สุนัจะเจ็บซ้ำ
นำใจสักเขาไว่วิไลมิเคยเอาใจใส่ มีแต่ทำเขาอย่างถูกต้อง ถ้ากลางสุนั เมื่อเห็นเขา
แสดงอาการเสียใจในการกระทำของเขา ทั้งนี้เพราะวิไลไม่ใคร่รักสุนั ครั้นวิไลพบโลจน์
ชาราคีอยู่ มุมรูปงามตองใจเธอ วิไลก็หลงรักโลจน์ เธอเอาใจโลจน์หลงใหลโลจน์จน
ลืมคิดถึงทุกสิ่ง เมื่อสุนันอนอนให้เธอไปอยู่กับเขาที่ห้องนอน วิไลหญิงที่เอาแต่ใจตัว
ไม่รู้จักการยอมแพ้ทำให้หาความความประสงค์ของสุนัไม่ ผลที่ตามมาคือสุนัตัดสินใจขอ
หย่ากับเธอ

ในฐานะมารดาวิไลมีบุตร 2 คน ซึ่งสุกกับสุนาสี สำหรับสุนาสีลูกสาวคนเล็กที่
วิไลไม่พาหานั้นเป็นที่รักของบิดาและญาติพี่น้องชาวบิดาทุกคน ส่วนสุกาลูกสาวคนใหญ่เป็น
ลูกที่รักมารดา หวังยืณมารดาเป็นที่พึ่ง ทว่าวิไลทำให้สุคาพบแต่ความขมขื่น มองโลกใน
แง่ร้ายเกลียดคนทั้งโลก เธอคอยเลี้ยมสอนให้สุคาแสดงกิริยาหยาบคายกระด้างกระ
เดื่องกับบิดา ย่า และป้า จนกระทั่งบิดาไม่รักสุคา ย่ากับป้าชิงชิง ตัววิไลเองก็ไม่
เคยให้ความอบอุ่นแก่ลูก เธอใช้เวลาไปหมดไปกับโลจน์ชายชู้ วิไลจะสำนึกในความเป็น
มารดาบ้างหรือครั้งคราวเวลาที่มีบางสิ่งมากระตุ้นเตือนใจเช่น ตอนที่เพ็ญตกเตือนวิไล
ให้มีความรับผิดชอบต่อลูก วิไลก็เริ่มสำนึกได้ เธอก็คิดว่า

สาเหตุเดียวที่ขัดความเจริญในคานี้ของเธอคือโลจน์ โลจน์เป็นคน
ทำให้เธอเห็นผิดเป็นชอบไปทุกครั้ง ที่พลาดพลั้งถึงกับต้องหย่ากับสามีก็เพราะ
โลจน์เป็นคนเหี้ยมสำคัญ การที่เธออยู่กับเขานี้คงไม่ได้ทำความร้ายให้แก่เธอ
หรือโลจน์หนักหนาถึง ซื่อเสียนะชางมัน บางทีคนดี ๆ ก็ยังเสียชื่อเสียงได้
เพราะปากบอน และชื่อเสียงของวิไลก็ไม่เคยวิเศษอะไรหนักหนาพาแต่ไหนแต่ไร
ความร้ายมันไปตกที่สุคาตัวหาก ... เธอต้องเลิกกับโลจน์เพราะสุคา เพราะ

ลูกคนเดียวของเธอที่เหลืออยู่ ลูกซึ่งไม่มีพี่พี่อื่นเลยนอกจากเธอ เพื่อบอกว่า
ถ้าเธอทำให้สุกาคิดหวังแล้ว สุกาก็จะไม่มีอะไรยึดถือปล่อยตัวตามยถากรรมไป
เลย เพราะฉะนั้นวิไลผู้เป็นแม่ของสุกา ต้องไม่คิดถึงตัวเอง ต้องนึกถึงแต่
ลูกของเธอเท่านั้น เกิมาทั้งทีต้องทำความดีจึงจะไม่เสียชาติเกิด¹

ความนึกคิดคำนึงปรากฏภายในใจวิไลมานาน ก็พลันสลายไป เมื่อวิไลล่วงรู้ว่า
อันภรรยาลานสาวที่มาอาศัยอยู่กับเธอมีท่าทีชอบพอกับโจนโนในเชิงซู้สาว ตักหารากะและ
โทะสะจิริก็เข้าครอบงำจิตใจวิไลอีกวาระหนึ่ง วิไลหมกความขมขื่นอารมณ์โศก เธอ
บริภาษอันภรรยาอย่างรุนแรง และขับไล่อันภรรยาออกจากบ้าน อันภรรยาจึงพาสุกาที่กำลังขมขื่นใจ
เพราะการกระทำของมารดา ไปอยู่ในความคุ้มครองของเพ็ญ

ข้างฝ่ายวิไล เธอคิดถึงจิตใจตามโจนโนไปอยู่ที่ป่าสักทางภาคเหนือ ก่อนออก
เดินทางเธอมาลาเพ็ญพร้อมกับยกสุกาให้เพ็ญเป็นสืบทอด การจากไปของวิไลครั้งนี้เพ็ญ
มีความรู้สึกว้า "เหมือนมีใครกัดดวงใจของเธอไปเสีย เธอรับขึ้นมันโคไปชนมน เข้า
ไปนั่งร้องไห้สะอื้นๆ อยู่คนเดียวในห้องนอน ร้องไห้เสียกายวิไลเหมือนกับที่ใคร
ให้เสียกายลักษณะซึ่งหายไปแล้ว"²

จากลักษณะนิสัยของวิไล จะเห็นว่าวิไลมีลักษณะนิสัยหลายอย่าง และเป็นอุปนิสัย
ที่คงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

1.2 ตัวละครเอกฝ่ายชาย ตัวละครเอกฝ่ายชายที่ผู้ศึกษานำมาวิเคราะห์
ได้แก่หม่อมเจ้าพจนปริชา อานนท์ หม่อมเจ้าถนอมวัฒนา พิเชฐ หลวงเมธาวิ โภาส
และสุชน

1.2.1 หม่อมเจ้าพจนปริชา ตัวละครเอกเรื่องปริศนา

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นี้หรือชีวิต โดย ว. ธ. ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 537 - 538

² ญ. หน้า 666

ว. ณ ประมวลมารค ทรงสร้างหม่อมเจ้าพจนปรีชาขึ้นมาอย่าง เป็นเลิศทั้งในด้านรูปสมบัติ และคุณสมบัติจนยากจะหาบุรุษใดทัดเทียมได้

หม่อมเจ้าพจนปรีชาพระเชษฐาของ หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรง เป็นแพทย์ที่มีความสามารถมากที่สุดพระองค์หนึ่งในเมืองไทย ทรงมีฐานะว่ารายนมหาศาล ในด้านพระบุคลิกก็จะพิจารณาได้จากคำพูดของสี่ว่า "รวยแล้วยังโก้ ... มีพจนรากับเออรอลฟลิน รูปร่างก็สูงใหญ่ตาทางก็เก" ¹ และมีพระเนตรมณฑลที่สร้างลวดม้วนไหวให้กับหญิงสาวได้อย่างน่าพิศวง

ท่านพระนิสัย หม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงเป็นเจ้านายที่ค่อนข้างขริม โปรดการคิดมากกว่าการตรัส ทรงเป็นสุภาพบุรุษที่ขยอให้เกียรติสตรี และมีน้ำพระทัยโอบอ้อมอารี พร้อมที่จะทรงเสียสละทรัพย์สิ้นหรือแบ่งความสุขส่วนพระองค์เพื่อผู้อื่น เป็นต้นว่า ประทานความช่วยเหลือประวิงกับวิมลน้องสาวนับตั้งแต่ที่พักอาศัย อาหาร การเงินและการศึกษา ประทานเงินจำนวนหนึ่งแก่เพื่อนของปรีศนาเพื่อเป็นทุนการศึกษาในต่างประเทศ แต่ครั้งที่แสดงถึงพระทัยเสียสละอย่างเกินชดกคือครั้งทรงเป็น "พ่อสื่อ" ไปรับส่งหวานลอมไให้ปรีศนายงแ่งงานกับประวิง ความที่ประวิงข้องการทั้ง ๆ ที่ปรีศนาเป็นหญิงสาวที่ท่านชายทั้งพระทัยจะทรงเสกสมรสด้วย

พระนิสัยอีกประการหนึ่ง คือหม่อมเจ้าพจนปรีชามีพระทัยหนักแน่น เยือกเย็น คงจะเห็นได้จากตอนที่ท่านชายจะทรงเสกสมรสกับปรีศนา คุณหญิงขึ้นพระญาติสนิทไ้มาพูดคัดค้านโดยอ้างว่าปรีศนาไม่ใช่ลูกที่แท้จริงของพระวิมลนตรี แต่ท่านชายก็หาให้ทรงคลายตามคำพูดคุณหญิงขึ้นไม่ ทรงกันขามท่านชายยังคงรับสั่งยืนยันความทั้งพระทัยเดิม แล้วทรงเชื้อเชิญคุณหญิงขึ้นออกไปจากวังอย่างสุภาพ

เกี่ยวกับท่านพระนิสัย มีข้อน่าสังเกตุคือหม่อมเจ้าพจนปรีชามีพระปรีชาสามารถ และพระนิสัยบางอย่างคล้ายคลึงกับปรีศนา เช่น ทรงเทนว่าไ้สง่างาม ทรงเทนนิสไ้

¹ ม.จ.วิภาวดี จังสิต ปรีศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค
(นามแฝง) หน้า 62

เป็นเยี่ยม รับสั่งภาษากัญญาให้ซักเจนเพราะเถยทรงศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ และโปรตุเกส เพื่อนปริศนา สิ่งดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยที่เสริมให้ท่านชายกับปริศนาใกล้ชิดกันจนความสัมพันธ์แปรสภาพเป็นความรัก และคงเอยความความสุขในตอนจบเรื่อง

จากพระคุณลักษณะเฉลเจ็ดที่ปรากฏถึงแต่เจนจบเรื่องของหม่อมเจ้าพจนปรีชา ก็พอจะสรุปได้ว่าหม่อมเจ้าพจนปรีชาเป็นตัวละครประเภทน้อยลักษณะ และไม่พลวัตร

1.2.2 อานนท์ ตัวละครเอกเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ เป็นตัวแทนชายหนุ่มยุคใหม่ของเมืองไทยในสมัยเดียวกับปริศนา และเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อการเสนอแนวคิดด้านการเลือกคู่ครองอันเป็นแก่นเรื่องของนวนิยายเรื่องเจ้าสาวของอานนท์

อานนท์บุตรชายของพระยาพลรามวิทย์วร ได้รับการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา เขาเป็นชายหนุ่มที่ทันสมัย ช่างอาวุธการเทร่า ร้องเพลงฝรั่ง และมีนิสัยเปิดเผยมุมมองกับคนใกล้ชิดเพื่อนอุปนิสัยของชาวอเมริกันทั่วไป เมื่อลักษณะนิสัยนี้ผนวกเข้ากับบุคลิกและอันหลอหลาวแล้วก็เสริมให้อานนท์มีชื่อเสียงเด่นอยู่ในวงสังคม

ตามสายตามุขกมลภายนอกอาจเห็นว่อานนท์คือบุรุษเจ้าสำราญ รักสนุก ไม่จริงจังต่อชีวิต แต่บุคคลที่รู้จักอานนท์ถึงแก่นแท้จะเข้าใจว่าอานนท์เป็นคนรู้การควรเว้นการประพฤติกโดยเฉพาะด้านการคบเพื่อนทางเพศ ถึงความกึกของปริศนาว่า

อานนท์เป็นชายหนุ่มกระตือรือร้นสนุกสนานก็จริง แต่เขาก็เป็นคนสุภาพ ยิ่งกว่าผู้ชายทั้งหลาย แต่การจับมือถือแขนกอดคอ หรือไปไหน 2 ต่อ 2 กับผู้หญิงสาว อานนท์ไม่เห็นเป็นของประหลาด กลับถือเป็นของธรรมดา ถ้าผู้หญิงคนไหน 'หัวโหม' เหมือนกับเขา ๆ ก็ชอบ ถึงแม้ว่าอานนท์จะคุ้นเคยกับใคร ๆ ง่าย ๆ จนมองดูยาก ๆ เห็นเขาเป็นจนเจ้าชู้ก็จริง แต่อานนท์ไม่ใช่เจ้าชู้ อย่างผู้ชายบางคนเลย เขาให้เกียรติแก่ผู้หญิงมาก ทั้งที่เขาชอบผู้หญิง แต่ผู้หญิงนั้นใช่เจ้าของแล้ว หรือเป็นผู้หญิงที่ไม่สมควรที่ตนใด ๆ จะคบ อานนท์เป็น

ไม้ไผ่ขลุ่ย

สำหรับอุปนิสัยตกตะลึง รักสนุกของอานนท์ เมื่ออานนท์ช่วยสูงชันอุปนิสัย
 คำนึงของเขาที่ตกตะลึง โดยมีความสุข รอยยิ้ม และมีเหตุมีผลมาแทนที่ จึงเห็นได้
 จากตอนที่อานนท์ปฏิบัติงาน ที่คลังเครื่องจักรกลที่นั่นมีมะพร้าวให้กับสวามะพร้าวของ
 สุชาติตามคำขอหมายของบริษัทที่เขาทำงานอยู่นั้น สุชาติตามทางกลึงแกงเขากว
 เรืองเล็ก ๆ แอ๊บ ๆ ตลอดเวลา แต่อานนท์ก็วางเฉยและไม่นำเอาความขี้เกียจ
 ระหว่างเขากับสุชาติมาเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน กลับสุชาติได้บรรยายถึงสาเหตุที่
 ทำให้เขาเป็นปฏิปักษ์ต่อเขา อานนท์ก็รับฟังอย่างสนใจและให้ความสนใจในพฤติกรรมของเขา

ในด้านการเลือกคู่ครอง อานนท์เคยสมัครรักใคร่หญิงสาวหลายคน ทว่าอานนท์
 ก็ยังไม่ได้ใครมาเป็นเจ้าสาว หญิงสาวคนที่เกือบจะได้เป็นเจ้าสาวของเขาคนหนึ่งชื่อ
 แคลสตันหรือลีน่า แต่เมื่อวันที่เขาจะขอแต่งงานกับเธอ อานนท์ได้ฟังคำพูดของเธอขณะ
 สนทนากันเพื่อว่า

เสียงลีน่าของเธอตอบว่า "แพม เหมรี คุช ไล่นย่า โอเก้ใจจ้งเลยที่
 ไคพบพวญญูที่นี้ โอมิสญเหลือเกิน"

"ก็ญมัวไปอยู่เสียที่ไหนละ เรายังมาสนั่นกันที่นี้เสมอ เหมือนโอดเคสไม่
 มีนิก"

"เพนเนมดกว่าญมีแอ๊ดใหม่แล้วไซ้ไหมละ เรายังเบสจะวังเมื่อไหร่ละ?"

เสียงลีน่าของเธอถามเพื่อว่า "เบาหนอยเดอะนา เซรียักไปไคญจะก่อ"²

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
 หน้า 458

² ม.จ.วิภาวดี รัชสีต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ๗ ประมวลมารค
 (นามแฝง) หน้า 6 - 7

อานนท์เพิ่งแล้วก็ได้เกิดความรู้สึก "หาไม่ได้อ" เขารู้ทันทีว่าแคลสกับเขาเป็นคน
คนละประเภทกัน ซึ่งเขาไม่อาจฝันความรู้สึกไปแต่งงานกับเธอได้ ทั้งนี้อานนท์มีอุดมคติ
ในการเลือกผู้หญิงที่สมควรจะเป็นคู่ชีวิตเขาคือเป็นงานประเภทเดียวกัน จะต้องเข้าใจ
กัน สามารถอยู่รวมกันได้ และควรมีลักษณะของกุลสตรีไม่ใช่หญิงที่พูดจา "เสียงดังตุตุ
ถูกฝรั่งปนไทยกันไปหมด"¹

อานนท์รู้ว่าเขาอาจไม่ถึงสาววิธีการพูดจาของแคลสได้ ถ้าเขารักเธอจริง
แต่นี้เพราะเขามีใครรักเธอ เขาหลงรูปสมบัติของเธอชั่วคราว ดังนั้นอานนท์ผู้สามารถ
แยกความรักกับความหลงออกจากกันได้ก็เปลี่ยนใจไม่แต่งงานกับแคลส

เมื่ออานนท์พบสุชาดาถูกสาวคนขายวัน หญิงที่ไม่เรียกร้องความสนใจจากอานนท์
ด้วยการแต่งกายสวยงามหรือรูปโฉม แต่เธอมีความเข้าใจในความรู้สึกของอานนท์อย่าง
ไม่มีหญิงใดเข้าใจมาก่อน อานนท์รู้ว่าเขาพบหญิงที่เหมาะสมกับเป็นคู่ชีวิตแล้ว แต่อานนท์
ก็ไม่เคยเกี่ยวพาเธอ เขากล่าวกับคนขายวันว่า "ผมรักสุเกินกว่าที่จะไปพูดเกี่ยวพารา
หรือแสดงกริยาที่ไม่สมควรต่อเขาจนเสียมิตรของเราจนกว่าผมจะแน่ใจว่าสุก็มีไมตรีต่อ
ผมเช่นกัน"² พออานนท์แน่ใจในข้อนี้เขาก็จัดหาผู้ใหญ่มาสู่ขอเธอ แล้วแต่งงานกับเธอ
ด้วยความรัก ความเข้าใจกัน ไม่ใช่ความหลงเช่นที่เขาเคยหลงหญิงอื่นในครั้งก่อน

สรุปได้ว่าอานนท์เป็นตัวละครประเภทลักษณะนิสัยหลายอย่าง กลายเป็นคนจริงที่
ผู้อ่านอาจเคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน และเป็นตัวละครประเภทพลวัต

1.2.3 หม่อมเจ้าคนยัฒนา ตัวละครเอกเรื่องรัตนาวดี เป็น
ตัวละครที่เฟื่องฟูพร้อมทั้งรูปสมบัติและคุณสมบัติอีกตัวหนึ่งของ ว. ฅ ประมวลมารค

ในคำพระนิพนธ์หม่อมเจ้าคนยัฒนาทรงมีลักษณะสุภาพและไม่ถือพระองค์จึงทรง
ปลดพระองค์เป็นนายเลี่ยมหาคเล็กได้แนบเนียนเป็นเวลาหลายเดือนโดยไม่มีใครสงสัย

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชนี เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ฅ ประมวลมารค (นามแฝง)

หน้า 7

²

ก. หน้า 278

นอกจากบางกรณีผมเจ้าหญิงรัตนาวดีจะทรงแปลกพระทัยอยู่บ้างเกี่ยวกับพระบุคลิกของ
ผมเจ้านายวิภาหรือที่ทรงคิดว่าเป็นนายเล็ก กวญเหวที่หลานชายมีพระบุคลิกลักษณะ
ก็เกินความคาดเดาทั่วไป ทั้งผมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

ที่แปลกที่สุดในคนก็คือตัวนายเล็กเอง เขาคงจะเอาเสื้อทอนตาข่ายประทาน
มาให้สำหรับกินดินเนอร์ร่วมกับเจ้าของปราสาท โกลด์ลีย์เลยละ หญิงข้าคงสย
ว่าองค์ท่านน้อยเองก็คงไม่โกธเถา อันที่จริงหญิงก็ไม่เคยเห็นตามแบบแต่เงา
เพราะไม่ได้เอาใจใส่ ถ้าเอาใจใส่สักนิดก็คงไปขอถ่ายรูปท่านที่เจ้าพี่ก่อนมา
ยุโรปแล้ว แต่ความมาถึงอังกฤษก็จะไกลมหานทีที่ จะมัวดูรูปอยู่ทำไม
แต่กลับไม่ได้พบจนบัดนี้พิลึก หญิงว่าเจ้าพี่ส่งนายสมเหมายัดเล็กมาอยู่
อังกฤษพร้อมกับเจ้าพี่เมื่อครั้งนั้น นายสนเห็นจะมาเยี่ยมนายเล็กไม่ได้นั้น
ในความโก นายเล็กหน้าตาที่มีสง่าอย่างพิสดร เสียหายที่เข่าเพียงแต่เป็น
นายเล็กเท่านั้นเอง¹

ในท่านพระปรีชาสามารถ ผมเจ้านายวิภาทรงเป็นข้าราชการสถานทูตไทย
ทรงย้ายไปปฏิบัติราชการ ณ ประเทศต่าง ๆ เช่น สวิตเซอร์แลนด์ อังกฤษ และ
ทรงมีโอกาสเสด็จไปประเทศในยุโรปอย่างไม่เป็นทางการอีกหลายประเทศ มีผลให้
ผมเจ้านายวิภาับสั่งภาษาต่างประเทศคล่องแคล่ว และทรงชำนาญในภูมิประเทศ
ของยุโรป นอกเหนือจากนั้นท่านชายทรงมีความรู้ด้านศิลปะ วรรณคดี ประวัติศาสตร์
ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญ ๆ ในยุโรปอย่างกว้างขวาง พระปรีชาสามารถของผมเจ้า
คณัยวิภาในการเป็นมัคคุเทศก์จึงเป็นที่ประทับใจของบุคคลที่ใกล้ชิดเป็นอันมาก

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวญมารค (นามแฝง) หน้า

ผมเจ้านักนิพนธ์ทรงเป็นสุภาพบุรุษตามแบบฉบับพระเอกของ ว. ณ ประมวลมารก ระหว่างที่ทรงอยู่ในสภาพหาคู่เล็ก ท่านชายจะไม่ทรงหะดองผมเจ้าหญิงธิดาชาติ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น เช่น ท่านหญิงจะทรงพลัดตกจากของบนยอดปราสาท สมัยยุคกลางของฝรั่งเศสแห่งหนึ่ง ท่านชายก็ทรงรับนิยตพระกรไว้ เป็นต้น เมื่อความจริงเรื่องผมเจ้านักนิพนธ์ปลดผมพระองค์มาลงสู่ไปถึงท่านหญิง ท่านชายก็ไม่ทรงแก้พระองค์ ทรงรับนิยตทุกประการ ทำให้ท่านหญิงพระทัยอ่อน ทรงยอมก้มเกล้ากับท่านชายโดยง่าย

กล่าวได้ว่าผมเจ้านักนิพนธ์เป็นตัวละครประเภทนอยล์ดและ เป็นตัวละครประเภทสติก

1.2.4 พิเชฐ ตัวละครในเรื่องนักกัมพิม พิเชฐเป็นตัวละครที่มีบทบาทไม่มากนัก เพราะนวนิยายเรื่องนี้กับกัมพิมตัวละครสนับสนุนบทบาทเด่น แต่พิเชฐก็มีลักษณะน่าสนใจคือเป็นชายที่รักเดียวใจเดียวและปฏิบัติตัวในทางที่ถูกต้อง

พิเชฐเป็นชายหนุ่มรูปร่างหน้าตาดี มีฐานะเก๋มร่ารวย เขาสำเร็จการศึกษาคณะวิศวกรรมจากประเทศเยอรมัน พอลดับเมืองไทยพิเชฐเดินทางไปเป็นนายช่างประจำโรงงานแห่งหนึ่งที่ตำบลภูเขียว พร้อมกับนักสุนัขพันธุ์เอกเซอร์ที่เขาซื้อจากเมืองซูริก ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

พิเชฐมีกิริยาจาตุรภาพอันโยน อัยยาศัยดี จิตใจมั่นคงในความรัก และรู้กาลเทศะ แม้พิเชฐจะรู้สึกรักรัมนิธราสก็เข้าใจ แต่ตลอดเวลาที่เขาเข้าใจว่าเขามีความรักแล้ว พิเชฐพยายามระมัดระวังข้อความในจดหมายที่เขียนถึงเธอในนามของนักไม่ให้มีประโยชน์ใดหลวงเกิดนิธราหรือแสดงให้เห็นว่าเขาต้องการเธอ และระหว่างนั้นเขาก็ไม่ยุ่งเกี่ยวกับหญิงอื่น ทั้งที่มีหญิงสาวมากมายหลายทิวาเสนอตัวให้พิเชฐเลือกเป็นคู่ครอง พิเชฐเขียนจดหมายติดต่อกับนิธราจนกระทั่งรู้ความจริงว่านิธราเป็นสาวบริสุทธิ์ เขาจึงยอมแสดงความปรารถนาภายในใจให้นิธราประจักษ์เป็นครั้งแรกแล้วพยายามหาทางช่วยให้นิธรากลับเมืองไทย

ให้สมกับความรู้รักของกนิษฐ์"¹

จากลักษณะนิสัยของหลวงเมธาวิ กล่าวได้ว่าหลวงเมธาวิเป็นตัวละครประเภท
น้อยลักษณะ และเป็นตัวละครประเภทสลิต

1.2.6 โอกาส ตัวละครสำคัญในเรื่องนี้หรือชีวิต เป็นสามเณรและ
บิณฑูที่จิตใจเข้มแข็ง โศกนิคมบุษย์ธรรมดา พฤติกรรมของโอกาสเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ชีวิต
ของ เขากับอีกคนดำเนินไปถึงจุดหมาย

โอกาสสามเณรของลักษณะนิสัยเป็นตัวแทนการกล้าของบริษัธแมนครอฟ แอนดสัน
ประจำกรุงเพทมหานคร โอกาสเป็นคน "ทำทางกลองแกล้งไม่เป็นเรื่องเป็นราว หน้าตา
ดูเหมือนจะมีเชื้อแขก คือคำขำเมหยักศกกริยาหา"² และอารมณ์ความรู้สึก โศกนิษฐ์
เวลาที่โอกาสไม่สบายใจสิ่งใด เขาก็มีลักษณะทำทางดูร้ายน่ากลัว เช่น ยืนนิ่งฟัง
เมฆบุง หน้ามัน โศกนิษฐ์ไม่สวมเสื้อ และแผดเสียงมรสุวจา เป็นต้น

โอกาสมีความต้องการจะเป็นคนเด่น คนสำคัญ และได้รับความสนใจจากผู้อื่น
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโอกาสมีไม่ค่อยในเรื่องรูปร่างท่าทางที่ไม่ชวนให้บุคคลโลกมหาสมาคมด้วย
ก็เป็นได้ กราฟิที่โอกาสเข้าใจว่าบุคคลแวดล้อมไม่ให้ความสนใจเขาคงที่เขาต้องการ
โอกาสเมื่อโศกนิษฐ์เป็นทุนเดิมอยู่แล้วจะผิดหวังระคนโกรธเคืองอย่างรุนแรง เขาจะหา
ทางออกด้วยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว (Aggression) ในลักษณะการใช้วาจา
เสียสติ เหมิ่นแถม หรือขว้างปาสิ่งของ อาทิ วันหนึ่งหลังจากโอกาสเกิดเรื่องทะเลาะ
เบาะแว้งกับลักษณะแล้วเขาสั่งเกตพบวาระรับประทานอาหาร ทั้งบุตรและภรรยาซึ่ง
กำลังระมัดระวังตัวไม่กล้าทำเสียงรบกวนเขานั้น รับประทานอาหารโดยไม่พูดคุยกับเขา
โอกาสก็โกรธเคืองและแสดงกิริยาจากการก้าวร้าวด้วยการปาฝาหม้อขว้างลงไปที่กลางห้อง
แล้วกล่าวบริภาษว่า "นี่อะไรกัน ?" นายโอกาสแผดเสียง "นี่กินเอากินเอาราวกับหมู

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมรดก (นามแฝง) หน้า
709

² ก. หน้า 21

จะพูดจะคุยกันอย่างมธุระกัไม่มี มีแต่เอาวิสกี้โซดามารินให้หน่อย"¹

โอบาสเป็นตัวละครที่ใช้พฤติกรรมการร่ำวามากจนถึงขั้นเป็นโรคจิตชนิดหนึ่ง โอบาสจะพอใจที่ได้เห็นความทุกข์ทรมานของคนที่เกิดจากวาทะการร่ำวของคน ยิ่งโอบาสเห็นเด็กและกระต๊อเพราะคำพูดเสียศีลเยาะเย้ยของเขาเท่าใด โอบาสก็ยิ่งรู้สึกพอใจมากเท่านั้น ด้วยเหตุนี้โอบาสก็เห็นสนุกในการทรมานเด็กและ กระต๊อนางสาวที่วางชีวิตไว้ในกำมือของเขา

ในด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร โอบาสชอบใช้อำนาจบีบบังคับบุตรโดยปราศจากความรัก ความเมตตา หากบุตรกระทำการใดที่เขาตั้งกะจะขัดคำสั่ง โอบาสจะต้องการวิธีแก้แค้นให้บุตรเจ็บปวดเหมือนกับแก้แค้นศัตรูคนหนึ่ง พฤติกรรมของโอบาสทำให้อาจดูว่าเขาคนกลางกลายเป็นเด็กเจียนขมิ้ม ซ้ำคิด ไม่ยุ่งเกี่ยวกับบิดา ตลอดเวลาจะออกจากบ้านเพื่อความสุขและความรุ่งเรืองในภายภาคหน้า ลวนธิดาลูกสาวคนเล็กพิณรายของโอบาสยังไม่ทำร้ายเธออีกสักที พอที่เพี้ยป้าอุอาร์จะถึงเขมมาจากเงื้อมมือโอบาสได้

อย่างไรก็ตามโอบาสมีความรู้สึกถึงบางอย่างแฝงอยู่ในความหยามกระด้าง นั่นคือความรู้สึกรักใคร่อรุณธิดาลูกสาวที่โตอย่างสุขซึ่ง โอบาสรักใคร่ยินดีในความงามของอรุณี เขาลงทุนเงินทองมากมายซื้อข้าวของเครื่องแต่งกายมาปรนเปรออรุณีเพื่อส่งเสริมให้อรุณีสวยเด่น แต่ความรักของโอบาสเป็นความรักที่เต็มไปด้วยความหวงแหน เห็นแก่ตัว เขาต้องการให้อรุณีสวยดี เหมลจกตามลทินมิได้ และเชื่อฟังเขาอย่างหมดทุกอย่างเพื่อเขา โอบาสทนไม่ได้เมื่อนึกถึงภาพอรุณีสั่งงานสูญเสียความบริสุทธิ์ ทอหึงเขาไปร่วมชีวิตกับสามี โอบาสพยายามกีดกันไม่ให้อรุณีสัมพันธ์กับเพื่อนชาย จนอรุณีสลัดหวังในความรัก ความนิคหวังในรักครั้งแรกได้เปลี่ยนอรุณีจากเด็กสาวแสนสวยมาเป็นหญิงสาวที่ซาเย็น

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นักร้อชีวิต โดย ว. ฒ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า

จนทำให้ผมกลัวความเหงาขึ้นมา

อรุณีเก็บความขมขื่นไว้กับตัวเองมาตลอดจนกระทั่งทราบข่าวจากจดหมายของเพ็ญว่า อังคณาเองสาวจะแต่งงานกับอาจารย์ที่เธอรัก ข่าวของเพ็ญกระทบกระเทือนใจอรุณีมาก ถึงขั้นได้ใจจากบทบรรยายที่ว่า

อรุณีเอนนิ่งไม่กระดุกกระดิก หน้าซีดขาว หายใจรวย ๆ เป็นครู่ใหญ่ ๆ จึงรู้สึกตัว มือไขว่คว้าแขนไม่เนียนเหมือนซึ่งนิกาก็อรรถที่จุมพิต ทันใดนั้นความสำคัญก็กลับคืนมา อรุณีไถถามเบา ๆ น้ำตาไหลพราก น้ำตาแห่งความแค้น ความเสียสละ ความหมกหมุ่นซึ่งอดกลั้นมาหลายปี...

อรุณีร้องไห้เบา ๆ ก่อน แล้วจึงขึ้น ถึงขั้นทุทิดี และยังแถมตีกอกชักหัวตัวเอง ครั้นนายโสภาสเข้าไปปลอบก็ยิ่งร้องใหญ่จนดังกรีก ๆ หมกขมหมกคาย ทำอย่างไรก็ไม่หยุด...

ตั้งแต่วันนั้นอรุณีก็สามวันสี่วันไข้เรื่อยมา ร้องไห้ปวดศีรษะกับนอนไม่หลับเป็นประจำ หน้าตาบึ้งบวมหนักขึ้น ยิ่งวันก็ยิ่งพุ่มพุ่มลงทุกที¹

ในช่วงสุดท้ายนี้ ความหวังโยในอาการป่วยทางจิตของอรุณีถูกรักเป็นผลให้โสภาส "กลับเปลี่ยนไปเป็นคนละคน คอยเอาใจ ประนินบิณฑุกสาวกายความอ่อนโยนอย่างไม่น่าเชื่อว่าคนอย่างนายโสภาสจะเป็นไปได้ แต่จะมีประโยชน์อะไรเล่าสำหรับอรุณี ? ทุก ๆ อย่างมันสายเกินไปเสียหมดแล้ว"²

ผู้อ่านจะเห็นว่าโสภาสมีอุปนิสัยส่วนตัวที่ชอบเอนอยู่ในความโศกเศร้า และเหตุการณ์ในชีวิตก็มีอิทธิพลทำให้ลักษณะนิสัยของเขาเปลี่ยนแปลงไป จึงนับได้ว่าโสภาสเป็นตัวละครประเภทหลายลักษณะ และเป็นตัวละครประเภทพลวัตร

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นักรบชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 710 - 712

² ก. หน้า 712

1.2.7 สุน ทัวละกรเอกอัครราชทูตในเรือนหรือชีวิต เป็นบุคคลที่แสดงให้อ่านเห็นความรัก ความอ่อนน้อมมีชีกจำกั จากความจริงซื่อสัตย์ สุนที่รักภรรยาอย่างยิ่งจำต้องหย่าร้างกับวิไล เพราะหมกความอกทน

สุนสามีของวิไลเป็นลูกเศรษฐีชาวจีน เจ้าของกิจการโรงสี โรงเลื่อย และบริษัทการค้าหลายแห่ง ลาภอันชะโดยทั่วไป สุนเป็นคนสุภาพเรียบร้อย พุคณอย กิริยาดี และเป็นสามีที่ดี สุนทั้งรักและตามใจภรรยาอย่างที่จะหาชายใดเทียบเคียงได้ ยาก สุนทุ่มเททรัพย์สินจำนวนมากมาเพื่อความสุขของวิไล แม้ว่าวิไลจะไม่ระลึถึง ความดีของ เขา คอนแวนเขา เยาะเย้ยเขาต่าง ๆ นา ๆ สุนก็หาได้ว่ากล่าววิไลไม่ ถึงบางครั้งมารดาญาติพี่น้องจะติเตียนวิไลให้เขาฟัง สุนก็ไม่ยอมออกความเห็นร่วมด้วย สิ่งที่สุนปฏิบัติทุกค่อ

สุนหนึ่ง ทำหน้าเฉย คุณนายกิมชานคุยตลอดไป สุนก็คุยด้วยเรื่อย ๆ แทพของคุณนายแวงมาพูดถึงภริยาเขา สุนปิดปากทันที คุณนายกิมไม่เคยรู้ เรื่องลูกสะใภ้จากลูกชายจนนึกเคียว

"อมพะนำไว้คนเดียว ทุกข์สุขอย่างใดไม่มีใครไ้ดูแปกแปก "

คุณนายเคยว่าลูกชายลับหลัง "นาหมั่นไส้จะตาย " ¹

สุนพยายามออกทนต่อพฤติกรรมไม่ดีไม่งามของวิไลมานานปี ผลที่สุดเขาก็ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาชีวิตสมรสด้วยการชักชวนวิไลไปเริ่มต้นชีวิตกันใหม่อีกครั้ง ณ ยองกง โดยหวังว่าการเปลี่ยนบรรยากาศและสถานที่อาจช่วยลบรอยร้าวในชีวิตสมรสและดำเนินชีวิตสมรสไปได้อย่างราบรื่น แต่ความพยายามดังกล่าวไม่สำเร็จผล สุนก็รู้ว่าไม่มีทางใดจะดึง วิไลขึ้นมาจากวังแห่งความเหินแกล้ว เอาแต่ใจตนเอง เต็มไปด้วยทัศนหาอย่างแนแท้ สุนก็ขอหย่ากับวิไลพร้อมกับแบ่งทรัพย์สินส่วนหนึ่งให้แก่วิไลตามหน้าที่ของสามี

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสิท นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

หน้า 248

ในด้านเกี่ยวกับบุตร สุนทรียภาพการละเล่น และมรดกสุภาพให้โลดแล่นขึ้นมาเมื่อสุภาพการศึกษาในประเทศไทยแล้ว สุนทรียภาพเป็นโอกาสที่มีเปลี่ยนแปลงกิจกรรมลงเสียสุภาพไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกาต่อไป

อุปนิสัยของสุนทรียภาพที่ปรากฏ สรุปได้ว่าสุนทรียภาพเป็นตัวละครประเภทน้อยลักษณะ และเป็นตัวละครประเภทหลัก

2. ตัวละครประเภทตัว ตัวละครประเภทตัวที่นำมาศึกษา มี 2 ตัว คือ นิกกับพิม ตัวละครสุนัขในนวนิยายเรื่องนิกกับพิม

2.1 นิก ตัวละครเอกเรื่องนิกกับพิม เป็นตัวละครสำคัญที่ ว. ณ ประมวลมารศรี ทรงกำหนดให้เป็นตัวแทนแสดงลักษณะธรรมชาติ อารมณ์ ความรู้สึก และความนึกคิดของสุนัขที่เกี่ยวข้องมนุษย์

นิกเป็นสุนัขเพศผู้พันธุ์บ็อกเซอร์ ขนสีน้ำตาล รูปร่างสูงใหญ่ ลำสัน ท้าทาน คุณาเกรงขามแต่ยืนตามมีแววฉลาดและช่างเล่น นิกเกิดที่เมืองซูริกประเทศสวิตเซอร์แลนด์ แต่ถูกติดตามนายผู้ขายมาอยู่ที่ท่าบลูเซีย ประเทศไทย เมื่อนิกอายุเพียงหกเดือน

คุณสมบัติสุนัขพันธุ์บ็อกเซอร์ที่ฉลาด กล้าหาญ ซื่อสัตย์ แข็งแรง รักนาย รักเด็ก นิกมีครบถ้วน ความเก่งกล้าในการต่อสู้ของนิกตามแบบสุนัขพันธุ์บ็อกเซอร์ ที่มักจะใช้ขาหน้าเหยหยดศัตรูให้เสียหลักล้มคว่ำลงแล้วขึ้นคร่อมกักศัตรูนั้น เป็นที่ยอมรับนับถือของสุนัขทั้งหลายแถบท่าบลูเซีย

เนื่องจากท่าบลูเซียตั้งอยู่ในประเทศไทย ประเทศที่ไม่มีกฎหมายจำกัดอิสระของสุนัข นายผู้ขายก็ไม่รู้จัก เกรงกลัว เรื่องระเบียบนัก นิกจึงมีอิสระชุกชอนไ้เต็มที่จนในบางครั้งก่อความโกลาหลใหญ่ แต่เขาก็ฉลาดและมีเล่ห์เหลี่ยมพอจะ "รู้รักษาตัวรอด" จากสถานการณ์รอบๆตัวได้เสมอ

โดยลักษณะธรรมชาติของสัตว์ นิกมีจิตใจอ่อนโยนรักเด็ก ชอบเล่นกับเด็ก ยอมสละตัวเองเข้าป้องกันเด็กเมื่อมีอันตราย แม้บางครั้ง เด็กจะรังเกียจแต่เขาก็ยังรักเด็กอยู่

นั่นเอง

นอกจากความรักที่คนรักเหมือนกันนั้นเพศชายส่วนมากที่ยอมจะพึงใจในเพศตรงข้าม ทางกับแนวความนิยมชายจะชอบมนุษย์ผู้หญิงที่สวยงาม หาก "นางแค้น" สุนัขเพศเมียที่เกะกะพอเป็นโรคเรื้อรังประมาณครึ่งตัวไม่มีเจ้าของชอบอาศัยหลบนอนแถวกองขยะ ลักขณะ "นางแค้น" ถูกใจนิคมมาก โดยเฉพาะกลิ่นกายผสมกลิ่นขยะ ที่นิกรู้สึกว่าช่างหอมหวานวนิฉันก็เสียใจอะไร

อย่างไรก็ดีความรักในเพศตรงข้ามมิใช่ความรักที่นิกยึดถือเป็นเรื่องจริงจัง เพราะนิกรมีความรักเหนือกว่านั้นคือความรักนาย นิกรู้ดีว่าความรักสุนัขเพศเมียเป็นความรักชั่วคราว ส่วนความรักนายเป็นความรักที่ยั่งยืนหนึ่งรากลึกลงไปในจิตใจนิกร เป็นความรักที่บึกจะขาดเสียมิได้ ทั้งนี้เพราะนายเป็นผู้ที่ทำให้นิกรเติบโต แข็งแรง มีชีวิตชีวา ทำเรื่องชีวิตอยู่บนโลกด้วยความปลอดภัยและเป็นทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของนิกร

นิกรเป็นสุนัขที่มีภูมิปัญญาสำหรับการดมกลิ่น นิกจะโคกกลิ่นอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น กลิ่นรัก โกรธ เกลียด อิจฉาริษยา จากตัวมนุษย์ ยังผลให้นิกรถึงจิตใจมนุษย์อย่างถ่องแท้ ทั้งที่นิกรเล็งถึงความรู้สึกระหว่างการสนทนาของนายผู้ชายกับนายมากเจ้าของร้านกาแฟในตัวเมืองเขียว

"วิเศษ " นายมากร้อง ภูมิใจไปมาอย่างพอใจ "นายไม่มีรถ แต่มี

โรงรถ ผมจอดรถของเขามาเก็บไว้ในโรงรถของนายจะดีไหมครับ ?"

นิกรก็กลิ่นทันทีว่านายไม่พอใจ ครั้นนายมากถามซ้ำ นายก็ตอบว่า

"ไม่ดีกว่านายมาก ..."

"โรงรถของนายไม่ได้ใหญ่เปล่า ๆ" นายย้ำ "ฉันเก็บสัตว์เลี้ยงของฉันไว้ในนั้น นกแก้ว นกขุนทอง และนกอินทรีในโรงรถ"

นายมากหน้าบึ้งทันที แก้วว่าฉันไม่ได้นอนในโรงรถ ฉันนอนที่เตียงหน้าห้องนาย เวลากลางคืนนายมากเมากลับมาบ้านที่ไร ฉันลุกขึ้นยืนดูอยู่

บนเฉลียง ถ้าแก่ลูกอาตม์และลูก ๆ ขึ้นมาตีเสียงดังนัก ฉันก็เห่าบ้าง เวลา
 นานมากก็มึนเมาเขาไปเซวน้ำแกมกัญ ครัวนายปฏิเสธไม่ให้เข้าโรงรถ
 ทาของแก่สองแสงแวว ฉันก็กลืนน้ำที่ว่าแก่โกรธ แก้มส่ายพลางเยาะ
 อย่างประจักษ์ว่า "อี สัตว์อยู่ในโรงรถกักคินา"¹

นิกเป็นสุนัขที่มีหัวใจ มีอารมณ์ ความรู้สึก รู้จักโกรธ เกลียด หนาว ร้อน
 เจ็บปวด หิวโหย และต้องการความรัก ความอบอุ่นจากมนุษย์ที่ใกล้ชิดคือนาย ทุกครั้ง
 ที่นายแสดงความรักใคร่ เมตตานั้นก็จะรู้สึกอบอุ่นเป็นสุข ถ้านายลงโทษก็จะเจ็บปวดและ
 เกิดทุกข์ ถ้านิกไม่สบายแล้วนายแสวง ไม่สนใจนิกก็จะเกิดความรู้สึกน้อยใจเสียใจ แต่ถา
 นายเอาใจใส่นิกก็จะพำพารยาเล่นจรติให้นายเพิ่มความสงสาร และบิกก็โชคดีที่พิเชฐ
 นายผู้ชายเข้าใจความรู้สึกของนิก ยินดีตอบสนองความต้องการของนิกเท่าที่จะทำได้

ในคันความคิดเห็น นิกได้แสดงความคิดไว้อย่างน่าสนใจ มีลักษณะเป็นเชิง
 วิจาร์ณมนุษย์ตามทัศนะสุนัขอย่างแจ่มแจ้ง ตรงไปตรงมา เช่น นิกออกความเห็นว่ามันมนุษย์
 ไม่ใช่สุนัขสุนัข แท้จริงสุนัขเป็นนายมนุษย์ พร้อมกับอ้างเหตุผลประกอบ

เมื่อไหร่มนุษย์จะเลิกออกตีเสียทีหนอ เมื่อไหร่เขาจะรู้สึกที่ว่าเป็น
 เจ้าของเขา เขาไม่ได้เป็นเจ้าของเรา เราเป็นสัตว์อิสระมี 'เสรี'
 ประชาธิปไตย' อย่างที่แก่มนุษย์จะมาเป็นเจ้าของเราได้อย่างไร การที่
 เรายอมอยู่กับมนุษย์ก็เพราะเรารักเขา เราเป็นเจ้าของเขา การที่เราเรียก
 เขาวานายนั่น เราเรียกอย่างประจักษ์ทางหาก อันที่จริงเราเป็นนายมนุษย์
 ทางหาก เขาจึงต้องเลี้ยงเราให้อาหารเรากิน²

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นิกกับพิม โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
 105 - 106

² ก. หน้า 47

หรือนักแสดงความเห็นถึงฐานะของมนุษย์บางกลุ่มว่า

ดวงนั้นเคยเห็นแต่เพียงครั้งเดียว แลตายแล้ว คนงานฉันนั้น
จะเอาเลือกมาทำยากิน นายของฉันเห็นเขารองเข้กระไร บอกว่ามัน
เหมือนคน ห้ามไม่ให้เขาคางอีก พวกคนงานก็ยังมาอยู่ดีว่ามีโอกาส ชวนแต่
เขาทำล้มหลังนายเท่านั้น การงานของมนุษย์ก็การกระทำล้มหลังโดยที่
ผู้ห้ามไม่รู้ ขอให้แก่เขาใจไว้¹

อีกตอนหนึ่งนักวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ว่า "มนุษย์นั้นะโหม นอกจากอวดก็แล้ว
ยังโหมอีกด้วย ... การที่เราพูดกับเขาไม่ได้ไม่ได้หมายความว่าเราไม่เข้าใจเขา
ไม่ได้หมายความว่าเราคิดไม่เป็น โศคที่เรารู้กับมนุษย์ไม่ได้ ถ้าพูดได้คงไม่ต้อง
ทำอะไรกัน นอกจาก พุค พุค พุค ไม่มีที่สิ้นสุด"²

เมื่อศึกษาลักษณะนิสัยของนัก ตัวละครสุนัขแล้วสรุปได้ว่านักเป็นตัวละครประเภท
หลายลักษณะ และอุปนิสัยนักคงเส้นคงวาไม่เปลี่ยนแปลงตลอดเรื่อง นักจึงเป็นตัวละคร
ประเภทสถิต

2.2 พิม ตัวละครเอกเรื่องนักกับพิม ลักษณะของพิมเป็นตัวแทน
ลักษณะสุนัขทั้งร่างกาย ความรู้สึกนึกคิด หัตถ์และนิสัยตามธรรมชาติเช่นเดียวกับนัก
พิมเป็นสุนัขเพศผู้พันธุ์ฟูเกิ้ล สีดำ ขนหยิกหยองคล้ายกับพันธุ์โกร การที่พิม
มีขนยาวหยาบทำให้พิมมีเรื่องวุ่นวายมากกว่าสุนัขขนเกรียนเช่นนัก คือพิมจำต้องได้รับการ
ตัดขนตามแบบสุนัขฟูเกิ้ลที่ดี ซึ่งพิมก็ถือว่าเป็นการทรมานร่างกายและจิตใจกันเป็นอันมาก
พิมบรรยายว่า

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นักกับพิม โดย ว. ภา ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 51

² ก. หน้า 47

การถูกตัดชนนี้ร้ายกาจนัก นายยูหญิงหาตัวเข้าไปในร้านในเมืองแฉะ
หิ้งใหญ่ที่นั่น พอนายยูหญิงจับตัวไป ยูชายหัวเถิกในร้านก็เอาแปรงมา
แปรงผม แล้วหัวก็แว้งกึ่งชน แล้วก็เอากรรไกรมาตัด แล้วยังแถมเอา
อะไรมาใส่ที่ตัวฉกฉีก ๆ จิก ๆ ฉีก ๆ ฉีก ๆ ฉีก ๆ ฉีก ๆ ฉีก ๆ ฉีก ๆ ฉีก ๆ ฉีก ๆ
ง่าย ๆ ออก เขาเลยต้องเรียกกันออกมาช่วยจับตัวฉก 3 คน ทั้ง
ยูหญิง ทั้งเล็ก ทั้งยูชายอีกคนหนึ่ง ฉีกจนเขาจับหัวไว้แน่นจนกระดูก
ไม่ไหว ปากก็ถูกจับไว้ให้หมดสติจนหายใจไม่ออก ขาหน้าก็ถูกรวบ ขาหลัง
ก็ถูกเขากดไว้แน่นิ่ง ให้นอน ให้หมอบ ให้ตะแคง ให้หงายท้องสารพัด
หวังว่าในเมืองไทยของแกคงไม่มีร้านอะไรที่ห้าม ๆ แกอย่างนี้เป็นแน่

ชีวิตของพิมพ์ไม่มีอิสระเท่าที่นึก ทั้งนี้ก็เพราะพิมพ์อยู่กับนายยูหญิงที่เจ้าระเบียบ
ภายในห้องเขาเล็ก ๆ บนภูเขาสุริยเมรภัก ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ภายในกฎหมาย
เกี่ยวกับสุนัขมากมายหลายข้อ เช่นสุนัขที่ขึ้นมานบนเขาต้องมีเจ้าของรูมีฉะนั้นจะถูกปรับ
อย่างหนัก ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพิมพ์ค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีโอกาสเที่ยวซุกซน
หรือไปเลือกหาสุนัขเพศเมียอย่างนึก นอกจากนายยูหญิงจะจัดหาให้ แต่สุนัขเพศเมีย
ที่นายยูหญิงขึ้นเตนหวังจะให้เป็นผู้สืบทอดพิมพ์ ส่วนใหญ่จะเป็นสุนัขพันธุ์เล็ก สีดำ ขนหยิก
หมาเหมือนพิมพ์ราวกับเป็นลูกฝาแฝดกัน พิมพ์เห็นแล้วเกิดความรู้สึกที่ไม่อาจรักได้เพราะ
"ยูชายโคเลาในโลกที่รักยูหญิงหมาดำเหมือนตัวเราไม่มีผิดได้ ? โรแมนซ์มันหายไป
ไปหมด... ถ้าฉันได้พบยูหญิงหอม ๆ อย่างนางแทนของแก หรือยูหญิงสีขาวยาวขนสั้น
สีเหลืองสีน้ำตาลบ้างก็จะดีออก โอ้คิดหน้าตาเหมือนฉันไม่มีผิด ชั่วแต่ผูกโบว์แดงไว้ที่
ผมจุก แสดงว่าเป็นหมายูหญิงนั่นฉันก็ไม่นึกจริง ๆ"²

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นิกรับพิมพ์ โดย ว. ณ ประมวลมหารค (นามแฝง)
หน้า 36

² อ. หน้า 43

ผมเป็นสุนัขรูปร่างสวย ฉลาดเฉลียว ซื่อสัตย์ รักนาย ช่างเล่น และ
มีความรู้สึกอันละเอียดอ่อน ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่านก เช่น ผมจะเจ็บปวด
โกรธเคืองถ้าถูกมนุษย์หรือสัตว์ทำร้าย ผมจะพลอยเศร้าโศกใจถ้าเห็นว่านายผู้หนึ่ง ไม่มี
ความสุข เมื่อผมถูกตำรวจจับไปไว้บนสถานีตำรวจเพราะผมเดินหาทางกลับบ้านที่มักไม่ถูก
อนุญาตเลย แล้วผมจะไปปรึกษาคนที่ผมชอบ ไล่ก้นเป็นยุงพาผมไปส่งนายผู้หนึ่ง ผมก็เกิด
ความรู้สึกกตัญญู และเสียใจที่เคยวิ่งไล่ก้นเขา เป็นต้น

ในทางความคิดเห็น ผมได้แสดงความคิดเห็นในแง่ต่าง ๆ ไว้หลายประการ
เช่น ผมเห็นว่ามันมีโคฉลาดเท่าใดนัก เพราะมนุษย์ขาดประสาทที่หกเฉกเช่นสุนัข
ผมจึงวิจารณ์นายผู้หนึ่งว่า "มนุษย์โดยเฉพาะนายผู้หนึ่งของฉัน นอกจากจมูกกลั่นไม่ไ้
กลิ่นอะไรแล้ว ยังตาไม่คอยเห็นอีกด้วย นายผู้หนึ่งเคยหัวเราะเยาะฉันเมื่อฉันเห่า
จิ้งจอก ซึ่งใครเขาน่าหัวเราะเพราะนี่มันเป็นแมว แต่ตัวนายผู้หนึ่งเองกลับไม่เห็นหรือได้
กลิ่นว่าใครเป็นเพื่อน ใครเป็นศัตรู"¹

นอกจากเรื่องประสาทที่หกก็คือเรื่องกลิ่น ผมมีความเห็นเรื่องกลิ่นแตกต่าง
จากมนุษย์มาก ผมกล่าวว่า "ทุกอย่างที่เรารดม มนุษย์เป็นทองเหม็น ... ส่วนสิ่งที่
มนุษย์เขาดมกัน เราเหม็นแทบแย่"² แต่บรรดาความเหม็นของสรรพสิ่งทั้งหลายนั้น
ผมรู้ว่าหาไ้กระจายทางเท้าจิตใจมนุษย์บางคนไม่ คอยเห่ทุกเมื่อผมพบเห็นเล่ห์เหลี่ยม
มนุษย์ที่ขอสรรทรีเพื่อนสาวของยุงก็ ผมก็กล่าวว่า

ให้ฉันไปนั่งดมกลิ่นเหม็นของคอกกูกุหลาบเต็มสวนยังดีกว่าฟังมนุษย์พูดไม่ตรง
กับใจ ฉันรู้สึกเศร้าเหลือเกินที่นายผู้หนึ่งของฉันไม่รู้ว่ใครเป็นเพื่อน
ใครเป็นศัตรูของเขา ยายสมรทรีเพื่อนของยุงก็นั่นแหละเป็นศัตรูตัวร้ายละ

¹ น.จ.วิภาวดี รังสิต นิทานพิณ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

ฉันได้กลิ่นทั้ง กลิ่นทั้ง วิญญาณออกจากตัวเขาตลอดเวลา ทั้ง ๆ ที่ฉันไม่รู้ว่า
 ยุพดีเป็นใครอะไร แต่ฉันก็พลอยเกลียดไปด้วย เพราะกายูพดีก็แล้ว จะมี
 เพื่อนเป็นนายสมรศรีไม่ได้¹

ในเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของสัตว์ พวกมันมีความเห็นขัดแย้งกับมนุษย์อีกเช่นกัน

ฉันไม่เข้าใจเลยว่าทำไมมนุษย์จึงชอบพูดซ้ำซากกว่าธรรมชาติ นี่อะไร
 เรียกว่ารักธรรมชาติ ? อะไรที่ฉันเรียกว่าธรรมชาติ ฉันเห็นเขาเกลียด
 ทุกอย่าง อย่างหมาที่มีหมันนั้นก็ของธรรมชาติ นกแก้วที่ไร จะเป็นหมักหรือไม
 ก็ตาม เขาเป็นทองจับฉันอาบน้ำหรือไม้ก็เอาผงเหม็น ๆ ในกระป๋องมาโรยที่
 ตัวฉันทุกที กลิ่นของฉันเลยแปลกไปจนเจ้าศาลเพื่อนบ้านจำฉันไม่ได้แน่

เวลานายยูพดีรู้ว่าฉันมีตัวยักยอกในท้องละก็ ฉันแทบแสบทุกที เมื่อแรก
 เขาให้นมอาหารทั้งคืนทั้งวัน จนฉันหิวไส้แทบขาด เขาจึงเอากระเทียม
 คีบ ๆ ตำใส่ลงในนมให้ฉันกิน ฉันหิวจนกลืนทนกิน นี่แหละมนุษย์ที่ฉันรักยิ่งกว่า
 สิ่งอื่นเท่าที่ฉัน... แล้วเขาก็มักบี้น้ำฉันกลืนยาอะไรตออะไรเป็นเม็ด ๆ ที่เกี่ยว
 คัดคอฉันแทบแสบ ฉันไม่เข้าใจว่าเขาเกลียดตัวยักยอกทำไม มันห้อยตุ้กกักออก
 มานอกตัวฉันสบายก็ออก แขนายยูพดีเห็นเขาละกอก็เป็นต้องทำเสียงอ้อก
 อ้อกเข้าหน้าหน้า²

ลักษณะนิสัยพิมพ์จึงกล่าว จะเห็นได้ว่าพิมพ์เป็นตัวละครประเภทหลายลักษณะ และ
 อุปนิสัยไม่เปลี่ยนแปลง เหมือนกับนก

¹ บ.จ.วิภาวดี วัณสิทธิ์ นึกกับพิมพ์ โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า

² ๒. หน้า 64 - 65

สรุปลักษณะตัวละครในนวนิยายของ ว. ฌ. ประมวลมารค ได้ว่าเป็นตัวละครที่สมจริง มีชีวิตชีวาคล้ายบุคคลจริงในชีวิต ในนวนิยายประเภทพาฝัน ตัวละครฝ่ายหญิงจะเป็นหญิงสาวรูปงามที่มีชาติกำเนิด ความรู้และความประพฤติดี มีประสบการณ์ในต่างประเทศ ส่วนตัวละครฝ่ายชายเป็นสุภาพบุรุษที่มีบุคลิกลักษณะสง่างาม ถือกำเนิดในตระกูลอันสูงส่งหรือมีฐานะดี สำเร็จการศึกษาจากยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา และประกอบอาชีพที่ได้รับการยอมรับในสังคม

ช่วงฝ่ายตัวละครของนวนิยายประเภทสมจริง ตัวละครในเรื่องเป็นบุคคลหลายแบบ มีพื้นฐานอุปนิสัยทางระดับกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ว. ฌ. ประมวลมารค ทรงมุ่งจะแสดงผลการกรอกรวบรวมของผู้มีอุปนิสัย และวิถีทางดำเนินชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ แต่กระนั้นก็ปรากฏว่าตัวละครมีลักษณะบางอย่างร่วมกัน คือตัวละครหญิงมักมีรูปร่างสวยงามมาแต่เดิม อาทิ วิไลลักษณ์ ซึ่งต่อมาความฉีกห่างจากชีวิตสมรสได้เปลี่ยนความรักของลักษณะเป็นความน่าเกลียด สำหรับเพ็ญถึงแม้เธอจะไม่งามเค็มแทนองสาว แต่รูปร่างหน้าตาเธอก็จัดอยู่ในประเภทงามเรียบแบบสาวใหญ่ ส่วนลักษณะร่วมตัวละครฝ่ายชาย ได้แก่การมีงานทำเป็นหลักฐาน ตัวละครทุกตัวทั้งหญิงและชายเป็นบุคคลในวงสังคมระดับกลาง หรือระดับสูง การทำกวางก็ ความชั่วของตัวละครมีสาเหตุพอเหมาะพอควรแก่การเป็นไปได้

ช่วงฝ่ายตัวละครประเภทสัตว์ ว. ฌ. ประมวลมารคทรงสร้างนิกกับพิมพ์ตัวละครสุนัขให้ปลื้มลักษณะธรรมชาติ ความรู้สึกความคิดอย่างสุนัขได้สมจริงมาก การสร้างตัวละครประเภทนิกกับพิมพ์เป็นงานสร้างสรรค์ที่อาศัยความรู้ ประสบการณ์และจินตนาการมากเป็นพิเศษ นิกกับพิมพ์น้อยคนนักจะหาได้เสมอเหมือนกับ ว. ฌ. ประมวลมารค

กลวิธีในการเสนอตัวละคร

ว. ฌ. ประมวลมารค ทรงเสนอตัวละครในนวนิยายเรื่องปริศนา เจ้าสาวของอานนท์ นิกกับพิมพ์ และให้ชีวิต โดยทรงใช้กลวิธี 3 แบบคือ

1. การบรรยายลักษณะตัวละครโดยตรง
2. การใช้วิธีให้ตัวละครในเรื่องกล่าวถึงตัวละครอื่น
3. การใช้พฤติกรรมและบทสนทนาของตัวละครเป็นเครื่องบอกลักษณะ

ส่วนเรื่องรัตนากินเป็นนวนิยายที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงใช้กลวิธีเล่าเรื่องในรูปจดหมายของตัวละครตลอดเรื่อง ทั้งเป็นการเสนอตัวละครในเรื่องรัตนากิจึงจัดอยู่ในประเภทตัวละครในเรื่องกล่าวถึงตัวละครอื่นเป็นส่วนใหญ่ แลภายในกลวิธีดังกล่าวก็มักมีวิธีแบบแนให้ผู้อ่านเห็นภาพตัวละครจากพฤติกรรมและบทสนทนาแทรกอยู่ด้วย ก็จะแสดงรายละเอียดต่อไป

วิธีใช้ให้ตัวละคร AS

1. การบรรยายลักษณะตัวละครโดยตรง เป็นการเสนอตัวละครแบบง่าย ๆ ผู้อ่านสามารถนึกภาพภาพตัวละครได้ชัดเจนในเวลารวดเร็ว เพราะผู้ทรงนิพนธ์ทรงบรรยายลักษณะตัวละครไว้อย่างเด่นชัด เช่นลักษณะของปริศนา สมัยแรกกลับมาจากสหรัฐอเมริกา ว. ณ ประมวลมารค ทรงบรรยายว่า "ปริศนาเป็นเด็กสาวที่น่าเอ็นดูสมอายุ หางหงส์แดงแวววาวไว คอยเงและราเริงเหมือนเด็ก ๆ แตกิริยาออกจะเป็นเด็กฝรั่งมากกว่าไทย"¹

หรือทรงบรรยายถึงสุชาดาตัวละครเอกเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ ในตอนที่อานนท์พินิจพิจารณาหน้าตาของเธอ เมื่อเขารู้ความจริงว่าสุชาดาเป็นสตรีเพศ

เราเห็นความเห็นว่าแม่สาวคนนี้น่าตาเหมือนพี่ชายราวกับแกะ ชั่วแต่ว่าบางกว่า กระจุ้มกระจุ้มกว่า รูปสรีระก็ไทนทั้งข้างหน้าข้างหลังเหมือนกัน... เครื่องหมายของเธอจะอย่างหาที่มิได้เลย ข้างผมส่วนรับหน้าไปทุกอย่าง อานนท์ยังดูก็ยังเห็นความเป็นผู้หญิงของเธอมากจนทุกที เป็นไปได้หรือที่เธอ

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิริ ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 11

เห็นหน้าอย่างนี้เป็นหน้าสุดท้ายไปได้¹

ว. ณ ประมวลมารค ทรงบรรยายรูปร่างหน้าตาของนักตัวละครเอกเรื่อง
 นิกกับพิม ว่า "ส่วนหน้าอกเซอร์ที่ใจของราแ่นมาให้เหลือๆ เป้นที่ดูก็ใจเหลือยิ่งนัก
 ลี้น้ำทาดตามที่เขาของการ รูปร่างล่ำสัน ถูกลักษณะหน้าอกเซอร์ทุกอย่างหน้าตา
 นวเกรงขามทั้ง ๆ ที่ยังเป็นลูกหมา แก้มันดำมีแววฉลาด ขางเดินแปงอยู่ เสียอย่าง
 เคียวราคาแพงเกินไป พินิจจึงยังไม่ตกลงซื้อในวันนั้น"²

เรื่องนี้หรือชีวิต ผู้ทรงนิพนธ์ทรงบรรยายลักษณะของผู้พลากรัก กราวที่อาภา
 ชายคนรักของเขาคิดพบเธอโดยบังเอิญหลังจากถูกโอกาสชักชวนมิให้คิดต่อกันมานานถึง
 6 ปี ดังนี้

เธอไม่มีความอ่อนหวานน่ารักอย่างเดิมเหลืออยู่เลย แววตาที่ชื่อกรง
 บริสุทธิ์ ใส่แว่นเหมือนตาลูกกวาด ซึ่งเคยจับใจเขานักหนานั้นหายไปไหน
 เสียแล้ว บัดนี้มีสายตาดูชาเย็นคล้ายกับสายตาของผู้ที่รู้จักโลกมาแล้วอย่างชำ
 ชอง เหมือนไม่มีอะไรในโลกที่จะทำให้เธอยินดียินร้ายได้อีกาแทนที่ เวลา
 เธอหัวเราะก็ทำเสียงใส่หึ่ง ๆ ที่นั่นตาแข็ง ชาเย็นมีแววดู ส่วนปากของ
 เธอขึ้นเมื่อหัวเราะเสร็จก็มีรอยส่ายชนิด ๆ อย่างเยาะเย้ย ทำให้อาภา
 ขนลุกเกรียวเหมือนกับมองสิ่งที่ยยะแหยง³

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ เจ้าสาวของอาณัติ โดย ว. ณ ประมวลมารค
 (นามแฝง) หน้า 180

² ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ นิกกับพิม โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
 หน้า 9

³ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ ปิ่นหรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
 หน้า 688

2. การใช้ชีวิตให้ตัวละครในเรื่องกล่าวถึงตัวละครอื่น การที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงเปลี่ยนกลวิธีจากการบรรยายลักษณะตัวละครโดยตรงมาเป็นการให้ตัวละครกล่าวถึงลักษณะตัวละครด้วยกัน ช่วยให้เกิดการเสนอตัวละครน่าสนใจขึ้นอีก แก่นวิธีนี้ผู้อ่านก็ยังสามารถรู้จักตัวละครได้รวดเร็วเหมือนวิธีแรก ตัวอย่างเช่นเรื่องปริศนา นพเพื่อนของปริศนากดตามโฆษณาเจ้าพจนปริศาให้ปริศนาฟังว่า "รวยักรวย โกกโก หียักกิ เกงกัเง ฉลาคักฉลาค อย่างเม่งทานยังคุยถวยบอย ๆ เม่งจุ๊กทานตั้งแศทานกลับจากนอกใหม่ ๆ ทานว่าทานจะส่งผมไปนอกนะ"¹

พระยาสุทธาเทพวิสุทธิบาทของสุทธาคาสทนากับตระกูลถึงลักษณะอาณนทตัวละครเอกฝ่ายชายเรื่องเจ้าสาวของอาณนท ว่า

"นายอาณนทคนนั้นะ รู้จักกับแกนานแล้วหรือ ?"

"ครับ เคยอยู่โรงเรียนเดียวกันเมื่อเล็ก ๆ พอโตขึ้นต่างคนก็ต่างไป

พอพบกันอีกก็ชอบพอกันตามเดิม"

"งั้นรี เป็นคนสนุกสนานดีมาก คุยจ้อที่เดียว ออกจะคล่องแคล่วไม่น้อย
ถึงกับชวนพี่ไปเดินกอล์ฟกับเขาที่สโมสร" เจ้าคุณยิ้มอย่างนึกขันเมื่อนึกชายหนุ่ม
เพื่อนของน้องชาย...

"แล้วคุณพี่ว่าไงครับ ไปรคอย่าถือเจ้าอาณนทเลย เขาย่า ๆ อย่านี่เฒะ"

"ไม่ถือหรอก พี่สม พี่สัญญาว่าจะไปเดินกับเขาควยซ่า เมื่อหนุ่ม ๆ กลับ
จากนอกใหม่ ๆ พี่เคยเป็นนักกอล์ฟด้วยที่เดียวกัน ไม่ได้เล่นเสียหลายปี มีคน

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

มายุอย่างนี้จะยากจะลงอีก"¹

เรื่องรัตนาวที ปาสร์อยกถาวยกของพระคุณลักษณะของพอม เจ้าคนยัวณา
ภายหลังจากวิมลอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างนายเล็กกับพอม เจ้าคนยัวณาให้ฟังว่า
"อ้ายเราก็นึกเสียเปล่าซางไม่มีเวลานึกแล้วเดียนวาทนรตของเราคนนี้อยู่คนท่า ๆ
ออกมีสงารากี้ งามก็แสนจะงาม ตายแล้วตาย ต้องกราบพาทนลัก 3 ครั้ง
ขอประทานโทษที่ไชยามาเรื่อยรองเท่าพาทนก็เคยช่วยตัว ป้าอาเจียนเป็นนรติพาทน
เช็ดก็เคย ไร่อินจา ซางลืออะไรปานนี้ เจ้าประคุณ"²

คุณยายวาสีผู้รู้ผู้ชำนาญการสร้างภาพยนตร์เรื่องความรักในป่ากว้าง ซึ่งเดินทาง
มาฉายหัวภาพยนตร์ที่ท่าบลูเขียว ถวายเนืองฐานะและอุปสมบทของพิเชฐศัฏกเอกฝ่ายชาย
เรื่องนิกกับพิม เพราะมุ่งหวังจะให้ศรัพยาบามหาวชิฎกมกัทธิเชฐ ดังนี้ "ฉิมออกแก
ก็เห็นแล้วว่าคุณพิเชฐเขาดูดี แล้วก็หลอ ให้เขารักก็ไม่เสียหายอะไร ปณินทิเขาเข้า
ก็แล้วกัน เมื่อใจเขาจะไคเคยต่อการปณินทิของเขา เขาก็จะปาดกะหนาเขา อยู่โดย
ปาดสะจากเขาไม่ได้"³

✓ เรื่องนี้หรือชีวิต วิไลวิจารณ์โสภาว่า "มันเป็นคนมีเหตุผลเสียเมื่อไหร่
เลยเป็นที่รัก เมื่อไหร่จะตายเสียทีก็ไม่รู้... แต่ไอคนชนิดนี้มันไม่ตายง่าย ๆ คอก

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค
(นามแฝง) หน้า 131 - 132

² ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต รัตนาวที โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 266

³ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต นิกกับพิม โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 166

มันอยู่เพื่อหามาคนที่อยู่ใกล้มันให้ตายเร็ว ๆ"¹

จากบทสนทนาข้างกล่าว ผู้อ่านก็จะได้ทราบถึงความรู้สึกตัวละครที่เป็นผู้กล่าว รวมทั้งบุคลิกลักษณะ ภูมิหลัง และคุณสมบัติของตัวละครที่ได้รับการกล่าวถึง

3. การใช้พฤติกรรมและบทสนทนาของตัวละคร เป็นเครื่องบอกลักษณะ วิธีนี้
ผู้อ่านจำเป็นต้องใช้เวลาในการศึกษาตัวละคร เพราะผู้ทรงนิพนธ์จะไม่ทรงบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครโดยตรง ผู้อ่านต้องสังเกตบุคลิกลักษณะตัวละครจากพฤติกรรม และบทสนทนาของตัวละครเป็นการส่งเสริมให้อ่านใช้ความคิด ความสังเกต และจินตนาการวาดภาพตัวละครว่ามีลักษณะอย่างไร ช่วยให้อ่านเข้าใจตัวละครได้ลึกซึ้งกว่ากลวิธีทั้ง 2 ประเภทแรก ตัวอย่างเช่น ว. ฌ ประมวลุมารศทรงบรรยายพฤติกรรมตอนหนึ่งของปรีทีกว่า

ปรีทีกาพาประวิษเค้นพักใหญ่ ก็ไปถึงกระท่อมแห่งหนึ่งกลางทุ่งนา กระท่อม
นั้นทำด้วยไม้ไผ่สูงกวายจากและคอนข้างสกปรก ข้างหน้ากระท่อมมีคูเล็กๆ และ
มีไม้กลม ๆ พากจากฝั่งโน้นมาฝั่งนี้ พอไปถึงริมคู ปรีทีกาอดทรงเท้าออก
หัวไว้แล้วตั้งท่าจะข้ามสะพานเล็กนั้นไป แต่ประวิษจับข้อมือยัดไว้แล้วร้องว่า
"เฮ้ยอย่า เกี้ยวจะตกลงไป"

ปรีทีกาสะบัด ครั้นประวิษไม่ปล่อยก็ออกจะโกรธ "ปล่อยน้า บ้าไปได้
ประวิษ ไม่อยากไปก็คอยอยู่ที่นี่ คู่กันแค่นี้ก็กลัวควาย เขาวายน้าเป็นคอกน้า"

"เขาไม่กลัวคุณจนนำตายนี่ละ เขากลัวตกลงไปเปียกทางหาก"

ปรีทีกาอดหัวเราะขันประวิษไม่ได้ "โง่ยิ่งกับยายแก่ ประวิษเฮ้ย ใคร
เขาจะตกลงไป เขาเดินออกคอกเอง"

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นี้หรือที่รัก โดย ว. ฌ ประมวลุมารศ (นามแฝง)

ประวิชลปล่อยมือปริศนา ปริศนาทั้งห้าจะข้ามสะพาน ประวิชลก็กระไรขึ้น
ไต่กิ่งข้อมือไว้อีก

"ทำไมอีกละ" ปริศนาถาม ครึ่งซันครึ่งรำคาญ

"อย่าไปเลยนะ โรงนาอย่างนี้พาคณะมัดเดียว มันก็เอาละก็ไม่เป็น
เรื่องนะ"

ก่อนที่ปริศนาจะตอบว่ากระไรก็มีเสียงหมาเห่าเกรี้ยว เสียงคนเอ็กหมา
เสียงพูด แล้วหญิงชานาพาทางจักจั่นก็เดินออกมา มีเด็กตัวดำ ๆ ตาม
เป็นพรวน

"อ้อ ... คุณนายนะเอง เชิญเข้ามาซิยะ"

ประวิชลเลิกคิ้วอย่างประหลาดใจ ก็พอดีปริศนาหันมาจับมือเขาจูงข้าม
สะพานข้ามไปปากโรงนา¹

พฤติกรรมตอนนี้ ภาพของปริศนาเด็กสาวท่าทางคล่องแคล่ว อารมณ์ร้อน
โกร่ง่ายแต่หายเร็ว และมีจิตใจกล้าเสียงจะปรากฏขึ้นในใบหน้าของผู้อ่าน

ว. ๗ ประมวลมารค ทรงเล่าถึงพฤติกรรมอันน่าทึ่งและปฏิบัติงานที่ส่วนมะพร้าว
คลองน้ำวนว่า

เมื่อรับประทานอาหารกลางวันเสร็จ กลับมานั่งสูบบุหรี่คุยกันที่ห้องรับแขก
ตามเดิมสักครู่ โสภณอกกับอานนท์ว่า "เดี๋ยวผมจะเข้าไปในเมือง เราไป
พร้อมกันเลยก็แล้วกัน หรือไงครับ ?"

อานนท์นึกคิดเป็นครู่ "เอ ผมออกจะยังไม่อยากกลับเสียแล้ว อืม หน่า
สำหรับตัวแล้วเลยอยากจะชดเชยทำงานเสียให้เสร็จ ๆ เพราะผมมาอีกไม่ได้"

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โถย ว. ๗ ประมวลมารค
(นามแฝง) หน้า 124 - 125

จนวันพุธหน้าเนะ"

"ก็ได้นี่คุณน้า" แม่ของโสเห็นคอยสวย สัมผัสอุ่นเต็มที่ "โสอยาก
จะไปไหนก็ไปเถอะจะ ไม่ทองเป็นทอง" หันมาหาอานนท์ "คุณจะทำงาน
ตอนเมื่อไหร่ก็ได้แต่จะสะดวกเด็ก จะกลับเมื่อไรฉันจะให้รีบวิ่งไปส่ง
เดี๋ยวสุดึกมา คุณอยากจะกลับเมื่อไหร่ส่งงานไปบอกฉันกับลูกกัน"

อานนท์ขอบคุณเจ้าของบ้าน แล้วก็กลับไปทำงานต่อที่โรงงาน โสเดิน
ทางมาคอยแยกทางกันหน้าโรงงาน อานนท์ยืนอยู่กับเครื่องจักรมึนๆ
เย็นถึงเวลากลับบ้านจึงส่งงานไปบอกคุณนายวัน ขอรีบวิ่งไปส่ง
ที่ท่าเรือ¹

จากพฤติกรรมการงานคน ผู้อ่านจะเห็นว่าอานนท์เป็นคนเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน
และมีความรับผิดชอบสูง

ผู้อ่านจะทราบถึงพระอารมณ์ขันของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีจากเรื่องรัตนาวดีได้
โดยการพิจารณาจากบทสนทนาระหว่างท่านหญิงกับป้าสร้อยพระญาติสนิท ตอนที่ป้าสร้อย
กำลังหัวเราะหัวเราะที่เจ้าของปราสาทโบราณที่หม่อมเจ้าคนยี่สิบมาตรงพาไปพักผ่อน

"เจ้าของคนไหนกะป้า ?" หญิงแก่งถาม

"ไม่รู้ละเพคะ ก็คนที่ตายไปแล้วละ"

"ทุกคนตายนี่ละ จะกลัวคนไหนเล่า ?"

"ทุกคนตายอะไรกันเพคะท่านหญิง ? รับสั่งเป็นเล่นเสียเรื่อย"

"อ้าว แล้วกับป้าก็ หัวเราะพูดเล่น ก็ปราสาทนี้สร้างมาตั้งแต่ 600-
700 ปี แล้วนี่ละ คนที่เป็นเจ้าของก็ตายไปเรื่อย ๆ บนเตียงนี่ก็มีคนตาย

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวณมรรค
(นามแฝง) หน้า 168 - 169

ไม่ต่ำกว่า 10 คน อาจจะถึง 20 คนก็เป็นได้

บ๊ายบาย โหง วัลลภขึ้นจากเตียง "ถ้าฉันหมดแรงจะไปนอนที่เก้าอี้ยาว
ก้นไม้ดีกว่า"

"ที่เก้าอี้ก็มีคนตาย" หญิงแก่งโย

"แก่งกวนแกล้งความแกล้งนั้น" บ๊ายบายแล้วคนมาหมกจากเตียงไปที่เก้าอี้
ยาว¹

ความเป็นสุขที่ฉาบฉวย มีเล่ห์เหลี่ยม ตลอดจนความแข็งแรงและวิ่งเร็วของนก
ตัวละครเอกเรื่องนิกกับพิมพ์ หมายความว่าสังเกตได้จากพฤติกรรมที่นกกลิ้งแก่งเพียงเพื่อ
ลูกสาวคนเล็กของคุณพราหมณ์ทางโรงงาน เพราะนิกเจ็บใจที่เพียงเพื่อบงอาจเรียกกันว่า
"ไอหนู" คงขอความใบ้จากหมายนิกถึงพิมพ์

ฉันเดินเคียงคุณเพียงเพื่ออย่างเรียบร้อย เดินไม่ช้าเกินไป ไม่เร็ว
เกินไป ไม่ถึงสายจูงความที่นายต้องการให้ฉันเดิน นายเรียกการเดินเรียบ
ร้อยนี้ว่า "กิริยาดี" แต่ฉันเรียกว่า "แก่งท่า"...

ฉันรู้ว่าคุณเพียงเพื่อไม่รู้จักวิธีจูบเลย แต่ก็ใช้ไม่เป็น มีอย่างริ
แขวนไว้ที่แขนยังกับมันเป็นผ้ายิ่งงั้นแหละ

ฉัน "แก่งเก็บ" เรียบร้อยจนเราไปถึงที่เปลี่ยวตีนเขา ไม่ไกลจาก
หลังบ้านของเราเท่าไรนัก ฉันก็วิ่งหอนขึ้นเขาไปทันที ลากคุณเพียงเพื่อเธอ
ถลุดก็มาข้างหลัง ตัวเธอข้างบนที่กระไร แล้วไม่มีแรงอะไรเลยที่จะ
ทอดคานกำลังของฉัน ฉันลากเธอขึ้นเขาไปไกล ก็เมื่อจมูกของฉันเกิดไว

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวณมารักษ์ (นามแฝง) หน้า

โคกลีตัวคู่ในรู จึงวิ่งไล่หาตัวคู่พี่ใหญ่ คุณเพียงเพ็ญเชือกวิ่งไล่ตามมายาวหลังฉันทันแฉะ พอมาถึงโคกลีกระต่ายป่าเจ้าอีกก็เหียววิ่งควหาที่โน่นนี่ ขึ้นมาลงมา วิ่งมาวิ่งมา ตามความพอใจของมัน คุณเพียงเพ็ญเชือกก็ติดตามมาด้วยกับสายจูงทุกหนทุกแห่ง เชือดมลูกกลูกหลานเหวี่ยงแฉะ ๆ แฉะสู่สายก็เลยไม่ยอมปล่อยสายจูง ในที่สุดเชือกทำเสียงเหิง ๆ. ซึ่งมนุษย์เรียกว่า "ร้องไห้" บอกแกฉันว่า "ไอ้หนูนี่ก็อย่าวิ่งนักเลยไหวละ ฉันทนไม่ไหวแล้วอ้อ ๆ "

หยุดวิ่งหรือ ? ไม่มีวันเสียละ ฉันทาคุณเพียงเพ็ญวิ่งลงเขาเฉียดกอไผ่ ตัวฉันทเองโดยหนามไผ่แตกหักไป แต่ไม่สู้เจ็บนัก เชนั้นชนกอไผ่ล้มลง หนามไผ่เกี่ยวเสื้อย้าขาดแขนขาเป็นริ้วเป็นรอยเลือดไหล แต่ฉันทก็ไม่หยุดวิ่งถึงเชือกจากกอไผ่ไหนเชือกไผ่นี่ร้อยไปตามสบาย เชือกปลิวตามฉันทพลางร้องไห้ทั้งอ้อ ๆ ฉันทไม่เข้าใจจนคิดว่าเหตุใดเชือกจึงไม่ใช้แม่ที่ฉันทนอนอยู่ที่เขนหวกฉันทสักเคียวว เชือกมนุษย์หนึ่งนี้ช่างใจจริงเลย ¹

เพ็ญตัวละครเอกตัวหนึ่งของเรื่องนี้หรือชีวิต มีจิตใจงดงาม รักและเอาใจใส่หลานสาวเพียงใด ผู้อ่านจะพิจารณาได้จากพฤติกรรมและบทสนทนาของเพ็ญกับสุภาว่า

สุภาเข้ามาในเรือนทั้งร้องเท้าเปื้อน ๆ และถอดรองเท้าไปนั่งเตะกำแพงอุทยาน แต่คุณป้าก็ไม่ยักวักอะไร สุภาก็นั่งไถ่กลัดมือออกไปตอรองเท้า พอเข้ามาจะหยิบน้ำหวานดื่ม ก็เห็นคุณป้ากำลังควานหาข้าวมาเสิร์ฟของเธอก็หยิบยิบไว้ตามพื้นอันสะอาดเป็นมันของคุ้มน้ำ

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นิกรับพิมพ์ โดย ว. ณ ประมวลนามสกุล (นามแฝง) หน้า

ยิ่งที่หลังสุภาเห็นคุงเฝ้าอมรวงเหาของเธอที่ถลอก โดยถึงหนักกับที่ระ
 รอย แล้วในวันพืชมหารองเหา หากุญชรก็ชักไม่สบายใจ พุคขึ้นว่า
 "หนูแกล้งทะเลไหม้นดอกเองแหละคะ" แล้วคอยจะได้คุงเฝ้า คุงเฝ้า
 ก็ไม่คุงเฝ้าพุดเรื่อย ๆ ว่า "ไม่ควรเลย" และพืชมหารอดไป

สุภาจึงคุงเฝ้าห่วงหาอาวความอัศจรรย์ใจ เจียมอยู่เป็นเรือกก็เอ่ยขึ้นว่า
 "คุงเฝ้าคะ หนูเช็ดแล้ว ที่นี้หนูจะไต่เหา ๆ อย่างนี้สิ"

เพื่องเจียมหน้าขึ้นกับหลานสาวด้วยความพอใจ สุภาก็เลยเฝ้าคุงเฝ้า
 และเฝ้าบอยที่สุกคอกจากวันนั้น เพราะคุงเฝ้าทำให้อารมณ์ของเธอแจ่มใส เธอ
 ไม่ใคร่รู้สึกสบายใจเช่นนี้มานานนักหนาแล้ว

การที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงใช้กลวิธีแนะนำตัวละครหลายแบบ นอกจากจะทำให้การ
 เสนอตัวละครมีความแปลกเปลี่ยนไม่ซ้ำซ้อนกันแล้ว ก็ยังทำให้บุคลิกตัวละครปรากฏขึ้น
 ชัดเจนและฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านไปนานเท่านาน

ฉาก

ฉากในนวนิยาย หมายถึง สถานที่และเวลาที่เป็นสภาพแวดล้อม เรื่องราวและ
 ตัวละคร เช่น เรื่องบุญเพรงพระมหากษัตริย์ของ สุกร บุนนาค ใจฉากกรุงเทพมหานคร
 คราวก่อสร้างเมืองใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ฉากอาจเป็นสภาพภายในบ้านเล็ก ๆ หลังหนึ่ง หรือพระราชวังอันโอฬาสว่างงาม
 หรือกว้างขวางทั้งประเทศทั้งโลกก็ได้ โดยฉากต่าง ๆ จะคงมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง
 บางครั้งฉากจะกลมกลืนกับเนื้อเรื่องอย่างประสานสัมพันธ์ เช่น เรื่องเต็ดมาของแม่รี คอเรลลี

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวญมารค (นามแฝง)

แปลโดย มาลัย ชูพินิจ ในนามปากกาว่าแม่อนงค์เมื่อตัวละครเอกพบกันที่ประเทศนอร์เว
ผู้แต่งใช้ฉากธรรมชาติยามเที่ยงคืนอันงดงามละลานตา ท่ามกลางแสงสว่างของพระอาทิตย์
ในช่วงฤดูร้อน เหมาะสมกับอารมณ์คำ ขำขันของตัวละคร จึงบทบรรยายว่า

ท่ามกลางท้องฟ้านี้เอง ทิวเมฆรูปปึกแผ่นทั้งสองทอดยาวอยู่เป็นสีเขี้ยว
ขริบขอบควยสีออกพริ้มโรสเบา ๆ ระหว่างทิวเมฆรูปปึกแผ่นซึ่งสว่างวาวอยู่
เหมือนปึกแผ่นใส กว้างอาทิตย์กลมใหญ่ลอยคว้างประหนึ่งโล่ทองที่ขั้วคันกระบี่
ฉายประกายสีรุ้งพวยพุ่งลงมายังภูมิประเทศสว่างไปทั่ว เป็นความสว่างที่
เย็นซึ่งราวกับวายนบนพระจันทร์และพระอาทิตย์กำลังชิงชัยที่จะเข้าครอง
พิภพนี้ แม้กระนั้นเมื่อมองไปทางใดจะเห็นพระจันทร์เยี่ยมหน้าเสี้ยวสีคือน้ำ
เกือบสุกขอมฟ้า จึงเพ้อคิดที่ข้าคฤครองก็ตาม

เหลียวจากท้องฟ้า ชายหนุ่มหันส่ายตากลับมาดูใบหน้าของหญิงสาว
ซึ่งอยู่ใกล้เขา และตะลึงพริ้งเพริศไปด้วยความสวยงามอย่างพิสดารของ
หลอน ความงามทวิซันทุกขณะควยเงาสะทอนของแสงสีที่เปลี่ยนแปลงไป
ฉายมาจับอยู่ที่ใบหน้า เรือดำเล็กที่หลอนนั้นอยู่เป็นประกายเหมือนสีทอง
บรอนส์ เป็นเงาวับอย่างโลหะ ขณะที่มันกำลังสะท้อนน้อย ๆ อยู่บนพื้นน้ำ
ซึ่งเป็นประกายสุกปลั่งราวกับสีเงินยวง แสงอาทิตย์เที่ยงคืนอาบทั่วแม่อน
ยวาสยายของหลอน จนกระทั่งแลเห็นทุกหมวกเป็นประกายไปด้วยสีหมากสุก
แสงสะท้อนจากท้องฟ้าขณะนั้นดูเหมือนจะฉายอยู่ในดวงตาของหลอน เป็น
ประกายแจ่มใสอย่างขำขัน¹

นวนิยายเป็นบันทึกที่ให้ความสำคัญในเรื่องฉากเป็นอันมาก นวนิยายยุคใหม่

¹ แมรี คอเวลล์ เต็ดมา แปลโดย มาลัย ชูพินิจ หน้า 11

ผู้แทนนิมิตจากจริง "ทั้งนี้จึงอาจกำหนดให้ตัวละครบนพื้นมหาวิทยาลัย ที่ร้านอาหาร ในสยามสแควร์ หรือโรงแรมเฉลิมกรุง หรือขึ้นเครื่องบิน หรือเรือเดินสมุทรไปอเมริกา¹ และการสร้างฉากจากสถานที่จริงผู้แต่งต้องมีประสบการณ์ตรง ถ้ามีความจำเป็นจะต้องสร้างฉากที่ผู้แต่งไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ผู้แต่งอาจใช้วิธีศึกษาสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ให้กระจ่างชัดก่อนลงมือเขียน หากเป็นฉากที่ผู้แต่งสมมุติขึ้นก็ควรสมมุติให้สมจริงมากที่สุดตามลักษณะของฉากที่อยู่ในนวนิยาย

การเสนอฉากมี 2 ประเภทได้แก่

1. การบรรยายฉากแบบให้รายละเอียดชัดเจน
2. การกล่าวถึงเวลาและสถานที่โดยมีรายละเอียดเพียงเล็กน้อยหรือไม่บรรยาย

ละเอียดประกอบเลย

ว. ณ ประมวลมารค โปรสร้างฉากที่สมจริงทั้งฉากในประเทศและฉากต่างประเทศ ลักษณะการเสนอฉากตรงเนนรายละเอียดที่ฉากต่างประเทศซึ่งส่วนมากจะเป็นฉากประเทศต่าง ๆ ของยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ ส่วนฉากในประเทศไทยนั้น ว. ณ ประมวลมารค ไม่ทรงให้ความสำคัญนัก

การสร้างฉากของ ว. ณ ประมวลมารค แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ฉากจากสถานที่จริง
 2. ฉากสมมุติ
 3. ฉากที่สอดคล้องกับอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร
- ผู้ศึกษาจะแสดงรายละเอียดของฉากแต่ละประเภทดังต่อไปนี้

1. ฉากจากสถานที่จริง ฉากประเภทนี้มี 2 แบบ ได้แก่ ฉากในประเทศ และฉากต่างประเทศ

¹ วิภา กงกะนันทน์ วรรณคดีศึกษา หน้า 70

1.1 ฉากในประเทศ ฉากในประเทศจะพบในนวนิยายเรื่องปริศนา
เจ้าสาวของอานนท์ นิกกับพิม และนี่หรือชีวิต ผู้ทรงนิพนธ์ทรงกำหนดสถานที่สำคัญไว้ 2
แห่งคือกรุงเทพมหานครกับหัวหิน ในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475
มีสถานที่อื่นอีกบางที่เช่น สมุทรปราการและศรีราชาในเรื่องนี่หรือชีวิต

ลักษณะการเสนอฉากกรุงเทพมหานครในนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง ผู้ทรงนิพนธ์ทรง
กล่าวถึงฉากเพียงเพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่าเรื่องราวนั้น ๆ เกิดขึ้น ณ สถานที่ใด โดยไม่ทรง
สนพระทัยด้านรายละเอียด จึงปรากฏว่าฉากบางฉากผู้ทรงนิพนธ์ทรงกล่าวถึงเพียงชื่อสถานที่
เท่านั้น แม้บางตอนจะมีการกล่าวถึงสภาพของฉากอยู่บ้างแต่ก็เป็นการกล่าวถึงแบบคร่าว ๆ
แทรกไปกับการบรรยายเรื่อง เช่นฉากกรุงเทพมหานครในเรื่องปริศนา ทรงกล่าวถึงฉาก
กักตักการที่ถนนเยาวราชควบคู่กับการดำเนินเรื่องว่า

สถานที่ ๆ ท่านชายพจน์ พา 3 สาวพี่น้องไปนั้นคือกักตักการจีนที่มีชื่อ
เสียงแห่งหนึ่งที่ถนนเยาวราช ท่านชายเลือกห้องชั้นบน มีพัดลมเหนือโต๊ะ
แฉวงส่งอาหารหลายอย่าง...

ห้องใกล้เคียงห้องที่ทั้ง 4 นั่งอยู่ ดูจะสนุกสนามาก มีเสียงเฮฮาไม่ขาด
ระยะ พัง ๆ คุยลั่นกันมีผู้ชายลวน แทะคนเมาเป่าทั้งนั้น เพราะนอกจาก
จะมีเสียงพูดลั่น เสียงร้องเพลง เสียงหัวเราะ ยังมีเสียงกระซิบเต้า
และเสียงโครมครามอีกด้วย¹

เรื่องเจ้าสาวของอานนท์ ว. ณ ประมวลมารค ทรงใช้ฉากราชวงศ์โดยทรง
กล่าวถึงฉากแต่เพียงสั้น ๆ ถึงความว่า "ตกลงเป็นอันว่าอานนท์พาเด็กหญิงทั้ง 6 คน ไป
รับประทานไอศกรีมที่ถนนราชวงศ์ ทั้ง ๆ ที่คนรับประทานมีเพียง 6 คน แต่อานนท์ต้อง
เสียค่าไอศกรีมถึง 13 ถ้วย"²

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 308

² ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 23

ในเรื่องนิกกัมม ซึ่ง ว. ๗ ประมวลมารค ทรงใช้ฉากทำอากาศยานคอนเมือง
ในตอนจบเรื่อง ปรากฏว่าทรงกล่าวถึงสถานที่แล้วบรรยายพฤติกรรมของตัวละครติดต่อกันไป
โดยไม่ทรงบรรยายถึงสภาพของฉาก การเสนอฉากแบบนี้ ผู้อ่านจึงจะไม่เห็นภาพทำ
อากาศยานคอนเมือง ตัวอย่างเช่น

เขามีกวนรุ่งขึ้น คือวันที่ 24 ธันวาคม ถ้าท่านไปที่ทำอากาศยาน
คอนเมือง ท่านจะเห็นชายหนุ่มหนึ่งคนจูงหมาบอกเซอร์สึน่าทอดตัวใหญ่ดำสัน
ยืนห่างจากคนตรงที่เรือบินขึ้นบน ทางทางของเขาสง่าเยือกเย็นจริงจังอยู่
แต่จะรู้ได้อย่างไรว่าเขาตนเองเพราะนัยตาของเขาจุ่มอยู่ที่ขอบฟ้าตลอดเวลา
สักครู่ก็ดูนาฬิกาข้อมือสักทีหนึ่ง แล้วก็เอียงหูคล้าย ๆ พยายามจะฟังเสียง
เครื่องบิน¹

หรือฉากสลับในเรื่องนี้หรือชีวิต ว. ๗ ประมวลมารค ก็ทรงกล่าวถึงเฉพาะข้อ
สถานที่ที่จำเป็น ไม่มีรายละเอียดอื่น ๆ มาประกอบ เช่น "เช้าวันหนึ่งขณะที่ลักษณะออก
จากบ้านที่ถนนนั้นจะไปขึ้นรถรางที่ถนนสี่ลมเพื่อไปตลาดบางรักนั้น พอถึงหัวถนนก็ประจันหน้า
กับครูประไพ ซึ่งกำลังจะข้ามถนนสี่ลมฟ้ากรรรางมาที่ถนนนั้นพอดี"²

ฉากสำคัญอีกฉากหนึ่ง ได้แก่ หัวหิน ซึ่งปรากฏในนวนิยายเรื่องปริศนาและ
นี้หรือชีวิต ว. ๗ ประมวลมารค ทรงเขียนถึงฉากโดยไม่แสดงรายละเอียดมากนัก เช่น
ฉากหัวหินในเรื่องปริศนา ว. ๗ ประมวลมารค ทรงกล่าวถึงแต่เพียงให้ผู้อ่านรู้ว่า
เหตุการณ์ตอนนั้นตัวละครกำลังทำอะไร อยู่ที่ไหน ถึงตัวอย่าง

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต นิกกัมม โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
365 - 366

² ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต นีหรือชีวิต โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
133

รุ่งขึ้นปริศนาต้นแก้วก็ลงอาบน้ำทะเล พอถึงเวลารับประทานอาหารเช้า
จึงมารับประทานทั้งสี่อย่าง น้ำ จันทุมรเทศ พริกขี้หนู และเครื่องจิ้ม
หาคทรายทั้งสี่อย่าง น้ำแก้ว อาบน้ำตากแดดอยู่จนเกือบกลางหาคทรายจนสาย
ทวนหิ้งรัตนาวดี ชี้อธิษฐานมาแฉะกับชายหนุ่มรูปร่างสูงใหญ่สวมหมวก
กะโหลกหนึ่ง มีเขี้ยวไปเสียน สุกซ์ตัวใหญ่วิ่งตาม พอเห็นร่างแดง ๆ นอนอยู่
กลางหาคทราย ทั้งคู่ก็กระโดดลงจากรถยนต์อยู่¹

เรื่องนี้หรือชีวิต ว. ณ ประมวลมารค ทรงกล่าวถึงฉากหัวหินแบบผิวเผินควบคู่
ไปกับบทบรรยาย และบทสนทนาของตัวละคร ดังเช่น

เย็นวันที่ไปถึงหัวหิน เด็กสาวทั้งสองช่วยคุณป้าจกบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว
เห็นมีแขกมาหาคุณลุงคุณป้าก็เลยจูงมือกันลงบันไดหลังไป
"ไปไหนกันดี ?" อังคณาหรือ
"... เราเดินลงไปทางชายหาดไม่กี่หรือแดง จะไปเก็บหอยไปพลาง"
อังคณาตกลง พาสุดาเดินออกไปออกทางทะเล เพลินเก็บหอย คุณกัน
วิ่งแข่งกัน จนเกือบค่ำจึงพากันเดินกลับทางชายหาด²

การกำหนดฉากอื่น ๆ เช่น ฉากสมุทรปราการและศรีราชาในเรื่องนี้หรือชีวิต
โดยทั่วไป ว. ณ ประมวลมารค ทรงกล่าวถึงฉากอย่างรวบรัด ไม่มีการให้รายละเอียด
เช่น ฉากศรีราชา ทรงกล่าวแทรกไว้ในบทบรรยายเหตุการณ์ตามท้องเรื่องว่า "วันรุ่งขึ้น

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โถย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 677

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต นี้หรือชีวิต โถย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
679

ก่อนเที่ยง ได้เวลาที่เพี้ยนตัวกับสามี่ว่าจะไปพบกันที่ท่าตลาดศรีราชา วิไลกับภรรยาเดินไปจอร์จรถกอยอยู่ที่หน้าคันไ้ แกว่พอไปถึงก็เห็นรถคุณหลวงจอดคอยอยู่ก่อนแล้ว ตัวเจ้าของรถเข้าไปนั่งค้มกาแปอยู่ในบ้าน"¹

หรือฉากสมุทรปราการ ว. ณ ประมวลมารค ทรงเขียนไว้ว่า "ครั้นถึงวันจันทร์ พอได้เวลาที่น้องสาวและหลานจะมาถึงปากน้ำ เพื่อกันมรดกสามลอส่วนตัว ให้คิดเก็บกับไ้เป็นคนขี่ ไปที่สถานีปากน้ำ"²

ฉากที่มีการบรรยายลักษณะต่าง ๆ ประกอบอยู่บ้าง มีเพียงฉากเดียว ไ้แก่สภาพตลาดสมุทรปราการ ตอนเพื่พาวิไลไปเที่ยวชม แต่ก็เป็นกรบรรยายแบบไม่ละเอียดนัก ถึงตัวอย่าง "วิไล... มองดูร้านรวงต่าง ๆ อย่างเบื่อ ๆ ไม่เห็นมีอะไรนอกจากขนมจาก ปลาเค็มตากแห้ง และแซ่ทำควยทางมะพร้าว ร้านขายของ เบ็ดเตล็ดร้านขายของกิน 2 - 3 ร้าน และร้านขายยา"³

การที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงใช้สถานที่ที่มีอยู่จริง เช่น เขาวรรค สลิม หัวหิน ศรีราชาเป็นฉากในนวนิยาย ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกว่าการนวนิยายของพระองค์มีความสมจริง เพราะสถานที่เหล่านั้นผู้อ่านสามารถไปสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน

อนึ่ง นวนิยายที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงใช้ฉากในประเทศนั้นบางตอนจะมีฉากต่างประเทศ และฉากสมมุติรวมอยู่ด้วย ถึงจะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

1.2 ฉากต่างประเทศ ว. ณ ประมวลมารค ทรงเป็นนักเขียนที่โปรดการสร้างฉากต่างประเทศจากสถานที่จริง ฉากต่างประเทศของ ว. ณ ประมวลมารค จึงมีความกระจางชัดถูกต้อง และตรงกับความเป็นจริงทั้งสิ้น เช่น ฉากของผ ในบท

¹ ม.จ.วิภาที รัลลิต นั้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 431

² ก. หน้า 54

³ ก. หน้า 76

ส่งท้ายเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ มีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อสถานที่ปรากฏอยู่ชัดเจน
ดังตัวอย่างฉากกัศคาราทั้งสองงกับเกาหลีน

นอกจากกับข้าวจีนอร่อย ๆ แล้ว เรายังได้ไปชิมกับข้าวฝรั่งอร่อย ๆ
เป็นหลายหน ร้าน Geddais ที่ข้างล่างของไฮเต็ล Peninsula ที่เกาหลีน
นั้นแหละครับอร่อยนักหนา มีกับข้าวรัสเซียอะไรอย่างนี้ มีลูกเป็นชาวสวิส
แต่ร้านที่แพงขึ้นนี้ ที่คอยถูกหนอยกไฮเต็ล Repulse Bay อยู่ริมทะเล
ปากโน้ของสองงไกลจากเมืองพอไซ ที่ Parisian Grill ที่สองง
ก็อร่อยครับ มีลูกเป็นชาวฝรั่งเศส เมฆอนเนะนำไหลองไปชิมดู แต่ถาทาน
ต้องการอาหารทะเลจะกด ให้ไปพุ่มบานอะเบอดินเดอะ รับประทานใน
เรือซึ่งจอดนิ่งอยู่กลางทะเล เมฆรับรองว่าอร่อยแน่

นวนิยายเรื่องกัศคาราที่มีฉากต่างประเทศปรากฏเด่นชัดคือเรื่องรัตนาวดี และนิกกัณพิ
โดยเฉพาะเรื่องรัตนาวดี เป็นนวนิยายที่ฉากสถานที่จริงของประเทศต่าง ๆ แถบยุโรป
เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ และอิตาลี ในปี พ.ศ. 2490
และ พ.ศ. 2495 หรือสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตลอดทั้งเรื่องการบรรยายฉากใน
นวนิยายเรื่องรัตนาวดี ผู้ทรงนิพนธ์ทรงเน้นความสำคัญเป็นพิเศษ ฉากแต่ละฉากทรงบรรยาย
อย่างประณีตละเอียดลออ จนทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและอารมณ์ร่วมอยู่หลายตอน เช่น
ทรงบรรยายสภาพของเวลคอม ไฮเต็ล (Welcombe Hotel) ที่ประเทศอังกฤษว่า

...Welcombe Hotel ไฮเต็ลนี้เมื่อก่อนคงเป็นปราสาทเก่าแก่ของ
ขุนนางโบราณครั้งเช็กสเปียร์ อาจจะเป็นแห่งเดียวกับที่เช็กสเปียร์มาคักสัตว์
ในบริเวณ แล้วถูกจับก็เป็นได้ ปราสาทก็อยู่กลางป่าค ทางเข้าเป็นทางคคเคี้ยว

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 595 - 596

ในป่าที่ซึ่งเหมือนป่า ทางเป็นเนินเตี้ย ๆ หลายเนิน รถต้องแล่นขึ้น ๆ ลง ๆ ผ่านต้นไม้ใหญ่และทะเลสาบ เป็นนานจึงแล่นมาถึงโฮเต็ลซึ่งมองดูข้างนอกเก่าแก่ ข้างในเริ่มมีเครื่องใช้สะดวกสบายทุกอย่าง¹

หรือทรงกล่าวถึงปราสาทชอมบอร์ (Chambord) ที่ประเทศฝรั่งเศส ขณะมีการเล่าประวัติปราสาท ประกอบแสงไฟและดนตรีว่า

การแสดงคืนนี้เป็นการแสดงที่ประหลาด ไม่มีคนเลย มีแต่เสียงดนตรีโบราณ มีแสงไฟเดี่ยวสว่างเดียวมีที่ปราสาท และเสียงคนเล่าเรื่องเท่านั้น แท้จริงใจเป็นที่สุด เขาเล่าประวัติทั้งปราสาทสร้างใหม่ ๆ มีงานใหญ่ลงเสียงคึกคัก เปิดไฟสว่าง มีเสียงดนตรี เรานั่งอยู่ข้างนอกเกือบจะลืมไปนึกว่าเขากำลังมีงานในปราสาทจริง ๆ พอเล่าถึงตอนนักตริยประจวบบรรยายกาศเศร้าสลด พอสิ้นพระชนม์ไฟก็หมด มีเสียงดนตรีฟังแล้วชวนดูก็ยาวเริ่มรัชกาลใหม่ ไฟสว่างพรึบขึ้นมาเป็นค่าน ๆ ดนตรีก็ดังวาลฟังแล้วชวนดูอีก แต่ชวนดูเพราะรู้สึกว่ามีหวัง มีแสงสว่างขึ้นในความมืด²

ลักษณะเด่นประการหนึ่งในการกำหนดฉากเรื่องรัตนาวดีคือ ว. ฌ ประมวลมารถจะทรงนำความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มาสอดแทรกลงไปยังกลมกลืนกับการบรรยายฉาก เช่น ทรงกล่าวถึงสภาพภูมิศาสตร์ของป่าคำ ที่หมู่บ้านริมทะเลสาบคิตีเซ ประเทศเยอรมันตะวันตก อันเป็นส่วนที่อยู่ใต้การยึดครองของฝรั่งเศส หลังจากเยอรมันแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ว่า

¹ ม.จ. วิกาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ฌ ประมวลมารถ (นามแฝง) หน้า

24 - 25

² ก. หนา 38 - 39

... อันที่จริงวิวของปราสาทจากทะเลสาบควรจะสวยกว่านี้ แต่บังเอิญ
เขามางเขาหัวโหล่นเสียแล้ว เพราะคนสวนถูกตัดไปหมด ที่ปลูกใหม่ก็ยังขึ้น
ไม่ทัน ชาวเยอรมันแถวนั้นเขาเจ็บใจมาก เพราะที่นั่นเป็นโหล่นซึ่งฝรั่งเศส
ครองฝรั่งเศสตัดคนสวนของเขาส่งไปใช้ในประเทศของตนปีละมาก ๆ มีหน้าซำ
ไม้ตัดแต่ตามที่ควรตัดอย่างที่เขาตัดของเขาอยู่เสมอแถวนี้ พี่แกเดินตัดเทียน
หังเขาเลย มองดูไกล ๆ เลยมีเขาหัวโหล่นเป็นหลายเขา ทำให้วิวเสียไป
หน่อย แต่กระนั้นก็ยังวิเศษ¹

หรือบทบรรยายจากปราสาทชาโต บ็อนเนวาล (Chateau Bonneval)
ประเทศฝรั่งเศส พร้อมกับความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความว่า

... ปราสาทสุดท้ายนี้ใหญ่มากใหญ่โตไพศาล พระมหากษัตริย์หลายสมัย
เคยเสด็จมาประทับเป็นแขกของเจ้าของปราสาท มี draw bridge มีหิม่า
หญิงป็นขึ้นไปคุมบนป้อมยอดปราสาทเพื่อดูวิว เห็นมีช่องใหญ่อยู่บนพื้น ถามว่า
อะไร ได้ความว่าเป็นช่องซึ่งเมื่อครั้งโบราณใช้สำหรับเททรายควรรอน ๆ
น้ำเดือด ๆ หินก้อนโต ๆ น้ำร้อน ๆ ลงไปใส่ขาศึก เวลาขาศึกพยายาม
จะยึดปราสาท ไขนันทไถพาคบในกำแพงขึ้นมา²

นอกจากความรู้ทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์แล้ว ในบางฉากก็สะท้อนให้เห็น
เห็นสภาพสังคมของประเทศต่าง ๆ เช่น ฉากสถาปนาเมืองและประเพณีของชาวเมืองซูริก
ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า
138 - 139

² ก. หน้า 94

... ตอนกลางเดือนเมษา ราววันที่ 21 เขามีเหาะจำปีของเมืองนี้
 ตั้งตนตั้งเตบาย 3 โมงจนค่ำขบวนยาวเหยียดไปริมทะเลสาบแถว Bellevae
 พอใกล้ค่ำก็โยกย้ายเข้าที่ระฆังขึ้นพร้อมกันทั่วเมือง และเมาสโนแมนตัวใหญ่
 ซึ่งทำควยสำหรับบรรจุปืนข้างในเสียงระเบิดดังก้อง ที่เมาสโนแมนเสียงนี้ก็
 เพื่อแสดงว่าเด็กหนวักันนี้ จะตั้งตนหนวากันทีละ กลางคืนเขาก็ขับแห
 หนวากงหรือเจดียงบ้านทุกบ้านลงมาควยโคมน้ำมันออกไฟ ซึ่งเหมือนโคมน้ำมัน
 มะพร้าวของเรา มองดูเป็นแสงหิ่งห้อยไปทั่วเมือง¹

หรือลักษณะการแต่งกายของชาวเมืองลินเคา ประเทศเยอรมันตะวันตก ดังบท
 บรรยายว่า "ผู้คนที่แต่งตัวเข่าที่ ไม่ใคร่แต่งอย่างเหมาะสมหรือธรรมดาอย่างที่เห็น ๆ ผู้หญิง
 ที่เห็นตามถนนก็ล้วนแต่งตัวแบบชาวเขาแถบนั้น คือุ่งกระโปรงฟู ๆ มีผ้ากันเปื้อนทับและใส่
 เสื้อแขนพองเป็นต้น ผู้ชายก็แต่งแบบชาวทีรอล หรือบาวาเรีย คือุ่งกางเกงหนั สวม
 หมวกมีขนนกปัก"²

ส่วนเรื่องนิกกัมพิม ถึงแม้จะมีฉากต่างแดน ทว่าผู้พิมพ์ทรงเน้นความสำคัญที่ชีวิต
 ความเป็นอยู่ของตัวละคร รายละเอียดเกี่ยวกับฉากต่างประเทศ ได้แก่เมืองซูริก ประเทศ
 สวิตเซอร์แลนด์จึงปรากฏไม่มากนัก ดังตัวอย่างการบรรยายฉากซูริกตอนหนึ่งว่า "ระหว่าง
 ที่ขึ้นรถไฟเขาจะไปยังที่อยู่ชั่วคราวของนิกกัมพิม พี่เขรูงใจเต็มแรงไปตลอดทาง เมื่อวานนี้
 เขาไม่ได้นึกว่าเขาจะพบกันเวลาไหน แต่เขาแน่ใจว่าเขายกจะได้พบเธอเพราะเธอคงจะ
 ถูกเสียงระฆังวันอาทิตย์ปลุก และเขาก็รู้สึก เขารู้ว่าวันธรรมดาเช่นเดียวกับเขาเหมือน
 กัน"³

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต รัตนาวดี โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
 173

² ก. หน้า 153

³ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นิกกัมพิม โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 18

2. ฉากสมมุติ ฉากที่ ๖. ๓ ประมวลมารค ทรงสมมุติขึ้น ที่เห็นได้ชัดคือ ฉากตำบลบ้านภูเขียว จากนวนิยายเรื่อง นิกกัมพิม ซึ่งประกอบด้วยสถานที่หลายแห่งตามที่ ๖. ๓ ประมวลมารค มีพระประสงค์เพื่อความสะดวกในการดำเนินเรื่อง เช่น ภูเขา น้ำตก ร้างกา โรงงาน และสโมสรเทนนิส คำนในตัวจังหวัดก็มีบ้านของ "มิชชันนารี" และโบสถ์ทางคริสตศาสนา การเสนอนาถส่วนใหญ่ เป็นการกล่าวถึงอย่างคร่าว ๆ ควบคู่ไปกับการเล่าเรื่องราวของตัวละคร เช่น ฉากที่กล่าวถึงสโมสรซึ่งพิเชฐไปเล่นเทนนิสว่า "บាយนั้นเลิกงานแล้วแถมลุ่มขึ้นมาอีกเลยไปเล่นเทนนิสกับเพื่อน ๆ ที่สโมสร นิกก็ตามมาคอยตามเลย ขณะที่ผมเล่นเทนนิสอยู่นิกก็กระโดดข้ามรั้วเข้า ๆ ของสโมสรไปที่สนามกว้าง หน้าโรงเรียน"¹

หรือฉากน้ำตกที่คุณนายวาสิมูรีไปถ่ายทำภาพยนตร์ ก็นิกกล่าวว่า "เมื่อเราเดินไปถึงน้ำตก ก็แลเห็นเขากำลังเตรียมถ่ายหนังเป็นการใหญ่ คุณยาริฉินทำท่าสลักสำคัญ ฝ่ายนางเอกกำลังร้องไห้ระอิดระอมอยู่นอกบท บอกว่าไม่ยอมเดินหนังอีกต่อไป เพราะทนไม่ได้แอบน้ำตกด้วย"²

ส่วนนวนิยายเรื่องอื่น ฉากสมมุติที่ ๖. ๓ ประมวลมารค ทรงสร้างขึ้นมักจะเป็นฉากประเภทที่อยู่อาศัยของตัวละคร ลักษณะการเสนอนาถ ๖. ๓ ประมวลมารค ทรงสนพระทัย การบรรยายฉากให้มีรายละเอียดและความสมจริงมากพอควร เช่น ฉากวังศิลาขาวในคืนวันฉลองหมั้นระหว่างอนงค์กับประวิธ

ทั่วทั้งวังแห่งงดงาม เวลาที่เขาประสูติจะถึงตำหนักก็จะต้องแล่นไป

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต นิกกัมพิม โดย ๖. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 355

² ๒. หน้า 177

ตามถนนยาวในบริเวณวังซึ่งนำคูขวยไฟฟ้าสีแสง พอหมดถอยยาวถึงถนนกลม
แล้วจึงถึงท่าหนักสี่ขากระหง่าน ถนนกลมนี้ตรงกลางเป็นสนามกลมปลูกหญ้า
เรียบตรงกลางสนามมีน้ำขวยไฟฟ้าสีต่าง ๆ งามเป็นที่ดู

ข้างหน้าท่าหนักที่บันไดหินอ่อนจะมีหอคเล็กสูงยาสีน้ำเงิน สวมเสื้อชั้นนอก
สีขาว มีตราของวังขึ้นเป็นแถวคอยรับแขก¹

หรือจากบ้านสวนของขุนนางวัน มารดาของโสมและสุธาดา.

ห้องรับแขกบ้านโสมสะอาดเรียบร้อย จัดอย่างมีศิลปะเครื่องใช้ทุกอย่าง
ล้วนแล้วแต่เป็นของที่สมกับบ้าน มีโต๊ะไม้ไม้มะม่วงวางยาวตามธรรมชาติ เก้าอี้
ทั้งคามที่ควรตั้ง เป็นแบบสมกับโต๊ะ หมอนทำด้วยผ้าทอด้วยมือเนื้อหยาบ ๆ
สีเข้ชาติ ไข่ปอดักเป็นรูปกลมบ้าง ยาวบ้าง เหลี่ยมบ้าง ปูที่พื้นแทนพรม
บนฝาไม้รูปสีน้ำมัน 2 - 3 รูป มีรูปมอเค้นอาตแบบแปลก ๆ 2 รูป รูปหนึ่ง
เป็นลูกตาเต็มไปด้วยหมอก อีกรูปหนึ่งเป็นหน้าคนซึ่งประหลาด²

เรื่องนี้หรือชีวิต ว. ๗ ประมวลมารก ทรงกล่าวถึงสภาพบ้านเขื่อนชอมชอที่
วิไลใช้เป็นแหล่งพบปะกับโลจนวา

เรือนไม้เก่า ๆ ไม้ไผ่ทาสี ชั้นเดียว แดงสูงเก็บรวไว้ไถ่ปูนได้ ห้องน้ำ
ห้องสามอยู่ข้างกลาง จะใช้ที่คองลงบันไดที่คองลงชั้นเดียว ๆ บนเรือนมีห้องเพียง
3 ห้อง และมีห้องกลางซึ่งโลจคล้ายห้องโถงอีกห้องหนึ่ง วิไลเตรียมจะอยู่

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสิค ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ๗ ประมวลมารก (นามแฝง)
หน้า 134 - 135

² ม.จ.วิภาวดี รัชสิค เจ้าสาวของอาณันท์ โดย ว. ๗ ประมวลมารก (นามแฝง)
หน้า 161

ห้องหนึ่ง ใน 3 ห้องซึ่งใหญ่กว่าเพื่อนและให้สุทอาอยู่อีกห้องหนึ่งใกล้ ๆ กับ ส่วน
ห้องเล็กจะไว้สำหรับเก็บของ เพราะมีสายยูใส่กุญแจได้

ห้องกลางนั้น วิไล ไคชน เพอร์รี่ เจอร์เกออี หวายลงหน้ามาจากกรุงเทพฯ
มีเกออียาวทัวหนึ่ง เกออี 3 ตัว สตุล 2 ตัว แต่ละตัวมีใบาะบุควยผ้าเป็น
คอกไม้โต ๆ สีแปรกหลายสี มีโต๊ะหวายสี่เหลี่ยมอยู่ตรงกลาง 1 ตัว ทั้งหมด
เพื่องูเอวามองสาวคงซื้อบาจากราหน้าเครื่องหวายแฉวสนามกีฬาในกรุงเทพฯ
แต่ถึงแม้บาปูเกออีจะสี่สัดแสงกรสนิมของนายช่างจีนทำเพียงใจ แต่ก็ไม่ได้ทำให้
ห้องดูสกปรกขึ้นตามสีบาปูเกออีเลย เพราะฝาผนัง ไม่ได้ทาสี ขึ้นจันราขึ้น
ทัวไปหมด มีกลิ่นฉับ ๆ ไปทุกแห่ง¹

3. ฉากที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ตัวละคร ว. ณ ประมวลมารค

ทรงสร้างฉากให้สอดคล้องกับเนื้อหา อารมณ์ตัวละครอย่างพิถีพิถัน โดยทรงนำธรรมชาติ
เป็นองค์ประกอบ ฉากทุกฉากจะโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เคลิบเคลิ้มตามเนื้อเรื่อง อารมณ์
และความรู้สึกตัวละครได้คงตัวอย่างในนวนิยายเรื่องปริศนา ขณะที่ปริศนากำลังวิกกังวล
ในพระอาการประชวรของหมอมเจ้าพจนปริศา ว. ณ ประมวลมารค ทรงใช้ฉากคำค้น
อันมีคมปราศจากแสงจันทร์เข้ากับอารมณ์ทุกข์โศกของปริศนา

เสียงนาฬิกาตี 12 ที่ ปริศนาหยุดเดิน ทรงไปยืนเกาะหน้าต่างมองออก
ไปข้างนอก ห้องฟ้ามืด มีดาว 4 - 5 ดวง ส่องแสงริบหรี่ ๆ เสียงจิกจิก
ร้องทำให้หัวใจของปริศนาซึ่งเกราอยู่แล้วกลับเกราหนักขึ้น

เสียงนาฬิกาตีครั้งหนึ่งก็แล้ว 2 ครั้งก็แล้ว ปริศนายังยืนอยู่ในที่เก่า
ในท่าเก่า ป่านนี้ท่านชายเป็นอย่างไรบ้าง ?

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชนี เหนือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า

ท่าอย่างไหนอธิษฐานจึงจะมีความสุข มีภรรยาที่จะเข้าอกเข้าใจกัน
อย่างคนอื่นใดบ้าง เหตุทั้งหลายเหล่านี้ปริศนาโทษตัวเองว่าเป็นความผิด
ของตน เกี้ยวอาจจะสายเสียแล้ว ไม่มีใครจะช่วยได้ นอกจากพระ
จะโปรด¹

วันที่อ่านหนังสือชาลาในเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ซึ่งถึงความรักที่มีต่อกัน ว. ๗
ประมวณมารก ทรงบรรยายฉากธรรมชาติที่แวดล้อมหนุ่มสาวไว้งดงาม สอดคล้องกับความ
สุข สดชื่นของตัวละครทั้งสองว่า "ลมพัดเย็น ๆ ทำให้ออกเสดามนตร์ร่าง เป็นผืนสีม่วง
ลงมาถึงดิน รวากับเหวคาโปรยดอกไม้ที่พญาสวรรค์ลงมาใส่คู่รักทั้ง 2 อานนท์กับสุ
อวยพรให้มีความสุขร่วมกัน"²

* ในคืนที่ผมเจาคณิชาพัฒนาจากเรื่องรัตนาวดี ทรงมีโอกาสใกล้ชิดกับผมเจ้าหญิง
รัตนาวดีโดยลำพัง ฉากก็คือภูมิประเทศอันสวยงามแห่งภูเขาขุนไพร (Jungfrau)
ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ผมไปเดินเล่นชมจันทร์ชมเขายู่คนเดียวตามองขึ้นไปบนฟ้าสุดแล้วแต่
เท่าจะพาไป ทันใดนั้นก็รู้สึกว่ามีคนเข้าใกล้คนหนึ่ง จึงพิมพ์ว่า "แพ็คไซยง"
ไว้อ่อน กรันเงยหน้าขึ้นดูก็เจอเทพธิดาของผมนั่นเอง เธอกำลังเดินมอง
ฟ้าเพเลิน ไม่มองดูทางเหมือนกัน ผมจึงขอโทษเธอเป็นภาษาไทยอีกครั้งหนึ่ง...

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ๗ ประมวณมารก (นามแฝง)
หน้า 500

² ม.จ.วิภาวดี รัชสีต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ๗ ประมวณมารก (นามแฝง)
หน้า 308

แสงไฟจากห้องของโฮเต็ล ส่องให้ผมเห็นพักกรนอนหญิงซึ่งมองดูผม
อย่างพิสดาร ถ้าผมเป็นตัวของผมเองไม่ให้นายเล็กสะกด หานพจน ผมม
คงตรงเข้าไปขอความรักของหญิงแล้ว ความรักของผมขอเธอมันจกอันค้น
ใจเต็มทน ยิ่งมาอยู่ในเมืองที่มีธรรมชาติงดงามเช่นนี้ ชั่วนี้พระจิตต์ละเขา
Jungfrau ขาวตระหง่าน ไกรเลยจะอดได้ ?¹

จากเรื่องนิกกับพิมพ์ พิมพ์ได้รับความเดือดร้อนเพราะเป็นที่รังเกียจของยุพดี
เป็นช่วงเวลาเริ่มฤดูใบไม้ร่วง อากาศเย็นเย็นธรรมชาติมีแต่ความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว

ตกลงเป็นอันว่าตั้งแต่บัดนั้นพิมพ์เพื่อนของแกก็เข้าไปในวังอยู่ร่วมกับกันไม่ได้
นอกจากเวลาที่ยุพดีไม่อยู่ กองอยู่ที่เจดีย์ข้างกรวเป็นประจำทั้งกลางวันกลาง
คืน กลางวันเวลาแตกออกนั้นไม่สู้จะเดือดร้อนนัก แต่ตอนกลางคืนนั้นต้องนอน
ชกเพราะความหนาว นายยูหญิงหาผ้าห่มหนา ๆ มาคลุมให้ก็ยังไม่หายสะท้าน
เวลานี้อากาศออกจะหนาวขึ้นทุกที เพราะฤดูร้อนกำลังจะหมดไป ฤดูใบไม้ร่วง
กำลังย่างเข้ามา ใบไม้ตามต้นไม้ที่เคยเป็นสีเขียวจะกลายเป็นสีเหลือง
อีกไม่นานก็จะเป็นสีแดง สีแสด สีน้ำตาล ในที่สุดก็จะร่วงหมดจนไม่มีใบเหลือ
เหลือแต่ต้นและกิ่ง อากาศจะหนาวยิ่งขึ้น แล้วหิมะก็จะตกลงมาปกคลุมกันไม่
และพื้นดิน มองดูขาวสะอาดไปทุกหนทุกแห่ง พิมพ์เพื่อนของแกก็จะต้องแข็งกาย
เพราะความหนาวอยู่ที่เจดีย์นั้นเป็นแน่แท้²

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
120 - 121

² ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นิกกับพิมพ์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
300

ว. ณ ประมวลมารค ทรงใช้เวลารุ่งสว่างบรรยากศเจียมสงบในเหตุการณ์
 ก่อนที่เพ็ญสังหรณ์ใจว่าลักษณะลึกลับชีวิตไปแล้วอย่าง เหมาะสมกับความรู้สึกเศร้าสลดใจของเพ็ญ
 ทวีละครเอกในเรื่องนี้หรือชีวิต ดังความว่า

เพ็ญลุกออกจากมุ้ง ไปยืนที่หน้าต่าง มองออกไปข้างนอกห้อง ฟ้าเริ่มมีแสง
 สดๆ ทุกสิ่งยังเจียมสงบ จนกระทั่งลมพัดฉิว ๆ ข้างนอกทำให้ใบไม้เสียดสี
 กันจึงเกิดเสียงขึ้น เพ็ญรู้สึกลมวนมาที่หน้าต่างไขนลู่ เธอรู้สึกว่าลักษณะตาย
 เสียแล้ว น้องสาวเธอไม่อยู่ในโลกนี้แล้ว เกือบจะพูดได้ว่าทำตัวให้หายไป
 เพื่อจะไถพินความทุกข์ทรมานในชีวิตนี้...

เสียงไถนั้น เพ็ญยกผ้าเช็ดหน้าขึ้นซับน้ำตา แล้วมาเสียดจากหน้าต่าง
 ริมหน้าต่างแฉ่งตัวอย่างเจียมกริบกวย ไม่อยากจะให้คุณหลวงตื่นก่อนเวลา¹

จากที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงสร้างขึ้นมาในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ต่างก็มี
 คุณลักษณะถึงกันในการสร้างอารมณ์รวมกับผู้อ่าน และความสมจริง แม้บางฉากจะเป็น
 ฉากสมมุติ แต่ ว. ณ ประมวลมารค ก็ทรงสมมุติได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ยิ่งกว่า
 นั้นในเรื่องรัตนาวดี ว. ณ ประมวลมารค ยังได้ทรงเสนอฉากต่างแดนพร้อมกับทรงสอด
 ใส่ความรู้ความต่าง ๆ ที่บุคคลเป็นจำนวนมากอาจจะไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนอย่างแนบเนียน
 หากที่คำนิมิได้ นับได้ว่า ว. ณ ประมวลมารค มีพระปรีชาสามารถในการสร้างฉาก
 เป็นอย่างสูง

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
 หน้า 500 - 501

บทสนทนา

บทสนทนา หมายถึง ถ้อยคำที่ตัวละครในเรื่องได้พูดจากันอันเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจรายละเอียดต่าง ๆ แทนการบรรยายหรือการพรรณนา รวมทั้งช่วยให้การดำเนินเรื่องมีลักษณะน่าสนใจ ชวนติดตามอีกด้วย

กุหลาบ มลลิกะมาส¹ กล่าวถึงความมุ่งหมายสำคัญเกี่ยวกับการใช้บทสนทนาในการแต่งว่า

1. เพื่อช่วยดำเนินเรื่อง แทนการบรรยายของผู้แต่งในบทละครโดยเฉพาะบทสนทนา คือการดำเนินเรื่องโดยตรง
 2. เพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครในเรื่อง ทั้งรูปร่างลักษณะหน้าตา และนิสัยใจคอ โดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ
 3. ช่วยให้มีวิธีการไม่ซ้ำซาก คือเปลี่ยนเป็นบทสนทนาบ้าง เป็นการบรรยายบ้าง
 4. สร้างความสมจริง คำพูดที่สมมุติว่าเป็นถ้อยคำจริง ๆ ของตัวละครทำให้รู้สึกใกล้ชิดกับความเป็นจริงมากกว่าคำบรรยายของผู้แต่ง
 5. ทำให้บทประพันธ์ น่าอ่าน น่าสนใจ โดยเฉพาะบทสนทนาที่คมคาย มีอารมณ์ขัน หรือพูดได้ถูกต้องตามฐานะของตัวละคร และสัมพันธ์บทบาทในตอนนั้น ๆ
- การประเมินค่าบทสนทนา ผู้วิจารณ์ควรคำนึงถึงความเป็นธรรมชาติแทน ถ้อยคำที่ใช้ในบทสนทนาต้องสมจริง คล้ายคลึงกับคำพูดในชีวิตจริงของมนุษย์ และความเหมาะสม สอดคล้อง กับกับฐานะและลักษณะนิสัยตัวละครในเรื่อง² ตลอดจนต้องมีการเลือกสรร คือ การเลือกวางบทสนทนาไว้ในที่สมควร ทุกถ้อยคำมีความหมายต่อการดำเนินเรื่องและแสดงอุปนิสัย หรือความรู้สึกภายในใจตัวละคร

¹ กุหลาบ มลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 89

² ก. หน้า 90

บทสนทนาในนวนิยายทุกเรื่องของ ว. ฌ. ประมวลมารค เป็นบทสนทนาที่ผู้ทรง
นิพนธ์ทรงแยกออกมาจากบทบรรยายอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยทรงใช้เครื่องหมายอัฒภาค
ลักษณะของบทสนทนา นอกจากจะสมจริง เหมาะสมกับฐานะตัวละครแล้ว ก็ยังทำให้ผู้อ่านทราบ
ความรู้สึก อารมณ์ของตัวละคร รวมทั้งช่วยในการดำเนินเรื่องด้วย ดังตัวอย่าง

1. บทสนทนาที่สมจริง ในบทสนทนาของ ว. ฌ. ประมวลมารค จะมีการใช้
คำอุทานที่แสดงอาการหรืออารมณ์ของตัวละคร คำอุทานต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้บท
สนทนามีความเป็นธรรมชาติ เช่น บทสนทนาของปริศนา สิริ และอนงค์ที่ว่า

"เฮ... สิริ ไปไหนมาล่ะ พรุ่งนี้จะไปร้านไหม ?"

"ทำไมละ ?"

"หนอย กลับมาย้อนถามเขาสัก คุณไม่ไปเขาจะโค่นสาย ๆ คุณไป
เขาจะโค่นให้หมดปลูก"

"ไป" สิริตอบแล้วก็เดินเขาทองไป ปริศนาถามพี่สาวอีกคนหนึ่งซึ่งนอน
เงยบอย "ไคยีนไหมอนงค์ หรือหลับแล้ว ?"

"ยัง ไคยีนแล้วเจ้าคะ"¹

หรือ บทสนทนาระหว่างตัวละครของปริศนากับอานนท์พี่ชายของนางลักษณะว่า

"คุณนางลักษณ สมายดีหรือ ?"

"สมายดี ขอบใจ" อานนท์ตอบเรื่อย ๆ

"ยังไม่ไค้แต่งงานไม่ไช้ ?"

"เฮ" อานนท์รอง "ยังคอก ยังเหมือนแต่ก่อน คุกรักกูไกรสักคนก็ไม่มี
ไม่เหมือนคอกคอก เอ ว่าทำไมแกต้องกระซิบกระซาบอย่างนี้เล่า เป็นมาหรือ ?

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ฌ. ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 495 - 496

กระดกหัวเราะก๊ากออกมาทันที แล้วพูดเสียงขรมกว่า "พอโบ
พูดถึงผู้หญิงท้อง กระหม่อมกระซิบกระซาบหน่อยซี พูดถึงैयाถูกหาว่าสู้หัวหน้าเขา"¹

หรือมทสนทนาเมื่อวิมลพยายามลាក់ันเคยเล็กกว่าเป็นใคร มาจากไหน

"พูนอย เรื่องเหลวไหล " วิมลเสียงเซียวหนักขึ้น "อย่ามาเล่นละคร
เสียให้ยากเลยละ ฉันรู้จักนายเด็กมหาดเล็กท่านคนนี้นี่นา หน้าตาเขาเหมือน
มาจริงไหมเล่า ?"

หม่อมหัวเราะก๊าก "เห็นจะจริง"

วิมลเองก็อดหัวเราะไม่ได้ ครั้นแล้วจึงว่า "นายเชื่อหรือยังว่าฉันรู้จักเขา

"เชื่อแล้ว"

"เชื่อก็แล้ว นายรักษารภาพมาเสียโดยคดียี้กว่าหานายเป็นใคร ชื่ออะไร
มาจากไหน"²

คำพูดตอนหนึ่งของมาริตินการาพยนตร์เรื่องความรักในป่ากว้าง ที่ใช้ตอบโต้กับ
ลูกชายขุนนายวาสิฐฐี ผู้เขียนบทภาพยนตร์ จากนวนิยายเรื่องนกกัมพิม ก็แสดงให้เห็นการ
ถายทอดเสียงคำภาษาพูด

... กราวนี้กำลังถ่ายแล้ว 'ยิงกลอง' กัง ๆ อยู่คุณมาริตินก็ตรงเข้า
ไปหาคุณนาย บอกว่าอยากมีพระเอกบ้าง คุณนายแกล้งเซอขวยตามเคย
สั่งแกมท้ออีก นักประพันธ์เกาหัวยึกตามเคยจนเมื่อยตั้งเคไปทั้งหัว บอกอย่าง

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอาณัติ โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง)
หน้า 17

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า
260 - 261

โกธจักษ์ว่า "คงให้รักกับคนป่าละซี ผู้ชายชาวกรุงมีคนเกลียดเป็นของ
นางเอกเสียแล้ว"

"ถ้าย" คุณมาริลินร้องเสียงหลง "ใครจะยอมรักกับคนป่า จ้างให้เนะ "
ก่อนนักประพันธ์จนตาประหลับประหลาด

"ถ้างนักต้องรักกับคนนำทางของพระเอก ถ้าไม่ชอบคนป่าละก็" นัก
ประพันธ์ว่า

"จ้างให้" คุณมาริลินจะชักหน้า "เห็นฉันเป็นอะไรละ ฉันจะรักก็แต่กับ
ชาวกรุงเท่านั้นยะ"¹

เรื่องนี้หรือชีวิต วิไลและโลจนผูกจากกันถึงเรื่องสุนัขสามตัวของวิไล ด้วยทศนทนา
ที่สมจริงว่า

"สุนัขเขาขอให้ฉันไปอยู่ของงกับเขา"

"อู" โลจนร้องแล้วทั้งตัวลงนั่งเหยียดยาว ช่างวิไลหยิบซองขึ้นคนนำชา

ในถ้วยของเขาพลางพูด

"ไปทำไมของง ? กรุงเทพฯ เป็นอะไรถึงอยู่ไม่ได้"

"ทนกรุงเทพฯ ไม่ได้ ต้องไปอยู่ของงหรืออเมริกา"

"อเมริกาคอยบังคับขืนน้อย" โลจนว่าแล้วก้มหน้าชาและหยิบซองขึ้นรับประทาน

อย่างเอร็ดอร่อย "หวังว่าคุณคงไม่เชื่อฟังสามี"

"ถ้าเชื่อละกะ ?"

"ถ้าเชื่อผมก็เหงาแย่ละซี อะไร คุณคิดจะไปจริง ๆ นะหรือ ? โอ"

แล้วกัน โลจนทำหน้าที่เสิร์ฟของของเธอ

¹ ม.จ. วิจารณ์ รังสิต นักกับผม โดย ว. ณ ประมวณมารถ (นามแฝง) หน้า

"ไม่คงแล้ว" วิไลพลอย "คิดมันไม่ไปคงจะไม่โดยังไงทั้งบ้านทั้งช่อง"¹

2. บทสนทนาที่เหมาะสมกับตัวละคร ว. ๓ ประมวลมารค ทรงเป็นนักประพันธ์ที่ทรงสร้างบทสนทนาได้เหมาะสมกับบุคลิก ซึ่งเราถนัดการศึกษา ตลอดจนฐานะของตัวละครซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาสูง อยู่ในวงสังคมระดับสูงของประเทศ ก็จะได้เห็นได้จาก ว. ๓ ประมวลมารค จะทรงแต่งภาษาอังกฤษในภาษาไทย อีกทั้งทรงใช้ราชาศัพท์ในนวนิยายบางเรื่อง ดังตัวอย่างบทสนทนาระหว่างปริศนาเด็กสาวอารมณ์ร้อน ผู้ไปเก็บโตที่สหรัฐอเมริกา กับ หม่อมเจ้าพจนปรีชา ในเรื่องปริศนา ผู้อ่านจะพบว่า ว. ๓ ประมวลมารค ทรงใช้ราชาศัพท์และภาษาอังกฤษประกอบกับชุดตัวละคร

หลานชายฉัน ลูกฉันยืนดูรูปที่ปริศนาวาดเมื่อสักพร้อมกับพูดว่า "เออ เก่งจริงปริศนา มีใจฉันแฮะ"

"แต่ละซีคะ เขายังไม่เสร็จจกอกณะคะ ต้องไปทำอีกเป็นกายเป็นทอง ไม่นั่นเหมือนกว่านี้อีก แต่บุตรหลานชายวากจกมันมีไฟ"

"อะไรนะ ?"

"มีไฟอยู่ในตากะ"

"แปลว่าอะไร ?"

ปริศนาเกาศีรษะ "ไม่เข้าทัยหรือคะ ? ปริศนาแปลตรงตัวก็แล้วนี่นา"

ปริศนาหมายความว่าหลานชาย... you have fire in your eyes

คือมัน...เฮ... พุกไม่ถูก"²

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นักรื้อชีวิต โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 387 - 388

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 444

เรื่องเจ้าสาวของอานนท์ โดยคำที่สุภาภาใช้ตอบโต้กับอานนท์ก็เหมาะสมกับความ
เป็นคนตรงไปตรงมา และความรู้ภาษาต่างประเทศของเธอ

อานนท์ก็กระเซิงพลางมองดูผู้หญิงอยู่ครู่หนึ่ง จึงกล่าวว่า "สุ ไหนบอกมา
ตามทรงนี้ ที่เธอไม่เคยชมแถมตัวสวย ๆ ให้มันเห็นก็เพราะเธอต้องการให้มันคนเธอ
รอบเธอด้วยตัวของเธอแท้ ๆ ไม่ใช่รูปโฉมโดยธรรมชาติใช่ไหม ?"

"เกือบจะใช่" สุว่า "ฉันไม่ต้องการจะ attract เธอด้วยความเป็น
ผู้หญิงทาง ๆ ของฉันอย่างแม่สาวทั้งหลายของเธอ ฉันอยากให้เธอเห็นว่าสุคือสุ
เสื้อผ้าไม่สำคัญ ไม่ว่าจะแต่งตัวอย่างไร ฉันก็ยังเป็นสุอยู่เสมอ"

"ถูกแล้ว สุ คือ สุ เสื้อผ้าไม่สำคัญ" อานนท์เอออวย¹

✕ บทสนทนากระหว่างจอมเจ้าหญิงรัตนาวดีกับนายเด็กในเรื่องรัตนาวดี ก็สละสลวย
สุภาพ ใช้ราชาศัพท์อย่างเหมาะสมกับฐานะและความรอบรู้ของตัวละคร

"นายเด็กขอบใจเหลือเกินที่พาฉันมาให้ได้เห็นที่สวยงาม ๆ อย่างนี้ สวยจนฉัน
นึกว่าฉันฝันไป..."

"ทำไมนายเด็กถึงรู้จักที่สวยงาม ๆ มากนักหนอ ?" น้องหญิงตรัสเป็นเชิงปรารภ
กับองค์เอง"

จอมมอกไม้ไค้ที่จะตอบว่า "ผมเคยมาครั้งหนึ่งนานแล้ว และผมมี
guide book และแผนที่ที่จะพาว่าที่ไหนเป็นยังไงมีอะไร นอกจากนี้
ผมรู้จักภาษาพม่าที่จะพาว่าไปทำอะไรบ้าง จึงสามารถนำเสด็จมาในที่ที่ถูกต้อง"²

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 301 - 302

² ม.จ.วิภาวดี รั้งสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 121

พิเชษฐนายนุ้ยชายของนิกในเรือนิกกับพิม กล่าวกับหมผาโนชเพื่อนร่วมงาน เมื่อหมผาโนชถูกกลืนเม็ดแก๊สที่เตรียมไว้สำหรับแก๊สสามี่และลูกชายคุณนายวาสิฏฐี หมายความว่า วิสาสะภายในมานคน คุยการนำหอบ่งขาวเจ้าไปวางไวบนขอบประตูเพื่อจะให้ตกลงมาบนที่ระคนทั้งคู่เข้ากับตัวเอง เต็มที่ว่า "ว่า...นั่นมันแอนตี้ไคโดแมกซ์ นี่หมอ"¹

โอกาสสามี่ที่ให้ร้ายชอบการทรมานภรรยาในเรื่องนี้หรือชีวิต กล่าววาจากถูกถากถางลักษณะ โดยใช้คำภาษาอังกฤษเขาช่วยว่า "ดู คนอย่างแกมันจะโกรธใครเป็นคนที่โกรธใครที่มีปัญหามากกว่าแก ไอแกเนี่ยยอมแพ้กทั้งโลก"²

3. บทสนทนาที่บอกอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร ตัวละครแต่ละตัวของ ว. ฅ ประมวลมารค จะมีคำพูดที่เหมาะสมกับอารมณ์ และความรู้สึกในภาวะต่าง ๆ กัน ดังเช่น

3.1 ความทุกข์ ปริศนาพูดเมื่อเจ้าพจนปริชาถึงความทุกข์ใจของเธอ เพราะความหวนเกรงว่าการที่เธอเป็นคนรักของนายสันติวิทย์มีใ้เวลาว่างจะเป็นการกระทำที่ผิดพลาด

"ทานชายคะ ปริศนากำลังมีความทุกข์อย่างหนัก ทุกข์อย่างหนักที่สุดที่เคย... พรุ่งนี้แม่จะกลับแล้ว กลับมาถึงรู้ว่าคุณยายตายจะวาวอย่างไร ไม่รู้วิแววว่าเจ็บควยซ้ำ ทานชายไม่ทรงทราบว่าคุณแม่อีกคุณยายเพียงไร เป็นแม่คนเคียวลูกคนเคียว ถ้าพรุ่งนี้แม่ shock หรือเป็นอะไรไปก็จะเป็นความผิดของปริศนาคนเคียว ปริศนาเป็นคนจัดการไม่ให้เขาโทรเลขไปบอก

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นิกกับพิม โดย ว. ฅ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 234

² ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นีหรือชีวิต โดย ว. ฅ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 136 - 137

แม่เอง แควพรงนี้ พรงนี้แม่จะรู้ว่าลูกตาย แม่คงแะ ท่านชายจะ
แม่คงแะ จะทำอะไรดี ปริศนาไม่มีความสุขเลย รู้สึกจะทนไม่ไหวเพราะ
ส่งสารแม่"¹

3.2 ความเห็นใจ สุทธาโกโธแสดงความเห็นใจในความรักของบิดา
มารจากถ้อยคำพูดที่ว่า "ดูเห็นใจคุณพ่อคุณแม่มากทีเดียว มีอย่างรี ตัวเมียกันแท้ ๆ ถูก
เวรกรรมพรากจากกันตั้งกว่า 20 ปี เมื่อมาพบกันอีก เราจะว่าทานใดหรือเมื่อท่านไม่
หายรักกัน ? อานนทอย่าลืมนะว่าแม่ของสุเป็นภริยาที่ถูกหองคามกฎหมายของคุณพ่อ ตลอด
เวลากว่า 20 ปี ท่านต่างคนต่างไม่ได้รักกันเลย"²

3.3 ความรัก หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีรับสั่งกับหม่อมเจ้าคนย์วัฒนาถึง
ความรู้สึกซึ่งในพระทัยอย่างอ่อนหวานนาฟังว่า

เมื่อคืนนี้กระซิบถามเราว่าเรารักท่านสักนิดหรือเปล่า นั้น สิ้นหาทาง
ท่านเกที่สุด สิ่งที่คุณก็เหมือนไฟเรากว่าเกหลายเท่า เราก็เลยตอบว่า
"เห็นจะไม่รักกระมังคะ"

"ถ้าไม่รักก็มากนะซีคะน้องหญิง ?"

"แน่ะ" เรารอง "ดู"

"ไม่ใกล้ชิดหน่อย ถ้าไม่รักก็มากไซ้ไหมละคะ ?"

"หญิงไม่ทราบนี่คะ"

"ทราบซีคะ... บอกพี่หน่อยน้องหญิง ไซ้ไหมละคะ ?"

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 246

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 576 - 577

"โสภะมังคะ"¹

3.4 ความโกรธ เพียงเพื่รู้ว่าโหมระยานิกที่สร้างทำพหุสจจนเธอได้รับ
 บากเจ็บว่า "โหมระยานิก มัพาเพื่ผู้ขึ้นเขาลงเขา อ้อ ๆ เข้าไปในกอไม้ เลื้อยมา
 เพื่ชากหมก อ้อ ๆ เลื้อยตัวโหมระยานิกเพื่ผู้ควยชี่ เป็นแผลแสบไปทั้งตัว แสบเหลือเกิน
 คู่มือเพื่ผู้ชี่ อ้อ ๆ โหมระยานิก "²

3.5 ความหึงหวง เมื่อวิไลลงเห็นอังคณาแถมไปพบกับโจชนในยามวิกาล
 วิไลก็มั่งเกิดความหึงหวงอย่างรุนแรง เขอยรุสวาทอังกณาวา

"อายุแก่เท่าไรแล้ว ? สิบเจ็ดย่างเข้าสิบแปดเท่านั้นยังเรียนหนังสืออยู่เลย
 แม่ก็พึ่งตายได้เดือนเดียว ฉันรับแถมมาเลี้ยงไว้ไม่นานเพราะสงสารเด็กกำพร้า
 และอยากจะให้อยู่เป็นเพื่อนและตัวอย่างที่ดีแก่สุภาเพราะเห็นว่าแก่โตกว่า นี่
 แลแถมมาทำอย่างนี้ หม้อออกไปพบกับบูรายพายเรือกอนคักตอณกับ อีสารเจว ...
 นี่ขอเสียที่ อย่าทำหน้าตกใจอย่างนาเอ็นคูอย่างนี้อีกเลย แถมน้ำมึงไหลลึก
 แถแตก คุณโจชนคงนึกว่าแถมเป็นเด็กนาเอ็นคูเหมือนฉันนี่กระชี่ แล้วยี้ไปไกล
 ถึงไหนแล้วละยะ ไปรักกับเขาเขาแล้ววี่ ?" วิไลถามเสียงสั่นสะท้าน มี
 ความรู้สึกเหมือนแถมมีกรรไกรตัดในหัวใจของตัวเอง³

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า
 293 - 294

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต นิกกัมพิม โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า
 59

³ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นี้หรือชี่วัก โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า
 626 - 627

4. บทสนทนาที่ช่วยในการกำเนินเรื่อง ว. ณ ประมวลมารค ทรงใช้บทสนทนา มาดำเนินเรื่องแทนการบรรยายไต่เบียด ทำให้เรื่องที่เล่าน่าสนใจ ชวนติดตามยิ่งขึ้น เช่น เหตุการณ์ทอดปริศนาเขาเป่า "เสด็จอา" ของท่านชายบุญธรรมจะทราบได้จากบทสนทนาที่ว่า

"ปริศนาทำอะไรบ้าง ได้ใจถึงใดไปรอกเก้ ?"

"ไม่ได้ทำอะไรนะคะ ก็เฉย ๆ คุยเล่นมา ๆ นอ ๆ ไปตามเรื่อง ท่าน รับสั่งบอกท่านชายหรือว่าท่านไปรอกปริศนา ? Oh boy ! มิน่าเล่า ท่านถึง ได้ประทานสายสร้อยปริศนา"

"สายสร้อยอะไร ?"

"สายสร้อยช่วยสวดยะ อยู่ในกระเป๋านี้แหละ สายสร้อยคล้องข้อมือเข้าชุดกัน เอามาให้เลือกเป็นทอง ปริศนาเลือกอันนี้ นี่ไงคะ" ว่าแล้วปริศนาก็หยิบสาย สร้อยนั้นออกมาถวายท่านชายทอดเนตร¹

ในคราวที่อ่านหน้าเรื่องคุณนายทวัน โสภณ และสุชาดาไปหารีอกกับปริศนา คำพูด ของปริศนาตอนนี้ทำให้ผู้อ่านทราบได้ว่าปริศนาจะจัดการอย่างไรต่อไป

"คิมเบียร์เร็ว ๆ เข้าเจอะคะคุณน้า แล้วเราไปหาแม่ของปริศนากัน ให้แม่เป็นคนจัดการเรื่องนี้เป็นดีที่สุด เพราะแม่รู้จักทั้ง 2 ฝ่าย เมื่อคุณนายทวัน หนีคุณลุงไปก็หนีไปจากบ้านเรา ตอนนั้นคุณลุงพามาฝากไว้กับพ่อแม่ปริศนาใจละละ พ่อแม่ปริศนาตามหาเสียแทบแย่ ที่เห็นไปอยู่กับลาฉิมเปอรกับพี่ชายนี้เอง มิน่าเล่า ตามหาเขาไร ๆ ก็หาไม่พบไม่มีร่องรอยเสียเลย คุณลุงกลุ้มใจจนลมจับแน่นะที่กรรยา หายไปทั้งทองอ่อน ๆ"

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิริ ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 580

"พริศว่าคุณลุงจะวางใจ อารูเรื่องลูกเมียคราวนี้?"

"ปรีศนาคิดว่าคุณลุงจะปลานปลามาก เพราะปรีศนาคิดว่าคุณลุงไม่เคยลืมเมียเก่าของคุณลุงเลย คุณลุงเป็นคนขี้น้ำ ๆ เสร้า ๆ เสมอ ไม่มีความสุขกับคุณหญิงเจริญ อยวาทะอะไรเลย จะพุกกันก็ไม่รู้อะไรเสียแล้ว"

"ยังงี้ก็เออะ ฉันกลัวคุณหญิงเจริญแจะตีหัวฉันแยกเป็น 2 เลี้ยงนะนา ที่ใจก็ใจการครั้งนี้" อาบนพุกแกมหัวเราะลุกขึ้นนำหน้าคุณหญิงเจริญที่ปรีศนาก็หัวเราะควยอย่างขบขัน "เราก็กงโตนควยกันละนา ถ้าแกโลที่เห็นจะพอสูไหว เราทั้ง 2 คน แดกตอนแรกอาศัยยอมแพ คนอย่างเรา 5 คนก็เห็นจะพุกไม่ทันแก แต่ยังงี้ก็ตามปรีศนาก็ไม่แดร์ออก ถ้าเป็นคนทำใหพอกพอกกับลูกดูกับพอกจะก่อ มีอย่างไหนพอกดูไม่รู้จักกันนิกรรมภาษามนุษย์ที่เจริญแล้ว"¹

บทสนทนาของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีและป้าสร้อย ถวายให้อาบนพุกหลังจากหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงทราบวาทะเล็กเป็นหม่อมเจ้านัยวันมาแล้ว ท่านหญิงทรงทำประการใด

"ป้าคะ วิมล จักของเร็ว เราจะออกเดินทางในครึ่งชั่วโมงนี้แหละ
ต้องรีบหน่อย ไกลไม่ได้"

"อาว " คุณป้ารองและทูลถาม "จะเจ้ไหนกันละเพคะ?"

"ไปจากที่นี่ ไปจากทุกคนที่นี่"

"เอ๊ะ จะเจ้จรดเจ้ที่กันยหรือเพคะท่านหญิง?"

"ไม่ใช่คะป้า เราจะไปรถไฟกัน 3 คน"

"เอ๊ะ " คุณป้ารองอีก "แล้วเจ้พี่ละท่านหญิง? พอนพุกฟังมาถึง
เสียควย ทำไมจะทอดทิ้งเขาอย่างนั้นละเพคะ?"

"ช่างเขาเออะคะ เขารักชีวิตของเขาได้ กับจักของเขาเออะ อย่างนี้"

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต เจ้าสาวของอาบนพุก โดย ว. ฌ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 368 - 369

ซักไซ้อยู่เลย เราจะรีบไป รถไฟจะออกในชั่วโมงนี้ละ อีกครึ่งชั่วโมงเขา
จะมาขนของไปบรรทุกแท็กซี่ไปสถานี เที่ยงรถไฟออก"¹

เหตุการณ์ตอนคุณใหญ่จะไปรับบุพพิที่เมืองเจนีวาเพื่อพากลัมาครองรักกัน ณ เมือง
ซูริค ผู้อ่านก็ทราบได้จากบทสนทนาที่ว่า

"โทรเลขจากสมรศรี บอกว่าบุพพิจะมาถึงเจนีวาพรุ่งนี้บ่าย 4 โมง"

"คุณใหญ่จะไปพบกับเขากระมังละ?" นายผู้หญิงก็คอคเรียบ ๆ

"อ้อ แนนอน" นายผู้ชายตอบอย่างขิงขิง "เห็นจะคงลงงานไปรับ
เขาที่สนามบิน จะพยายามชวนเขามาซูริคโดยเร็วที่สุด แต่ว่าเขายังไม่ยอมมา
ก็อาจจะต้องอยู่ที่เจนีวาไปก่อนโดยไม่มีกำหนด งานทางนี้... ข้างมัน ที่หลัง
เราทำให้เขาให้ครบถ้วนแล้วกัน คุณเมงคงไม่ว่าที่จะคงอยู่ตามลำพังกับยายหนู
สักพักหนึ่ง"²

บทสนทนาที่ช่วยดำเนินเรื่องอีกตอนหนึ่งคือคำพูดของ โอลาสกรั้งอธิบายแผนการที่จะ
กระทำภายหลังงานศพคุณป้าให้ไว้ไว้ทราบไว้ว่า "ฉันจะอยู่บ้านนี้อีกไม่กี่วัน อยากจะขาย
เสียใหญ่แล้วรื้อแล้วย้ายไปอยู่สิงคโปร์ บริษัทของฉันมีทั้งที่โน่นที่นี่ ฉันอยู่ที่มานานแล้ว
อยากไปอยู่ที่โน่นแทน จะไปกับอรุณี"³

สรุปลักษณะสำคัญในการสร้างบทสนทนาได้ว่าเป็นบทสนทนาทั้งสั้นและยาวสลับกัน

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวลumarค (นามแฝง) หน้า
268 - 269

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต นิกกัณธิ์ โดย ว. ณ ประมวลumarค (นามแฝง) หน้า
215

³ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นักร้อชีวิต โดย ว. ณ ประมวลumarค (นามแฝง) หน้า
526

ส่วนภาษาที่ ๖. ๗ ประมวลมารค ทรงไทเป็นภาษาพูดที่ชัดเจน สื่อความหมายได้
ก็เยี่ยม และสมจริงประดุจเป็นคำพูดของบุคคลจริง ๆ ในชีวิต การทรงใช้ราชาศัพท์
และภาษาทางประเทศ ทั้งที่อยู่ในรูปภาษาอันกลมและทันสมัยภาษาไทยก็สอดคล้องกับบทบาท
ตลอดจนสภาพทางสังคมของตัวละคร บทสนทนาจึงช่วยเพิ่มความสมจริงให้นวนิยายยิ่งขึ้น

กลวิธีในการแต่ง

กลวิธีในการแต่ง หมายถึง วิธีการเสนอเรื่องทำให้เรื่องน่าอ่าน น่าสนใจ
ซึ่ง เป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะเสริมให้เรื่องมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ "กลวิธีเป็นความสามารถและ
เป็นฝีมือของผู้แต่งในวรรณคดีประเภทเรื่องเล่า (เช่น นิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น)
มีหลากหลายวิธี และจะทวีขึ้นไปเสมอตามเท่าที่ศิลปะการแต่งเจริญก้าวหน้าไป"¹

กลวิธีในการแต่งเท่าที่จะนำมาศึกษาในครั้งนี้อาจกลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง และกลวิธี
เกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง

1. กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง (Point of view) นักเขียนอาจเลือกผู้เล่า
เรื่องได้หลายแบบ ดังเช่น

1.1 วิธีที่ผู้แต่งสมมุติตนเองว่าเป็นผู้รู้แจ้ง ผู้แต่งจึงเป็นผู้เล่าเอง
(Omniscient point of view)

1.2 ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องของตน
(First person point of view)

1.3 ผู้แต่งกำหนดให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องเป็นผู้เล่า (Third
person point of view) โดยสมมุติว่าตัวละครตัวนั้นรวมอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย

1.4 กลวิธีเล่าเรื่องหลายแบบประสมกัน เช่น นวนิยายเรื่องกามนิท ที่
เสวยรักโลกศร และนาคะประทีปแปล ใช้กลวิธีเล่าเรื่องแบบประสมกล่าวคือ "ขึ้นต้นเรื่อง
ด้วยวิธีที่ 1.1 แต่บางตอนผู้แต่งจะให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง เป็นตัวเล่าเรื่องตนเองเป็นการ

¹ กุหลาบ มลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 90

ใช้วิธี 1.2 เช่นคอนกามนิต วาสิฏฐี และองคุลิมาด เล่าเรื่องของตน และตอนจบก็หวนกลับไปใช้วิธี 1.1 อีกครั้งหนึ่งนับว่าผู้แต่งได้ใช้กลวิธีในการแต่งอย่างเต็มฝีมือหลายแบบ"¹

1.5 กลวิธีเล่าเรื่องแบบกระแสจิตประหวัด (Stream of consciousness) เป็นการเล่าเรื่องโดยไขว่คว้าที่ 1 เล่าเรื่องตนเองในรูปความคิดประหวัดถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ

2. กลวิธีเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง ผู้แต่งอาจใช้วิธีการดำเนินเรื่องได้หลายแบบ ดังนี้

2.1 การดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิกิริยา เป็นการดำเนินเรื่องไปตามเหตุการณ์ก่อนหลัง

2.2 การดำเนินเรื่องโดยเล่าถึงเหตุการณ์ต่างสถานที่สลับกันไปมา เช่น เรื่องในฝันของโรสดาเรน กล่าวถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในแคว้นกุสาร์รัฐสลับกับแคว้นพรหมินทร

2.3 การดำเนินเรื่องย้อนตน (Flash back) เป็นการดำเนินเรื่องที่ไม่เป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ ผู้แต่งอาจกล่าวถึงเหตุการณ์ปัจจุบันก่อนแล้วย้อนกลับไปสู่เรื่องราวครั้งอดีต ต่อมาจึงเล่าเรื่องในปัจจุบันต่อจากที่กล่าวไว้ตอนต้น

บทนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค แสดงให้เห็นความหลายหลากด้านกลวิธี การแต่งซึ่งผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ให้เห็นได้ดังนี้

1. กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง ว. ณ ประมวลมารค ทรงใช้วิธีการเล่าเรื่อง 3 แบบคือ

1.1 การเล่าเรื่องโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่า บทนิยายที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงบรรยายเหตุการณ์ พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดในจิตใจตัวละครออกมาโดยตรง เสมือนทรงเป็นผู้ลงรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับตัวละคร ได้แก่เรื่องปริศนาฉบับนี้หรือชีวิต ซึ่งกล่าวได้ว่า ว. ณ ประมวลมารค ทรงเลือกใช้กลวิธีได้เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากเรื่องปริศนา

¹ ภูหลวง มัลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 91

นั้น แม้ว่ามีเนื้อหาสำคัญเป็นเรื่อง ความรักระหว่างหม่อมเจ้าพจนปรีชา กับปรีศนา แต่ทว่า
ตัวละครทั้ง 2 ก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตัวละครอื่น ๆ ด้วย ส่วนเรื่องนี้หรือชีวิตก็เป็น
เรื่องที่แสดงชีวิตคุณธรรมถึงสามัญ การที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงใช้กลวิธีนี้ทำให้ทรงเสนอเรื่องของ
ตัวละครทุกตัวได้กว้างขวางกวากลวิธีอื่น ๆ

อัน ถึงแม้อกลวิธีข้างต้นจะมีกลวิธีตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่องตนเองในรูปจดหมาย
แทรกปนอยู่ในตอนที่ ๖. ๓ ประมวลมารค มีพระประสงค์จะแสดงความรู้สึกรักใคร่ส่วนตัว
ของตัวละคร เช่น เรื่องปรีศนา ปรีศนาเขียนจดหมายเล่าเรื่องงานฉลองวันเกิดอายุครบ
21 ปีของเธอไปถึงหลวงวิรัชราชกิจที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เรื่องนี้หรือชีวิต สุชนเขียน
จดหมายระบายความขมขื่นใจของเธอเมื่ออยู่เมืองไทยมาถึงวิไล แต่ก็เป็นกลวิธีที่ปรากฏ
อยู่เพียงไม่กี่ตอน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงจัดเรื่องปรีศนา และนี้หรือชีวิตไว้ในกลวิธีการเล่าเรื่อง
แบบผู้ทรงนิพนธ์ทรงเล่าเอง

1.2 การเล่าเรื่องหลายแบบประสมกัน ๖. ๓ ประมวลมารค ทรงใช้
กลวิธีเล่าเรื่องหลายแบบมาผสมผสานกันในนวนิยายเรื่อง เจ้าสาวของอานนท์ รัตนาวดี
และนิกกัมพิณ

เรื่องเจ้าสาวของอานนท์ เริ่มเรื่องด้วยอาณัติตัวละครเอกของเรื่อง เล่าเรื่อง
ราวของตัวเอง พร้อมทั้งแสดงทัศนะที่เขาใช้เลือกคู่ครองแก่ญาน อันเป็นกลวิธีตัวละคร
เล่าเรื่องของตน ทอจากนั้น ๖. ๓ ประมวลมารค ทรงบรรยายความสัมพันธ์ระหว่าง
อานนท์กับสุชาดาและเรื่องราวของบุคคลที่ใกล้ชิดกับตัวละครทั้งคู่ในลักษณะทรงเป็นผู้รู้แจ้ง
แล้วพบเรื่องโดยทรงกำหนดให้ตัวละครเอกคืออานนท์เล่าถึงการไปของนางของเขากับสุชาดา

จากกลวิธีการเล่าเรื่องหลายแบบที่ ๖. ๓ ประมวลมารค ทรงใช้จัดได้ว่ามีความ
สอดคล้องกับเนื้อหามากเพราะตอนต้นและตอนจบเรื่อง เป็นเรื่องส่วนตัวกับทัศนะของอานนท์
เมื่ออานนท์เป็นผู้เล่าย่อมแสดงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาได้เป็นอย่างดี แต่ตอนกลางเรื่อง เป็น
เหตุการณ์ที่เกิดจากพฤติกรรมตัวละครหลายตัว การที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงเป็นผู้บรรยายทำให้ผู้อ่าน
ล่วงรู้ถึงบทบาทตัวละครทุกตัวได้ชัดแจ้งที่สุด

เรื่องรัตนาวดี นวนิยายเรื่องนี้ ว. ฌ ประมวลมารค ทรงมอบให้หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีกับหม่อมเจ้ากนิษฐวัฒนาตัวละครเอกเป็นอยู่เล่าเรื่องในรูปของจดหมายที่มีไปถึงบุคคลใกล้ชิด แต่บางตอน เช่น ตอนที่เปิดเบเร่ของของนายเล็กให้คณะของท่านหญิงทราบ วิมลพระสหายของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี ก็รวมอยู่ในเหตุการณ์นั้นได้ เขียนจดหมายเล่าเรื่องไปถึงปรีดา ครั้นถึงตอนท้ายเรื่องหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีก็ทรงเล่าเรื่องการเสด็จมากรุงโรมกับหม่อมเจ้ากนิษฐวัฒนาและความในพระทัยเมื่อทรงเข้าพระทัยกับหม่อมเจ้ากนิษฐวัฒนาแล้ว

ในรูปของบันทึก

ในระหว่างจดหมายแต่ละฉบับ รวมทั้งบันทึกของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี ว. ฌ ประมวลมารค จะทรงเกริ่นนำด้วยบทบรรยายสั้น ๆ เพื่อมิให้ผู้อ่านเกิดความสับสน

การที่เรื่องรัตนาวดี เป็นเรื่องการท่องเที่ยวยุโรป กวีมีการเล่าเรื่องในรูปแบบจดหมายและบันทึกของตัวละครเอกจึงเหมาะสมมาก เพราะผู้อ่านสามารถติดตามเรื่องราวได้ใกล้ชิดประหนึ่งว่าได้ร่วมท่องเที่ยวไปกับตัวละคร ส่วนตอนที่วิมลพระสหายหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีเป็นอยู่เล่ากันว่า ว. ฌ ประมวลมารค ทรงเลือกกลวิธีได้เหมาะกับเนื้อเรื่อง เพราะเป็นช่วงที่ ว. ฌ ประมวลมารค ทรงเปิดให้อ่านเห็นพฤติกรรมของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีเมื่อทรงทราบความจริงของนายเล็ก บุคคลที่จะบรรยายพฤติกรรมเหล่านั้นได้ละเอียดถูกต้องจึงควรเป็นวิมลบุคคลซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ช่วงนั้น

เรื่องนิกกับพิมพ์ ว. ฌ ประมวลมารค ทรงบรรยายเรื่องราวตอนที่สัมพันธ์ภาพของตัวละครเอกเริ่มก่อตัวในแบบทรงเป็นผู้ดวงรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับตัวละคร แต่เมื่อตัวละครไม่เข้าใจกัน ย่อมติดต่อกันแต่ทางจดหมายของนิกกับพิมพ์ ใช้นิกกับพิมพ์ก็เล่าเรื่องต่างๆ ตามทัศนะของตนสู่กันอย่างละเอียด ครั้นพิเชฐและมณฑิราปรับความเข้าใจกันได้ ต่างฝ่ายก็เขียนจดหมายควมงามจริงถึงกัน โคลมีจดหมายจากผู้หญิงที่เขียนเล่าประสบการณ์ของเธอที่บ้านจดหมายพิเชฐแม่บ้านวิปริตมาถึงมณฑิราเป็นการทักเตือนมณฑิราก่อนที่จะไปทำงานที่นั่น รวมอยู่ทั้งฉบับ กล่าวได้ว่าเนื้อเรื่องส่วนใหญ่ ว. ฌ ประมวลมารค ทรงใช้กลวิธีเล่าเรื่องแบบตัวละครเล่าเรื่องตนเอง

ระหว่างจดหมายโต้ตอบจะเป็นบรรยายของ ว. ณ ประมวลมารค ประกอบบ้างเล็กน้อย เพื่อเชื่อมจดหมายทุกฉบับเข้าด้วยกัน

ส่วนตอนจบเรื่องอันเป็นตอนที่ตัวละครทุกคนได้มาพบหน้ากันนั้น ว. ณ ประมวลมารคทรงบรรยายเองอีกครั้งหนึ่ง

ถ้าจะพิจารณาในแง่ความสอดคล้องของกลวิธีในการเล่าเรื่องกับเนื้อหา จะเห็นว่า ว. ณ ประมวลมารค ทรงเลือกใช้กลวิธีเล่าเข้ากันเนื้อเรื่อง ดังจะเห็นได้จากตอนที่ตัวละครพบกันทั้งครั้งแรกและครั้งหลัง เป็นตอนแสดงพฤติกรรมตัวละคร ผู้ทรงนิพนธ์ทรงเป็นผู้เล่า แต่ตอนที่ทรงมุ่งจะแสดงความรู้สึกนึกคิด หัตถ์ของตัวละครโดยเฉพาะของนิกรกับพิมพ์ ว. ณ ประมวลมารค ทรงมอบหมายให้ตัวละครเล่าเองในรูปลักษณะจดหมาย เพราะกลวิธีดังกล่าวจะแสดงความรู้สึกภายในจิตใจตัวละครได้มากที่สุดและสมจริงที่สุด

1.3 กลวิธีเล่าเรื่องแบบกระเสฉิ่งประหวัด เป็นกลวิธีที่ตัวละครเล่าเรื่องตนเองโดยมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาเป็นนัย ทำให้ตัวละครเกิดกระแสดูความคิดประหวัดไปถึง เหตุการณ์ในอดีตร

ว. ณ ประมวลมารค ทรงแทรกกลวิธีในการเล่าเรื่องชนิดกระเสฉิ่งประหวัดไว้ในบางตอนของนวนิยายเรื่อง ปริศนา เจ้าสาวของอาณนท นิกรกับพิมพ์ และนี้หรือชีวิต ตัวอย่างเช่นจากเรื่องปริศนา คุณนายสมรมองดูปริศนารูสาวคนเล็กพลางทวนคิดถึงความหลังเมื่อคุณนายพาปริศนาสมัยเป็นเด็กทารกไปขอซื้อจากพระยาเทพสุทธา

คุณนายยังจำได้อย่างแม่นยำว่า เมื่อปริศนาอายุได้ราว 10 เดือน คุณนายได้พาไปหาเจ้าคุณปู่เพื่อขอซื้อตามที่เคยทำมาด้วยกันทุกคน ครั้งนั้นพอคุณนายเห็นหลานคนใหม่เขาก็บอกนางว่า "พุดโรเอ๋ย นี่มันหลานของฉันเมื่อไหร่เล่า กระจุกนี่ไม่มีใครแม่หยิกและหมักเป็นอย่างนี้เลยนี่นา โอ...แม่สมรหลอนพามาทำไมก็ไม่รู้ จะมาขายให้มันคดงหรือ ? ข้างโน้นก็ถึงลูกคนที่ตายแล้วบ้างเลยนี่ นี่มันหลานของฉันเมื่อไหร่เล่าไปเรียกใครมาขึ้นกันก็เอา" ครั้นแล้วคุณนายก็ให้ไปเชิญคุณ ๆ ออกมา 'คุณ ๆ' คือคุณพิศ และคุณพรรณ พี่ของสามี พอ 'คุณ ๆ' มาถึงคุณนาย

ก็พูดประตปประตปไปมาคุ้งๆ น้อยๆ เป็นลูกของตัวเอง 'คุณ' ไซหรือไม
 คุณนายสมรจำได้ว่าตั้งแต่เกิดมายังไม่เคยถูกกอดกอดถึงเท่านี้เลย จึงพาลก
 กลับไปโดยไม่รำล้าแล้วไม่เกี่ยวข้องกับญาติของสามีอีกเลยตั้งแต่บัดนั้น แม่แ
 เจาคูณเทพทาย คุณนายสมรก็ไปช่วยงาน แต่ได้ยืมบ้านไว้พักใจหน
 กรบปี¹

โกศลเพื่อนของอานนท์ในเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ต้องคำพูดของหลวงวิรัชราชกิจ
 เกี่ยวกับสิรี เมื่อได้พบสิรีโดยบังเอิญที่บ้านของอานนท์

...หลวงวิรัชตอบว่าปริศนาที่มีสาวคนหนึ่งซึ่งมีหน้าตาดีแค่ว่าแต่ยังไม่
 ไม่ไถ่แต่งงาน คุณโกศลออกจะสนใจตามถึงชื่อเสียง ได้รับคำทอว่าซื่อสิรีและ
 สิรีก็เคยนิคหวังในรักมาแล้ว คุณโกศลซึ่งก็เคยมีความทุกข์เพราะรักเช่นเดียวกัน
 ควรจะช่วยรักษาแฉดที่หัวใจของสิรี สิรีก็จะไ้ช่วยรักษาแฉดให้คุณโกศล หัวใจ
 ราว 2 หัวใจจะไ้รวมเป็นหัวใจที่หัวใจเดียว...

เมื่อกลับมาถึงกรุงเทพฯ คุณโกศลมีวุ่นอยู่กับครอบครัวหน้าที่การงาน
 สังคมและญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอยู่จนลืมสิรีไปหลายเดือน อยู่ดี ๆ วันหนึ่งเขามาหา
 อานนท์เพื่อนเก่า กลับได้พบกับสิรีเขาโดยไม่ได้นึกไม่ได้ฝัน เขารู้สึกพอใจ
 รูปร่างท่าทาง และหน้าตาของเธอเป็นอันมาก²

มณิราทวัตรละครเอกเรื่องนิกกับพิม มอญแหวนที่หน้านางมือขวาแล้วจิตประหวัคถึง
 คุณยาเจ้าของแหวน

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมรดก (นามแฝง)
 หน้า 24 - 25

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมรดก (นามแฝง)
 หน้า 249 - 250

เธอได้ช่วยหมุนแหวนในมือเล่นไปมาอย่างใจลอย จิตประหวัดไปถึงเจ้าของ
แหวน และความรักความกรุณาที่ทาให้เธอ

วันที่มืดดำไปกราบลาคุณยายก่อนที่จะออกเดินทางมาสวิตเซอร์แลนด์กับ
คุณหญิงบัว และคุณหญิงจิตที่ถูกสาวกรังนั้น คุณยายน้ำตาไหล ลูบหน้าลูบหลังเธอ
ถวญความอาลัยกลางมนว... "หนูจะเป็นผู้หญิงคนแรกไปครอบครองเราที่ได้
ไปเมืองนอกเมืองนา ย่าเป็นห่วงหนูเหลือเกินถ้าเป็นหนูเด็กไป ย่าคงไม่ห่วง
เท่า เพราะหนูเด็กเป็นคนเข้ม ส่วนหนูของย่าเป็นคนใจดี ไม่เอาเปรียบ
ใครจึงถูกคนอื่นเอาเปรียบตลอดเวลา ไปอยู่ไกลผู้ใหญ่อย่างนั้น เมื่อเกิด
คันช้ำขึ้นมาจะทำอย่างไร จะหันไปพึ่งใคร หนูต้องช่วยตัวของหนูเอง
นะจ๊ะ" รุกแหวนเพชรในมือออกส่งให้ "เอาสามัคคีมือไว้เสมอเดอะ เมื่อ
อันนั้นมาได้ขายเป็นค่าเดินทางกลับมาหาย่า"¹

เพื่อตัวเอกเรื่องนี้หรือชีวิต ใจประหวัดถึงวันที่ต้องคนาขออนุญาตเธอไปพูดคุยกับอาซา
เมื่อองค์นามาบอกข่าวการตั้งกรรมของ เธอให้เพ็ญทราบ

...เธอนึกถึงเหตุการณ์เมื่อไม่กี่เดือนมาแล้ว กอดหัวเราะไม่ได้ วันที่
อังกณาวังเข้ามาบอกเธอว่า "คุณย่าคะ แดงขอลาไปกับคุณอาสาสักครู่ได้ไหม
คะ ?"

"เอ๊ะ" เพ็ญร้อง "จะไปไหนจ๊ะ สุกาจะไปด้วยไหม ?" เพราะตาม
ธรรมดา ไม่ว่าอังกณาวังจะไปไหน มักมีสุกาไปด้วยเสมอ อาสาไม่เคยพาอังกณา
ไปไหนคนเดียวเลย

อังกณาวังก็อึก "ง่าไม่ไปคะ คุณอาสาเขาไม่ให้มอสุกา เขาอยากจะ
พาแดงไปคนเดียว ไปไหนเขายังไม่บอก

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นิกัณณิม โทย ว. ณ ประมวลมารก (นามแฝง)
หน้า 350 - 352

เพื่อดูออกจะเข้าใจ "อ้อ อย่างนั้นรี เอาตามใจซึ่งจะถ่วงอย่างไปละก้อ"
 อังคณาภรณ์ลงที่ตักถูกฝ่าแล้วเดินตัวเปล่าออกไปจากห้อง¹

2. กลวิธีเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง ว. ณ ประมวลมารค ทรงเลือกใช้กลวิธี
 ในการดำเนินเรื่อง 3 แบบ คือ

2.1 การดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิกิริยา เรื่องเกิดก่อนเล่าก่อน เรื่องเกิด
 ที่หลังเล่าทีหลังตามลำดับไต่แก่อเรื่อง ปรีศนา เจ้าสาวของอานนท์ รัชทายาท เช่น

เรื่องปรีศนา ว. ณ ประมวลมารค ทรงเริ่มดำเนินเรื่องด้วยเหตุการณ์ภายใน
 ครอบครัวคุณนายสมรในระยะก่อนที่ปรีศนาจะเดินทางมาเมืองไทย เมื่อปรีศนากลับมาอยู่รวม
 กับครอบครัวที่ประเทศไทยแล้ว เรื่องก็ดำเนินต่อไปโดยปรีศนาเข้าทำงานที่โรงเรียนสีกขาลัย
 ได้สัมผัสกับบุคคลหลายประเภท ได้พบรักกับหนุ่มเจ้าพจนปรีชา และเผชิญกับปัญหา
 ขบขันแย่งชิงเนื่องมาจากความรักหลายประการ แต่ผลที่สุดปรีศนาก็ได้รับความสุขสมหวังใน
 ความรัก หลังจากอุปสรรคต่าง ๆ ผ่านพ้นไป

เรื่องเจ้าสาวของอานนท์ ผู้ทรงนิพนธ์ทรงเริ่มเรื่องด้วยความเป็นมาของอานนท์
 เพื่อนสนิทของปรีศนาซึ่งยังเป็นชายโสด แล้วทรงดำเนินเรื่องต่อมาโดยทรงนำวิถีชีวิตอานนท์
 เข้าไปผูกพันกับสุชาดาตัวละครเอกฝ่ายหญิง จากนั้นก็ทรงเสนอชีวิตของสุชาดาต่อผู้อ่าน
 ทั้งในเรื่องส่วนตัว การงาน ความรักระหว่างสุชาดากับอานนท์ ตลอดจนความเกี่ยวโยง
 กับทางเชื้อสายของสุชาดากับปรีศนา เพราะสุชาดาเป็นธิดาสาวพระยาสุทธาเทพวิสุทธิ
 ผู้เป็นลุงปรีศนา รวมทั้งทรงกล่าวถึงความขัดแย้งภายในครอบครัวพระยาสุทธาเทพวิสุทธิกับ
 ภรรยาใหม่

จากความสัมพันธ์ดังกล่าว ว. ณ ประมวลมารค ก็ทรงนำปรีศนาเข้ามามีส่วน
 ร่วมมือกับอานนท์ในการช่วยเหลือสุชาดากับโสมณพี่ชายและคุณนายทวันมารดา ผู้หลบหนี

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิข ปรีหรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า

พระยาสุทธาเทพวิสุทธิฯ ไปตั้งแถวรับ เริ่มกิจกรรมเพราะบอยไฉ่เจ้าคุณทรงงานไม่หักมุมคืนสู่
วิถีชีวิตของพระยาสุทธาเทพวิสุทธิฯ เมื่อเรื่องราวดำเนินไปอย่างเรียบง่าย อานนท์กับสุชาดา
ก็แต่งงานกัน และเรื่องสืบสกุลลงตอนอานนท์พาสุชาดาไปต่างประเทศ

เรื่องรัตนาวดี ว. ณ ประมวลมารค ทรงค้นเรื่องตอนที่หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี
เสด็จจัดทำอากาศยานกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ต่อมาทรงกำหนดให้หม่อมเจ้าคนัยวัฒนา
โบสถ์พรมหาคเล็ก ทรงเป็นนักุเทศน์นำเสด็จหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีไปประเทศต่าง ๆ ทั่ว
ยุโรป หลังจากนั้นทรงสร้างเหตุการณ์ทำให้หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงทราบว่านายเล็ก
เป็นหม่อมเจ้าคนัยวัฒนา พร้อมทั้ง 2 พระองค์ทรงเข้าพระทัยกันเรื่องกบิลลงแบบสนาฏกรรม

2.2 การดำเนินเรื่องโดยไล่ถึงเหตุการณ์ทางสถานีที่สลับกันไปมา ได้แก่

เรื่องนิกกับพิม นวนิยายที่มีเรื่องราวเกิดใน 2 ประเทศคือ ประเทศสวีเดนและไทย ตอนต้นเรื่อง ว. ณ ประมวลมารค ทรงกล่าวถึงตัวละครเอก อัมมีเฟิร์ส มงติรา นิก และพิม ขณะเริ่มรู้จักกัน ณ เมืองซูริก ประเทศสวีเดน ต่อมาพิมเดินทางกลับ มาเป็นนายช่างประจำโรงงานที่ค่ายลัญเจียว ประเทศไทยพร้อมกับนิก ผู้ทรงนิพนธ์ที่ทรง คำนึงเรื่องกายเรื่องของพิมกับนิก ณ ค่ายลัญเจียว สลับกับชีวิตความเป็นอยู่ของมงติรา กับพิมที่เมืองซูริกโดยตลอด ทั้งนี้มิใช่เหตุการณ์ในกรอบคร่าวๆของนิยายพิศวง ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษแต่แรกปณอยู่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงดำเนินเรื่องที่เกิดขึ้นต่างสถานที่ สลับกันไปดังนี้ จนกระทั่งถึงตอนท้ายเรื่องมงติราพาพิมกลับประเทศไทย ตัวละครทั้งหมด ก็ได้พบกันที่ท่าอากาศยานดอนเมือง กรุงเทพมหานคร สถานที่ที่ตอนเปิดเรื่อง

2.3 การดำเนินเรื่องย้อนกลับ เป็นกลวิธีที่ดำเนินเรื่องย้อนกลับไประหว่าง

เหตุการณ์ปัจจุบันกับอดีต ไต่ถามเรื่องนี้หรือชีวิต ว. ณ ประมวลมารค ทรงเริ่มเรื่องเมื่อ
 เพ็ญภรรยาหลวง เมธาวีทราบข่าวจากจดหมายของลูกพี่ลูกน้องสาวว่า จะมาพักบ้านเธอ
 เป็นการชั่วคราว ในช่วงที่เพ็ญตกสับสนใจไม่ถูกว่าควรจะแจ้งข่าวนี้แก่สามีหรือไม่ เพราะ
 เวลานั้นหลวงเมธาวีกำลังผลิตพันธุ์กับการงานหนังสือพิมพ์ก่อนออกไปทำงานตามปกติ ว. ณ
 ประมวลมารค ก็ทรงดำเนินเรื่องย้อนไปสู่เหตุการณ์ในอดีตทั้งแก่สมัยเพ็ญและน้องสาวอยู่

กับบิดา แล้วแยกย้ายกันไปแต่งงานในเวลาต่อมา ต่อจากนั้น ว. ณ ประมวลมารค
จึงทรงบรรยายเรื่องต่อจากเหตุการณ์ตอนต้นไปตามลำดับปฏิทินจนถึงจุดจบแห่งชีวิตสมรสของ
ลักขณาภักวีไล แต่กระนั้นเรื่องยังคงค้างคาใจต่อไปด้วยเรื่องของสุภาภักวีคณา ที่มีเหตุเป็น
ผู้คุมครอง เมื่อเด็กทั้งคู่ดำเนินชีวิตไปบนเส้นทางถูกต้องถึงงาม เรื่องก็จะคงพร้อมกับความ
ปลื้มปิติของทั้งคู่

ขอควรสังเกตในกลวิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทินและการดำเนินเรื่องโดยทรง
เล่าถึงเหตุการณ์ทางสถานที่ลับไปมา จะปรากฏกลวิธีการดำเนินเรื่องย้อนหลังตอนสั้น ๆ
แทรกเป็นระยะ ๆ ตัวอย่างเช่น เรื่องปริศนา คุณนายสมรเล่าเรื่องหนหลังครั้งที่คุณนาย
พบกับพระวิจิตรเมธวีว่า

"แม่พบคุณพ่อกครั้งแรกเมื่อแม่อายุได้ 20 ปี"

ปริศนามอง कुमार คำนวณดวงตาใสแจ้ว คุณนายเล่าต่อ "ตอนนั้นคุณพ่อกับ
จากเมืองนอกใหม่ ๆ กำลังหุงหา ส่วนแม่เป็นครูสอนการฝีมือและภาษาไทยอยู่ที่
โรงเรียนสตรีวิทยาลัย เวลานั้นโรงเรียนเพิ่งตั้งใหม่ ๆ ไม่ใหญ่โตเหมือนเดี๋ยวนี้
ป่าสงวนก็ยังสาว และเป็นเพื่อนที่รักที่สุดของแม่"

"ลูกก็รู้ว่าแม่ไม่ใช่คนร่ำรวย คุณตาคุณยายมีบ้านอยู่นครปฐม แม่อาศัย
อยู่ที่บ้านญาติซึ่งอยู่ไกล ๆ กับมาป่าสงวน แม่จึงไปเล่นอยู่เนืองเสมอ
คุณพ่อกับแม่ไปหาคุณป้าสงวนและก็ได้พบกับแม่ที่นั่น"

"คุณพ่อกับแม่อาศัยเขาอยู่ใกล้สงวน จึงขอให้แม่แต่งงานด้วย แม่ก็ตกลง
เพราะแม่รักคุณพ่อกมาก คุณตาคุณยายรู้เขาก็คงไม่ว่าอะไรกลับเห็นดีด้วย คุณพ่อก
จึงไปบอกคุณป้าสงวนให้มาขอแม่ แต่คุณป้าได้หมั้นอยู่แล้วไว้ให้คุณพ่อกแล้ว ครั้นรู้ว่า
คุณพ่อกับแม่รักกันมากก็เอะอะใหญ่ แต่คุณพ่อกไม่ยอม จะแต่งงานกับแม่ให้จงได้
ในที่สุดเราก็แต่งงานกันเงียบ ๆ คุณพ่อกพาแม่ไปเช่าบ้านอยู่ และทำงานตัวเป็น
เกลียว แต่เราก็มีความสุขมาก"¹

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 608 - 610

ว. ณ ประมวลมารค ทรงกล่าวถึงการดำเนินชีวิตของพระยาสุทธาเทพวิสุทธิ
ในช่วงแรกแต่งงานกับคุณหญิงเจริญ ดังนี้

เมื่อแรกตอนเจ้าคุณแต่งงานกับคุณหญิงเจริญใหม่ ๆ ท่านได้พยายามจนสุด
ความสามารถที่จะให้ชีวิตแต่งงานของท่าน และคุณหญิงเจริญดำเนินไปด้วยดีที่สุดที่
จะเป็นไปได้เพราะไทย ๆ มันก็ไม่มีหนทางอื่น อย่างไร ๆ ก็ต้องอยู่กับเป็นสามี
ภริยากันในสายตาของโลก ครั้นท่านพบกับภริยาไม่รู้เรื่องท่านก็เลยเลิกพูด
ฟังแก่ภริยาพูด

พอลูกท่านเกิด เจ้าคุณทนทน รักลูกของท่าน ท่านคอยมีความสุข
มีความหวังในชีวิตบาง แต่คุณหญิงเจริญไม่ยอมให้ท่านยุ่งกับลูก คงทำตามใจชอบ
ของตน เลี้ยงลูกแบบโบราณไปตามเรื่อง... คุณหญิงเจริญไม่มีการเก็บสายกลางเลย
ไม่ว่าอะไรในมาเกินไป ก็ทำให้เหนื่อยเกินไปเสมอ เจ้าคุณทนทนไม่ได้ พูด
อะไรคุณหญิงก็ไม่เคยเชื่อฟัง เคียงข้าง ๆ คุณ ๆ โง่แกมหญิงเขาสูเสมอ เจ้าคุณ
เห็นวิธีนี้ก็เห็นว่าท่านจะทนอยู่คอยต่อไปก็คงทำอะไรไม่เห็น ไม่เอาใจใส่ต่อทุก ๆ สิ่ง
ทุก ๆ อย่างรอบตัวท่าน ท่านจึงหองส่วนตัวชั้นกลางของท่านเสียให้สบาย แล้ว
ท่านก็อยู่แต่ในนั้น ไม่อนุญาตให้ใครเข้ามาทวน นอกจากนายเคยคนใช้ส่วนตัว
ของท่าน ซึ่งอยู่คอยกันมาแต่เดิม¹

หม่อมเจ้าคนยวพัฒนาทรงเล่าย้อนหลังถึงพระสหายรวมมหาวิทยาลัย ซึ่งมีปณิธาน
เป็นเจ้าของปราสาทแห่งหนึ่ง

หม่อมมีเพื่อนฝรั่งเศษคนหนึ่งชื่อเรเน ซึ่งเคยอยู่ออกนอกพร้อมมาพร้อมกัน
นายคนนี้มี Godfather ซึ่งมีปราสาทอยู่แถว Gorreze เพราะฉะนั้น

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 499 - 500

ทุกหนารอหมายเรเนเป็นต้องไปอยู่ที่ปราสาทของ Godfather เขายังเคย
ชวนผมไปอยู่หลายครั้ง แต่ผมไม่เคยไปสักครั้งเดียว ปราสาทของเขา
ชื่อ Segur Le Chateau อยู่ห่างจาก Limoges นัก ผม
อยากไปอยู่หนึ่ง และคุณสรอยไปได้อยู่ที่นั่นสักคืนหนึ่ง แต่ยังไม่ทราบว่าจะสำเร็จ
หรือไม่ เวลานี้ผมกำลังคอยเวลาที่เจ้าพ่อโทรศัทพ์กับเรเนที่ปารีส เรนักกับ
ไวว่า 4 ผม ผมจะต่อไป เวลานี้ถึง 3 ทุ่มครึ่ง ถ้าเมื่อสำเร็จผมเห็นจะ
ต้องเล่นละครเป็นการใหญ่

สุดมีเพื่อนบ้านของพิเชฐเล่าถึงสาเหตุที่คณะนายพิรงอาสาละโทษุระหนีได้หนี
ได้ไปประเทศอังกฤษกับพิเชฐว่า

"...พี่ ๆ น้อง ๆ ของพี่นะคะ เห็นคุณอาผมลง ๆ ทำทางเส้นประสาท
เสียอย่างหนัก ก็ส่งสาร อยากให้อาหลวงพ่ไปจากคุณอาสักพักหนึ่ง ก็เลย
แกล้งเข้าไปอยู่แต่ที่ละเล็กละน้อยว่าสมัยนี้คนโก ๆ เขาต้องเคยไปเมืองนอก
เด็กผู้ชายถ้าไม่ไปเรียนหนังสือเมืองนอกแทบไม่เป็นผู้เป็นคน ไม่เหมือนเด็ก
อื่นเขาโตขึ้นไม่มีผู้หนึ่งใดแต่งงานด้วยอะไรบ้า ๆ บอ ๆ คล้าย ๆ จี้ แกล้ง
กลัวตัวแจะไม่โก และลูกของแจะไม่มีใครแต่งงานด้วยเมื่อโตเป็นหนุ่ม ก็เลย
ออกคำสั่งแจะคุณอาให้รีบจัดการให้แจะไปเมืองนอกกับลูก ๆ คุณอารีบจัดการทันที
จะเสียก็พินิจก็แสนก๊วยทั้งนั้น ขอแต่ให้เมียพาถูกไปเสียไหน สักพักหนึ่งก็ยังดี
เพราะยังอยู่ ๆ ไปคุณอาที่ยังทนแจะไม่ไหวจนกินไม่ได้นอนไม่หลับเส้นประสาทเสีย
ผมจึงแจะขยายที่ทางให้เมียพาถูกไปอยู่เมืองนอกนะคะ"

แนว ว. ณ ประมวลมารค ทรงมีกลวิธีในการแต่งหลายแบบแต่ทรงผสมผสาน

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นิกกัณณิม โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า

กลวิธีต่าง ๆ เขาควยกันอย่างแนบเนียนแบบยล ทำให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวได้โดยราบรื่น
 หวังไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการอ่าน กล่าวได้ว่ากลวิธีที่การแต่ง เป็นสิ่งหนึ่งที่ยืนยันถึงความ
 เชี่ยวชาญด้านการประพันธ์ของ ว. ฒ ประมวลมารค

ลักษณะเฉพาะในการใช้คำ ส่วนนวนโวหาร

นักประพันธ์ทุกคนย่อมจะมีท่วงท่าของการเขียนเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง
 เป็นแบบที่จะปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ ในวรรณกรรมที่แต่ง จนผู้อ่านสรุปได้ว่านักประพันธ์ผู้นั้นมีลักษณะ
 เฉพาะตัวในการเขียนเป็นอย่างไร การพิจารณาแบบเฉพาะของนักประพันธ์ ผู้อ่านจะกระทำ
 ได้โดยอาศัยถ้อยคำสำนวนหรือเรื่องที่นักประพันธ์ชอบกล่าวถึง ในการศึกษาลักษณะเฉพาะ
 ของ ว. ฒ ประมวลมารค ในบทนี้ ผู้ศึกษาแยกวิเคราะห์ทั้งในการใช้คำ และสำนวน
 โวหาร รวมทั้งจะนำอารมณ์ขึ้นกับการบรรยายความมาศึกษา เพื่อเสริมให้ผู้อ่านเห็นเอกลักษณ์
 ในงานพระนิพนธ์ได้กระจ่างชัดมากขึ้น

การใช้คำ

การศึกษาลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งโดยทั่ว ๆ ไป การพิจารณาไปถึงการใช้ถ้อยคำ
 เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะถ้อยคำเป็นเครื่องมือสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดของ
 ผู้แต่งที่แสดงออกมา ผู้อ่านจะได้รับประโยชน์เมื่ออ่านวรรณกรรมเข้าใจและซาบซึ้งเพียงใด
 นอกจากจะขึ้นอยู่กับภูมิความรู้ของผู้อ่านแล้ว ความสามารถทางการเลือกใช้ถ้อยคำของผู้แต่ง
 ก็นับเป็นองค์ประกอบสำคัญด้วย

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน¹ กล่าวถึงแนวทางการศึกษาคำว่า จะพิจารณาได้จาก
 ลักษณะการใช้คำในหลาย ๆ ด้าน เช่น การประยักคำ การเลือกใช้คำที่ทำให้เกิดความ
 รู้สึก คำที่ทำให้เกิดภาพพจน์หรือมโนภาพ คำที่ทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจและกินใจ คำที่

¹ ประสิทธิ์ กาพย์กลอน แนวทางการศึกษาวรรณคดี ; ภาษากวี การวิจักษ์และวิจารณ์
 หน้า 109 - 115

มีอำนาจทำให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจ การเลือกเฟ้นคำให้เหมาะกับเนื้อเรื่อง การใช้
คำง่าย ๆ การใช้คำซ้ำ และการใช้คำเลียนเสียง เป็นต้น

ว. ณ ประมวลมารค โปรดเลือกใช้คำง่ายที่มีความหมายชัดเจน และบางตอนจะ
ทรงใช้ภาษาต่างประเทศในคำภาษาไทย คำที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงใช้พอจะแยกแยะ
ได้ดังนี้

1. การใช้คำที่ทำให้เกิดนิมิตภาพ ว. ณ ประมวลมารค ทรงใช้คำบรรยาย
อริยาบทต่าง ๆ ในผู้อ่านนึกเห็นภาพได้อย่างแจ่มชัด การสร้างภาพจากถ้อยคำปรากฏอยู่
เป็นจำนวนมากในงานพระนิพนธ์ เช่น

ชายหนุ่มผู้นั้นสวมแว่นตาโต ท่าทางมีวิชาความรู้ แต่งมงามไม่วางไวเหมือนชาย
หนุ่มทั้งหลาย

รทีไม่คอยทำอะไรนอกจากเดินกริกรายไปมา

สวนิกพนมมือไหวเฝ้าอย่างกระซกกระซอยยิ้มเป็นควยความดีใจ

ก็ตาก็ลุกขึ้นจากโต๊ะเครื่องแป้งมาหยิบผ้าเช็ดตัวที่ราวไม้เค้นตัวกระเพื่อมรีบไปเข้า
ห้องน้ำ

พอลูกชายหนุ่มน้อยนั้นตึกใจของหญิง แทนองหญิงมองดูที่ไร หน้าแดงอายมวนทวน
ทุกที

นึกถึงนางแค้นแค้นเจ็บใจนัก ปานที่ไอตุบ ไอตาล ไอโกร่ง ไอซาเป้ และ
หมาแฉวนบงทั้งสี่ตัวและไม่มีซองจะพากันกลุ่มรุมอยู่รอบหลอน ส่วนนั้นเลาตองบงจับเจ้าอยู่
ในโรงรถ

ยายแก่กระโดดขึ้นไปบนเก้าอี้ดลกระโปรงขึ้นมาถึงหัวเข่าแล้วรองกรัก ๆ คอไป
ฉันเห็นแปลกก็เพราะตามธรรมดาเห็นแก่อือไม้เท้าเดินออกแรงก็เหมือนเดินไม้ไผ่

คุณเพียงเพื่องูทำหมากระเงากระงอก

ดูคนโศกทางกระตุมกระเคี่ยม นั้น แก่อยากจะยกให้นายของฉัน

ฉันถูกขังมาแล้ว เกร็งตัว กระโดดข้ามลูกกรง เรือนมลงไปที่บันได
 บนภูเขาเวลาหิมะตกมาก ๆ ชาวไปหมก มนุษย์ทองไซไมยาว ๆ สวมนอกรองเท้า
 ทั้ง 2 ข้างเดินบนหิมะ เพราะเขากระโดด ห้อย ๆ อย่างเราไม่เป็น
 ผู้ชายกลางคนร่างเล็กผอม ที่ผู้จัดการเรียกว่า "ทนาย" นั้นแกงทหารทำท่า ขึงขัง ๆ
 แต่สักครู่ก็หาย ขึงขัง หวางว่ง พุ่มพุ่ม จะหลับเสียให้ได้

วันแรกที่ผู้พิพากษาถึง เขาเข้ามาหาขายหมูคอนแกนอันหนัก แต่ไม่ชอบเขาก็อำ
กระป๋องกระป๋อง อะไรต่าง ๆ นานา

พอนายบอกให้เร่งฝีเท้าฉันก็เดินเข้า ซอย ขึ้นมาทันที แต่ ซอย กว้างอยู่ครู่เดียวก็แคบเพราะ
 เดินไม่ทันนาย จึงต้องหายมารยาทวิ่งตามนายจนทัน

ลักษณะสะอึกหึมาดูเห็น เพ็ญ เขาก็ก้าวออกเหล้าออกจากปาก เอาแอมข้างหลัง
 หาย เบบเบบ เหมือนจะร้องไห้

2. การใช้ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย เนื่องจากนวนิยายของ ว. ณ
 ประมวญมารค เป็นเรื่องราวของกลุ่มชนชั้นสูงที่นิยมไปศึกษาหรือแสวงหาประสบการณ์
 ณ ต่างประเทศ การที่ ว. ณ ประมวญมารค ทรงใช้ภาษาอังกฤษแทรกปนภาษาไทย
 ทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน จึงเป็นการใช้คำที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง สมฐานะและบุคลิก
 ตัวละคร ภาษาต่างประเทศที่ทรงเลือกใช้ ส่วนมากทรงเขียนเป็นภาษาอังกฤษ แต่ก็มี
 บางตอนทรงทับศัพท์ภาษาไทย เช่น

ในบ้านมีคนพลุกพล่าน รวากย์ไม่ใช่บ้านมนุษย์ธรรมดา แต่เป็นโรงเรียนหรือ
 โรงพยาบาลหรือโรงอะไรสักอย่างหนึ่ง ไม่ homelike เลย

วันนี้วันอะไร ? Friday ? วันจันทร์ไปสอน

คนไม่ชอบเที่ยวไม่โลกออก Unnatural

ทนายชายเอี่ยมวรีเต็มที่แล้ว เมื่อแรกอาจจะชอบจริง เห็นว่าแกล้ง แล้วระเบียบ
 เรียบร้อย พอเห็นแก่มาก ๆ เขาก็เบื่อ bored stiff ที่เดียว

ฉันเป็นคนไม่มีเพื่อน ซึ่งนับได้ว่าเป็น weak point ของฉัน
 เดี๋ยวจะไม่ใช่ว่าฉันกว้างขวาง narrow minded อย่างที่คนโดยมากคิดว่า
 ขาวังเป็น

ผู้ชายทุกคนที่มี sense ควรจะชอบผู้หญิงอย่างนางค
 ฉันเคยมีเพื่อนคนหนึ่งชื่อ Septimus แปลว่า 7 เพราะเป็นลูกคนที่ 7 ของพ่อแม่
 เขามีนางสาวมากและ 2 ข้างหูอีกเป็นหลอกและมันกลม ๆ ที่ฝรั่งเรียกว่า 'kiss
curl' ทำให้เขาตาปริศนานานู่นอีก
 ที่ประวัติก็แสดงนิสัยผู้ชายธรรมดาออกมาให้ดูแล้ว อม่งคั่งเสียใจมาก คงจะ
shock ที่เดียวแหละ

นางลักษณะเป็นคนดี sensible ที่สุดคนหนึ่งที่มีปริศนาเคยรู้จักมา
 เหตุผลที่หญิงหาป่าสรวนหนีมาอยู่ที่ inn โบราณที่เมืองนี้ ก็เพราะจิตใจเขาห
 อังกฤษเข้ามา

น้องหญิงของท่านเขี้ยวสันดี หม่อมอุทสาห์เขียนจดหมาย polite ที่สุดไปถึง
 รับอาสาจะพาไปเที่ยวเมืองต่าง ๆ เท่าที่จะอยากไป ชะ หม่อมเสียเมื่อไหร่ตอบมาอย่าง
polite ที่สุดเหมือนกัน แต่เขี้ยวเจียนที่เดียว

ป่าสรวนของท่านนี้เป็น แฮปเปอโรน ตัวเผลวที่สุดที่หม่อมเคยเห็นมา
 ส่วนพ่อพระเอกนั้น... ความกลองที่บางคนเรียกไฟฟ
 เธอ เฟลิก เล่นสนุก ๆ ไปอย่างนั้นเอง

การใช้ภาษาคางประเทศในเนื้อเรื่องบางแห่ง ว. ๗ ประมวลมารค ได้ทรง
 สอดแทรกภาษาอังกฤษลงไปทั้งประโยค ตัวอย่างเช่น

วันที่ปริศนาต้องไปเดินเล่นกับแขกเมือง 4 โมงครึ่ง พรุ่งนี้ต้องไปนั่งเรือเที่ยว
 ตามแม่น้ำ Oh boy, what a life ?

The Problem is solved เรื่องไปคอนติเนนตของหญิงนะกะ บัดนี้ทุกอย่าง
 เรียบร้อยแล้ว

หญิงรู้สึกว่ The best days of my life ก็คือการท่องเที่ยวประเทศต่าง ๆ
ในยุโรปด้วยรถยนต์คันนี้เอง

และบางครั้ง ว. ณ ประมวลมารค ทรงใช้สุภาษิตฝรั่งมาประกอบ เช่น
เมื่อสุภาพสตรีถึงความรู้สึกของอาณัติเกี่ยวกับเรื่องแคทลีน อาณัติยกสุภาษิตฝรั่งขึ้นตอบ
ว่า

"Curiosity Kills a Cat"

3 คำที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงนิยมใช้ ก็แก่คำว่า โก้ เก้ และ
วิเศษ คำขยายเหล่านี้จะสื่อความหมายได้รวดเร็วมาก คำว่า โก้ และ เก้ นั้นช่วย
สร้างเสริมจินตนาการของผู้อ่านให้มองเห็นความสวยงามหรูหรา และความงามแบบเซา
หวงเซาของผู้คนหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงนิยมยกมากล่าวถึงตาม
ลำดับ ส่วนคำว่า วิเศษ เมื่อ ว. ณ ประมวลมารค ทรงนำมาประกอบคำใดแล้ว
ผู้อ่านจะรู้สึกถึงความเป็นเลิศ ยอดเยี่ยมคำใดคำหนึ่ง ดังตัวอย่าง

การใช้คำว่า โก้

สิริรู้สึกตัวเพื่อนอยู่บนสวรรค์ อาหารก็โก้ โต๊ะอาหารก็โก้ ห้องรับประทาน
อาหารก็โก้ คนที่นั่งข้างเธอทั้ง 2 ข้างก็โก้ ทานชานันรากับเจ้าชายในชั้นหน้าตาโก้
ยิ่งแต่งเครื่องราตรีสีโมสรยิ่งโก้หนักขึ้น

ลูกสาวคุณนายสมรทุกคนก็ชอบประวิธ อวดชอบอย่างเกินดู สิริชอบตื่นความหนุ่ม
และความโก้ของเขา

พี่ชายรจนาก็โก้และเป็นนักเรียนนอก

พี่กันเแงงองค์โก้ ประทับไขว่ทางสู่มหุหรีก็อยู่ในห้องนั่งเอน

เธอรู้ว่าบางกะปิเป็นที่โก้นโก้ ๆ เขายูกัน

การใช้คำว่า เก

อนึ่งคุณกระโปรงบานสีฟ้าอ่อนแบบเรียบ ๆ แดว่าเก
 อานนทเคยเห็นภาพตนเอง ซอญหญิงแต่งงานด้วยท่าทางต่าง ๆ แดละภาพเขาเป็น
 พระเอกท่าเกต่าง ๆ

รทีนั้นแคงซอญแบบเรียบเก
 ปรีศนาซีให้พี่สาวกุเสื้อผ้าลินินสีเทาแบบเกทั้งซอกที่คนสวมอยู่
 ทานชายยิ้มอย่างเก แดวกัหายเข้าไปในคอกของโรงพยาบาล
 ผู้ที่รู้จักเกคุณ ไม่รู้จักคุณหญิงน้าจะนึกเกว่าเกคุณหญิงจะทอง เป็นสาวใหญ่ที่สะสวย
 แดงเกเสมอ

กริยาของเขอพรวไปด้วยเส้นเก ยืมรับเขาอย่างนาคู โลกเกอย่างเกตอบ

การใช้คำว่า วิเศษ

ฉนรักใครเกแล้วรักจริงรักจนตายทีเดียว รักอย่างเกสุดไม่มีวันจักจาง
 แดวนี่เป็นเพชรสีน้ำเงิน เป็นเกเพชรเกหาเกค่าเกได้
 เจ้าพวกนั้นคลั่งปรีศนาใหญ่ บอกว่าทั้งส่วยทั้งฉลาด คุยกัสนุก เกเด่นว่าเกวิเกเศษ

นัเกเดียว

สุได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างดีที่สุด คุณแม่ของสุเป็นผู้หญิงที่เกวิเกเศษ
 นายเล็กเป็นคนนำเกเดียวที่เกวิเกเศษสุด

กล่าวสรุปการใช้คำเกได้ว่า ผู้ทรงนิพนธ์ทรงใช้คำง่ายที่ใ้ทั้งภาพ ความรู้สึก
 และความหมาย แดบางตอนจะทรงใช้ภาษาอังกฤษก็จัดเป็นการทรงใช้คำตามสภาพเนื้อเรื่อง
 แดตัวละคร แดการใช้ภาษาอังกฤษอาจส่งผลกับนวนิยายได้ ในกรณีที่ผู้อ่านไม่มีความรู้
 คำภาษาอังกฤษกล่าว ภาษาอังกฤษก็จะเป็สิ่งกัให้เกิเกปัญหาเกการสื่อสารระหว่างผู้ทรงนิพนธ์
 กับผู้อ่านทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจความหมาย ไม่ไ้ประโยชน์จากถ้อยคำเกที่ผู้ทรงนิพนธ์ต้อง
 ประสงค์

สำนวนโวหาร

สำนวนโวหาร เป็นศิลปะการใช้ภาษาที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านการเสนอภาพพจน์ (Figure of speech) แก่ผู้อ่าน

ภาพพจน์ คือ "สำนวนโวหารที่จะนำความคิดผู้อ่าน (หรือผู้ฟัง) ไปสู่อารมณ์ที่ผู้เขียนต้องการ"¹ วิธีการสร้างภาพพจน์มีหลายลักษณะด้วยกัน ดังนี้

1. ภาพพจน์แบบอุปมา (Simile) คือการนำสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันมาเปรียบเทียบกันโดยตรงไปตรงมา การเปรียบเทียบลักษณะนี้มักมีคำเชื่อมโยง เช่นคำว่า เหมือน คู่จ กับ ประหนึ่ง คล้าย เพียง เป็นต้น

2. ภาพพจน์แบบอุปโลกน์ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีคำเชื่อมคั่นข้อแรก หากจะเปรียบสิ่งใดกับอีกสิ่งหนึ่งแล้วกล่าวในทันที เป็นความเปรียบที่ลึกซึ้งกว่าธรรมดา

3. ภาพพจน์แบบอภิปจน์ (Hyperbole) คือลักษณะการสร้างภาพพจน์ที่กล่าวเกินความเป็นจริง โดยผู้เขียนมุ่งหมายจะเร้าอารมณ์ผู้อ่าน มิได้เพ่งเล็งถึงข้อเท็จจริงตามความเป็นจริงในชีวิต

นอกจากการสร้างภาพพจน์แบบต่าง ๆ ข้างต้น นักเขียนอาจสร้างภาพพจน์ได้อีกด้วยการเปรียบเทียบโดยใช้ความขัดแย้งกัน หรือการกล่าวน้อยคำแต่เกินจริงมาก หรือการเปรียบเทียบแบบนำเอาสิ่งเป็นนามธรรมมากล่าวเป็นรูปธรรม เป็นต้น

ลักษณะภาพพจน์ที่ปรากฏในนวนิยายของ ว. ณ ประมวญมารค คือภาพพจน์แบบอุปมา ส่วนภาพพจน์แบบอื่นที่ปรากฏอยู่บ้าง ได้แก่ภาพพจน์แบบอุปโลกน์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

¹ ฅนล การกุศล "ภาพพจน์" ศรีนครินทร์วิโรฒ พิมพ์โลก 1 : 35 ตุลาคม - ธันวาคม 2518

1. ภาพพจน์แบบอุปมา ว. ๗ ประมวลมารค มีพระปริชาสามารถในการใช้ความเปรียบเทียบอุปมา จนผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพไปตามโวหารที่ทรงสร้างขึ้นมาได้ ขอเปรียบเทียบที่ทรงใช้พอจะจำแนกได้ดังนี้

1.1 เปรียบเทียบโดยทรงอาศัยเนื้อเรื่องและลักษณะของตัวละครในวรรณคดีไทย หรือในวรรณกรรมบางเรื่องของต่างประเทศ เช่น

เพียงแต่ได้ไถ่เข้าไปในโบสถ์เท่านั้นเอง เขาก็หาวนอนไปทำลายพิธีของเขา นายบอกวาคังคล้าย ๆ หนุมาน ทำลายพิธีของกุ่มภกรรณ

ตั้งแต่เวลานั้นเขาก็เลยเลิกนั่งอธิษฐาน เมื่อยุพยงพุดหรือลอเขาถึง เขาก็รู้สึกเฉย ๆ เสียแล้วเช่นเดียวกับยุพยงพุดถึงพอมายหรือท้าวสามล หรือใครก็ได้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเขา

รู้สึกโล่งโปร่งใจราวกับยักษ์นอกคอกในนิทานกรีกโบราณ ตอนที่เซอคลิสรับอาสาเอาฟ้าซึ่งยักษ์แบกอยู่บนบ่าเป็นเวลานานตั้งพันปีมาแลกแทน

1.2 การเปรียบเทียบบุคลิก กิริยาท่าทางตัวละครทั้งชายและหญิงกับพระเอกนางเอกหรือตัวประกอบอื่น ๆ ในภาพยนตร์ เช่น

นายอานนท์ วิทยากร ? ไม่แล้ว เธอเคยพบครึ่งหนึ่งทั้งงานแฮกิกคุณพ่อ รับประทานของว่างอยู่ด้วยกันคุยสนุก ยอเก่ง และหน้าตาดีกับพระเอกหนึ่ง

เจ้าพี่เสกมาสเอง ท่าทางก็จริงจังยังกับพระเอกหนึ่ง

ครูเรารู้กันแล้ว รูปร่างสวยจึงยังกับนางเอกหนึ่ง

ยาของชาวนาหนาทาทางแดง เนื้อแกตัวออกจะคล้ายแมงกในหนังของวอลท์ดิสนีย์

1.3 การเปรียบเทียบสถานที่ที่สวยงามกับฉากภาพยนตร์หรือรูปภาพตัวอย่างเช่น

ห้องเสวยของค่านักศิลาขาวเป็นห้องใหญ่จนได้สัก็สับ โต๊ะเสวยก็จัดอย่างหรูหรา ราวกับโต๊ะที่เราเห็นมอย ๆ ในจอหนังหรือรูปในหนังสือ

เวลานี้หญิงกำลังนั่งอยู่ริมทะเลสาบ Leman แหม่สิมีช่างสวยสง่างามยิ่ง
รูปโปสการ์ดสิ

เวลานี้นอกจากขนมแล้ว หญิงยังถือปลา Trout คอยเคี้ยวมันข้างอรัยนี้
กระไร กองเพลิงก็ไปกับตามร้านกาแฟอื่นๆ ริมทะเลสาบ โลกที่อากาศดี ทะเลสาบโดย
สีแปรกเพิ่มรูปโปสการ์ด

วังทานหฺรฺจ ยังกับในหนัง

1.4 การเปรียบเทียบความงามของตัวละครหญิงกับเทพธิดาหรือนางฟ้า ดังเช่น

ร่างสูงระหง สวมเสื้อสีขาวโพลน เมาจนลืมหูลืมตา ยืนอยู่ตรงหน้าน้ำพุซึ่งแสงไฟ
ทอดให้เห็นเป็นสีน้ำเงินนวล คล้ายกับเทพธิดาไหลออกมาจากแสงสว่าง

น้องหญิงเธอสวยชนิด 'อรชรอชฌาณเอนงค์' เหมือนเทพธิดาเราดี ๆ นี่เอง
ยายคุณแก่เหลวไหลออกจะหายไป จิตนาฬิกาภายใน ก็จะไม่อีกมายังไง ทั่วหน้าอัน
หน้าตาก็ก็น่าจะฉริ้ว แล้วยังไม่รู้จักแกตัว แม่พี่สาวจะสวยแข่งกับนางฟ้า

1.5 เปรียบเทียบสถานที่ หรือสิ่งที่พึงพอใจกับของสวรรค์ ของทิพย์
และสิ่งในความเป็น เช่น ปริศนาคำขวัญบ้านพักของเธอกับครอบครัวที่หัวหินว่า

"สบายจริง ยิ่งกับสวรรค์"

หรือประวัติชมเชยบริเวณวังศิลาขาวในวันพืชมงคลกับน้องสาว

"ยิ่งกับเมืองในฝัน"

เมื่อหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีได้เสวยอาหารของชาวบ้านปรุงรสอันประคบด้วย
ซุปรสหวาน ไข่เจียวใส่เต้า ขนมน้ำปอบ และเบียร์กับสิ่งอื่น

"มันข้างอรัยนี้กระไร ยิ่งกับอาหารทิพย์"

และเมื่ออาษาได้เห็นอังกฤษสาวคนเล็กของลอร์ดมาทอนเค็มโตเป็นสาว เขารำพึง

กับตนเองว่า

"สีเทาทางอุ้งมือของอองซานมีอะไรเร้าใจ ๆ ทำให้เราสงสัยเห็นใจ
อยากจะเป็นผู้ครอง ช่างซึ้งใจเราเหลือเกิน ยิ่งยิ่งรู้สึกซาบซึ้งเหมือนได้ย่ำเท้ามา
ชะโลมหัวใจเวลาเหนื่อยอ่อน"

1.6 การเปรียบเทียบโดยทรงอาศัยลักษณะต่าง ๆ ของสัตว์บางชนิด
ที่ผู้อ่านรู้จัก ตัวอย่างเช่น

จากหนังสือ เห็นว่าพอที่สาวลงมา นิสาก็ปิดปากหัวหนาเฉยเหมือนแก้วที่หักหัก
วางอยู่ในกระถางไม่มีชีวิต

เจ้าเสื้อเหล่านี้ตัวมันคล้ายแมว แต่ใหญ่กว่าหลายเท่า บางตัวรูปร่างคล้ายแมว
มีครก เพราะท้องของมันเหยย้านลงต่ำเกือบถึงพื้น

✓ ลูกพี่และน้องคนกำลังลางมีอยู่ในห้องน้ำข้างบน เมื่อได้ยินเสียงปั้ง 2 ครั้งติดกัน
ข้างล่างเสียงอาจารย์เหมือนวัวถูกฆา

นายโสภาสกำลังเบื่อโลกอยู่ในห้องทำงาน ทั้ง ๆ ที่ได้ชิมวิสกี้แก้วเข้าไปหลาย
พักแล้ว ๆ ก็คล้ายแมงมุม ซึ่งกำลังชักใยคอยดักแมลงอื่นที่ไม่รู้ตัว

1.7 การเปรียบเทียบในลักษณะอื่น ส่วนใหญ่ ว. ณ ประมวลมารก
จะทรงเลือกใช้ที่นำมาถวายเป็นแบบอย่าง ๆ เพื่อความเข้าใจของผู้อ่าน เช่น

คุณพี่สมรจะว่าอย่างไร ที่อาเขียนจดหมายมาสั่งสอนลูกสาวเรื่องความรักราวกับ
ยายแก่

ส่วนปริศนาซึ่งเมื่อค้นชิงชิงเป็นงานเป็นการ ใจแข็งไม่ใคร่องโหดเย็นจนนึกเดียว
กลับซึมเข้าไป ราวกับคนที่พ้นจากยาเสพติดใหม่ ๆ

ประวิชนอนหลับสนิท หน้าของเขาค่อยอยู่ที่หมอนนั้นกับรู้สึกคล้ายหน้าของทารก
ตระกลั่นมือเจ้าคุณราวกับบุตรนั้นถือบิดา

ช่วงเวลาไม่กี่วันที่มาอยู่ร่วมกัน เขาก็อ่านสวิตเซอร์แลนด์กับอ่านหนังสือ
 สวิตเกอร์ เห็นสนุกไปหมดทุกอย่างคล้าย ๆ กันว่าการที่เธอเห็นความทุกข์ยากไปจากบ้าน
 และหายไป 7 วัน 7 คืน เป็นเสมือนหนึ่งเธอไปตากอากาศ
 นกกับนกสรีทังก็ถูกขึ้นช่วยกันรับน้ำตา และหิมะหิมะแจก บรรยากาสาภายในห้อง
 ซึ่งออกจะขมขื่นคล้ายกับหาญตอตะโก กลับแจ่มใสคล้ายแจ่มออก
 ความทรงจำอันอบอุ่นนั้นรายนัยกลับจึกเมากันถึงทุกวันนี้ แต่ตอนนี้เขานอนเฝ้า
 เมาเสียแทนแยกกับไมเมาเลย ทะเลเรียบราวกับคลอง
 นวลลออ หน้าตาขาวเกลี้ยงเกลานวลลออสมชื่อ ซึ่งวันนี้มีความเห็นว่าเหมือนส้มโอ
 ไม่มีผิด

2. ภาพพจน์แบบอุปโลกน์ ภาพพจน์ลักษณะที่ปรากฏไม่มากนักในพระนิพนธ์ ตัวอย่างเช่น

ซึ่งเกี่ยวจนกระทั่งดอกเกือกของตัวเอง อย่างนี้จะไม่วนเป็นหญืออย่างไรได้
 หนพู่เกล้าที่ไม่มีเจ้าของจะต้องเมยงรุงรังจนเป็ดคา มองหนทางไม่เห็น รูปร่างเป็น
 ผาซีริวทั้งผืน

วิไลน่องรักของพี่ กำลังนอยหลังลงเขาควยความสมัครใจ
 เกิดมาทำสิ่งสอนฉันเป็นพระโปรกสั้ว คุณรู้หรือเปลาวานของสาวของคุณเคยไปเมา
 ความถนนจนกลับมาไม่ถูก

ความเปรียบหลายแบบของ ว. ฒ ประมวลมารก จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อ
 ความ ทั้งนิมิตภาพตามข้อความที่ตรงกลางถึงใดสักเจเน แต่สำหรับความเปรียบบางตอนที่เกี่ยว
 ของกับวรรณกรรมต่างประเทศ ก็อาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความหมายได้ ถ้าผู้อ่านไม่มีความ
 รู้ในเรื่องเหล่านั้นอย่างพอเพียง

นอกจากการใช้คำและสำนวนโวหารแล้ว สิ่งที่จะแสดงให้ผู้อ่านเห็นลักษณะเฉพาะ
 ในการประพันธ์ของ ว. ฒ ประมวลมารก ก็คืออารมณ์ขันและการบรรยายหรือพรรณนาความ

ก็จะได้นำเสนอรายละเอียดต่อไปนี้

อารมณ์ขัน

อารมณ์ขันเป็นความรู้สึกทางอารมณ์ของบุคคลที่เกิดขึ้น เมื่อได้ประสบกับเหตุการณ์ที่เราให้เกิดความขบขัน ขวัญเหวที่อารมณ์ขันเป็นสิ่งที่มิอยู่ในปกติวิสัยของมนุษย์ ในวรรณกรรมไทยจึงปรากฏอารมณ์ขันแทรกอยู่เสมอ

สิ่งสำคัญที่ลึกในการสร้างอารมณ์ขันขึ้นอยู่กับผู้เขียน ซึ่งจะต้องมีความสามารถสูง มีกวีวิสัยในการเขียนแบบต่าง ๆ พอที่จะทำให้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกสนุกสนานตามเจตนาของตนได้

เจตนา นาควัชร¹ กล่าวถึงกวีวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนว่าหลายวิธีการ ได้แก่ การสร้างตัวละครที่ตลก การใช้คำตลกของที่มีลักษณะชวนขบขัน การสร้างเหตุการณ์ที่ตลก และการใช้ภาษาที่ทำให้เกิดความขบขัน

ม.ล.ศุภ ชุมสาย² ได้ให้หลักเกณฑ์การสร้างอารมณ์ไว้อย่างหลายประการ เช่น การเปลี่ยนทิศทางไปอย่างกะทันหัน การทำให้อ่านขบคิดถึงสิ่งปกปิดที่ซ่อนใจอยู่แล้ว การเล่าเรื่องเกินจริงที่เป็นไปได้ การที่ความประสมการณ์คิด การเห็นแบบเพราะไม่ถูกเส้นกัน การเล่าเรื่องเหลวไหล การลงให้คิด การใช้คำที่มีเสียงคล้าย ๆ กัน แต่มีความหมายไปอีกอย่างหนึ่ง ตลกวิภาษณ์นึก ๆ ล้อสังคม และเรื่องล้อคน

บงลักษณ์ แซ่มโซติ³ กล่าวถึงวิธีการสร้างหาสรสไว้อย่างหลายวิธี เช่น การบรรยาย

¹ เจตนา นาควัชร ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี หน้า 87 - 90

² ม.ล.ศุภ ชุมสาย วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา หน้า 152 - 156

³ บงลักษณ์ แซ่มโซติ หาสรสในวรรณกรรมร้อยกรองของไทย สมัยรัตนโกสินทร์

ลักษณะหรือพฤติกรรมของตัวละคร การเลือกใช้คำสำนวนโวหาร และวิธีการบรรยายเพื่อแสดงลักษณะบางประการอันเหมาะสม การเขียนแบบวิวิธ และการดำเนินเรื่องให้น่าสนใจ

ว. ณ ประมวลมารค มีพระปรีชาสามารถด้านการสร้างอารมณ์ขึ้นให้กับผู้อ่าน โดยจะทรงสอดแทรกอารมณ์ขึ้นไว้ทั้งในบทบรรยายและบทสนทนา อันเป็นลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งในผลงานนวนิยาย สำหรับกับถวิวิธสร้างอารมณ์ขึ้น ว. ณ ประมวลมารค ทรงมีวิธีการ 3 ประการ ได้แก่ การใช้พฤติกรรมตัวละคร การใช้ภาษา และการเสียดสีเห็นขบขัน

1. การใช้พฤติกรรมตัวละคร อารมณ์ขึ้นประเภทนี้ ว. ณ ประมวลมารค จะทรงนำจากแก่นของกริยาทางตัวละครที่มีลักษณะเร้าให้เกิดความขบขันมาทรงเขียนให้ผู้อ่านเห็นได้ ดังตัวอย่างพฤติกรรมตอนหนึ่งของพระยาเทพสุทธาและคุณหญิงหรือเจ้าคุณผู้กับคุณชายของสมาชิกตระกูลสุทธากุลในเรื่องเจ้าสาวของอาแทน

นี่ถ้าไล่เล่าเรื่องซ้ำ ๆ ของคุณยาและคุณย่าทั้ง 3 ให้อ่านแต่เพียง เล่าถึงเรื่องโบราณต่าง ๆ ภายในบ้าน เช่นเล่าถึงรถคันแรกของเจ้าคุณผู้ ซึ่งช่างหายรถที่มีมิดชิดสำหรับให้คุณยาใช้เป็นห้องส่วนตัวประจำรถ... รถคันนี้เจ้าคุณผู้ชอบขับเอง เพราะเป็นรถสปอร์ต รูปร่างผอมยาวเพื่อยคล่ายหีบศพ ฝั่งไล่ข้างหน้าเพียงคนเดียว ข้างหลังอีกคนหนึ่งเป็นอย่างมากที่สุด เวลาเจ้าคุณผู้ขับให้คุณยาที่นั่งคุณยามั่งคุณหญิงเจ้าคุณผู้ไปตลอดทาง พวกเขาก็ไม่ได้เพราะเกรงคันสั่นและนั่งห่างกันมาก เวลาจะพูดคุยกันสักครั้งคุณยาต้องเอื้อมมือไปเกาะหลังเจ้าคุณผู้ให้สัญญาณ เจ้าคุณผู้ก็ต้องรีบนำรถไปจอดข้างทางกับเกรงเสียก่อนจึงจะพูดคุยกันได้ เจ้าคุณผู้ไม่ชอบให้คุณยาเกาะหลังเพื่อหยุดรถพูดคุยกันบ่อย ๆ เพราะรถคันนี้กลัวจะสั่นทรุดเครื่องไถ่แต่ละที เจ้าคุณผู้ต้องหลบเสียพวกแขน กลับไปบ้านต้องทาน้ำมันนวดเป็นการใหญ่ คุณยาเรียกว่าปัดคาคยิกเจ้าคุณผู้ เพราะฉะนั้นก่อนที่จะนั่งรถสปอร์ตคันยาวเพื่อยไปไหนด้วยกัน เจ้าคุณผู้มักบังคับให้คุณยาผูกเสีย

ให้เสร็จ ๆ จะได้อะไรไปเกาหลีกันกลางทาง กรันคุยยานบอกว่าไม่มีอะไรจะพูด
เจ้าคุณผู้ก็ไม่ยอมบังคับให้พูดให้ใจได้ อิงก็มีปากเสียงกันแทบทุกครั้งก่อนที่จะ
นั่งรถต่อไปไหนด้วยกัน

กริยาหาทางของนายทวีกับระบอบของคณะเก๋ไก๋ในโรงวิทยาวัด เมื่อไปหาซื้อ
ไข่ไก่ที่เมืองหนึ่งในประเทศสวีเดนเจอแล้วก็ได้ให้อารมณ์อันสนุกสนานเป็นอันมาก

"นี่มีไข่ไข่ไหม ? ไข่ไก่ละ" แล้วเขาก็ชี้กับหัวแม่มือตอกกันเป็นวงกลม
เจ้าของร้านตรงไปหยิบมะนาวมาให้ นายทุยโบมือไปมา "ไม่ใช่ ๆ ไน ๆ
ไนไน" เกาตีระยิก ๆ "อูะ ลืมไปเสียแล้วว่าไข่เรียกอะไรภาษาเยอรมัน
ทั้งคนทั้งวงกลมควายนี่ชี้กับหัวแม่มืออีก...

เจ้าของร้านยกไหล่ พอดีนายทุยโบชี้ขึ้นไก่อีกครั้งว่า "เอ็กอีเอ็กเอ็ก"
เจ้าของร้านเข้าใจทันที "อ้อคไรซ์ " แล้วรีบไปเปิดตู้แช่แข็ง
ควาออกก่อนแล้วออกมาให้นายทุยโบทั้งตัว

นายทุยโบมือ "ไม่ใช่ ไม่ใช่ ไนนะ ไม่ใช่ไก่... เก่ตัก ๆ
ก็อก ๆ ๆ เก่ตัก " แล้วลงนั่งยอง ๆ ทำท่าไก่ออกไข่ให้เจ้าของร้านดู ²

ลักษณะหาทางคุณนายกิมมารกาของสุชนในเรื่องนี้หรือชีวิต ขณะกำลังเรียนทศวัน
ตัวของตนก็ชวนขันมิไบนอย ถึงตัวอย่าง

สุมาลีกับขึ้นรถล่วงหน้าไปก่อน สร้อยทองและกบฏช่วยกันพุงให้คุณนาย
กิมขึ้นนาง แกล้งแหยงเพิ่มกำลังก็ยังขึ้นไม่ไหว ผูกพันที่ยืนอยู่ใกล้ ๆ เห็นเข้า
ก็อดหัวเราะไม่ได้ บางคนก็ส่งเสียงหัวเราะกันหนึ่งพักกับเพื่อนว่า "ดูเดะนี่แหละคนรวย

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชนี เจ้าสาวของอาณัติ โดย ว. ฌ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 289 - 291

² ม.จ.วิภาวดี รัชนี วิทยาวัด โดย ว. ฌ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
167 - 168

มีรถหรู ๆ นั่ง แยกอาวเจนชั้นไม้ไผ่ ส่วนเราขับเกลอง แต่หาไม่รถขึ้นสักคันหนึ่งไม่"
 คุณยายกิมกวางและเหว่ยจางสุกกำลัง สร้อยทองช่วยกัน ในที่สุดก็ขึ้นได้
 เข้าไปนั่งหอบหายใจ¹

2. การใช้ภาษา อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากภาษาปรากฏในนวนิยายของ

ว. ฒ ประมวลมารค หลายตอน ทั้งตัวอย่างการใช้ภาษาในบทสนทนาของปรีศนาผู้มีวิธี
 การพูดค่อนข้างแปลกและไม่ชัดเจนชวนให้ผู้อ่านยังเกิดความขบขัน เช่น

"เป็นครูแล้วมาหา ไม่ค่อยมีเวลาว่าง แมวอาวเจนอย่างนี้แล้วยังไม่ได้
 หนูเลย ไม่ทงไปที่ร้านตัดผมอะไรของสิริไม้ไผ่หรือ ? ต้องคอยเสียเวลา
 ไปจะตาย"

"พี่ก็ให้ไหมละ ?"

"ไถ่หรือ ? เอาสิ แมปรีศนาหนูไม่ยากดอก หนูไม่ต้องเหงาคนเดียว
 มันหยิมองไม่เห็นดอก หนูเองก็หัวเราะทำไม ปรีศนาใช้คำนี้คืออีกแล้วรี
 cut ไม่ได้แปลว่าหนูคือกรี all right ทัก เมื่อก่อนอยู่กับอา ยาย
 หนูเล่าบ้านอาเคยทักให้ แก่ก็แล้วรีกับปรีศนา²

หรืออีกตอนหนึ่ง เช่น

"เอ... ปรีศนาไหนเคยว่าไปเล่นเทนนิสที่วังไม้ไผ่หรือ แล้วทำไมไม่รู้
 จักเจ้าของ ?"

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นี้หรือชีวิต โดย ว. ฒ ประมวลมารค (นามแฝง)
 หน้า 338 - 339

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปรีศนา เล่ม 1 โดย ว. ฒ ประมวลมารค (นามแฝง)
 หน้า 198 - 199

"เคยเดินหนีสัวยกัน แต่ไม่เคยพุกกันนี่ แปลกจัง แม่กะ เห็น
ประวิธเลาถึงหาเซายอัยเราคิดว่าแกเขาขนาดพอประวิธ ที่ไหนได้หนีไปเสีย"
"หนุ่มพ่อนะซี อายุ 29 เท่านั้น แล้วโก้งแง ใจเย็น จวนเวลาเต็ม
ที่แล้ว ปริศนามานั่งนี้เสร็จแล้ว"¹

ตอนหนึ่งโหมทสนทนาระหว่าง ตมกมเจ้ารัตนาวทีกับป้าสร้อย ก็แสดงถึงอารมณ์อัน
เนื่องมาจากการใช้ภาษาในลักษณะการแปลงรูปคำภาษาต่างประเทศเป็นคำในภาษาไทยที่ออก
เสียงคล้ายคลึงกัน ทว่าความหมายนั้นผิดไปจากเดิมมากดังตัวอย่าง

เจ้าของปราสาทชื่อเมอร์ซีเออร์ กับ มาคามบ้องคินยัก หญิงไม่รู้เขา
สะกดเป็นภาษาฝรั่งเสียยิ่ง ไ้ แต่พี่นายเล็กพุ่มนังบ้องคินยักเรานี้ละชื่อ
ประหลาดหญิงจำไม่ค่อยได้ ตรงกับขามกับป้าซึ่งเรียกตลอด บอกว่ามันตั้งเป็น
ไทย ๆ ก็ ถ้าภาษาฝรั่งเสียยิ่งอย่างนี้บ่อย ๆ ป้าเห็นจะพอพูดได้ ครั้นหญิง
ถามป้าว่าเจ้าของปราสาทชื่ออะไรนะลืมเสียแล้ว ป้าเป็นท่าหาใจแล้วกลับย้อน
ถามหญิงว่า "เจ้าของปราสาทหญิงหรือผู้ชายละหลาน ?"

หญิงซึ้ง "เอ๊ะ ยังไงกัน ทำไมต้องจำกั้เพศด้วยละคะ ?"

"อ้าว " ป้าอุทาน "ไม๊นั้นจะบอกถูกหรือท่าน ถ้าผู้หญิงละก็จะได้อ
ทูลว่าแม่บ้องคินยัก ถ้าผู้ชายก็แม่เสือบ้องคินยัก ชื่อจะง่ายออก ก็นึกเสียว่า
ทศกัณฐ์เดาขวมก็แล้วกัน บ้อง = ขวม คิม = เทา ยัก = ทศกัณฐ์ เท่านั้น

เลอ "2

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 160

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวที โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
80 - 81

ส่วนอุทานของนักบิณฑิ ว. ๗ ประมวลมารค ทรงจินตนาการขึ้นมาก็สมจริง และให้อารมณ์ขันแก่อ่านมิใช่น้อย เช่นคำพูดของบิณฑิว่า "แมว จะมีอะไรในโลกที่ฉันเกลียดไปกว่าแมวเห็นจะไม่มีดอก ให้หมักกัชชี"¹

หรือนักกล่าววว่า "ฉันไม่เข้าใจจนแล้วจนรอดว่าเหตุใดผู้ใหญ่จึงไม่ยอมให้ฉันเล่นกับลูกของเขา เขาน่าจะรู้ว่าฉันชอบเด็ก ไม่เคยคิดหาอันตรายแก่คนไหนที่ฉันเล่นด้วยเลย ให้สิโรอบกัณษี"²

3. การเสียดสีให้เห็นແທ້ ว. ๗ ประมวลมารค ทรงสร้างอารมณ์ขันแบบเสียดสีให้เห็นແທ້ โดยทรงจับจุดที่น่าตำหนิหรือข้อบกพร่องของมนุษย์มาแสดงออกด้วยสำนวนภาษาที่คมคาย ซึ่งให้ทั้งความขบขัน และคติ ข้อคิดที่ควรแก่การครีตรอง อารมณ์ขันประเภทนี้ ว. ๗ ประมวลมารค ทรงถ่ายทอดผ่านทางทัศนะของตัวละครสุนัขในเรื่องนักบิณฑิ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อที่นำคำทนายของมนุษย์ เป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปไม่อาจกล่าวได้อย่างเปิดเผย เมื่อทรงกำหนดให้สุนัขตัวเลี้ยงของมนุษย์ออกความเห็นในเรื่องดังกล่าว จึงดูเหมาะสมแนบเนียนกว่ากลวิธีแบบอื่น ตัวอย่างเช่น นักวิจารณ์มนุษย์ว่า

มนุษย์นี้ร่างแปลกแ่ ๆ ทั้ง ๆ ที่เกลียดกัน เมื่อพบกันก็ยังพูดจากันโดยดี เช่นเวลาที่นายเข้าไปซื้อของในร้านนายมาก นายมากก็ลุกออกมาต้อนรับอย่างทอรับเพื่อน ช่วงไม่เหมือนพวกเราเลย เมื่อเราไม่ชอบใคร เราไม่กระดิกหางแต่ยิงฟันและแ่เข้าใส่ซึ่งกันและกัน การแสดงกิริยาที่ไม่ตรงกัใจของมนุษย์นั้นฉันไม่เข้าใจเลย แ่แล้วก็เบื่อเหลือทน³

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสิติ นักบิณฑิ โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 93

² ก. หน้า 285

³ ก. หน้า 110

หรือนึกเห็นแทนเกี่ยวกับลักษณะทางของมนุษย์บางคนว่า

นายของฉันเคยอธิบายให้ฉันฟังว่ามนุษย์ทั้งหลายมีกำเนิดมาจากลิง เขาอ่านมาจากหนังสืออะไรเล่มหนึ่ง แต่เขาอ่านหัวไปมาอย่างไม่เชื่อ ฉันเองก็ไม่รู้ว่าอะไรคือหรืออะไรคือ ถ้าไม่มีคำพูดเหตุใดใครจึงเขียนไว้เป็นเหตุเป็นตะในหนังสือเล่า แต่ฉันเห็นหนามนุษย์บางคน เห็นทางทาง วิถีพูกจา ยิ่งพัน พยายามประจบ ประจบมนุษย์อื่นเพื่อให้เขารักใคร่พอใจแล้วเพื่อได้ประโยชน์จากเขาแล้ว ฉันรู้สึกความมนุษย์ชนิดนี้ไม่ดีกว่าเจ้าลิงทั้งหลายเลย ที่ว่ามนุษย์มีกำเนิดมาจากลิง ฉันก็เกือบจะเชื่อ ๆ¹

อารมณ์ในที่ ว. ๗ ประมวลมารค ทรงสร้างขึ้นมาเป็นสิ่งเพิ่มรสชาติให้นวนิยาย สนุกสนาน ชวนอ่าน ชวนเพลิดเพลิน ซึ่งผู้อ่านจะพบได้ในนวนิยายทุก ๆ เรื่อง

การบรรยายหรือพรรณนาความ

การบรรยายหรือพรรณนาความเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวและเหตุการณ์ ที่สำคัญก็คือผู้แต่ง "ต้องมีความรู้ทั้งทางภาษาและเรื่องราวดี และมีศิลปะในการแต่งดี"² นักเขียนแต่ละคนก็จะมีลักษณะการบรรยายหรือการพรรณนาแตกต่างกันไป เช่น นักเขียนบางคนนิยมบรรยายความอย่างรวบรัด ใช้ภาษาที่อ่านง่าย ไม่มีศัพท์สูง นักเขียนบางคนนิยมการบรรยายหรือพรรณนาคำยภาษาที่มีอำนาจเร้าอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกเห็นจริง เห็นจัง ประหนึ่งว่าสัมผัสได้กับประสบการณ์ที่สัมผัสทั้งห้า และนักเขียนบางคนจะบรรยายความอย่างพิถีพิถัน สะเอียดลออเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจน เป็นต้น การพิจารณาทางด้านของ

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นิพนธ์ โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 53

² พระยาอุปกิตศิลปสาร หลักภาษาไทย หน้า 338

ในการบรรยายและการพรรณนา ถือเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นลักษณะเฉพาะตัวของ
ผู้เขียน

บทบรรยายหรือพรรณนาความในนวนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค นั้น ผู้ทรง
นิพนธ์ทรงใช้ภาษาเรียบง่าย การผูกประโยคเป็นไปอย่างประณีต รัดกุม ไม่เกินเยื่อ
ผู้อ่านจะเข้าใจถึงความหมาย เกิดภาพพจน์ และอารมณ์ รวมในทุกบททุกตอน เช่นทรง
บรรยายธรรมชาติยามเช้าภายในบริเวณวังสีลาขาว ผนวกกับความในพระทัยหมอมเจ้า
พจนปริชาวา

ท่านชายทอดเนตรออกไปนอกหน้าต่าง เห็นแสงกำลังจะออก ทุก ๆ สิ่งในสวน
ริมแม่น้ำยังมีรอยน้ำค้างตั้งแต่เมื่อคืน ดอกพองีกลอรั้งกำลังเป็นสีน้ำเงินบานอยู่
เต็มรั้วต้นไม้ใกล้คาน้ำกินน้ำ ดอกไม้ชนิดอื่นต่างสีต่างพันธุ์บานอยู่ตามหัวของมันล้ม
สักระยะไป ช่างงดงามยิ่งนัก ทำให้ท่านชายนึกถึงปริศนาอีก ถ้าปริศนามานี้ยังอยู่
ข้างท่านแล้วผมสวนด้วยกับเช่นนี้ ชีวิตคงจะเต็มไปด้วยความสุข¹

หรือทรงบรรยายบ้านสวนมะพร้าวของสุทธาคาวา "เรือนเล็ก ๆ หลังหนึ่ง ใต้
เป็นต้น ๆ ทำเป็นป่า หาดน้ำนั้นเป็นสีน้ำตาลแก ประทุนหน้าต่างทาสีเขียว หลังคาสีแป้น
ปลูกดอกไม้สีแดง กระถางเล็ก ตั้งไว้เป็นแถวนอกหน้าต่าง มองดูสดใสเรียบร้อย"²

เมื่อหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีเสด็จถึงเมืองแอสโกนา ทรงพรรณาสภาพบ้านเมือง
และบอกข่าว

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 399

² ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 161

เมืองนี้ช่างน่าเอ็นดูเหลือเกินมีเขาที่มีทะเลสาบสีแปรก มีบ้านสวย ๆ
อยู่ตามไหล่เขา มีทางรถเคี้ยวขึ้นไป ดอกไม้สีสดเต็มไปทุกหนทุกแห่ง เมือง
Locarno อยู่ตรงกันข้ามกับเมืองนี้ กลางคืนมองไปเห็นเมือง Locarno
จุฬไฟพราราวกับเฉลิม

เมืองนี้คนสบายใจร้องเพลงกันทั้งเมือง เสียงเพราะยิ่งกว่าร้องขอเปล่า
โคเฆาก... สาวใช้ที่มาทำห้องกรองเพลงพลาง ทำห้องพลาง คนลงเรือเดิน
ในทะเลสาบกรองเพลง บางทีเรือหลายลำแลมาเจอกันเข้า เลยร้อง
ประสานเสียง เป็นคอรัสใหญ่¹

เมื่อนักพบคู่ปรับซึ่งเป็นสุนัขพันธุ์ทางชื่อว่า "สง่า" นักบรรยายลักษณะสุนัขตัวนี้ว่า
"เป็นหมากริ่งอัลเซเชียน ตัวใหญ่แทนที่จะตั้งกอดับตกหอยปอบแปบ ทางแทนที่จะเหินทาง
พม่าอย่างหมาอัลเซเชียนทั้งหลาย กลับชี้ตรงออกไปข้างหน้า หมาตัวนี้นายเขารักมาก"²

ว. ณ ประมวลมารค ทรงแสดงความรู้สึกอ่อนโยนของเพ็ญ ขณะทอดสายตากู
อังกฤษ โดยทรงใช้ภาษาง่าย ๆ ที่สื่อความหมายได้คือว่า "พอเราครูแสงเงินแสงทองออก
เข้ามาทางหน้าต่าง เพ็ญรู้สึกตัวตื่น ก็มองดูร่างเล็กที่นอนอยู่ข้างตัว พิศุทธนาของเจ้า
หลับควมรู้สึกอย่างลึกซึ้งจับใจ รักและสงสาร"³

ลักษณะที่น่าสังเกตในการบรรยายหรือพรรณนาความของ ว. ณ ประมวลมารค
นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วในบางช่วง ว. ณ ประมวลมารค จะทรงเพิ่มรสทพระนิพนธ์
โดยทรงนำเกร็ดวรรณคดีไทยหรือบทประพันธ์ภาษาต่างประเทศมาแทรกในเหตุการณ์ที่เหมาะสม

¹ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
240 - 241

² ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ นิกกัมพิม โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
275

³ ม.จ.วิภาวดี รั้งสิทธิ์ นี้หรือที่รัก โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า
70

วิธีการดังกล่าวเสริมสร้างให้อ่านเกิดความประทับใจ และชวนซึ่งไปกับวรรณคดีที่ได้รับจาก
บทประพันธ์ ยิ่งไปกว่าการบรรยายหรือพรรณนาความแบบธรรมดา บทประพันธ์ที่ทรงคุณค่า
ประกอบ มีทั้งบทร้อยกรอง และร้อยแก้ว ตัวอย่างเช่น เรื่องปรีดา ตอนที่ผู้บรรยายสมร
ชมความงามของปรีดา ว. ณ ประมวลมรดก ทรงเลือกใช้พระนิพนธ์ พระราชวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เรื่องกนกนคร ประกอบบทกวีในครั้งข้อความต่อไปนี้

คุณนายเปิดไฟในห้อง มองดูที่เตียงเห็นปรีดากำลังนอนหลับสนิท ดวงหน้า
อันบริสุทธิ์และสดชื่นเหมือนกับดอกกุหลาบที่แรกแย้ม ทั้ง ๆ ที่กำลังหลับอยู่นั้น
หน้าของปรีดากลับยังยิ้ม คล้ายกำลังฝันดี คุณนายมองดูแล้วใจรู้สึกทึ่งในใจ
อย่างประหลาด ลูกสาวคนนั้นของคุณนายสวยและน่ารักออกปานนี้ เหมือนกับ
กลอน 6 ทิวา

ทรวทรวงนางเยาว์เพราพริ้ง
ทุกสิ่งหมายเหมือนเดือนหงาย
เกศแกมแฉกขนวนตา
นาคาสวยสมกมลกลิ่น ...
อันความงามนางอย่างนี้
จะมีใครหักกรักได้...

คุณนายมองดูปรีดาพลางนึกในใจว่า ถ้าคุณพระผู้สามีสวรรค์อยู่จนถึงทุกวันนี้
จะรักใคร่ชื่นชมในปรีดาสักเพียงไร¹

เรื่องเจ้าสาวของกานท์ ผู้ทรงนิพนธ์ทรงแสดงความรู้สึกของนางลักษณะ เมื่อเข้าใจ
ผิดคิดว่าเธอเป็นฝ่ายหลงรักตระกูลเพียงข้างเดียว คอยการนำทละครเรื่องอิเหนา

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปรีดา เล่ม 2 โถย ว. ณ ประมวลมรดก (นามแฝง)
หน้า 653 - 654

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมานรยายถึงความรักว่า

หงส์ลักษณะไม่เคยรักใคร่มาก่อน จึงเพิ่งจะรู้ฤทธิ์เดชของความรักเมื่อโดนเข้า
กับตัวเอง ความรักของเธอนั้นต่างนาทุเรศนี้กระไร เป็นความรักข้างเดียว
เป็นความแนใจฝ่ายเดียว ถ้าจะเป็นการรักหัก ก็หักไปข้างเดียว อนิจจา
ไม่นาเคย ... หงส์ลักษณะรู้ว่าเธอเป็นนางอยู่ทางเดียวคือ หนีไปจนกว่าจะ
ถึงที่สุดแห่งชีวิต เธออยากจะบนออกมาอย่างนางจินตะหราว่า

โอว่าอนิจจาความรัก พึ่งประจักษ์ถึงสายน้ำไหล ทั้งแต่จะเขี้ยวเป็น
เกลียวไป ไหลเดียวจะไหลกลับมา สตรีใดในภพจนแดน ไม่มีใครไ้แก่น
เหมือนอกเขา...

แต่หงส์ลักษณะไม่ได้เป็นนางจินตะหรา ก็ได้แระหมทุกอยู่คนเดียวอย่าง
เงียบ ๆ¹

เรื่องรัตนาวดี ขณะหม่อมเจ้าท้าวเจ้านาทรงหมพระรูปโฉมหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี
ว. ๗ ประมวลมารค ทรงเลือกสรรมพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ประกอบการพรรณนา
เช่นกัน

อีกกรุใหญ่ ๆ ๓๐๐๐ หม่อมเก็บของเขารดเสร็จแล้ว ทุกคนก็นั่งประจำ
ที่ในรถเตรียมตัวจะไปค่อ แทะเองหญิงหายไปไหนเสียแล้ว กูกองรองตะโกนเพียง
ไรก็ไม่มีเสียงตอบ คุณสร้อยซึกเป็นห่วง หมอเก็บรับอาสาไปเดี่ยวตามหา หมอ
เดินทางลำบากขึ้นไปสักครู่ก็พบเขอนั่งเอน ๆ พึ่งกอนเห็นหลบอยู่ระหว่างคอกไม้ที่ขึ้น
รอบองค์เธอ ที่เขอเก็บซอใหญ่กระจายอยู่ข้าง ๆ ทานพจนหม่อมไม่เคยเห็นภาพ
อะไรงามเช่นนี้ หมอตกตะลึงไปหมก ถ้าหม่อมเป็นอิเหนาก็คงจะทองทองอะไร

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอาแบทุ โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 324 - 325

เพราะ ๆ ออกมาว่า

พัทธร่องละของนวลปลั่ง เปล่ง
 กังคางจันทร์วันเพ็ญประไพศรี
 อรชรอ่อนแอ้นทั้งอินทรีย์
 กังกัณฐ์รังสรังคงคาโดย
 งามจริงพริ้งพร้อมทั้งสรรพางค์
 ไม่ชักขวางเสียทรงที่ทรงไหน
 พิศพลางประภีพัทธกัณฑ์ใน
 จะใครไปโอบอุ้มองค์มา

ท่านไม่ต้องตกทัยไป หม่อมไม่ได้ไปโอบอุ้มหรือแม่แต่ถูกตองของคนองสาว
 ของท่านแม่แทนอย หม่อมเพียงแต่ทักทะลึ่งมองดูเธอแต่ทาง ๆ¹

และอีกตอนหนึ่งในเรื่องเดียวกัน ทรงนำคำพูดของจูเลียต (Julliet) จาก
 บทละครเรื่องโรเมโอและจูเลียต (Remeo and Julliet) ของกวีเอกอังกฤษ วิลเลียม
 เชกส์เปียร์ (William Shakespeare) มาถ่ายทอดความรู้สึกในพระทัยหม่อมเจ้าคนัศวัฒนา

เมื่อผ่านห้องของน้องหญิง หม่อมมองขึ้นไปดูไฟในห้องสองโถงมองเห็นเงา
 ของเธอยืนพิงลูกกรงอยู่ที่เฉลียงทำให้หมอมนึกถึงจูเลียต แต่เธอจะนึกถึงโรเมโอ
 หรือไม่หม่อมก็รู้ไม่ได้ หม่อมเดินพลางหันดูเธอพลาง ทรงแจ้งของจูเลียตว่า

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมาญมารก (นามแฝง)

Good night good night ! parting is such sweet
sorrow

That I shall say good night till it be morrow

เรื่องราวของนายเล็กในประเทศที่เล็กที่สุดในยุโรปก็จบลงเพียงนี้เอง¹

เรื่องนิกกัณณิม เมื่อพิมพ์แล้วถึงเรื่องหนูที่มากอดความวุ่นวายภายใต้พัก ว. ณ
ประมวณมารก ทรงแทรกบางตอนของนิทานเรื่องเดอะไพด์ไพเปอร์ (The Pied Piper)
ของโรเบิร์ต บราวน์ (Robert Browning) ไว้ดังนี้

ทุกครอบครัวในย่านพักก็เคียดแค้น ชักกลุ่มปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรที่
จึงจะปราบหนูได้ นายผู้ขายบอกแก่นายผู้หนึ่งแกงหัวเราะว่า พัง ๆ หนูสักว่า
ออกจะเพื่อนนิทานเรื่องเดอะไพด์ไพเปอร์ ทั้ง ๆ ที่พวกหนูทั้งหลายยังไม่ราย
ถึงกับ "ตอสูรกับหมา มาเมวก็เค็กโบเปด... เลี้ยงหนูในสวนของแมคกวิน
ตามสบาย... หัวงับพวกของเค็กผู้ขาย กลับเสียงสนทนาของพวกผู้หนึ่ง
คุยการร้องอีก ๆ จิต ๆ หงาวทั้งแถม เสียงแฉัดเสียงซาฟพร้อม..."
ฉันไม่เคยเข้าใจคำพูดของนายผู้ขาย แต่เห็นนายผู้หนึ่งหัวเราะชอบใจ ค่อยไป
ก็ไปรวมประชุมกับเขาสัก²

¹ ม.จ.วิภาวดี รัชสีต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวณมารก (นามแฝง) หน้า
177 - 178

² ม.จ.วิภาวดี รัชสีต นิกกัณณิม โดย ว. ณ ประมวณมารก (นามแฝง) หน้า
92 - 92

นอกจากเกร็ดวรรณคดีไทยและวรรณกรรมภาษาต่างประเทศแล้ว บางครั้ง ว. ฌ ประมวลมารก จะทรงใช้คำพังเพยซึ่งมีที่มาจากเนื้อหาในวรรณคดีไทยประกอบเหตุการณ์ ดังตัวอย่างตอนหนึ่งจากเรื่องนี้หรือชีวิต เหตุที่โอกาสอนุญาตให้วิไลพาอรุณกับอังคณาไป หัวหินแต่โดยดีนั้น ทรงบรรยายว่า

การที่นายโอกาสเกิดใจดีขึ้นมาจนวิไลนึกไม่ถึงนี้ เพราะวิไลไม่รู้ความลับ เรื่องมีอยู่ว่านายโอกาสพึ่งไปไล่สาวน้อยมาใหม่ ซึ่งเขาเข้านานเด็ก ๆ ให้อยู่ ในซอยแถวบางกะปิ สาวน้อยผู้นี้เป็นที่พอใจของนายโอกาสมาก ทั้งมารดา ของสาวน้อยที่อยู่ด้วยกันก็เกลียด และทำกับข้าวรสมือที่ถูกปากนายโอกาสยิ่งนัก นายโอกาสรู้สึกสุขกายสบายใจมากเมื่อได้ไปอยู่ที่นั่น แต่นายโอกาสไม่กล้าไป ค้างคืนเลยเพราะกลัวอรุณจะสงสัย ไปก็เพียงประเดี๋ยวประด๋าวแล้วกลับมาบ้าน แรกนั้นก็ยังระอิดระขงใจที่ต้องตรงจากแม่สาวน้อยมาหาลูกสาวตน ซึ่ง สะอากบวิสุทธิ นายโอกาสยังคิดหาหนทางไม่ออกที่จะทิ้งบ้านไปอยู่กับแม่สาวน้อย สักพักใดอย่างไร ก็พอดีวิไลมาหา และชวนอรุณและอังคณาไปเที่ยวหัวหินสัก 2 - 3 อาทิตย์ นายโอกาสก็อนุญาตด้วยความยินดี เพราะตรงกับประโยชน์ ที่ว่า "สมคิดอยู่แล้ว บางแมวเอ๋ย ?"¹

คำพังเพยที่ทรงนำมาจากละครนอกเรื่องไชยเชษฐาพระราชนิพนธ์ในพระบาท สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ผู้อ่านจะเห็นว่าทรงใช้ได้เหมาะสมกับความรู้สึกของโอกาส ในตอนนี้เป็นอย่างยิ่ง

การบรรยายหรือการพรรณนาความโดยทรงใช้บทประพันธ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะ วรรณกรรมต่างประเทศ ผู้อ่านที่จะได้รับสาระและความบันเทิงตรงตามพระประสงค์ของผู้ทรง จินตนิพนธ์ ต้องเป็นผู้ที่มีพื้นความรู้ในวรรณกรรมนั้น ๆ แลทางตรงกันข้ามหากผู้อ่านขาดความรู้

¹ ม.จ.วิภาวดี รังสิต นี้หรือชีวิต โดย ว. ฌ ประมวลมารก (นามแฝง) หน้า

เรื่องก็กล่าวแล้ว ก็จะประสบปัญหาคำถามการทำความเข้าใจกับศัพท์ ทำให้ผู้อ่าน
ไม่ได้รับรสจากการบรรยาย หรือ พรรณนาเท่าที่ควร

สรุปได้ว่า นวนิยายของ ว. ฌ ประมวลมารค ส่วนใหญ่อยู่ในรูปพาณ
แนวเรื่อง เป็นเรื่องความรักของบุคคลในวงศ์ตระกูลสูง หรือระดับกลาง โครงเรื่องมี
ลักษณะเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน แทนเรื่องจะเสนอแง่มุมเกี่ยวกับความรัก คู่ครอง และ
การครองชีวิต ทางด้านตัวละครมีบทบาทแจ่ม มีชีวิตจิตใจ ตัวละครบางตัว เช่น
ปรีดาในเรื่องปรีดา อาณาในเรื่องเจ้าสาวของอาณัติ จะเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยไปตาม
เหตุการณ์ของเรื่อง คำการบรรยายหรือพรรณนาอาจเป็นไปอย่างถูกต้อง สมจริง อาจ
บางตอนจะถึงจุดอารมณ์อันให้เข้าใจความรู้สึกอันละเอียดอ่อนของตัวละครโดยมีธรรมชาติ
เป็นเครื่องเสริม ส่วนนวนิยายในบทสนทนาเป็นภาษาพูดที่สมจริงสอดคล้องกับฐานะ อุปนิสัย
อารมณ์ตัวละคร บางครั้งบทสนทนาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการดำเนินเรื่อง กวีวิธีใน
การแต่งมีลักษณะพลิกแพลงหลายแบบ ตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ในเรื่อง

สำหรับลักษณะการใช้คำ ว. ฌ ประมวลมารค ทรงเลือกใช้คำง่ายต่อการรับรู้
บางตอนตรงแทรกคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย คำที่ทรงใช้บ่อยครั้งได้แก่คำว่า โก
เก และวิเศษ ส่วนนวนิพนธ์ที่ทรงใช้คือโวหารแบบอุปมา และมีโวหารแบบอุปลักษณ์ร่วม
อยู่ด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น ว. ฌ ประมวลมารค ยังโปรดสร้างอารมณ์ขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ
เช่น การใช้พฤติกรรมตัวละคร การใช้ภาษา การเสียดสีเหน็บแนม อันเป็นการเพิ่ม
คุณค่าด้านความบันเทิงไว้ในนวนิยาย ส่วนการบรรยายหรือพรรณนาความทรงเขียนด้วยภาษา
ง่าย ๆ รูปประโยคสั้น ๆ ทั้งมีการนำหรือกรอง ร้อยแก้ว รวมทั้งคำพังเพยจาก
วรรณคดีไทย หรือวรรณกรรมต่างประเทศมาสอดแทรกในบทบรรยายและพรรณนาบางช่วง
ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นลักษณะที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดในนวนิยายของ ว. ฌ
ประมวลมารค.

วิเคราะห์พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ ว. ฒ ประมวลมารค
ที่สะท้อนในนวนิยาย

แนวการวิเคราะห์วรรณกรรมที่ได้รับความนิยมในวงวิชาการของเมืองไทยแนวหนึ่ง
ได้แก่แนวอิงชีวประวัติ การวิเคราะห์แนวนี้นักวิจารณ์วรรณกรรมเป็น "สิ่งที่สะท้อนให้เห็น
บุคลิกภาพ"¹ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้ประพันธ์ ผู้สนใจจะศึกษาวรรณกรรมแนวอิงชีวประวัติ
จึง "พยายามจะเรียนรู้ให้มากที่สุดจะมากไปว่าชีวประวัติของผู้ประพันธ์เป็นมาอย่างไร ทั้งนี้
เพื่อให้เข้าใจถึงและเข้าใจบทประพันธ์นั้น ๆ"² เช่น "เมื่อทราบประวัติสุนทรภู่ว่าเคยอยู่ใน
วังหลัง และกรมพระราชวังหลังทรงเป็นผู้อำนวยการแปลเรื่องไฉ่น ทำให้เรามีความ
เข้าใจเรื่องพระอภัยมณีว่ามีเค้าเงื่อนเกี่ยวข้องกับวรรณคดีจีน เรื่องไฉ่นักอย่างไร"³
หรือผู้อ่านบทพระราชนิพนธ์กาพย์เห่เรือชมเครื่องคาวหวานในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหลา
นาลัย "ย่อมจะมีความเข้าใจความนัยที่ลึกซึ้งแยบยลของบทพระราชนิพนธ์บางตอน เช่น
'ทองหยอดทอสนธิ ทองม้วนคึกคึกความหลัง สองปีสองปีคั้ง แกล้งฟังสองทอดสอง'
ถ้าหากความรู้เรื่องความรักระหว่างพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหลาณาลักษณ์กับเจ้าฟ้ามุรีออก"⁴
การศึกษาประวัติผู้ประพันธ์นั้น ผู้ศึกษาจะประสบปัญหาบางอย่าง เป็นคนว่าประวัติ
ผู้ประพันธ์น้อยเกินไปบาง ประวัติไม่แน่นอนบาง เช่น ประวัติศรีปราชญ์รูปเป็นนวนิยาย
มากกว่าชีวิตจริง "หาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์หรืออื่น ๆ ประกอบยืนยันไม่ได้"⁵

¹ม.ล.ศุภ ชุมสาย วรรณกรรมพิณเชิงจิตวิทยา หน้า 156

²ก.

³กุหลาบ มลลิกมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 70

⁴วนิดา ลิขิตกันทิมา การศึกษานวนิยายของสุนทรภู่ตามหลักจิตวิทยา หน้า 5

⁵กุหลาบ มลลิกมาส น.ก.

หรือมีประวัติผู้ประพันธ์อย่างละเอียด หากไม่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์วรรณกรรมของผู้นั้น ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญของการวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงอิงชีวประวัติ

ว. ฌ. ประมวลมารค ทรงเป็นนักประพันธ์ที่มีพื้นฐานเกี่ยวกับพระประวัติมากพอควร และเป็นพระประวัติที่เข้าถึงการศึกษา ตลอดจนเข้าใจนโยบายต่อการวิเคราะห์วรรณกรรมในแนวอิงประวัติ ด้วยเหตุนี้จึงจะศึกษานวนิยายของ ว. ฌ. ประมวลมารค ด้วยการอาศัยพระประวัติประกอบการวิเคราะห์ โดยจะกล่าวถึงพระประวัติของ

ว. ฌ. ประมวลมารค เป็นอันดับแรก แล้ววิเคราะห์พระบุคลิภาพและประสบการณ์ของ

ว. ฌ. ประมวลมารค ที่สะท้อนในนวนิยายในอันดับต่อไป

ในวิชาจิตวิทยาผู้ให้ความหมายคำว่า บุคลิภาพ ไว้หลายประการด้วยกัน เช่น ส่วนา พรพัฒน์กุล กล่าวไว้ว่าบุคลิภาพหมายถึง "ลักษณะโดยรวมทั้งหมดของบุคคลแต่ละคนทั้งสามารถมองเห็นจากภายนอกและซ่อนอยู่ภายใน บุคลิภาพนั้นได้แก่ รูปร่าง หน้าที่า ลักษณะท่าทาง อากัปกิริยา การพูดจา แนวความคิด ความสนใจ อารมณ์ ทัศนคติ รสนิยม ตลอดจนความสามารถในการทำงาน ฯลฯ"¹

ปฐม นิคมานนท์ กล่าวว่าบุคลิภาพคือ "ลักษณะรวมทั้งหมดของบุคคลแต่ละคน ซึ่งได้แก่โครงสร้างทางร่างกาย พฤติกรรมทั่วไป ความสนใจ ทัศนคติ ความสามารถทางสติปัญญา ความถนัด และอุปนิสัยใจคอทุกอย่าง ดังนั้นคำว่าบุคลิภาพในความหมายทางจิตวิทยาจึงหมายถึงลักษณะรวมทุกประการของบุคคล"²

เคโซ ส่วนานนท์ กล่าวถึงความหมายของบุคลิภาพตามความคิของนักจิตวิทยา กลุ่มพฤติกรรมนิยมว่าบุคลิภาพก็คือ "ผลรวมของบรรดาอาการตอบสนองทั้งหลายของร่างกาย"³

¹ ส่วนา พรพัฒน์กุล จิตวิทยาทั่วไป หน้า 295

² ปฐม นิคมานนท์ จิตวิทยาทั่วไป หน้า 215

³ เคโซ ส่วนานนท์ จิตวิทยาทั่วไป หน้า 90

โสภา ชูพิกุลชัย กล่าวว่า "บุคลิกภาพเป็นแบบฉบับนิสัยของแต่ละบุคคลที่บอกให้ทราบถึงการปรับตัว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขา"¹

กล่าวอีกา ในวิชาจิตวิทยาให้ความหมายคำว่า บุคลิกภาพ ว่าเป็นลักษณะรวมของบุคคล โดยเน้นในแง่การปรับตัวอันจะมีลักษณะเป็นแบบเฉพาะของแต่ละคน

นอกจากทางจิตวิทยาคำว่า บุคลิกภาพ ยังเป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในชีวิตประจำวัน แต่มีความหมายแตกต่างจากทางจิตวิทยาอยู่บ้าง ตัวอย่างเช่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมายของบุคลิกภาพว่า "สภาพนิสัยจำเพาะคน"²

พจนานุกรมฉบับทันสมัย ให้ความหมายกว้างขวางขึ้นอีกว่า หมายถึง "สภาพเฉพาะตัวบุคคล รูปร่าง ท่าทาง ความรู้ ปฏิภาณ ฯลฯ ของแต่ละคนเรียกว่า บุคลิกภาพของผู้นั้น"³

วนิดา ลิขิตกันทิมา ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับความหมายของคำว่า บุคลิกภาพ ที่ใช้กันสามัญในชีวิตว่า "อาจมีความหมายครอบคลุมไปถึงทั้งที่ กริยา มารยาท รูปร่าง ตลอดจนการแต่งกาย ทั้งนี้อาจหมายถึงลักษณะที่กล่าวมาแล้วเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง หรือมากกว่า หรือทั้งหมดก็ได้"⁴

ในหนังสือนี้จะวิเคราะห์พระบุคลิกภาพของ ว. ณ ประมวณมารค ทั้งในค่านพระบุคลิกลักษณะภายนอก พระลักษณะทางท่วง และพระนิสัยที่ปรากฏในผลงานของพระองค์

¹โสภา ชูพิกุลชัย จิตวิทยาทั่วไป หน้า 140

²ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หน้า 542

³เปลื้อง ณ นคร พจนานุกรม ฉบับทันสมัย หน้า 251

⁴วนิดา ลิขิตกันทิมา การศึกษามโนวิทยาของสุนทรภู่ตามหลักจิตวิทยา หน้า 15

พระประวัติของ ว. ณ ประมวณมารค

ประสูติ

ว. ณ ประมวณมารค หรือ หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี (รัชสี) รัชสีติ เป็นพระธิดาในพระราชมารวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (พระองค์เจ้ารัชสีนเรศวร ทัศกุลรัชสี) ซึ่งในวงการวรรณกรรมรู้จักกันในพระนามว่า "น.ม.ส." และหม่อมเจ้าหญิงพิมลพรรณ (วรวรรณ) รัชสี ประสูติเมื่อวันเสาร์ที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2463 ณ วัดคลองบางหลวง พอพระชันษาได้ 2 ปี ทรงย้ายตามพระบิดามาประทับ ณ วังถนนประมวณ สืบมา หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีมีพระอนุชารวมพระมารดาพระองค์หนึ่ง คือหม่อมเจ้ามัทตะ รัชสี

การศึกษา

ครั้นพระชันษาถึงกำหนดเข้าโรงเรียน หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีทรงเข้าศึกษาที่โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย จนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 8 แล้วทรงศึกษาหลักสูตรพิเศษ ฟินิชซิง คอร์ส (Finishing Course) ที่โรงเรียนเดียวกันนี้อีก 3 ปี "จนแตกฉานในภาษาสคริปต์ทั้งไทยและอังกฤษ"¹ ทั้งยังทรงมีความรู้ในกานวรรณคดีและประวัติศาสตร์อย่างกว้างขวาง

หลังจากทรงศึกษาจบหลักสูตร เมื่อ พ.ศ. 2465 แล้ว หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีทรงช่วยพระบิดาจัดห้องสมุดซึ่งมีหนังสือและเอกสารอันมีค่าอยู่เป็นจำนวนมาก ท่านหญิงทรงสนพระทัยในการอ่าน "แทบจะไม่ไ้จัดหนังสือเลย ท่าน น.ม.ส. ทรงเห็นว่าไม่เป็นการ จึงโปรดให้คนอื่นมาจัดแทน และให้ท่านหญิงทรงทำหน้าที่เลขานุการ คือทรงค้นหนังสืออ่านถวาย

¹ "พระประวัติ" ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรัชสีติ ม.จ.ก. ป.ช. ท.จ.ว. หน้า 1

หรือทรงจดหมายรับสั่งท่าน"¹ ในระหว่างพระบิณฑุประหารพระโรคคุดระจก และอยู่ในช่วง
เวลาสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านหญิงทรงมีหน้าที่จดคำพระบิณฑุต่าง ๆ ที่พระบิณฑุทรงแต่งขึ้น
ในช่วงนั้น เช่น สามกรุง กวีนิพนธ์อันล้ำค่าของไทย ทั้งที่ท่านหญิงทรงบันทึกไว้ในคำนำ
เรื่องปริศนาว่า "ข้าพเจ้าพอจะอวดไควว่า ข้าพเจ้ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่อง 'สามกรุง'
บ้าง เพราะไม่ว่าวันแถมวัน ท่าน น.ม.ส. ทรงบอกกลอนบาง ร่ายบาง โคลงบาง
ฉันท์บาง สด ๆ ออกมาให้ข้าพเจ้าจด"²

เป็นที่ประจักษ์กันทั่วไปว่าพระบิณฑุของหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี "ทรงมีความเชี่ยวชาญ
ในวิทยาการทั้งปวง"³ การที่ท่านหญิงทรงปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของพระบิณฑุโดยใกล้ชิด
จึงทรงได้รับการถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ จากพระบิณฑุ หรือที่รับสั่งว่าทรงศึกษาจาก
"มหาวิทยาลัย น.ม.ส."

ทรงเสกสมรส

หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีทรงเสกสมรสกับหม่อมเจ้าปิยะรังสิต รังสิต พระโอรสพระองค์
ใหญ่ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร (พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์
ต้นสกุล รังสิต) เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 โดยได้ับพระราชทานน้ำพร มหาสังข์
จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 มีรัชทายาท 2 คนคือ
ม.ร.ว. วิภาพันธุ์ รังสิต และ ม.ร.ว. ปรียันทนา รังสิต

¹ จีรภา อ่อนเรือง "หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต" เอกฉันทไทย 2 : 106
กุมภาพันธ์ 2520

² ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้าคำนำ

³ นวลจันทร์ รัตนาก สุคันธา สัจจานนท์ และ มารศรี ศิวรักษ์ ว. ๗ ประมวลมารค
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต หน้า 8

สถานที่ประทับภายหลังทรงเสกสมรสแล้วก็อ้างปากขอยสวณพดู ปัจจุบันเป็นที่ตั้ง
ของ เกศยา คอร์ต (Kesyia Cort) และห้องอาหารชื่อห้องครัวเกศยา (Kesyia
Cuisine)

เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทรสิ้นพระชนม์ใน พ.ศ. 2494
หม่อมเจ้าปิยะรังสิต และหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี ทรงย้ายมาประทับที่วังวิบูลย์ อันเป็นวังเดิมของ
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์นั้น

พระบุคลิภาพ

ในคานพระบุคลิกลักษณะภายนอก หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี "สูงประมาณ 160 เซนติเมตร
กว่า" 1 ผิวคล้ำเล็กน้อย ใบหน้ามีส่วนคล้าย น.ม.ส. จะคล้ายใส่ เป๊ยมไปกวยเมตศา" 1
และมีพระเนตรทรงงาม ซึ่ง "เสด็จในกรมฯ เคยตรัสชมว่า ท่านหญิงพระเนตรทรงงามมาก" 2

คานพระลักษณะทาง หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี มีพระอาการการเคลื่อนไหวที่แคล่ว
คล่อง อีกทั้งทรงชำนาญการปืนที่สูง สมัยทรงศึกษาหลักสูตร ฟิสิกส์คอร์ส ๓ โรงเรียน
มาเทรเคอวิทยาลัย ท่านหญิงโปรดป็นหนาท่างออกไปทรงดำเนินเล่นบนกันสาของอาคาร
เรียนซึ่งเป็นอาคารไม้สองชั้นเป็นประจำ มาดิส สุกสวัสดิ์ ๓ อยุธยา เขียนถึงพระองค์ว่า

วันหนึ่ง เพื่อนนักเรียนคนหนึ่งเอากล้อรถเข็นมาแถวใหญ่ เป็ทป็นึกกัน
ในห้องเรียน แดมล้อรถเข็นเอากล้อรถออกไปบนกันสา พดมาแมรเจมมะเข้า
สอในห้องเรียน แมวที่นกเลี้ยงไว้ก็เดินตามมาแมรเข้าห้องเรียนมากวย แมว
เจ้ากรรมงูไว ออกไปคาบเปลือกใส่รถอพนังกันที่หน้าชั้นอันแล้วอันเล่า

1 พระมหาทองปอนต์ อุดกโกสโล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาดเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่วัดมอณาตุ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523

2 เกส เปเรรา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาดเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บริษัทนสยาม
จำกัด เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2522

ทำเอามาแหม่งว่าฉันมาอยู่บนห้องเรียนได้อย่างไร เล่นเอาพวกเราขบขันกันมาก
พอหก ชั่วโมง ทานหญิงก็เสด็จขึ้นทันสาออกออกไป ทรงเก็บเก็บใส่รถของคนเรียบร้อย
ความคล่องแคล่วของเคียว¹

ถ้ามิได้เสด็จไปโรงเรียน สิ่งทีทานหญิงโปรดมาก "คือการปั่นขั้วข้าวไปหา
พระสหายซึ่งมาอยู่ด้านหลังของวังตามแตร มาดู แล้วฉันก็ด้วยกัน การปั่นข้าวทำได้โดยไม่ลำบาก
นัก เพราะต่างกำหนดใจไม่เผลอมาพาตัวให้ติดกัน เมื่อปั่นมาสู่คันไถหนึ่งแล้วฉันก็ปั่นข้าวไปลง
อีกคันไถหนึ่ง การติดกันโดยวิธีนี้เป็นการสะดวกก็เพราะไม่ต้องออกทางถนนหน้าวัง และ
ออกมาเข้าอีกถนนหนึ่งเพื่อเข้าประตูหน้าบ้าน"²

ด้วยพระลักษณะเช่นนี้ ทำให้ทานหญิงทรงปฏิบัติหน้าที่ในท้องถนนทุกวันครั้นในเวลา
ต่อมาได้เขียน "เวลาไปเยี่ยมราษฎร ทั้งสิ้นเขาลงเขา ทานคล่องมาก คนธรรมดาเห็น
ไม่ทัน"³

ทางด้านพระนิสัย เหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีพระอารมณชั้น เป็นพระนิสัยที่ปรากฏให้
เห็นอย่างชัดเจน ในระหว่างทรงศึกษาที่โรงเรียนมาแตร์ เดสวิทยาลัย พระอารมณชั้นและ
ความซุกซนของทานหญิงสร้างความสนุกสนานให้กับพระสหายบ่อยครั้ง ดังเช่น

บ่ายวันหนึ่ง เราเรียนประวัติศาสตร์ไทยมาถึงเรื่องศิลาจารึกของพ่อขุนราม
คำแหง 'พ่อขุนผาเมือง ขุนศรีอินทราทิตย์ แม่ขุนนางเสือง คำขุน...' ทานหญิง
ก็ทรงจัดแจงเขียนศิลาจารึกของทานขึ้นมาบางว่า 'พ่อขุน นามกลม แม่ขุน แม่คุม'

ไมลัน สุสวัสดิ์ ณ อยุธยา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์"
ใน วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 97

²เกรส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน
วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 79 - 80

³พระมหาทองปอนด์ อุดมโกสโล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่วัดมอญราชกุ อำเภอลำไญ จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523

ตัวกู้อู ลูทุม' แล้วส่งต่อให้เพื่อน ๆ ใครอ่านแล้วก็เอาการกลั่นหัวเราะไปตบ ๆ กัน คุณครูจึงเดินจับ ๆ ไปยึดแผ่นศิลาจารึกนั้นมาอ่านดัง ๆ หน้าชั้น เลยไต่สายกันเค็มที่สนุกรจริง ๆ¹

มาลินี สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา เล่าถึงพระอารมณชั้นของท่านหญิงไว้อีกว่า

ที่ในซอยข้างโรงเรียนสมบูรณศึกษา มีฝรั่งคนหนึ่งแก่เกินเข้าออกไปทำงานเป็นประจำ แต่งตัวชุดสากลสะอาดเรียบร้อย ใส่หมวกสักหลาดสีเขียวยาว ทำทางซ้ายมือทำให้ขานล้อเลื่อน ถ้าวันใดท่านหญิงเสด็จถึง โรงเรียนใดเขาก็จะพบกับตาฝรั่งคนนั้น ท่านจะรีบวิ่งขึ้นมาเรียกพวกเราเขาแถวตรงหน้าตาง พระมกับให้จังหวะให้พวกเราร้อง left-right, left-right ให้จังหวะตาฝรั่งคนนั้นเดิน ทำเอาแก่หน้าแดงเป็นลูกคำลึง ทำอยู่จนกระทั่งแก่อุ้มกับพวกเราไม่ได้ แล้วมาวันหนึ่งแก่ก็หายไป เพราะแก่อพยพไปทำงานเมืองอื่น แก่แก่อุสสาห์บอกกับเพื่อน ๆ ของแก่ว่า "I'll miss the girls" ท่านหญิงทรงเรียกแก่ว่า "Mr. Green Hat"²

อย่างไรก็ตามถึงท่านหญิงจะมีพระอารมณชั้นเพียงไร ก็ทรงปฏิบัติตามพระโอวาทของพระราชารวงศ์เชอ กรบหมื่นพิทยาลงกรณ์ และหม่อมเจ้าหญิงพรพิมลพรรณเสมอ "จะเสด็จไหนก็ทูลทูลถามแหมก่อนเสมอไม่เคยขาด"³ เมื่อจะเสด็จไปทอดพระเนตรภาพยนตร์ "ท่านหญิง

¹ ลก รัตสิริ "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 91

² มาลินี สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 97

³ เกส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 83

มักจะเสด็จไปกับเสด็จในกรมฯ และท่านแม่¹ หรือเมื่อจะเสด็จไปทั่วถิ่นในระยะโรงเรียน
ปึกภาคเรียนฤดูร้อนก็เช่นกัน และประการสำคัญ เมื่อหลังพระอารมณขึ้นและความซุกซนสนุก
สนานนั้น "ก็น้ำพระทัยที่บริสุทธิ์ไม่มัวด้วยความเมตตาคุณอย่างหาที่เปรียบไยยาก"²

พระสหายคนหนึ่งกล่าวถึงพระคุณของหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีว่า ท่านหญิงโปรด
"แบ่งปันข้าวของกับเพื่อน ตั้งแต่ชุดถ้วยชาม ของเล่นเล็ก ๆ ไปจนถึงใหญ่ ๆ เช่น อายเพ็ง
แต่อายเพ็งนี้หาผู้รับประทานยากหน่อย เพราะมันหนักประมาณ 50 - 60 กิโลกรัมจึง
เป็นหมาพันธุ์ลูมาสกี"³

ในวันคล้ายวันเกิดของพระสหาย หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี "ก็มักให้ของขวัญที่
ราคาแพงสำหรับสมัยนั้น คือ 3 - 4 บาท ถ้าเพื่อนคนไหนชอบมากถึง 5 บาท"⁴
เงินก้อนที่ทรงได้รับ "จากพ่อแม่ ก็อนละ 20 บาท... จึงชักหน้าไม่ถึงหลังสักเดือนเดียว"⁵

ในเวลาต่อมา เมื่อทรงมีประสบการณ์มากขึ้น หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี ได้ทรงแม่
พระเมตตาไปยังบุคคลทุกระดับทุกแขนงอาชีพ เป็นต้นว่าทรงสนับสนุนให้ราษฎรในจังหวัด
ต่าง ๆ ใช้เวลาว่างจากการทำไร่ทำนาเป็นประโยชน์ในการเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัว

¹ เกส เปเร่า เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บริษัทสยาม
จำกัด เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2522

² มาลินี สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์"
ใน วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 97

³ วิจิตร สัจจวาท "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน
วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 96

⁴ น.จ. วิภาวดี รังสิต "เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์" ใน ประมวลเรื่องสั้น โดย
ว. ณ ประมวลมารค (ตามแปล) หน้า 408

⁵
ก.

โดยการประดิษฐ์ของเครื่องใช้จากวัสดุในท้องถิ่น ซึ่งผลที่ตามมาคือเป็นการสืบต่อศิลป
หัตถกรรมพื้นเมืองไว้ให้สูญหาย

ในกรณีที่เกี่ยวกับข้าราชการและนักศึกษา ท่านหญิงไผ่ประทานทุนการศึกษาแก่
ภุชงค์ จันทวิช ข้าราชการกรมถือปาสก ไปปฏิบัติงานยังพิพิธภัณฑ์ทางประเทศ และเมื่อมีการ
พิมพ์หนังสือ "พระประวัติของพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิตลาธิเบศร
สลับสุนทร รวบรวมประทานเงินรายได้จากการจำหน่ายหนังสือเล่มนี้เป็นทุนการศึกษาสำหรับ
บรรณารักษ์หอสมุดแห่งชาติ

ส่วนชาหลวงและบริวาร ท่านหญิงทรงให้ความอุปการะและปลุกฝังอาชีพตามความถนัด
ของแต่ละบุคคลเพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถช่วยตัวเองได้ในอนาคต

นอกจากนี้ท่านหญิงยังทรงสนพระทัยในกิจการของโรงเรียนสอนคนตาบอด ทรงรับ
เป็นกรรมการของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย และทรงให้ความอนุเคราะห์แก่
วิรัช ศรีกุลานนท์ ซึ่งตาบอดเมื่ออายุ 14 ปี จนกระทั่งวิรัชสำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ได้รับพระราชทานปริญญามหาบัณฑิตจากพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2507 นับเป็นนักศึกษามหาบัณฑิตตาบอดคนแรก
ของเมืองไทย วิรัช ศรีกุลานนท์ กล่าวถึงความสำเร็จในครั้งนี้ว่า "ข้าพเจ้าถือว่าความ
สำเร็จของข้าพเจ้านั้นอยู่กับท่านหญิงครั้งต่อครั้ง"¹

หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี ทรงภาคภูมิใจพระทัยในความสำเร็จของวิรัชเพียงใด จะพิจารณา
ได้จากข้อความที่ทรงเขียนไว้ใน "เรื่องนาคีศ" ว่า

เขาเป็นผู้เกิดมาไม่รักโลก ไม่ยอมแพ้อะไรด้วยความเกรงกลัว ไม่ว่าจะยากลำบาก
เพียงไรก็เพียรทำจนสำเร็จ จึงเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือเสียมาสู่โรงเรียนเกือบทุกแห่งที่เขา
ได้เรียนมา และเป็นผู้เบิกทางสำหรับให้นักเรียนตาบอดคนอื่น ๆ ได้รับความสามารถ

¹ วิรัช ศรีกุลานนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาดเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่โรงเรียน
สอนคนตาบอด ราชวิถี เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522

เช่น เขาได้เข้าเรียนในสถาบันชั้นสูงของเมืองเราต่อไปได้โดยไม่อุปสรรค คนอย่าง
วิรัชทำให้เราพบเห็นแสงสว่างว่าไร้นาม ในโลกที่ค่อนข้างจะมีคนนี้¹

พระนิสัยของหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีคือประการหนึ่งได้แก่พระนิสัยกล้าเสียภัย เมื่อ
ทรงเป็นนักเรียนท่านหญิงทรงหัดขับรถยนต์ไปโรงเรียนทุกเช้า โดยก่อนเสด็จออกจากวัง
ท่านหญิงจะประทับและให้คนขับรถเป็นผู้ขับ ครั้นรถออกนอกทางวังแล้ว "ท่านหญิงจะทรงเปลี่ยน
ที่ประทับและทรงขับเอง"² ในตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 วังถนนปรมาวุธและโรงพิมพ์
ปรมาวุธमारถูกทุระเบิดเพลิง "ท่านหญิงทรงบอกกับข้าไปในขณะที่ไฟกำลังไหม้ และ
ระเบิดยังตกอยู่...จะเข้าไปชนหนังสือ"³

หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี โปรดกีฬาที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพมาก "ในระหว่างที่ยัง
ทรงศึกษาอยู่นั้น ท่านหญิงโปรดไปว่ายน้ำที่สปอร์ตคลับเสมอ ๆ และมีพระสหายเป็นชาวต่าง
ประเทศหลายคน"⁴

นอกจากการกีฬา หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี ยังโปรดสุนัข ตลอดพระชนม์ชีพจะทรงมี
สุนัขอยู่ใกล้ชิดมิไยขาด สุนัขตัวสุดท้ายที่ทรงใกล้ชิดเป็นสุนัขพันธุ์เกรตเดน สีเทา ชื่อ "สีหมอก"

'สีหมอก' เสร้าอย่างฉับพลันเกิดในตอนเช้าวันพฤหัสบดีที่ 17 กุมภาพันธ์ 2520

'สีหมอก' นอนเหมอมิ่งอยู่พนักไม้บนคานข้างของวัง เหมอมไม่มีชีวิตและไม่สนใจ

¹ม.จ. วิภาวดี รังสิต "เรื่องน่าคิด" ใน เรื่องหลายรส โดย ว. ณ ปรมาวุธमार
(นามแฝง) หน้า 238

²เกรส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน
วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 75

³ม.ล. รสกันธ์ อิศรเสนา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์"
ใน วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 87

⁴เกรส เปเรรา ล.ก. หน้า 81

แต่จะหันไปดูว่ามีใครต่อใครมาคอยแกล้งเข้ามาในวังบ้าง 'สีหมอก' ไม่ได้
 ขึ้นไปห้องบรรทมเหมือนเคย เพราะว่าความทรงจำแล้ว 'สีหมอก' ควรอยู่ที่นี่ และ
 เมื่อมีคนถาม 'สีหมอก' ว่า "สีหมอกหรือไม" ถ้าสีหมอกเห็นได้ไปคอยความ
 รู้สึกของสีหมอกก็กระพริบตาเหมือนจะบอกว่า "สีหมอกก็ และหัวใจของสีหมอกก็
 แตกสลายไปแล้ว"¹

การเสด็จต่างประเทศ

พมเด็จพระนางเจ้าวิภาวดีทรงเริ่มรับราชการสนองพระเดชพระคุณในการโดยเสด็จ
 พระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ตามภาคต่าง ๆ ทั้งพระราชอาณาจักร ตั้งแต่ พ.ศ. 2500
 ต่อจากนั้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โดยเสด็จในตำแหน่งนางสนองพระโอษฐ์สมเด็จพระ
 พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศ ดังนี้

ในระหว่างเดือน มิถุนายน 2503 ถึงเดือน พฤศจิกายน 2503 เสด็จเยือน
 ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สาธารณรัฐ
 ปอร์ตุเกส สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน อิตาลี วาติกัน
 เบลเยียม ฝรั่งเศส ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ และสเปน

ในปีพุทธศักราช 2505 โดยเสด็จเยือนประเทศปากีสถาน มาเลเซีย
 นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย

ในปีพุทธศักราช 2506 โดยเสด็จเยือนประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐจีน และ
 ต่อมายังตามเสด็จเยือนประเทศออสเตรีย (2509) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน
 ครั้งที่สอง (2509) อิหร่าน คานากา และสหรัฐอเมริกาครั้งที่สอง (2510)
 และในอันันตสุดท้ายได้ตามเสด็จสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ

¹ เกส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน
วิภาวดีรังสิตนสรม หน้า 77

เสด็จออกเสด็จเสวย ในพิธีถวายสัญญาบัตรและพระยศแก่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
ณ ร.ร.นายร้อยกันทรบุรี ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2518¹

ครั้งเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา เสด็จแทนพระองค์พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปประทับที่เสวยในในงานพระศพพระเจ้ากุสุมา อคอฟ ที่ 6 เมื่อ
เดือนกันยายน พ.ศ. 2516 ทานหญิงก็โดยเสด็จไปด้วย

นอกจากการเสด็จไปต่างประเทศในโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนินแล้ว
ท่านหญิงยังเสด็จต่างประเทศเป็นการส่วนพระองค์อีกหลายครั้ง เช่น เสด็จยุโรปกับพระ
สวามี ใน พ.ศ. 2490 และ พ.ศ. 2495 ส่วนประเทศแถบเอเชีย ท่านหญิงก็เสด็จ
ไปหลายประเทศ เช่น พม่า ปากีสถาน อินเดีย และฮ่องกง เป็นต้น

การปฏิบัติพระภารกิจแทนพระองค์

การปฏิบัติพระภารกิจแทนพระองค์ ในการเสด็จเยี่ยมทหาร ตำรวจ อาสาสมัคร
และพลเรือนในจังหวัดภาคใต้ นั้น หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี ทรงเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 โดย
เสด็จไปตำบลบ้านสอง อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 12
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2510 เพื่อเสด็จต่อไปยังอำเภอยะรัง อำเภอยะกังกันการถึงขนาดที่
ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีพากันที่เล่นที่จริงว่า "ไปเยี่ยมคนยากก็กว่าไป
พระแสง"²

หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีทรงปฏิบัติพระภารกิจต่าง ๆ ที่ทรงรับมอบไว้ด้วยพระอุตสาหะ
วิริยะ มีใ้ทรงยกย่องความยากลำบาก แม้บางครั้งต้องทรงเสี่ยงอันตรายอันเนื่องมาจาก

¹ "พระประวัติ" ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
วิภาวดีรังสิต ม.จ.ก. ป.ช. ท.จ.ว. หน้า 2 - 3

² ม.จ. วิภาวดี รังสิต "เล่าเรื่องเมืองพระแสง" ใน เรื่องหลายรส โดย
ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 193

ภัยของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ กับไคร่งหน้าเกรงหรือทอดเลย ทรงมุ่งแต่จะประหารความ
ช่วยเหลือแก่ผู้ทุกข์โศกอย่างเต็มพระกำลังและพระสติปัญญา ย่อมทรงความเสียสละอัน
สูงส่ง ในการปฏิบัติพระภารกิจแทนพระองค์จึงอำนวยการประโมทย์แก่ประเทศชาติอย่างใหญ่
หลวง และคุณงามความดีของท่านหญิงจงจาร์กอยู่ในหัวใจของ ทหาร ตำรวจ อาสาสมัคร
ตลอดจนประชาชนทุกคน "จนกระทั่งเมื่อเอ่ยถึง 'เจ้าหญิง' แทนทุกคนในภาคใต้
จะเข้าใจทันทีว่า มิใช่หมายความถึงผู้อื่น แต่หมายถึงท่านหญิงวิภาวดี รัชสี" ¹

ถึงชีพิตักษัย

ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 เวลาเช้า หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีจะเสด็จไป
เยี่ยมเยียน ทหาร ตำรวจ และประชาชนที่อำเภอเกียนซาและอำเภอพระแสงตามปกติ
แต่ทรงได้รับรายงานว่าเจ้าหน้าที่ยกพลตระเวนชายแดนซึ่งไปทำการคุ้มกันการก่อสร้างบ้านพัก
พระราชทานที่หมู่บ้านเหนือคลอง ตำบลบ้านสอง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากกับระเบิดของผู้ก่อการร้าย ท่านหญิงทรงห่วงใยตำรวจบาดเจ็บยิ่งกว่า
จะทรงคำนึงถึงความปลอดภัยของพระองค์เอง จึงรีบสั่งให้คนขับรถเฮลิคอปเตอร์ที่ประทับ
ไปรับบาดเจ็บส่งโรงพยาบาลแทนการเสด็จตามหมายกำหนดการ ขณะที่เฮลิคอปเตอร์บินร่อน
ต่ำลงที่หมู่บ้านเหนือคลอง มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์คนหนึ่งจู่โจมยิงปืนยิงเร็วระดมยิง
มายังเฮลิคอปเตอร์ กระสุนปืนผู้ก่อการร้ายทะลุเฮลิคอปเตอร์เข้ามากลุมพระองค์เป็นบาดแผล
ฉกรรจ์ถึงกับทรงสิ้นพระสติ ส่วนเฮลิคอปเตอร์ได้รับความเสียหายจนไม่สามารถบินต่อไปได้
นักบินจำต้องนำเฮลิคอปเตอร์ลงจอดในที่หน้าโรงเรียนวัดบ้านสอง ซึ่งอยู่ห่างจากเกิดเหตุ
ประมาณ 3-4 กิโลเมตร เมื่อเฮลิคอปเตอร์ถึงพื้นดิน นายแพทย์สุพาศน์ บุรพัฒน์ ผู้ตาม
เสด็จท่านหญิงไปในครั้งนั้น ได้จัดที่ประทับนอนให้ท่านหญิงและถวายน้ำเกลือเพื่อขอพระบาทขวา
นายแพทย์สุพาศน์ บุรพัฒน์ ได้เล่าพระอาการตอนนั้นว่า

¹ วสิษฐ์ เกตุกฤษ "ท่านหญิงวิภาวดี" ใน วิภาวดีรัชสีถนอม หน้า 37

10 นาทีต่อมา พระอาการกลับคืนมาเป็นที่น่าพอใจมากโดยจับชีพจรได้ดี เต้นแรง และการหายใจดีขึ้น พระสติกลับคืนมาเป็นปกติ ด้วยพระทัยที่เป็นเมตตาและความเมตตา กรุณาอย่างแน่วแน่ โดยมีใต้งถึงบาทแผลที่พระองค์เองได้รับแถมแทนอย ครัสเป็น ประโยคแรกเมื่อรู้สึกพระองค์ว่า "ขอค. ที่มากเจ็บไปรับมาไ้หรือยัง" และต่อไป ด้วยประโยคว่า "ไม่ต้องวิหิงไปว่ากันไ้รับมากเจ็บนะ เ้ียวพวกเราจะเหล่ถึงกัน ไ้มาก"

ตลอดเวลาที่ประทับนอนอยู่บนเฮลิคอปเตอร์ บริเวณสนาม โรงเรียนบ้านส้อง เพื่อรอคอยเฮลิคอปเตอร์ลำใหม่มารับเสด็จที่โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี มิได้ทรง รับสิ่งถึงความเจ็บปวดที่พระองค์ได้รับเลยแถมแทนอย ประทับนอนอย่างสงบ ด้วย สติพระพักตร์เป็นปกติ เสียงที่รับสั่งถามก็เป็นเสียงปกติธรรมดาอย่างที่สุด ไม่มี ี่แววถึงความเจ็บปวดที่ไ้รับ เพียงแต่ตรัสถึงองค์เองเพียงคำเดียวว่า "รู้สึกร้อนและแน่นเท่านั้น" สมแล้วที่ทรงเป็นราชตระกูล¹

ประโยคสุดท้ายก่อนจะทรงย้ายไปประทับเฮลิคอปเตอร์ลำใหม่ เพื่อเสด็จไปโรงพยาบาล สุราษฎร์ธานี "รับสั่งว่า "ให้ทราบถึงคุณพลพระเจ้าอยู่หัว ทานชาย ทานแม่" ทรงย่ำ อย 2 ครั้งแล้วไม่ไ้รับสิ่งอะไรอีก"² แล้วในที่สุดก็ถึงชีพิตักษัยบนเฮลิคอปเตอร์ที่นำเสด็จสู่ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีนั้นเอง เฮลิคอปเตอร์จึงนำพระศพไปตกแต่งบาดแผลที่โรงพยาบาล สุราษฎร์ธานี ทางราชการถวายธงชาติคลุมพระศพ พล. ต.ท. รถมพล โลหะชาละ ถวายเครื่องบินสกายแวนรับพระศพกลับสู่กรุงเทพมหานครในคอนเียนวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 หลังจากทางราชการเชิญพระศพไปชันสูตรและแต่งบาดแผลที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เรียบร้อยแล้ว พระสวามีและพระประยูรญาติไ้เชิญพระศพไปไว้ยังวิหิง เนื่องจาก

¹ สุพาศน์ บุรพัฒน์ "วันนั้นที่บ้านเห็นอคลอง" ใน วิภาวดีรังสิตรำลึก หน้า จ - ช

² สุจินทร์ สิงหราช ณ อยุธยา "พระภารกิจสุดท้าย" ใน อนุสรณ์งานพระราชทาน เพลิงพระศพ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ม.จ.ก ป.ช. ท.จ.ว. หน้า 15

"เดิมทีพระปรารภว่าถ้าสิ้นชีพิตักษัยให้เชิญพระศพไปทิ้ง เพื่อสำหรับพระญาติพระวงศ์และบริวารไ้ครองนำ"¹

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 สำนักพระราชวังเชิญพระศพขึ้นประดิษฐานบนพระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตร เพื่อบำเพ็ญพระราชกุศล โดยได้รับพระราชทานพระโกศทองใหญ่ประกอบพระศพเป็นพระเกียรติยศ แวดล้อมด้วยเครื่องพระอิสริยยศ พระพิธีธรรมสวด 7 คันในพระบรมราชานุเคราะห์ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพวงมาลาดอกไม้สดจากรีกข้อความสกุ้และไว้อาลัยหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีด้วย

ต่อมาในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลิงพระศพที่วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม และอาสาสมัครที่เสียชีวิตรหว่างการกระทำของบุคคลกรราย ณ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุ

ประกาศสถาปนาพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต

จากการเสียสละเพื่อประเทศชาติของหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานสถาปนาหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต ขึ้นเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า และขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์ช้างเผือก

วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สถาปนาหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต เป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามที่รัฐบาลกราบบังคมทูลขอพระราชทาน

¹ จักรก อ่อนเรือง "หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต" ใน เอกสารไทย 2 : 105
กุมภาพันธ์ 2520

ผลงานกานวรรณกรรม

หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี ทรงสืบสายพระโลหิตมาจากองค์นักประพันธ์เอกของไทย คือ เป็นพระธิดาในพระราชมวงศเชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ หรือ "น.ม.ส." รัตนกวีผู้มีพระปรีชาสามารถในทางการประพันธ์อย่างยากจะหาผู้ใดเสมอเหมือน และเป็นพระนัดดาในพระเจ้าบรมวงศ์เชอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ (ทศกวี วรวรรณ) ซึ่งทรงนิพนธ์และทรงแปลบทประพันธ์อันดีเกินไ้เป็นจำนวนมาก หม่อมเจ้าหญิงพรพิมลพรรณ (วรวรรณ) ราชินี พระมารดาที่ทรงเป็นนักประพันธ์ ทรงใช้นามปากกาว่า "แคนเคียน" ผลงานที่มีชื่อเสียงของ "แคนเคียน" ได้แก่ บทละครชุด กุศระวาร - มาณะศรี และงานแปลชุด ปากงพงพี

นอกจากหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี จะทรงได้รับการถ่ายทอดความเป็นนักประพันธ์ทางสายพระโลหิต ก็ยังทรงได้รับการอบรมในทางที่ถูกต้องจากพระบิดาพระมารดา "ให้มีความเข้าใจวิถีชีวิตที่จะทำโน่นทำนี่ เพื่อถึงจุดหมายในความต้องการของตน"¹ ประกอบกับโปรดการอ่านหนังสือ อันเป็นรากฐานสำคัญของการจะเป็นนักประพันธ์ที่ดี ปัจจุบันเหล่านี้เสริมให้หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีทรงเป็นนักประพันธ์ เมื่อพระชันษาเพียง 14 ปี พระนิพนธ์เรื่องแรกของพระองค์คือ "เรื่องของวิลเลียม เค็กเกน" ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ประมวลสาร จึงที่ทรงเลาว่า

เรื่องแรกของข้าพเจ้าที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ประมวลสารนั้น ข้าพเจ้าให้ชื่อว่า 'เรื่องของวิลเลียม เค็กเกน' เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าอ่านมาจากหนังสือชุดหนึ่งชื่อ 'วิลเลียม' ของ Richmal Crompton มีประมาณ 8 เล่ม เมื่ออ่านจบข้าพเจ้าชอบเรื่องก็เปิดหนังสือเสียแล้วเขียนใหม่ตามเค้าโครงเดิม ใช้ตัวละครเดิมแต่ใช้สำนวนของข้าพเจ้าเอง โดยเขียนง่าย ๆ พังเป็นไทย ๆ เรื่องนี้เมื่อพิมพ์

¹ น.จ. วิภาวดี รังสิต "เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์" ใน ประมวลเรื่องสั้น โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 412

เป็นเล่ม มีชื่อใหม่ว่า 'เค็กจอมแก่น' ในปัจจุบันก็ยังขายในร้านหนังสือ เพราะ
เล็ก ๆ ก็ยังชอบอ่านจนกระทั่งทุกวันนี้¹

เมื่อทรงประสบความสำเร็จจากเรื่อง "เค็กจอมแก่น" แล้ว หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี
ทรงนิพนธ์บทประพันธ์ไว้อีกหลายเรื่องหลายประเภท ทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น นวนิยายอิง
ประวัติศาสตร์ บทความและสารคดี

ผลงานทางวรรณกรรมของหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี มีดังนี้

ประเภทนวนิยายและเรื่องสั้น ไคแก่ เค็กจอมแก่น ปริศนา เจ้าสาวของอานนท์
รัตนาวดี นิกกับพิม นีหรือชวต เรื่องกลับ เรื่องหลายรส ประมวลเรื่องสั้น

ประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ไคแก่ พระราชนิพนธ์กตเวทียุค ค้างเพราะรัก
อุทัยราชินีสาว

ประเภทบทความและสารคดี ไคแก่ เรื่องตามเสด็จอเมริกา จดหมายถึงเพื่อน
จากหม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต 14 มิถุนายน ถึง 18 สิงหาคม พ.ศ. 2503 เรื่องตามเสด็จ
ปากีสถาน เสด็จคอย จดหมายเหตุการณ์ประทัพบึงคราชนิเวศน์เชียงใหม่ เล่าเรื่องเมือง
พระแสง เมื่อหน่วยพระราชทานชนเขา และ ประสมการกตเวทียุค 2518

งานพระนิพนธ์ของหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี เป็นผลงานทางวรรณกรรมที่ประณีต ทั้ง
เพราะท่านหญิงทรงนิพนธ์บทประพันธ์ทุกเรื่องอย่างระมัดระวัง พิถีพิถัน ทรงเลวว่า

หนังสือที่ข้าพเจ้าแต่งแต่ละเรื่อง จะเป็นเสด็จพงศาวดารกต สารคดีกต
เรื่องอ่านเล่นธรรมดากต ข้าพเจ้ามักเสียเวลาเขียนแล้วเขียนอีกอย่างน้อยที่สุด
ก็ 2 ครั้งเต็ม ๆ ครั้งแรกมักเขียนด้วยดินสอวางลงในสมุด ครั้งที่ 2 เขียนใน
กระดาษลวดลาย สำหรับส่งโรงพิมพ์ บางครั้งตรวจเอง แต่กระนั้นก็ยังผิดพลาด
เช่นครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าเขียนว่า โขนาป่านเขาเผ่าพระเจ้าหลุยส์ 14 บัญพิสงมา

¹ม.จ. วิภาวดี รังสิต "เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์" ใน ประมวลเรื่องสั้น
โดย ว. ๓ ประมวลมารก (นามแฝง) หน้า 411

ให้ตรวจเขียนเป็น พระเจ้าหลุยส์ 15 ข้าพเจ้ารีบแก้เป็น 14 ตามเดิม แต่
ทางโรงพิมพ์ไมไ่แก้ไขก่อนพิมพ์ออกมากลายเป็น โง่เขลาไปเพราะพระเจ้าหลุยส์ 15
เสีย ข้าพเจ้าอ่านเห็นเขาก็เกือบจะร้องเรียกว่าไปหมายจะให้เขาแก้คำผิดให้
แต่ทางสำนักพิมพ์กลับบอกว่า ข้าพเจ้าเอะอะไปไม่เขาเรื่องเพียงแต่พิมพ์ผิดไปหนึ่ง
เท่านั้น ก็เมื่อเขาเห็นว่าตรงกับสองฉบับก็เพียงนึกเฉียวเหมือนกับสทวงค์เดียว
กับสองสทวงค์ ส่วนข้าพเจ้าเห็นวรัชกาลและรัชกาลติดกันไ่ล้นักหนา เมื่อ
ผู้พิมพ์กับผู้แต่งเรื่องติดกันไปคนละทางอย่างนี้ ท่านผู้อ่านหนังสือสมัยนี้จึงควรมีคนสอ
หรือปากกาติดมือเสมอ อ่านพลางแก้คำผิดไปพลาง¹

พระนามที่หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีทรงใช้ในการประพันธ์คือ "ว. ณ ประมวณมารค"
ทรงกล่าวถึงนามของนามปากกา "ว. ณ ประมวณมารค" ไว้ว่า

มีผู้ถามอยู่เสมอว่าเหตุใดข้าพเจ้าจึงใช้นามปากกาว่า 'ว. ณ ประมวณมารค'
ซึ่งบางคนก็อ่านผิดเปิดเบิ่งไปว่า วอนขอประมวณมาก ใครอ่านอย่างนั้นข้าพเจ้า
ออกจะฉุน และยังแฉหาว่าผู้นั้นไม่รู้อักษรไทยเสียอีกด้วย นามปากกาของ
ข้าพเจ้าเป็นภาษาไทยก็ ๆ ห่าฟุ่พิศพอไฟไม่เขาเรื่อง ว ก็อักษรตัวแรกของ
ชื่อข้าพเจ้า นะ ก็แปลว่าแห่ง ประมวณคือชื่อนนทพยานข้าพเจ้าตั้งอยู่ มารค
หรือ มรคา ก็คือถนนภาษาแขก ว. ณ ประมวณมารค ก็คือ ว. แห่ง
ถนนประมวณ เท่านั้นเอง ข้าพเจ้าใช้นามปากกาอย่างนั้นมาเดียว ถ้าไม่ใช่ชื่อนัก
ใช้ชื่อจริงเลย มีผู้ถามข้าพเจ้าว่าใช้นามปากกานี้เมื่อไหร่หรือ ข้าพเจ้าปฏิเสธ
เป็นวันที่เดียว²

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต "เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์" ใน ประมวณเรื่องสั้น
โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า 418 - 419

² ก. หน้า 412 - 413

นามปากกา ว. ณ ประมวณมารค เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักอ่าน
ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ เรื่องเด็กจอมแก่น เมื่อพระชันษา 14 ปี จนกระทั่งถึงรัชสมัย เมื่อพระชันษา
57 ปี และผลงานอันสูงค่าที่ทรงปากไว้ในวงวรรณกรรม พระนาม ว. ณ ประมวณมารค
จึงมิได้สูญสิ้นตามพระสังขาร ตรงกันข้ามพระนามนี้ยังคงอยู่ในความทรงจำของผู้อ่าน และ
คงอยู่ครบถ้วนพิพดลอกกาล

วิเคราะห์พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ ว. ณ ประมวณมารค ที่สะท้อนในนวนิยาย

จากการศึกษาพระประวัติทางชนทำให้ทราบว่า พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ
ว. ณ ประมวณมารค ไต่สะท้อนออกมาในผลงานประเภทนวนิยายอย่างชัดเจนในคำ
เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา โดยจะกล่าวรายละเอียดดังต่อไปนี้

เนื้อเรื่อง

หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดีทรงเสนอเนื้อเรื่องในนวนิยาย ส่วนใหญ่จะได้อาจากประสบการณ์
จริงในชีวิต ดังปรากฏในเรื่อง ปริศนา เจ้าสาวของอานนท์ รัตนาวดี นิกกับพิม และ
นี้หรือชีวิต

1. ประสบการณ์ในแวดวงสังคมระดับสูง เนื่องจาก ว. ณ ประมวณมารค
ทรงสืบสายมาจากราชตระกูลชั้นนี้ และราชตระกูลวรวรรณ พอพระชันษาควรแก่การเข้า
โรงเรียนที่ทรงศึกษา ณ โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย และต่อมาทรงเสกสมรสกับหม่อมเจ้า
ปิยะรังสิต อย่างสมพระเกียรติ กล่าวได้ว่า ว. ณ ประมวณมารค ทรงมีประสบการณ์
เกี่ยวกับสังคมระดับสูงมาโดยตลอด ประสบการณ์นี้ไต่สะท้อนออกมาในนวนิยายอย่างชัดเจน
กล่าวคือนวนิยายทุกเรื่องจะมีแนวเรื่องเป็นเรื่องของความรักหรือชีวิตครอบครัวของบุคคลระดับ
กลางหรือระดับสูง ทั้งที่เป็นบุตรหลานผู้มีสถานบรรดาศักดิ์ มีฐานะร่ำรวย และพระราชาวงศ์
เช่น เรื่องปริศนา เป็นเรื่องรักแท้ของเชษฐาอุปสรรคระหว่างปริศนาบุตรสาวของพระวินิจ
มนตรี กับหม่อมเจ้าพจนปรีชา เรื่องเจ้าสาวของอานนท์ แสดงถึงแนวการเลือกคู่ของ

อาณัติ บุตรชายคนใหญ่ของพระยาพลรมวิหาร เป็นเรื่องความรักของ
หมอมเจ้าหญิงรัตนาวดี และหมอมเจ้าคนย์ธนา เรื่องนี้หรือชีวิต แสดงให้เห็นชีวิตการ
ครองเรือนของ เพ็ญ ลักษณา และวิไล บุตรีของพระศรีนันทศาสตร์ ซึ่งมีแนวทางดำเนิน
ชีวิตผิดแผกกัน

ทางคานนวนิยายเรื่องนี้กับนิพนธ์ นวนิยายเรื่องนี้เนื้อหาส่วนใหญ่นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับ
สุนัข แต่พิเชฐภักมณทิราเจ้าของสุนัขทางนิพนธ์สกุลหรือฐานะดี พิเชฐนั้นบุตรหญิงพนธ์ทรง
กล่าวว่าตนเป็นบุตรของฐานะดีคนหนึ่งในเมืองไทย ส่วนมณทิรา ว. ๓ ประมวลมารค
มิใช่ทรงบรรยายชาติกำเนิดของเธอโดยตรง หากพอจะอนุมานได้ว่าเธอเป็นบุตรสาวของ
บุคคลที่จงรักภักดีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และอาจจะรับราชการสนองพระเดชพระคุณ
ควบคู่กันไปได้ ทั้งพิจารณาจากเนื้อความในจดหมายของมณทิรา เมื่อเธอกล่าวถึงที่มาของ
นาม "มณทิรา" ว่า

เมื่อคุณแม่งทรงรักฉัน ท่านนั้นเห็น
ปราสาทราชมนเฑียร คือวิเชียร เชิดชูตา
ลอบล้าคานา นภาพองสองรับกัน
คุณพอบอกว่าลูกคนนี้จะมียุทธาสนา ถ้าเป็นชายท่านจะให้ชื่อว่า 'มณเฑียร'
แล้วนำไปถวายตัวเป็นมหาดเล็กหลวง เมื่อคุณฉันเกิดมา คุณพอมิดหวังมาก
แต่ยังไม่ถึงความคิดเดิม เรื่องปราสาทราชมนเฑียร จึงตั้งชื่อฉันให้แปลว่า
'เรือนหลวง' เหมือนกันคือ 'มณทิราลัย' คุณแม่อีกคำฟังเย็นเยือกไม่รื่นหู
คุณพวจึงตัด 'ลัย' ออกเสียเหลือแต่ 'มณทิรา' เจย ๆ

2. ประสบการณ์ในการเสด็จต่างประเทศ ว. ๓ ประมวลมารค เสด็จไป
ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เอเชีย และสหรัฐอเมริกาหลายครั้ง แต่การเสด็จต่างประเทศ

1. ม.จ. วิภาวดี รังสิต นิพนธ์ โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้าคานา

ครั้งสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงาน ได้แก่ การเสด็จยุโรปกับหมอมเจ้าปิยะรังสิต พระสวามีใน พ.ศ. 2490 ว. ณ ประมวลมารค ทรงนำประสบการณ์ครั้งนั้นมาเขียนนวนิยาย เรื่อง รัตนาวดี โดยทรงใช้บันทึกการเดินทางของพระองค์เป็นรากฐานของเรื่อง ดังทรง เขียนไว้ในคำนำเรื่องรัตนาวดี ว่า "หนังสือเรื่อง 'รัตนาวดี' นี้เขียนขึ้นใน พ.ศ. 2496 จากนั้นที่ของข้าพเจ้าเมื่อแต่งงานใหม่ ๆ ไปยุโรปครั้งแรกกับสวามีใน พ.ศ. 2490 คือ ภายหลังจากสงครามโลกไม่นานนัก"¹

หมอมเจ้าปิยะรังสิต ทรงอธิบายเพิ่มเติมว่า "อันที่จริงภริยาข้าพเจ้าได้ใช้เรื่อง หรือเหตุการณ์บางอย่างในการไปยุโรปครั้งที่สองของเราเมื่อปี พ.ศ. 2495 คอยเตือนกัน เพราะหนังสือเรื่อง 'รัตนาวดี' นี้มาเขียนเสร็จในปี 2499"²

ด้วยเหตุดังกล่าว เรื่องรัตนาวดีจึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยุโรปผสมผสาน ไปกับเรื่องความรักของหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีกับหมอมเจ้าคณิศรนาถตัวละครเอกที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงสร้างขึ้นมา เพราะ "ไม่ชอบเขียนแบบเรื่องท่องเที่ยวธรรมดาแล้วจะ น่าเบื่อ จึงคิดหาหนทางทำให้เป็นเรื่องอ่านเล่น โดยมีพระเอกนางเอก และตัวประกอบเรื่อง ใช้การท่องเที่ยวครั้งนั้นของข้าพเจ้าที่จดไว้ในบันทึกเป็นแบคกราวด์"³

นวนิยายเรื่องอื่นที่เนื่องมาจากการเสด็จต่างประเทศ ได้แก่ เรื่อง เจ้าสาวของอานนท์ และนิกกับพิม กล่าวคือ ตอนท้ายเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ เป็นเรื่องการ ไปฮ่องกงของอานนท์กับสุชาดา สำหรับเรื่องนิกกับพิม เนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นชีวิตภายในครอบครัว คุณิใหญ่และมเหสีราหญิงชาวไทยในเมืองซูริก ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งถ่ายทอดความรู้สึก ผ่านทางทัศนะของพิม

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้าคำนำ

² ม.จ. ปิยะรังสิต รังสิต "อารัมภบท" ใน รัตนาวดี หน้า ฉ.

³ ม.จ. วิภาวดี รังสิต น.ก.

นวนิยายเรื่อง เจ้าสาวของอานนท์ รัตนาวดี และนิกกัณิณ จึงเป็นผลรวมของ ประสบการณ์ในวงสังคมระดับสูง และประสบการณ์ในการเสด็จต่างประเทศของ

ว. ฅ ประมวลมารค

3. ประสบการณ์ในการเลี้ยงสุนัข พระราชวรวงศ์เชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ หรือ น.ม.ส. พระปิตุลาของ ว. ฅ ประมวลมารค โปรดธรรมชาติและสัตว์ ว่างถนน ประมวลจะมีสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ มากมาย เช่น สุนัข กวางควา ลูกเสือดาว โดยเฉพาะสุนัข เป็นสัตว์เลี้ยงโปรดมาก ว. ฅ ประมวลมารค จึงเป็น "ผู้ที่เก็บโตขึ้นมาในบ้านซึ่งเต็มไปด้วยหมา เคยเลี้ยงมาแล้วหลายชนิด ตั้งแต่หมาฝรั่ง หมาจีน (Chow) จนกระทั่งหมาญี่ปุ่น (Japanese Fighting Dog)"¹ ภายหลังจากทรงเสกสมรสกับหม่อมเจ้าปิยะรังสิกุลแล้ว ว. ฅ ประมวลมารค ก็ทรงมีสุนัขอยู่ใกล้ชิดเสมอ ประสบการณ์นี้ทำให้ทรงแต่งเรื่องนิกกัณิณ อันเป็นเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เขียนขึ้นในทัศนะสุนัข 2 ตัว โดยทรงแสดงความคิด ความรู้สึก อารมณ์ ของสุนัขแต่ละเอี้ยกอนและสมจริง นับว่าเรื่องนิกกัณิณ เป็นนวนิยายที่สร้างขึ้นมาจากประสบการณ์ทั้ง 3 ประการของ ว. ฅ ประมวลมารค อย่างครบถ้วน

ตัวละคร

ว. ฅ ประมวลมารค โปรดสร้างตัวละครเอกบางตัวขึ้นมาจากพระบุคลิภาพ ตลอดจนประสบการณ์ของพระองค์เอง ยังมีรายละเอียดต่อไปนี้

พระบุคลิภาพ ตัวละครที่สะท้อนให้เห็นพระบุคลิภาพของ ว. ฅ ประมวลมารค อย่างชัดเจน ได้แก่ปริศนาตัวละครเอกฝ่ายหญิงเรื่องปริศนา กับหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีตัวละครเอกฝ่ายหญิงเรื่องรัตนาวดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทรงแต่งเรื่องปริศนาตั้งแต่พระชันษาไม่ถึง 20 ปี พระบุคลิภาพบางแง่ของพระองค์จึงถ่ายทอดมายังปริศนาเด็กสาววัยรุ่นผู้มีวัยใกล้เคียงกัน

¹ ม.จ. พรพิมลพร รัตน นิกกัณิณ โดย แคนเคียน (นามแฝง) หน้าคำแนะนำ

ส่วนเรื่องรัตนาวดี เป็นนวนิยายที่ทรงนำข้อความที่ทรงบันทึกไว้เมื่อเสด็จไปยุโรปกับพระสวามี ใน พ.ศ. 2490 และเหตุการณ์บางประการที่เสด็จไปยุโรปใน พ.ศ. 2495 เป็นพื้นฐาน ในการดำเนินเรื่อง จึงไม่น่าสงสัยที่หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีตัวละครเอกซึ่ง ว. ณ ประมวลมารค ทรงกำหนดให้เสด็จไปท่องเที่ยวยุโรป ย่อมจะทรงได้รับการถ่ายทอดพระบุคลิกภาพจากพระองค์ ภาย

พระบุคลิกภาพที่ปรากฏในปริศนาและหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี มีดังนี้

1. พระบุคลิกลักษณะภายนอก จากการที่พระเจ้าประวิติแล้วทราบวาท

ว. ณ ประมวลมารค มีพระเนตรงามยิ่ง พระลักษณะนี้ได้ปรากฏในปริศนา ตัวละครที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงจินตนาการรูปดวงตาให้มีความสวยงามเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้ในบทสนทนาและบทบรรยายหลายตอน เช่น หม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงกล่าวถึงนัยน์ตาของปริศนา ว่า "ตาลูกอสุยเป็นพิเศษทีเดียว ขนคายาวเพื่อย"¹ หรือในบทบรรยายดวงตาปริศนาตอน เธอเอียงอายว่า "ปริศนาหนาแถมบงกชอบเนตร 'ซึ้ง' ของท่านชายควยคาโตของเธอดี หวานราวกับจะหยก"²

2. พระลักษณะท่าทาง ว. ณ ประมวลมารค ทรงมีท่าทางคล่องแคล่ว และโปรดการปีนที่สูง ตัวละครที่สะท้อนให้เห็นพระลักษณะดังกล่าวอย่างเด่นชัด คือเปรีศนา และหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี

ลักษณะท่าทางของปริศนาคล่องแคล่วเพียงใด ผู้อ่านจะพิจารณาได้จากบทบรรยาย ความรู้สึกของขุนนางสมรที่เกี่ยวกับปริศนาว่า "ปริศนาเป็นเด็กสาวที่น่าเอ็นดูสมอายุ ท่าทาง คล่องแคล่วว่องไว"³ หรือตอนที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงบรรยายกิริยาปริศนาเมื่อแรกมาอยู่เมืองไทย

¹ ม.จ. วิภาวดี รั้งสิข ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 178

² ก. หน้า 452

³ ก. หน้า 23

ว่า "ปริศนาคนแคระชาตรี ลืมตาขึ้นมองดูรอบ ๆ ห้อง ครั้นแล้วก็ลุกขึ้นนั่งอย่างประหลาดใจ
พื้นไม้โซอเมริกัน พื้นไม้โซเรือที่แบนอยู่กลางมหาสมุทร พื้นกกรุงเทพฯ บ้านเกิดเมืองนอน
ของปริศนา และบ้านที่คอบานท์แท้จริงของเธอ ปริศนารับรู้กลิ่นจากเตียงอย่างว่องไว"¹
ถึงในบางคราวจะเป็นการปีนไต่ขึ้นไปบนที่สูง เช่นคราวที่ปริศนาจะไปนมัสการพระพุทธรูป
ซึ่งประดิษฐานอยู่ภายในโบสถ์บนเขาสูงที่ท่าควายหินโบกปูนแห่งหนึ่ง ปริศนาก็ "เงยไม่เพ
เค็กมูซาวย ไต่หิมน้ำเขาคลอง กระโดดข้ามโนนข้ามนี้ หัวเราะเสียงใสและเราะเรงเหมือน
เด็ก ๆ"²

ทางคันหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีก็ปรากฏว่าพระลักษณะท่าทางว่องไวแบบเดียวกับ
ปริศนา โดยจะสังเกตได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นที่น่าพอใจเมื่อพระอาจารย์หลาเชิญหมอมเจ้า
หญิงรัตนาวดีไปพบ เพื่อจะชำระความฐานที่ทรงล่อลวงพระอาจารย์หนึ่ง ท่านหญิงก็
"ยักยัดกับเพื่อน ๆ ที่นั่งโต๊ะเดียวกันแล้วก็เดินออกไป พอพบห้องกินข้าวก็วิ่ง"³ ในเวลาที่
ต้องเสด็จขึ้นไปยังสถานที่ที่มีความสูง เช่น ตอนเสด็จไปวิหารเพอร์ริง แกลเลอรี (Whispering
Gallery) ห้องเสียงสะท้อนซึ่งมีบันไดขึ้นไป 655 ขั้น ณ วัดเซนต์พอล กรุงลอนดอน
กับวิลเลียมและนพพระสหาย ท่านหญิงทรงสนุกสนานมากและไม่อาจมี "กระโดดไต่ไต่เราไต่ขึ้น
ไปพบค เพื่อไปคู่วิวเมืองลอนดอน"⁴

3. พระนิสัย ในการสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายนั้น พระนิสัยของ
ว. ณ ประมวลมารค มีส่วนสำคัญมาก ตัวละครที่ได้อิทธิพลจากพระนิสัยอย่างเห็นได้ชัด

¹ ม.จ. วิกาวดี รั้งสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 26

² ก. หน้า 185

³ ก. หน้า 633

⁴ ม.จ. วิกาวดี รั้งสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 18

ก็ปริศนาและหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี ส่วนตัวละครอื่น เช่น สุชากร มณิรา และเพี้ย
จะสะท้อนให้เห็นพระนิสัยเป็นบางส่วน พระนิสัยของ ว. ณ ประมวลมารค ที่ปรากฏใน
ตัวละครมีดังต่อไปนี้

3.1 พระอารมณ์ขัน พระนิสัยที่ปรากฏเด่นชัดของ ว. ณ ประมวลมารค
คือพระอารมณ์ขัน อันเป็นพระนิสัยประจำพระองค์ "แต่สถานการณ์ที่เคร่งเครียดหนัก
ยังทรงสามารถมองหามุมขบขันจนได้"¹ และพระอารมณ์ขันนี้เองเป็นเหตุให้ "พระอาจารย์
บางคนที่ไม่เข้าใจท่านกว่าท่านทรงແຂ່ງ แต่ความจริงท่านทรงมีอารมณ์ขันมากกว่าบุคคล
ธรรมดาทั่วไป"² แต่พระอารมณ์ขันของพระองค์มิได้อยู่ในรูปการล้อหรือทำความเคียดแค้น
ให้แก่อัน ตรงกันข้ามกลับสร้างความสนุกสนานรื่นเริงให้กับพระสหายและผู้ทรงคุณเคย
ว. ณ ประมวลมารค จึงทรงเป็นที่รักของทุกคน

พระอารมณ์ขันของ ว. ณ ประมวลมารค จะปรากฏให้เห็นในอุปนิสัยของปริศนา
ตัวละครที่ทรงกำหนดให้พระอารมณ์ขันชอบเยาะเย้ยล้อเลียนผู้อื่น เช่น ในงานเลี้ยงต้อนรับชาว
ต่างประเทศคณะหนึ่งที่หม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงจัดขึ้น ณ วังศิลาขาว รศ. ๖๖ พระยา
ราชพรหมภักดีแสดงความสามารถด้านการ เล่นเป๊ต โน้ตหว้าทางทิศท้าย ใบหน้าเข้
ปริศนาเห็นแล้วรู้สึกขบขันกว่าครูป การฑูตลอร์ดที่ "รูปที่ปริศนาเขียนนั้นเป็นรูปที่กำลังที่ คิ้ว
คึกเป็น โน้ตหว้าตรงหน้าเข้ ซึ่งออกจะเกินจริงไปหน่อย"³ เมื่อหม่อมเจ้าพจนปรีชาได้
ทอดพระเนตรรูปที่ "ก็แทบจะทรงสลดกอดอกมาด้วยความขบขัน"⁴

¹ มาลินี สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และ
อาจารย์" ใน นิภาวาทังสถิตานุสรณ์ หน้า 96

² เกส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน
นิภาวาทังสถิตานุสรณ์ หน้า 79

³ ม.จ. นิภาวาทัง สถิต ปริศนา เล่ม 1 โข ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 229

⁴ ก. หน้า 230

ในบางตอนอารมณ์ขันของปรีศนาเป็นเหตุใหญ่ให้กลั๊กโกธเคื่องเธอเพราะความ
เข้าใจผิด เช่น วันหนึ่งปรีศนาแสร้งยั่วประวิธเพื่อนสนิทว่า เธอจะสมัครเข้าประกวด
นางสาวสยามตามคำชักชวนของนายทรงชัย เจริญทรัพย์ เจ้าของบริษัทบุญไทย เจริญทรัพย์
ครั้งประวิธไม่เห็นว่าเป็นเรื่องอันคงที่ปรีศนาคิดไว้ หากประวิธกลับโกรธปรีศนา
เพราะเข้าใจว่าปรีศนาจะสมัครเข้าประกวดนางสาวสยามจริงจึงกำพุด ปรีศนามีอารมณ์ขัน
อย่างเหลือเฟือเพื่อจิกจามประวิธว่า "ไม่มี Sense of humour เลย คนอะไร" ¹

แต่ตามปกติอารมณ์ขันของปรีศนาจะนำความรื่นรมย์ เบิกบาน มาสู่ทุก ๆ คนที่ได้
ร่วมสนทนากับเธอ

ส่วนหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี ว. ๓ ประมาธุมารค ทรงสร้างให้เป็นเจ้านาย
ที่มีพระอารมณ์ขัน โปรดการล้อและยั่วเย้าแต่ทรงใกล้ชิด ทั้งมีฐานะเป็นพระญาติ เช่น
ป้าสร้อย และบุคคลที่ทรงรู้จักอื่น ๆ ถึงหม่อมเจ้านัยวัฒนาทรงเลาว่า "เธอขี้เล่นสันดี
เธอล้อหมกไม่ว่าใคร คุณสร้อย นายเง็กกำง นายหุ่ย นายสิงโตกล่า หนูอาค
เธอหัวเราะฉันเองก็ขบอยที่สุด" ² แต่อย่างไรก็ตามพระอารมณ์ขันในรูปการล้อเลียนของ
หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีก็มีพิพจน์แก่ใคร อันเป็นลักษณะเดียวกับพระอารมณ์ขันของ

ว. ๓ ประมาธุมารค

3.2 การอยู่ในพระโอวาทของพระบิณฑุ พระมารค ว. ๓ ประมาธุมารค
เป็นพระธิดาที่ทรงอยู่ในพระโอวาทของพระบิณฑุ พระมารคเป็นอย่างดี พระบิณฑุ พระมารค
รับสั่งอย่างไรก็ทรงปฏิบัติตาม จะเสด็จไปแห่งใดก็จะทูลพระมารคก่อนเสมอ แม้บางครั้ง
จะทรงทราบว่าหากทูลพระมารคแล้ว พระมารคอาจไม่ทรงอนุญาต เป็นต้นว่าการขอประทาน-

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปรีศนา เล่ม 1 โดย ว. ๓ ประมาธุมารค (นามแฝง)
หน้า 510

² ม.จ. วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ๓ ประมาธุมารค (นามแฝง)
หน้า 143

อนุญาตเพื่อเสด็จไปประทับเรือเล่นตามลำคลองกับพระสหาย ว. ณ ประมวญมารค กับได้
ทรงหลบหลีกเสด็จหนีไป และทูลลาพระมารคโดยทรงใช้พระปฏิภาณเข้าช่วย วิชรี สัจจต
พระสหายเลวว่า

เรื่องไปเล่นเรือที่ท่านหญิงไม่มีหวังได้รับอนุญาตเลย ทั้ง ๆ ที่ท่านทรงว่าน่าเกลียด
และคลองที่เราเล่นนั้นก็สกปรกประมาญ ท่านหญิงทรงหาทางออกโดยไปทูลลา
ท่านแม่ว่า จะเสด็จไปบ้านเพื่อนสักประเดี๋ยว แล้วก็กำเนิมาตามถนนริมคลอง
พร้อมควายชาหลวงและสุนัขรวมกันฝูงหนึ่ง เมื่อไปถึงบ้านเพื่อน ๆ ก็ไปขอกับ
พ่อแม่ว่าท่านหญิงมาหาควายธุระ น้ำก็เต็มฝั่ง ขอให้พายเรือไปส่งที่หัวถนนประมาญ
เถิด ท่านหญิงก็เสด็จกลับวังทางเรือเพราะเป็นทางที่สะดวกที่สุด¹

พระนิสัยข้างต้นปรากฏในอุปนิสัยปริศนา จะเห็นว่าเวลาปริศนาจะไปเที่ยวเตร่
หรือประกอบกิจกรรมนอกบ้าน เธอจะขออนุญาตจากมารคทุกครั้ง ถ้าบางครั้งวาที่ปริศนา
ต้องการไปในสภาพที่เธอไม่แน่ใจว่ามารคจะอนุญาตหรือไม่ อาทิ เธอจะสวมกางเกงขาสั้น
ไปชมภาพยนตร์ที่ประวิชัย ปริศนาก็หาทางออกใจคงขมโดยใช้วิธี "สั่งแขกเข้ามาบอก"²
มารคาแทนตัวเธอ

ในกรณีอื่น ๆ ปริศนาปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทมารคทั้งสิ้น เช่น เมื่อปริศนาไปเที่ยว
ทางเรือกับหม่อมเจ้าพจนปรีชา คุณนายสมรก็พาปริศนาไม่ให้รบกวนชายทำโน่นทำนี่เหลว ๆ³
ปริศนาก็ปฏิบัติตาม เป็นต้น

¹ วิชรี สัจจต "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์ " ใน
วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 98 - 99

² ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวญมารค (นามแฝง)
หน้า 147

³ ค. หน้า 185

สำหรับหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีนั้น เนื่องจากหมอมแม่มั้นชีวิตตั้งแต่ท่านหญิงประสูติได้ไม่นาน และต่อมาพระบิภักดิ์พระชนมลงอีก หมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีจึงประทับอยู่ที่วังศิลาขาวกับหมอมเจ้าพจนปรีชา จึงท่านชายจะเป็นเพียงพระเชษฐาภิเษกพระบิภักดิ์ แต่ท่านหญิงทรงอยู่ในพระโอวาทของท่านชายเป็นอันดี เพราะ "ท่านหญิงทั้งรักทั้งเกรงเจ้าพี่ มีเจ้าพี่องค์เดียวเท่านั้นที่ท่านหญิงเกรงกลัว ว่าอะไรเป็นนั่น เชื้อทั้งทุกประการ"¹

นอกจากปรึกษากับหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดี พระนิสสัยยังปรากฏในตัวละครอื่น ๆ คือ สุชาคากับมณฑิรา สุชาคาเป็นบุตรพรักและปฏิบัติตัวอยู่ในโอวาทของมารดา คราใดสุชาคา มีเรื่องสำคัญที่ต้องอาศัยการตัดสินใจอันรอบคอบเธอจะนำเรื่องนั้นไปปรึกษากับมารดา ดังนั้นเมื่ออ่านบทขอแต่งงานกับเชอหลังจากได้รับความเข้าใจกันเรียบร้อยแล้ว สุชาคาตอบว่า "เรื่องแต่งงานฉันยังตอบไม่ได้ ต้องพุดกับแม่ก่อนจึงจะตอบได้"² ส่วนมณฑิราที่ประพฤตินิใน รูปแบบหญิงไทยที่สงวนตัวตามที่ครอบครัวของเธอเคยอบรมสั่งสอน

3.3 พระเมศตากฤณาและเอื้อเฟื้อเอื้อแผ้ว ว. ๓ ประมวลมารค
มีน้ำพระทัยเมตตาและเอื้อเฟื้ออย่างยากจะหาผู้ใดเปรียบ สมัยทรงเป็นนักเรียน "มักมีลูกกวาด ลูกพรุน คำสองคำมาฝากเพื่อน เมื่อเสด็จกลับจากโรงเรียนกลางวันที่บ้านหมอมยายที่คอยหลังสวนข้างโรงเรียน"³ ยิ่งกว่านั้นยังมีพระทัยกว้างขวาง "ไม่เคยปฏิเสธที่จะเป็นเจ้ามือในการเลี้ยงเพื่อน"⁴ ในวันคล้ายวันเกิดพระสหายก็จะประทานของขวัญที่ทรงเลือกสรร

¹ม.จ. วิกาวดี รั้งสิริ ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 78

²ม.จ. วิกาวดี รั้งสิริ เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 308

³วัชรีย์ สัจจวาท "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน วิกาวดีรั้งสิริคนสมัย หน้า 96

⁴ม.จ. วิกาวดี รั้งสิริ "เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์" ใน ประมวลเรื่องสั้น โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 408

แล้วว่าเป็นของดีและมีราคาสูง

ยิ่งเจริญพระชันษา พระเมตตาคุณก็ยิ่งแผ่ขยายไปสู่บุคคลทุกระดับ ทุกเผ่าพันธุ์ ทุกอาชีพ ทรงช่วยเหลือประทานความอนุเคราะห์และสงเคราะห์บุคคลทุกชั้นอย่างเห็นความสามารถ โดยเฉพาะทรงสนพระทัยในกิจการ โรงเรียนสอนคนตาบอดมาก ทรงใช้เวลาเสด็จไปสอนหนังสือที่โรงเรียนคนตาบอดเป็นเวลาหลายปีติดต่อกัน ทรงให้ความอนุเคราะห์ วิรัช ศรีกุลานนท์ ซึ่งตาบอดขณะเรียนชั้นมัธยม 5 จนวิรัช ศรีกุลานนท์ จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ไคเซิร์พระราชนาฏปริญาอักษร ศาสตราจารย์ เป็นบัณฑิตตาบอดคนแรกของเมืองไทย ในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2507

ปริศนาเป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นพระนิสัยกาน้ำของ ว. ๓ ประมวลมารคอย่างเด่นชัด เมื่อปริศนาได้จากสหรัฐอเมริกา เธอมีของฝากสำหรับมารค ญาติพี่น้อง รวมทั้งคนรับใช้มาถวายถึงกับคุณนายสมรอุทานว่า "แม่ลูกสาวแม่เฒ่าเฒ่าจริง"¹ พอถึงวันคล้ายวันเกิดของญาติสนิทมิตรสหาย ปริศนาจะเฝ้าของขวัญอันมีค่าเหมือนกับ ว. ๓ ประมวลมารค ประการสำคัญปริศนาจิตใจเมตตาช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาในทางต่าง ๆ เช่นช่วยให้สุชาภาพกับบิณฑ หรือช่วยสนับสนุนให้นางลักษณะของสาวของอานต์กับตระกูลซึ่งแอบพึงพอใจกันเงียบ ๆ ใต้เตียงกัน เป็นคน

ฝ่ายหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี นำพระทัยเฝื่อนแฉะของหลานหญิงที่ปรากฏในลักษณะที่คล้ายกับผู้หญิงนิพนธ์ กล่าวคือ หลานหญิงไปรักหาสิ่งของราคาแพงเพื่อเป็นของขวัญวันคล้ายวันเกิดพระสหาย เช่นประทาน "แบ็กเก็ตเทนนิส" แก้วมัลพระสหายร่วมชั้นเรียน ในวันที่มีผลอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์

อนึ่ง พระนิสัยยังกล่าวไต่สะท้อนออกมาในลักษณะนิสัยตัวละครอีกหลายตัว เช่น สุชาภา มณฑิรา และ เพ็ญ

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)

สุชาดา เป็นผู้มีอารมณ์รักใคร่คนทั่วไป ระหว่างที่เธอเรียนอยู่ที่วิทยาลัย เปอร์ เซอเคย์ ก็คล้อยตามเพื่อนชายควยเหตุนั้นเธอไม่เห็นชอบกับการที่เธอจะคบหาสมาคมกับคน ทางงาน มนสิรา เธอได้แสดงความเมตตาโดยการเลี้ยงดู "ยายหนู" บุตรสาวของพี่ชาย เป็นเวลานานหลายปี จนกระทั่ง "ยายหนู" รักใคร่เธอ ต่อการเชื่อมมากกว่าพี่สาวคนแท้จริง ฝ่ายพี่สาว เป็นพี่สาวที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตาและความหวังดีต่อน้องสาวเพื่อพยายามประคับประคองชีวิต สมรสของน้องให้ดำเนินไปด้วยดี กระนั้นเองประพจน์ก็เห็นความสามารถที่พี่จะช่วยให้ พี่ก็รับอุปการะบุตรสาวของน้องสืบต่อไป

3.4 พระนิสัยกลาเสียง พระนิสัยประจำพระองค์ ว. ฌ ประมาณุมารค อีกประการหนึ่งได้แก่พระนิสัยกลาเสียง เมื่อทรงศึกษาอยู่ โรงเรียนมาแตร์ เดอีวิทยาลัย ว. ฌ ประมาณุมารค โปรดการขับรถยนต์ "ทานโปรดขี่จักรยานเล็ก ทรงหักขั้วเป็นประจำทุกเช้าเวลาไปโรงเรียน"¹ และเคยทรงทดลองขับรถราง "แต่ยังได้ขี่ระฆังซึ่งเป็นแป้นเหล็กอยู่ที่พรมรถ ตามธรรมเนียมเวลาขี่ระฆังจะต้องใช้เท้ากระแทบ และต้องกระแทบแรง ๆ เมื่อเขาขี่กับฉัน เพื่อผู้ทักขว้างทางอยู่จะได้รีบออกจากรางไปโดยเร็ว เพราะเสียงระฆังที่วิ่งจนแทบแตก ทานหญิงโปรดขี่ระฆังรถรางมาก"² นอกจากนั้นการปฏิบัติพระภารกิจในเขตคลุมคามของมกุฎการราชวาระสืบมี กอนถึงชีวิตก็ยังเป็นสิ่งยืนยันถึงพระนิสัยกลาเสียงได้ยิ่ง

ปริศนาเป็นตัวละครที่เสมือนเป็นตัวแทนแสดงพระนิสัยดังกล่าวของ ว. ฌ ประมาณุมารค เห็นได้จากปริศนาว่านุการขับรถมาก เธอ "ไ้รับหน้าที่เป็นคนขับรถเวลาใคร ๆ ไปไหน ตอนกลางวันและตนเองไปโรงเรียนแทนคาซุม"³

¹เกรส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน วิภาวดีรังสิตนุสรณ์ หน้า 75

²ด. หน้า 76

³ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ฌ ประมาณุมารค (นามแฝง) หน้า 303

คนขับรถประจำบ้าน พฤติกรรมต่าง ๆ ของปรีศนาก็แสดงให้เห็นนิสัยดังกล่าวกว่า อย่างเช่น ในการ เล่นจุกคอกไฟและพลุในวันคล้ายวันเกิดปรีศนอยที่วังของหม่อมเจ้าพจนมณีรัชชา ปรีศนา "กล่าถือกอกไมไฟซึ่งกำลังลุกแล้วจึงคอย ๆ ปล่อยให้ไหม้ น้ำ คอกไมไฟของปรีศนาจึงส่ว และมีกลิ่นมากการของคนอื่น"¹

ในท่านหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี ประจักษ์พยานที่แสดงพระนิสัยกล้าเดียงของหม่อมเจ้า รัตนาวดี ได้เกริ่นตอนที่ทรงหัดขับรถกับนายเล็กขณะเสด็จยุโรปแล้วมีลายพระหัตถ์เปรียบ เียบความยากง่ายระหว่างการขับรถและการขับเรือคิกทายซึ่งทรงหัดขับตั้งแต่ทรงพระเยาว์ มาถึงปรีศนาว่า "หญิงกำลังหัดขับรถกับนายเล็ก รู้สึกลัวขับเรือง่ายกว่า หญิงบอกนายเล็ก เขาก็หน้าพิกล เอะ ทำไมไม่หญิงขับเรือคิกทายคนเขาดังเห็นแปลกคะ หญิงไม่เข้าใจเลย"²

ตัวละคร อีกตัวหนึ่งที่มีจิตใจกล้าเสี่ยงภัย คือสุชาคาผู้สามารถขับเรือโคจรรูชาย พอานนหมี่ โอกาสนั่งเรือที่สุชาคาเป็นผู้ขับ อานนทกลาวว่า "ขับเรือแสนจะเปรี้ยว จันผู้ชาย ออกสามศอกแท้ ๆ ยังนั่งใจหายใจกว่า"³

3.5 พระนิสัยไปรศุณษ์ ว. ณ ประมวณมารค ไปรศุณษ์ข่อย่างยิ่ง ถาทรงมีเวลาวางจะทรงฝึกสุนัขให้พาพาต่าง ๆ มีท่านอนกลิ้ง ขยับเท้าซ้าย ขวา ทำเป็น นอนตาย เป็นต้น"⁴ สุนัขที่ติดตามใกล้ชิดพระองค์ทั่วสุทพ่ายชื่อ "สีหมอก" เป็นสุนัขพันธุ์เกรตเดน

¹ม.จ. วิภาวดี รัชสิค ปรีศนา เล่ม 2 โยช ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า 417

²ม.จ. วิภาวดี รัชสิค รัตนาวดี โยช ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า 109

³ม.จ. วิภาวดี รัชสิค เจ้าสาวของอานนท์ โยช ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) หน้า 180

⁴เกส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน วิภาวดีรัชสิคานุสรณ์ หน้า 76

แสนรู้ คาสีเทาของ "สีหมอก" เก็บไปถวายความรู้สึกรักและบูชา ว. ณ ประมวลมารค
พระสหายคนหนึ่งเล่าถึง "สีหมอก" ว่า

เวลาใดที่ท่านหญิงเสด็จกลับจากทางจังหวัดหรือจากต่างประเทศ 'สีหมอก'
จะทามทาหน้าผากไม่ให้คลาดสายตาก บ้างท่านทรงพระอักษรในห้องบรรทม
'สีหมอก'ก็จะนอนอยู่บนพรมข้างพระบาท...บางครั้งเมื่อท่านหญิงทอดเนตรจาก
พระแท่น 'สีหมอก' จะกระโดดเกาะพระแท่นดูบ้าง ก็ว่าสีหมอกจะยืนสูงกว่า
องค์ท่านหญิง คนที่อยู่ข้างล่างเคยถามว่า 'ใครยืนอยู่ข้างท่านหญิงที่พระแท่น'
เพราะหนาแปลกและมีวลีจริง ๆ" เมื่อใดทรงทราบในภายหลัง ท่านทรง
พระสรวลและโพร้มมากที่ไม่มีใครรู้ว่าท่านทรงยืนอยู่กับใคร¹

ตัวละครที่มีนิสัยรักสุนัขได้แก่ปรีศนา ผู้ซึ่งจะรักสุนัขทุกตัวที่เธอได้คลุกคลีใกล้ชิด แต่
สุนัขตัวโปรดของเธอเป็นสุนัขขนฟูสีขาวชื่อ "วูบี้" ปรีศนาเลี้ยง "วูบี้" อย่างรักใคร่
เธอแสดงความรัก "วูบี้" ด้วยการกอดจูบอยู่เสมอ

ส่วนหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดี สุนัขที่ท่านหญิงโปรดคือ "นโปเลียน" เป็นสุนัขพันธุ์
เกรตเดนของหมอมเจ้าพจนเปรี๊ชา "นโปเลียน" มีความสำคัญสำหรับท่านหญิงมาก ในยาม
ว่างจะทรงพา "นโปเลียน" นั่งรถเล่นบ้าง ทรงวิ่งเล่นกับ "นโปเลียน" บาง เวลาจะเสด็จ
ไปหัวหินก็ทรงพา "นโปเลียน" ไปด้วย

นอกจากปรีศนาและหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดี พระนิสัยโปรดสุนัขยังปรากฏในอุปราชา
มณเฑียรนายบุหงของพิมพ์ ครั้งแรก มณเฑียรราชพิมพ์เพื่อจัดส่งไปให้บุตรสาวคุณหญิงนวลที่กรุงเทพฯ
มณฑลนคร แต่แล้วส่งไปไม่สะดวกก็เลี้ยงไว้เองทั้ง ๆ ฐานะไม่สูงจะอำนวยให้ มณเฑียรราชพิมพ์
เป็นชีวิตจิตใจ เธอถือว่าพิมพ์เป็นเพื่อนสิ่งเดียวที่เธอมีอยู่ระหว่างพำนัก ณ ประเทศสวิท
เซอร์แลนด์

¹ เกส เปเรรา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน
วิภาวดีรังสิตานุกรณ หน้า 77

3.6 พระนิสัยโปรดการอ่าน สิ่งที่ ๖. ๗ ประมวลมารค ทรงสนพระทัย มาตลอดพระชนม์ชีพใดแกหนังสือ "เมื่อตอนที่อยู่วังเรียนนั้น งานการเรือน เย็นมักพักผ่อน ทานหนังสือไม่เคยสนพระทัยเลย งานนั้นอาจจะคงมีการระดมสรวลกำลังช่วยกันเย็นช่วยกันมัก เพราะทานหนังสือมีแต่อ่านหนังสือ เก็บงานการเมื่อใส่หีบไว้ตลอดปี"¹ หลังจากทรงจบการศึกษาพระปรีชาที่มีพระประสงค์จะให้ทานหนังสือจักษุของสมุค แต่ทานหนังสือโปรดการอ่านมากกว่า พระปรีชาจึงโปรดให้คนอื่นมาจัดแทน และทรงมอบให้ทานหนังสือทำหน้าที่เลขานุการ "ต่อมาเสด็จในกรมสิ้นพระชนม์...ทานยายของคุณหญิงรับสั่งให้เพื่อน ๆ ของทานหนังสือมาคุยบ่อย ๆ "ลูกหญิงจะได้ไม่เหงา" แต่ทานหนังสือไม่เหงาเลยเพราะทานมีหนังสือ"²

๖. ๗ ประมวลมารค ทรงสอกลัพระนิสัยโปรดการอ่านในอุปนิสัยของปรีชา ก็จะเห็นว่าทานหนังสือเป็นสิ่งสำคัญที่ปรีชาจะขาดเสียมิได้ เวลาวางจากกิจกรงานปรีชา จะอ่านหนังสือทั้งการรณคดีไปจนถึงเรื่องอ่านเล่นธรรมดา ความเป็นนักอ่านประกอบกับ ความจำอันดีเลิศ ทำให้ปรีชาที่มีความรู้กว้างขวาง แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้ เช่น ปรีชากับพนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องนักเขียนต่างประเทศ

นพออกความเห็นว่ "ผมรู้จักอมเมอเซต มอห์ม ดีกว่าเพื่อน"

"อ้อ" ปรีชาทรง "ปรีชาไม่ชอบบอก เรื่องของแก 2 - 3 เรื่องได้นอกนั้นก็ขาด style เกี่ยวกัน ปรีชาชอบหลุยส์ บูร์ฌัวส์ มากกว่า ออสการ์ ไวลด์ ซึ่ ปรีชาชอบมาาก ปรีชามีเล่มหนึ่งเป็นเทพระพันธุ์ของเขาทั้งหมด เขาเขียนเอง แต่ตัวเอง immoral ที่สุด"

"ผมไม่ค่อยรู้จัก เคยอ่านละครของแก 2 - 3 เรื่องแล้วเรื่องสั้นสักเรื่องเท่านั้น คุณปรีชารู้จักเซตเตอร์คนไหนละ ?"

¹ ม.ล. รสคนธ์ อิศรเสนา "เรื่องเก่า ๆ จากความทรงจำของเพื่อน ๆ และอาจารย์" ใน วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ หน้า 88

² ก. หน้า 87

"ถามได้ ชอบจังเลย คือกี้ ชอบสำนวนแกวดย แก่ชอบให้ paradox
ฉาด ๆ เออ ใคร เป็นกวีเอกของคุณพ ?"

"Shelley คุณปริณาคะ ?"

"Shakespeare of course"¹

บทสนทนาข้างต้นเป็นเครื่องบอกถึงความรู้อันสะสมมาจากการอ่านหนังสือของ
ปริณาค

ผมขอเจ้าหญิงรัตนาวดีก็เป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นความรู้ที่สืบเนื่องมาแต่การอ่าน
อย่างชัดเจน ก็จะได้เห็นได้จากตอนเสด็จถึงเมืองแอส โคโนา ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ ท่านหญิง
รับสั่งถึงผู้แต่งหนังสือที่มีชื่อในภาษาไทยว่า "แนวรบด้านตะวันตก - เหตุการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง"
ว่า

เมื่อนี้วิเศษเหลือเกิน หนาหนาฉันก็ไม่หนาวถึงส ในตกแต่ละ ๆ อย่าง
ในเมืองสวีตเซอร์แลนด์หรือสวีตฝรั่งเศส แด่หนาวอย่างอัศจรรย์ทางใต้หรือของ
หรือเชียงใหม่บนเขาตอนหนาหนา หนาวอันก็ไม่ร้อนเกินไป มันทั้งสวย
ทั้งสบายอย่างนั้นละ จึงมีคนทุกชนิดมาอยู่ แม่เอริคมาเรื่อยเรื่อยมา นักเขียน
ผู้ชื่อเสียงเมื่อสงครามโลกคราวแรก ที่เขียนเรื่อง All Quiet on the
Western Front ซึ่งผมขอเจ้าจงจับพิศุณตรงแปลเป็นภาษาไทยว่า
'แนวรบด้านตะวันตก - เหตุการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง' ก้อยู่ที่²

ตัวละครอื่นที่รักการอ่านคือสุชาดาหญิงสาวซึ่งอ่านหนังสือว่า "ตาตว่างพอใช้เพราะ

¹ ม.จ. วิกาวดี รั้งสิทธิ์ ปริณาค เล่ม 2 โย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 18 - 19

² ม.จ. วิกาวดี รั้งสิทธิ์ รัตนาวดี โย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 243

เป็นคนชอบอ่านหนังสือ"¹

ประสบการณ์ ประสบการณ์สำคัญที่เป็นผลไปถึงการกำหนดลักษณะตัวละครของ

ว. ฅ ประมวลมารค ไคเก

1. ประสบการณ์จากโรงเรียนมาแตร์ เดอีวิทยาลัย ผู้ศึกษาได้เสนอไว้ตอนต้นแล้วว่า ว. ฅ ประมวลมารค ทรงเข้าศึกษาวิชาเบื้องต้นที่ โรงเรียนมาแตร์ เดอีวิทยาลัย จนจบชั้นมัธยมปีที่ 8 และทรงเรียนหลักสูตรพิเศษอีก 3 ปี "โรงเรียนมาแตร์" สมัยนั้น มีเด็กไทยหลายคนไปเก็บโตเมืองนอก กลับมาเมืองไทยก็พูดไทยไม่ชัด ทานหญิงทรงศึกษานาเอนดู เพราะพวกนี้มีความคิดต่าง ๆ กลาง ๆ คล้ายเด็กฝรั่ง"²

ว. ฅ ประมวลมารค ทรงอาศัยประสบการณ์ในครั้งนั้นมาจินตนาการ เป็นปริศนา โดยทรงกำหนดวิถีชีวิตปริศนาให้ไปอยู่สหรัฐอเมริกา กับหลวงวิรัชราชกิจอยู่เป็นอาแต่เยาว์วัย แล้วกลับมาเมืองไทยเมื่อเป็นสาวน้อยวัยรุ่นที่น่ารัก และในบางครั้งพูดภาษาไทยไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน เป็นที่ขบขันของผู้ไทยในไคฟง ซึ่งมีทัศนะบางอย่างต่างไปจากหญิงสาวชาวไทยทั่วไป เช่น คำนการแต่งกาย ปริศนาชอบสวมกางเกงขาสั้นไป เล่นเล่นนอกบ้านนอกเหนือจากสมัยที่ขณะเล่นกีฬาซึ่งหญิงยุคนั้นยังไม่นิยมและถือกันว่าไม่สุภาพ ครั้นมีผู้ทักท้วงปริศนาก็ได้ตอบตามความเห็นของเธอว่า "ไม่เห็นแปลกเลย ผู้หญิงหออเมริกาเขานุ่งไปไหน ๆ ทั่วไป อยากนุ่งเมื่อไหร่ก็นุ่งไปซื้อของ ไปดูหนัง"³

2. ประสบการณ์จากการภาพยนตร์ต่างประเทศ ในสมัยที่ ว. ฅ ประมวลมารค

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ฅ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 360

² ลก รัตติกาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ภาควิชา
คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2522

³ ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ฅ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 32

3. ประสบการณ์ในการเลี้ยงสุนัข การที่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัขมาเป็นเวลานานก็กล่าวมาแล้วในตอนว่าควยเนื้อเรื่อง ทำให้ทรงเข้าใจพระทัยในความรู้สึก ความคิด หักเหน็บในแบบต่าง ๆ ของสุนัข และทรงนำประสบการณ์มาสร้างนิยายกับพิณตัวละครที่สร้างภาพที่วิจารณ์มนุษย์ได้อย่างน่าขัน และบางครั้งแฝงไว้ด้วยปรัชญาอีกอันน่าสนใจ ตัวอย่างเช่น นิกรวิจารณ์ปรากฏมนุษย์ว่า "มนุษย์แปลกแท้ ๆ มีขนแค่หัวเท่านั้น ทรงแขนขามันน้อยเกินไป ยิ่งหูหูงูยิ่งไม่มีเลย เกลี้ยงเกลาเป็นหมาแมวเรื้อน (ชนิดแห้ง) ที่เดียว"¹ หรืออีกตอนหนึ่งก็เขียนจดหมายถึงพิณว่า "มนุษย์มันเป็นอย่างนี้เสมอ พุก พุก พุก พอใจพุก ไม่พอใจพุก แทนที่จะลูบกัน กัดกัน โข่งขันทันไปอย่างพวกเรา แล้วแยกทางกันไป เปลาเลยเขาอาจจะซัดลากกันไป ที่จะทำอย่างเราก็คงเป็นได้"²

หรือพิณเล่าถึงมเหสีว่า เมื่อเข่อ่านจดหมายของนิกรฉบับหนึ่งว่า

เขาอ่านพลางทำเสียงเหมือนแพะร้องครั้งหนึ่ง นกอะไรร้องตอนกลางคืนครั้งหนึ่ง แดงเสียงเอ็ก ๆ คล้ายสะอึกสะอื้น พินนุษย์เรียกว่าหัวเราะ แล้วก็ย้อนกลับไปอ่านตรงแถวข้อที่อยู่อย่างนั้น แตรางแปลกแท้ ๆ เขามักหัวเราะที่ที่ไม่มัน เช่น ตอนแรกเล่าถึงการเล่นฟุตบอลกับเด็ก ๆ เป็นต้น หรือตอนเศร้า เช่น ตอนแมนาย มาถามทักนายเหยม ฉันฟังแล้วส่งสารนายเหยมแทบแยะ มนุษย์เป็นอย่างนี้เสมอ มักจะหัวเราะเวลาเร่าร้อนทุกข์ และไม่พยายามเข้าใจความสนุกของเราเลย³

¹ ม.จ. วัณวรรดิ รั้งศิริ นิกรกับพิณ โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

² ด. หน้า 103

³ ด. หน้า 133

ว. ๓ ประมวลมารค ทรงวาดภาพนึกกับพิมพ์จากประติมากรรมการ เลี้ยงสุนัขช้อน ยาวนาน ประกอบกับขณะทรงแต่งนั้นทรงคิด "อย่างหมาเก็บเรื่อง" ¹ ด้วยเหตุนี้ ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าการแสดงความภายในใจนึกกับพิมพ์ของ ว. ๓ ประมวลมารค เป็นไป อย่างสมจริง เหมาะสมกับที่เป็นความคิดและทัศนะของสุนัข

อนึ่ง เมื่อผู้ศึกษาพิจารณาพระประวัติโดยละเอียดพบว่า นอกจากพระบุคลิกภาพ และประสบการณ์แล้วบุคคลที่ ว. ๓ ประมวลมารค ทรงเกี่ยวของใกล้ชิดกับทศพลตอ การวางรูปลักษณะตัวละคร ด้วยเช่นกัน

บุคคลที่เกี่ยวของใกล้ชิด บุคคลสำคัญที่มีผลต่อการสร้างตัวละครคือพระราชวรพงศ์เชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ และหม่อมเจ้าปิยะรังสิต รังสิต

1. พระราชวรพงศ์เชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) ว. ๓ ประมวลมารค เป็นพระธิดาที่ใกล้ชิดกับพระปิตุมาภ โดยเฉพาะในระหว่างทรงแต่งเรื่องปริศนา

ว. ๓ ประมวลมารค ทรงทำหน้าที่เลขานุการของพระธิดา ถึงทรงแถลงไว้ในคำนำเรื่อง ปริศนาว่า

เรื่องปริศนาคือ ข้าพเจ้าเขียนเมื่ออายุไม่ถึง 20 ปี คือเมื่อออกจาก โรงเรียนมาอยู่มานาน ๗ เวลานั้นเป็นเวลาสงคราม ประกอบกับข้าพเจ้า ไม่ชอบอยู่มานาน ๗ จึงสมัครเป็นเลขานุการของทนาย น.ม.ส. เขียนตาม คำบอกของทนาย ลงในหน้า 5 หนังสือพิมพ์ประมวลวันทุกวัน ประมวลสาร สัปดาห์ละครั้ง และคอยตรวจรับแทนทนายเท่านั้น ดังนั้นจึงมีเวลาว่างมาก ทนายเริ่มเรื่อง 'สามกรุง' ของทนายนั้น ข้าพเจ้าก็เริ่มเรื่องปริศนา เรื่องยาว เรื่องแรกของข้าพเจ้าภายในห้องเดียวกัน

1.ม.จ. วิจารณ์ รังสิต "เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์" ใน ประมวลเรื่องสั้น โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 417

2.ม.จ. วิจารณ์ รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้าคำนำ

จากความใกล้ชิดกับ น.ม.ส. เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ ว. ๓ ประมวลมารค ทรง
วาทะหม่อมเจ้าพจนปรีชาให้พระคุณลักษณะบางอย่างคล้ายกับ น.ม.ส. หม่อมเจ้าปิยะรังสิต
ประจักษ์ศิลปาคมเห็นในเรื่องนี้ว่า "ในตอนท่านหญิงเขียนเรื่องปริศนา ท่านหญิงไม่ได้
ความรู้เกี่ยวกับลักษณะผู้ชายเท่าไรนักนอกจากเสื้อพอง ก็ควรจะวาดภาพตามลักษณะเสื้อพอง
เสื้อพองของท่านหญิงพระทัยเย็น ทรงเป็นสุภาพบุรุษ และโปรดการกีฬา เช่น เทนนิส"¹

หม่อมเจ้าพจนปรีชาที่พระทัยเยือกเย็น นึกแนบชิดทุก ๆ เหตุการณ์ที่ทรงประสบ
ไม่ว่าเหตุการณ์นั้น ๆ จะก่อให้เกิดความไม่พอใจพระทัยสักปานใดก็ตาม ทั้งทรงเป็นสุภาพบุรุษ
ผู้ให้เกียรติสตรี ทรงช่วยเหลือปณิธิสตรีในทุกสถานที่และเวลา เช่น ในงาน "ปาร์ตี้"
ที่บ้านอานนท์ "พอฉันคงมาจากข้างบน ก็เห็นประวิชนั่งมึนค็อกเคลอยู่ที่ 'เพิร์บาร' กับ
ท่านชายพจนและนางลักษณะ ท่านชายหันมาเห็นนางก็ถกกัน ก็ดูหน้าโหล่งคองของท่าน"²
หรือตอนท่านชายทรงพาปริศนาและประวิชไปเที่ยวทางเรือ เมื่อเรือจอดที่สะพานท่านนำ
หน้าวัคแห่งหนึ่ง "ประวิชคว้าเสื้อและตระกร้าอาหารไปแล้วกระโดดขึ้นฝั่งไป ส่วนท่านชาย
ทรงขึ้นตามพลางเอื้อมหัดมาจับมือปริศนาช่วยให้ขึ้นฝั่ง"³

เกี่ยวกับพระคุณลักษณะในด้านความเป็นสุภาพบุรุษนี้ ผู้อ่านจะพบในตัวละครอีกหลาย
ตัว เช่น อานนท์ หม่อมเจ้าคณียวัฒนา สุชน และพิเชฐ เป็นต้น

ทางกวีตาทา หม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงสามารถในการกีฬาหลายชนิด และทรงเทนนิส
ได้ดีเป็นพิเศษ แม้แต่ปริศนาผู้เคยชนะเลิศเทนนิสจากสหรัฐอเมริกาก็ไม่อาจเอาชนะท่านชายได้

¹ ม.จ. ปิยะรังสิต รังสิต ทรงให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี ผู้ดูแลสัมภาษณ์
ที่วังวิฑูย์ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522

² ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โขย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 55

³ ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โขย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 183

พระราชวรพงศ์ขอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ไปรสนั้นมาก จึงทบทวนประมวลสันนิษ
หลายพันๆ เช่น เกตเคน บุลอมส์คัพ ในเรื่องปริศนา หม่อมเจ้าพรหมปริชาททรงเลี้ยงสุนัข
พันๆ เกตเคน ซึ่งทรงตั้งชื่อประทานว่า "นโปเลียน"

นอกจากหม่อมเจ้าพรหมปริชาแล้ว พิเชฐวัตร เอกเรื่องนั้นก็พิมพ์กันด้วย กสุนัย
เขาเลี้ยงสุนัขพันๆ มาจากสัตว์เซอร์แลนดอย่างก็เท่าที่ได้อยู่ในฐานะนายจะพึงเลี้ยงดูให้
ความอบอุ่นแก่สุนัขของตนได้

2. หม่อมเจ้าปิยะรังสิต รังสิต การเสด็จไปยุโรปของ ว. ฅ ประมวลมารค
ในปี พ.ศ. 2490 และ พ.ศ. 2495 ซึ่งเป็นที่มาของเรื่องรัตนาวดี ว. ฅ ประมวลมารค
เสด็จไปกับหม่อมเจ้าปิยะรังสิตพระสวามี ด้วยความผูกพันและความใกล้ชิดเป็นพิเศษให้
ว. ฅ ประมวลมารค ทรงถ่ายทอดพระคุณสมบัติบางประการของหม่อมเจ้าปิยะรังสิตมาเป็น
พระคุณสมบัติของหม่อมเจ้านิยัฒนาตัวละคร เอกฝ่ายชายของเรื่องรัตนาวดี

หม่อมเจ้าปิยะรังสิตมีพระปรีชาสามารถภาษาต่างประเทศ กล่าวคือรับสั่งภาษา
ต่าง ๆ ได้หลายภาษา เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน นอกจากนั้นก็ทรงรอบรู้ด้าน
ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ เพราะทรงศึกษา "ประวัติศาสตร์ต่างประเทศมาพอสมควร"¹

เรื่องรัตนาวดี หม่อมเจ้านิยัฒนาได้รับสั่งภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ได้
เช่นเดียวกับหม่อมเจ้าปิยะรังสิต และทรงมีความรู้ประวัติศาสตร์ยุโรปอย่างลึกซึ้ง ขณะทรง
เป็นนักศุเทศน์นำเสด็จหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีเยือนปราสาทหิมมิงแนมัวร์ ทรงเล่าประวัติ
ปราสาทแต่ละแห่งไว้น่าสนใจมาก อาทิ ทรงกล่าวถึงผู้ทรงสร้างปราสาทแชมบอร์

(Chambord) ประเทศฝรั่งเศสว่า

พระเจ้าฟรานซิสที่ 1 หรือเรียกอย่างฝรั่งเศสว่า ฟรอนซัวที่ 1 ผู้สร้างปราสาท
นี้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 สร้างขึ้นบนทรงแห่งนพรเพราะครุ กคนหนึ่งของพระองค์ ชื่อ

¹ ม.จ. ปิยะรังสิต รังสิต ทรงให้สัมภาษณ์ สุจินา นาคะเสวี ผู้แปลสัมภาษณ์ ที่วังวิบูลย์
เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522

เคาน์เตส เดอ นูว์ เกยอญูโกะฟีน...Pierre Novau ผู้คิดแบบปราสาทนี้
ตั้งใจจะให้มันเป็นปราสาทโบราณครึ่งหนึ่ง เป็นวิลลาแบบอิตาลีครึ่งหนึ่ง เมื่อ
2 อย่างมารวมกันเขาก็เลยรูปร่างเป็นปราสาท Chambord นี้ แล้วหมอบก
พาเรื่องหญิงและคณะไปทูลต่อพระเจ้าเฮนรี่ที่ 2 โปรดให้เริ่มขึ้นใหม่ต่อจากที่เก่า
ซึ่งมีพระนาม H สลักไว้ทุกหนทุกแห่ง¹

จากการศึกษาข้างต้น มีข้อควรพิจารณาคือ ลักษณะตัวละครสำคัญบางตัวมิได้ถูกกำหนด
ขึ้นมาจากพระบุคลิกภาพหรือประสบการณ์ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงอย่างใดอย่างหนึ่ง
หาก ว. ณ ประมวลมารค ทรงสร้างโดยทรงใช้หลายส่วนประกอบกัน เช่น ลักษณะของ
ปรีติมาทรงสร้างจากพระบุคลิกคนต่าง ๆ ของพระองค์ผนวกกับประสบการณ์จากโรงเรียน
มาแคว้ เคอวิทย์าลัย หรือพระคุณลักษณะของหมอบกเจ้าพจนปรีชาทรงจินตนาการตามพระบุคลิก
ของ น.ม.ส. และประสบการณ์จากการภาพยนตร์ต่างประเทศ เป็นต้น

บท

จากในนวนิยายส่วนใหญ่ ว. ณ ประมวลมารค ทรงสร้างจากประสบการณ์จริง
ประสบการณ์สำคัญที่สัมพันธ์กับจากในนวนิยายมีดังนี้

1. ประสบการณ์ในกรุงเทพมหานคร ว. ณ ประมวลมารค ทรงมีประสบการณ์
ในกรุงเทพมหานครนับแต่ประสูติ แม่ต่อมาจะทรงโยกย้ายสถานที่ประทับหลายครั้ง แต่อยู่ใน
ภายในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ไม่นับรวมการเสด็จไปต่างจังหวัดหรือต่างประเทศซึ่งจะนำ
มากล่าวในตอนต่อไป การย้ายที่ประทับเริ่มต้นแต่พระชันษา 2 ปี ทรงย้ายจากวังคลอง
บางหลวงไปประทับที่วังถนนประมวญ เมื่อทรงเสกสมรสกับหมอบกเจ้าปิยะรังสิต ก็เสด็จไป
ประทับที่วังปากซอยสวนพลู ครั้นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

พระบิณฑของหม่อมเจ้าปิยะรังสิต สิ้นพระชนม์ ว. ๓ ประมุขมารถ ทรงย้ายตามพระสวามี
ไปประทับ ณ วังวิบูลย์ และประทับที่วังแห่งนี้จนจบวันสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพ

ประสบการณ์ในกรุงเทพมหานครสะท้อนออกมาในผลงานเรื่องปริศนา เจ้าสาวของ
อานนท์ นิกกัมพิณ และนักรบชีวิต

ตัวอย่างจากกรุงเทพมหานครที่คัดมาจากรนวนิยายบางเรื่องต่าง ๆ

ราชวงศ์ จากตอนหนึ่งในเรื่องปริศนา ว. ๓ ประมุขมารถ ทรงกล่าวไว้ว่า
"เวลานั้นเกือบ 4 ทุ่ม ที่ราชวงศ์กำลังรณณะเพราะผู้ไปคุมห้องรอบหัวค่ำซึ่งมารับประทานที่
ยังไม่เสร็จกลับไม่ พอรอดทานชาวยจอกเรียบร้อยแล้ว ทั้ง 4 คนมองดูรอบข้างก็พบแต่หน้าคนรู้จัก
เกือบทั้งนั้น บางคนที่อยู่ใกล้ถึงกับลงจากรถออกมายืนคุยอยู่ตรงหน้าชาย"¹

พาหุรัก ว. ๓ ประมุขมารถ ทรงกล่าวถึงจากพาหุรักว่า

เย็นรุ่งขึ้น ปรีศนักรบไปให้มารดาและน้องไปซื้อของ และทำหน้าที่
เป็นคนขับรถที่คือเฟารถและช่วยขนของ แต่พอถึงถนนพาหุรัก น้องก็ของ
เฟารถแทน เพราะปรีศนาคองการมาขึ้นจึงลงไปซื้อกับมารดา ทั้งคู่ก็เห็นความ
ความรันทด ๆ นานและซื้อหลายของจนปรีศนาหอบไม่ไหว มารดาเขาไป
ดูว่าที่มารดาปรีศนาคงจะเข้าไป จึงยืนอยู่ตรงหน้ามารดา²

¹ม.จ. วิกาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ๓ ประมุขมารถ (นามแฝง)
หน้า 333

²ม.จ. วิกาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ๓ ประมุขมารถ (นามแฝง)
หน้า 443

แล้วลุกขึ้นวิ่งลงทะเลไป¹

โรงแรมหัวหิน

เวลาเดียวกันนี้ อรุณียังนั่งอยู่ที่โต๊ะนั่งเล่นของ โรงแรมหัวหิน ยังไม่ได้
รับประทานอาหารเช้ากลางวันทั้งที่หัวโสมแทบขาด คนอื่น ๆ คือ น้ำตึง 2 และเพื่อน
รุ่นคุณน้าอีก 4-5 คน กำลังกินเครื่องแกงต้มเห็ดล่า 'อะเพราที่ฟ' และ
คุยกันอย่างสนุกสนาน ไม่แสดงท้าวหัวเลย อรุณีย่อยแล้วค่อยเลาะว่าเมื่อไหร่
จะลุกไปรับประทานอาหารเช้าที่ ในที่สุกษาสุชนทนไม่ไ้จึงแนะกันว่า
"นี่เมื่อไหร่จะไปกินกันเสียทีเล่า?"

"ยัง" นาวีไลหันมาตอบ "แต่คุณหัวก็ไปรับประทานก่อนสิสุชน ชวน
อรุณีไปควย แก่กึ่งหัวเหมือนกัน"

ตกลงอรุณียิ่งลุกไปห้องอาหาร นั่งโต๊ะรับประทาน 2 คนกับน้ำเชย เขา
เป็นคนเฉย ๆ เขาก็เป็นคนขี้อาย เลยต่างคนต่างรับประทานโดยไม่พูดจา²

3. ประสพการณ์ของกง ย่องกงเป็นสถานที่แห่งหนึ่งในเอเชียที่

ว. ๗ ประมวลมารค เสด็จไปบ่อยครั้ง "เนื่องจากท่านมีคนรู้จักมาก จึงมักจะมีบุคคล
สำคัญมากคอยรับเสด็จเสมอ"³

¹ ม.จ. วิกาวดี รั้งสิริ ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 406

² ม.จ. วิกาวดี รั้งสิริ นี้หรือชีวิต โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 230

³ ฤชงค์ จันทวิช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หน่วยงาน
การศึกษา กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2522

ผลงานที่สะท้อนประสบการณ์ในของกมมีเรื่องเกี่ยวกับเจ้าสาวของอานนท์ เรื่องนี้
 ว. ณ ประมวญมารค ทรงมอบให้อานนท์ตัวละครเอกแสดงข้อดีแก่ทชวชนเกี่ยวกับชอราน
 คาในของกงวหลายแหง ตัวอย่างเช่น

รานคักเสื่อ

รานคักเสื่อหรือควมมีมากจนเลือกไมถูกทีเดียว คักวันนี้พรุ่งนี้ไค คักพอกคักเปง
 ทีเดียว ใสแลวหลอนนเปนกอง (ไอหลอนนนายอานนท์เขาหลอนนอยูเสมอ)
 รานคักเสื่อของเขาชอประหลาด ๆ ไมนาเชอวจะเปงไปไค เช่นชอราน
 ชมาคัฒา หรือชมาคัฒา (เขียนปายา Kima ใครจะอานวาระไร
 กัเชอ) กัมี ชอรานโมหัน (Mohan) กัมี ยิงฟัม (Ying Fan) กัมี...
 บางรานชอยเนนเทเลอร ชงอยุคคัก ๆ กันบาง ส่วนสุมคนไ้ไปคักที่รานของสัง
 ถนนเนน วาคคัก¹

รานอาหาร

รานอาหารของเขาชอพิศกร ไมนอย มีรานหนึ่งชอวา 'กินวันนี้ อรอยพรุ่งนี้'
 (Eat Today, Enjoy Tomorrow) ฃมยังเคยพาสไปรับประทาน 'หย่าฉา'
 เลย อา ๆ อยาเขาใจคักรับ 'หย่าฉา' เมืองของกงเปเลวไจจาน ๆ ที่
 เขากินกันตอนกลางวันคักรับ มีชาละเปา (เขาเรียกชาชูปา) ชนมจับ
 (เขาเรียกชูไม) และไออะไรฃมก็เรียกชอไมถูก ไอคอนขาว ๆ ใส ๆ
 ใสสัแกงนคักรับ (เขาเรียกชักเก) อรอยฃมคัก²

¹ ม.จ. วิกาวดี รังสิติ เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวญมารค (นามแฝง)
 หนา 592

² ก. หนา 594 - 595

4. ประสบการณ์ในยุโรป ว. ฌ ประมวลมารค เสด็จไปประเทศต่าง ๆ แถบยุโรปหลายครั้ง ทั้งโดยเสด็จในตำแหน่งนางสนองพระโอษฐ์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และเสด็จเป็นการส่วนพระองค์เอง ส่งผลให้ทรงสร้างซากยุโรปในนวนิยายเรื่องรัตนาวดีและนักกัมพิ์โคลัมจริง โดยเฉพาะในเรื่องรัตนาวดี สถานที่แต่ละแห่งที่หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีและหม่อมเจ้านัยวัฒนาทรงผจญพบดวงงคงาม บรรยากาศสดชื่น เบิกบาน แจ่มใส ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนมาจากประสบการณ์อันสุขสดชื่นครั้งที่ ว. ฌ ประมวลมารคเสด็จไปยุโรปกับพระสวามีในปี พ.ศ. 2490 และ พ.ศ. 2495

ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ ว. ฌ ประมวลมารค หม่อมเจ้าปิยะรังสิต ทรงเลื้อกเรื่องรัตนาวดีมาพิมพ์แจก "เพื่อชวนไปรำลึกถึงความหลังอันหวาน อ่อนโยน และรื่นรมย์นั้นเอง ทั้งที่เมื่อกลับไปอ่านแล้วก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น นอกจากความปวดร้าวหัวใจและน้ำตาซึ่งไหลหลังความอาลัยอาวรณ์อย่างสุดซึ้ง" ¹ ภายหลังจาก ว. ฌ ประมวลมารคถึงชีพิตักษัย หม่อมเจ้าปิยะรังสิตได้เสด็จไปยุโรป "อย่างที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า 'Sentimental journey' คือมาเยี่ยมสถานที่ ๆ เราเคยมาด้วยกัน ซึ่งสถานที่เหล่านั้นก็ปรากฏในเรื่องรัตนาวดี" ² แล้วทรงเขียนเล่าเรื่องการเสด็จยุโรปครั้งนี้ไว้ในหนังสืออนุสาวรีย์วิภาวดีรังสิต ในชื่อเรื่องว่า "ตามรอยรัตนาวดี" ซึ่งผู้ศึกษาจะได้อะไรจากการวิเคราะห์ฉากของเรื่องรัตนาวดี

ตัวอย่างซากยุโรปที่ ว. ฌ ประมวลมารค ทรงสร้างจากประสบการณ์จริงคือ คิตซ์เซ ในหมู่บ้านคิตซ์เซ ประเทศเยอรมัน มีร้านขายอาหารเล็ก ๆ ขายอาหารเยอรมันแท้ ๆ เช่น เบียร์ ไส้กรอก มันฝรั่งเปลือก เมื่อหม่อมเจ้าปิยะรังสิตเสด็จไปหมู่บ้านคิตซ์เซครั้งหลังได้ทรงคนหาร้านขายอาหารดังกล่าว "แต่ก็ไม่พบ มันคงปิดไปแล้ว แต่ถึงอย่างไร ๆ ก็ไม่แปลก เพราะคราวนี้ไปคนเดียว จะกินอะไรที่ไหนก็ได้ แต่อาจจะ

¹ม.จ. ปิยะรังสิต รังสิต "อารัมภบท" ใน รัตนาวดี หน้า ค - ง

²ม.จ. ปิยะรังสิต รังสิต "ตามรอยรัตนาวดี" ใน อนุสาวรีย์วิภาวดีรังสิต โดยม.จ. คณัฏฐา (นามแฝง) หน้า 26

นิกไปแล้วเรื่องรักนาคี ตอนหนึ่งกินที่เรสเคอรองเล็ก ๆ นี้อีกตอนที่ท่านหญิงทรีสว่า 'Roses red, violets blue! นั่น romantic มากที่สุดตอนหนึ่ง"¹

ฉากโรแมนติกที่ร้านอาหารในหมู่บ้านนี้ก็จะพบในลายพระหัตถ์ของหมอม จากนัยวัฒนา ถึงความมา

เราทั้ง 2 คน เป็นผู้ที่แต่งตัวโก้ที่สุดในร้านของหญิงแต่งชุดสีกรมท่าซึ่งซื้อมาจากร้าน Chanel ที่ปารีส ถัดจากนั้นก็เพชร เป็นรูปเกือกม้าอันเล็ก ๆ งามไปทั้งองค์ หมอมไม่สามารถจะถอนสายตาไปจากเธอได้ เรานั่งตรงกันข้ามโต๊ะซึ่งไม่มีปูผ้า เครื่องใช้ล้วนแต่เป็นของชาวบ้านแต่สะอาดสะอาด งามด้วยเบียร์ใหญ่ ยิ่งกับโอง แสงไฟสลัว ๆ ส่องไปที่พักตรของหญิง ทำให้เห็นเงาขนเนตรที่ปรางทั้ง 2 ข้าง ทำไมเธอน่ารักเช่นนั้น เธออ่อนแอแต่ทั้งองคดียังพิศมัยเพลิน พอมีใครกรุ่นสาวแต่งตัวเป็นชาวบ้าน Black Forest อย่างที่เราเห็นในรูปบ่อย ๆ มีอีกกระเซาดอกไม้ทรงมาชายที่โต๊ะของเรา หมอมกเลยซอกกุหลาบแรกแย้มสีแดงในของหญิงซอใหญ่ นองหญิงก็ซอกดอกไม้โอเลติให้หมอมซอกหนึ่ง หมอมรับมาพักที่อกเสื้อ นองหญิงมองตามแล้วยิ้มน้อย ๆ ทรีสว่า

'Roses red, violets blue.'

หมอมลืมนิ้ว จอกรของหญิงแล้วทองกลอนเหลว ๆ นั้นต่อไปว่า

'Honey's sweet and so are you !'

ครั้นแล้วหมอมก็แทบกลืนตัวเองด้วยความตกใจ นองหญิงพักตร์แดงก่ำทีเดียว หมอมองดูโต๊ะในที่สุดก็หยิบดอกกุหลาบที่หมอมให้ดอกหนึ่งขึ้นมาดมแก้วย²

¹ ม.จ. ปิยะรังสิท รังสิท "คำมรยรักนาคี" ใน อนสาวรีย์วิภาวดีรังสิท โดย ม.จ. ทัศนัยวัฒนา (นามแฝง) หน้า 26 - 27

² ม.จ. วิภาวดี รังสิท รักนาคี โดย ว. ณ ประมัญมารค (นามแฝง) หน้า 144 - 146

เรื่องนิกกับพิม ว. ณ ประมวลมารค ทรงบรรยายสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งเหตุการณ์
ในเรื่อง ดังนี้

ตกลงเป็นอันว่าพิเชษฐก็เลยช้อนิก แล้วพาวิ่งออกไปจากบ้านพร้อมกับมเหสี
ซึ่งพิมของเขอ พาไปจ้างเขาเลี้ยงไว้ชั่วคราว ณ ที่ร้านหมาแห้งเคียวกันแถว
ตำบลศรีสุนทรริมทะเลสาบชรีวิภาที่เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงที่ถนนบาน โสฬตราส
นะให้

ต่อจากนั้นพิเชษฐกับมเหสีก็พบกันทุกวัน เพราะต่างคนต่างก็นัดกันไปรับหมา
ของตนจากที่เลี้ยงพาไปกินเล่น บางวันเขาก็พามันไปกินเล่นตามริมทะเลสาบ
บางวันก็นำไปกินเล่นบนภูเขา จนรู้จักภูมิประเทศอันงดงามแถวนี้ดี¹

แอส โคนา เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศสวีตเซอร์แลนด์ ในการเสด็จ
ไปยุโรป พ.ศ. 2521 หมอมเจ้าปิยะรังสิตก็เสด็จไปเมืองแอส โคนา "เพราะเมืองนี้เป็น
เมืองสำคัญที่สุดในเรื่อง 'รัตนาวดี' เป็นสถานที่ของการแสดงฉากสุดท้ายก่อน 'Happy
end' "² โดยเสด็จไปประทับที่ "โฮเต็ล 'ปราสาทพระอาทิตย์' ที่ท่านหญิงรัตนเคียวไปอยู่...
โฮเต็ลก็คงสบายสวยงามเหมือนเดิม"³

ความสวยงามสุขสบายของโฮเต็ลปราสาทพระอาทิตย์ (Castello del sole)
หมอมเจ้าคนยัฒนาทรงเลาวา

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต นิกกับพิม โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 15

² ม.จ. ปิยะรังสิต รังสิต "ความรอยรัตนาวดี" ใน อนุสาวรีย์วิภาวดีรังสิต โดย
ม.จ. คนยัฒนา (นามแฝง) หน้า 28

³ ก. หน้า 28

ครั้งนี้เราพบโฮเก็นนาเอ็นกุ อยู่ริมทะเลสาบ มีสวนผลไม้เช่น ลูกแพร์ ลูกพีช ลูกแอปเปิ้ล ลูกองุ่น (แต่ยังไม่สุก) อยู่ในบริเวณ มีสวนดอกไม้ มีทิวทัศน์ริมทะเลสาบสำหรับให้คนพักในโฮเทลอาบ

เราคิดใจมากเลยเขาห้อง 3 ห้อง กินอาหารพร้อม 3 เวลา อยู่กันอย่างสุขาภรณ์ ตอนกลางวันอากาศดี พอกินอาหารทั้งข้าวและหวานเสร็จ ถึงตอนกินผลไม้ เราก็ชิมผลไม้คนละแอม ลูกจากห้องกินข้าวไปที่สวน เลือกเก็บผลไม้กินจากนั้น พอกินเสร็จก็กลับมาอาบน้ำในห้อง ถ้าอากาศไม่ดีเขาก็เก็บมาให้กินที่โต๊ะ แต่เราชอบไปเลือกเก็บเองมากกว่า มันอร่อยทั้งสนุก เราเลยภาวนาขอให้อากาศดีเรื่อย ๆ ไป¹

เมืองแอสโคนมีสถานที่ ๆ น่าสนใจแห่งหนึ่งคือ "สภากาแฟริมทะเลสาบ" ในตอนกลางวันเวลาอากาศดีจะมีผู้คนต่างเพศ ต่างวัย ต่างฐานะ แต่งกายแบบแปลก ๆ ทำท่าทางเอือมระอาต่อทุกสิ่งทุกอย่างมาบังคับกัน หรือนักพบกัน หรือนั่งสูบบุหรี่เล่น เป็นคน สำหรับเรื่องนั้นหม่อมเจ้าปิยะรังสิตทรงสังเกตเห็นว่า "คนแต่งตัวแปลก ๆ นั้นไม่ใช่แปลกนักหนา แต่สมัยนั้นยังไม่มีขีปนาวุธ คนทำอะไรไปเล่นน้อยก็แปลก สามีใหญ่เขาอยู่กับตามสบาย เช่นไม่ใช่เสื้อ ไม่สวมรองเท้า"²

หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงพรรณาสภาพผู้คนที่ "สภากาแฟริมทะเลสาบ" หรือทรงเรียกด้วยอักษรย่อว่า "ส.ก.ร.ท.ส." โดยละเอียด

¹ ม.จ. ภิภาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 237 - 238

² ม.จ. ปิยะรังสิต รังสิต ทรงให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี ผู้สัมภาษณ์
ที่วังวิบูลย์ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522

หญิงชนสมัครพรรคพวกไปลงนั่งที่ ส.ก.ร.ท.ส. ชั้น 2 คั่นติดกัน รู้สึกว่า
แปลกก็ มีคนทุกชนิด ผู้หญิงก็มี ผู้ชายก็มี หมู สุนัข แก รวย จน หญิงเกาทัณฑ์
รวยมากกับเด็กหนุ่มก็มี ชายแก่กับสาวรุ่น ๆ ก็มี ชายหนุ่มแต่โง่เขลาจนยาก
ก็มี แดงตัวโกน แดงตัวปอนขนาดก็มี ความจริงคงไม่ใช่เป็นอาคันตุกะเห็น
การ เป็นกุญแจก็ ผู้หญิงก็แต่งตัวต่าง ๆ นานา ที่แต่งหรือจากปารีสทั้งชุดก็มี ที่แต่ง
กางเกงยาวพื้สีกา สวมเสื้อเชิ้ตสีค่า ถลกแขนเสื้อและขากางเกงให้สั้นข้าง
ยาวข้าง ธรรมดาที่อย่าว่าจนปึกหน้าปึกตา ไม่แต่งหน้าไม่ทาปาก มองคนอื่น
อย่างขวางโลกแถมดูหมิ่นก็มี ที่แต่งกางเกงขาสั้นจนสวมเสื้อสีเปรี้ยว คอขาว
แต่งหน้าทาปากทำผมสวยแต่ไม่สวมรองเท้าก็มี...ทุกคนนั่งหลังออคลายกับว่าจะ
ยึกหลังขึ้นมาทำไมให้ลำบาก แล้วมองดูทุก ๆ สิ่งทุก ๆ อย่างในที่นั้นรวมทั้ง
ผู้ชายที่มาควยอย่าง เบื่อหน่ายเอือมระอา...ถึงแม้กำลังสนุกแทนท้ายหรือกำลัง
in love ใจแทบขาด ก็ต้องทำท่าเอือมระอาเหมือนจะทนไม่ไหว¹

โรม กรุงโรมเมืองหลวงของประเทศอิตาลีสมัยที่ ว. ณ ประมุขมารค กับ
พระสวามีเสด็จไปเมื่อ 30 ปีก่อนยังมีมรดกมรดกและทั้งสองพระองค์ก็ไปประทับที่
"ชมถนนหนทางแล้วมาน Colosseum"² สัญลักษณ์แห่งกรุง โรมด้วย

ว. ณ ประมุขมารค ทรงนำพระสภากาณ ณ กรุงโรมมาสร้างจากกรุงโรม
คอนทอม เจกนิยัชนาและหมอม เจ้าหญิงรัตนาวดีประทับที่มรดกพระเนตร กรุงโรมยาม
ราตรีอย่างสวยงามน่าประทับใจยิ่ง ถึงขอความในบันทึกของหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีว่า

¹ ม.จ. วิกาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมุขมารค (นามแฝง)
หน้า 244 - 245

² ม.จ. ปิยะรังสิต รังสิต ทรงให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี ผู้ดูแลสัมภาษณ์
ที่วังวิฑูย์ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522

ครั้นเห็นพลาญคูปพลาญอย่างมีความสุขที่สุด จนเมื่อยสาแล้ว พี่ชายก็เรียกณามาอีกคนหนึ่ง ท่านบอกว่าอยู่ที่ตอนกลางคืน ตอนนั้นรณมาจึงจะโบราณสมัยกรุงโรม ท่านพาเรานั่งรถม้าวิ่งกอก ๆ ไปตามถนนอีกนาน จึงพาเราไปดู Colosseum ตอนที่พระจันทร์โผล่ออกมาจากกลุ่มเมฆสีเทาและท้องฟ้าสีกำมะถัน โธมัสร่างเป็นเมืองโบราณที่โรมันติกและเต็มไปด้วยความหลังอะไร เช่นนี้ ถูกอย่างพี่ชายว่า เราคงจะลืมคืนนี้ในกรุงโรมไม่ได้เป็นอันขาด มันเป็นคืนที่พิเศษที่สุดในชีวิตของเราทีเดียว¹

ครั้งที่ ๖. ๗ ประมวลมารค ทรงมีจินตนาการสูง มีความสังเกตประกอบกับพระอัจฉริยะในเชิงประพันธ์ ทำให้ทรงถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ออกมาในรูปากถกนิยายไค่งคงาม ชัดเจน ผู้อ่านจะได้ความรู้และความเพลิดเพลินในขณะเดียวกัน นับว่าประสบการณ์ของ ๖. ๗ ประมวลมารค ก่อเกิดประโยชน์แกผู้อ่านเป็นอย่างมาก

บทสนทนา

ลักษณะสำคัญที่ ๖. ๗ ประมวลมารค ทรงนำมากำหนดบทสนทนามี 2 ลักษณะ ได้แก่ พระนิสัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระบุคลิกลักษณะและประสบการณ์

พระนิสัย พระนิสัยที่มีผลต่อบทสนทนาที่ปรากฏชัดเจนนี้อาจกล่าวได้ว่า ในเวลาที่ ๖. ๗ ประมวลมารค รับสั่งกับพระสหายหรือบุคคลที่ทรงคุ้นเคย จะโปรดใช้คำอุทานแบบต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ต่างกัน กล่าวคือ "คำว่า "อ้อ" ท่านทรงใช้บ่อยเวลาไม่โปรด เช่น "อ้อ หึงไม่กิน" ในเวลาไม่พอพระทัยที่ไม่จริงจึงน่าจะทรงใช้คำว่า "หนอย" แต่ก็ไม่พอพระทัยจริง ๆ แล้วจะไม่รับสั่ง หากพระสหายพูดเกินเลยไปหรือพูดไม่ถูกคง จะรับสั่งว่า "เฮ้ย"²

¹ม.จ. วิจารณ์ รัฐกิจ วิจารณ์วิจิตร โดย ๖. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 294

²เกรส เปเรรา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บริษัทสยาม จำกัด เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2522

จากพระนิยายที่โปรดใช้คำอุทานดังกล่า ว. ณ ประมวลมารค ทรงถ่ายทอดมา
เป็นคำอุทานในบทสนทนาตัวละครของนวนิยาย

ต่อไปนี้นี้เป็นตัวอย่างบทสนทนาที่มีคำอุทานทั้ง 3 แบบ

ปริศนาแปลงคำอุทานว่า "หนอย" เพราะไม่พอใจสิ่งซึ่งคิดว่ากระทำที่เธอไม่ไปขึ้นมา
ที่สโมสรนั้นเป็นเพราะเธอขึ้นมาไม่เป็น

"แล้วทำไมเราไม่ไปกับเขา ขึ้นมาไม่เป็นหรือ ? ไม่เป็นก็เป็นอะไรไป
ไปดูอาจารย์ชาติ พุทโธหมนี้สู้แกไม่ยากได้ หุเรศจริง"

"หนอย วาหุเรศโค ทำไมปริศนาจะขึ้นไม่เป็น หลานอาท้าวของง่าย ๆ
แค้นไม่เป็นไครหรือ เมื่ออยู่ที่ไหนปริศนาเคยเรียนกับครูขึ้นมาอาทิตย์ละ 2 หนอย
หลายปี และเคยไปค้างกับเพื่อนเวลาโรงเรียนหยุด เราเป็นลูกเจ้าของ
ranch มีมาเป็นคอกใหญ่ ปริศนาขึ้นมาทุกวัน"

"อาวทำไมวันนี้ไม่ไปละ" สิริถน ทำหน้าแปลกใจ

"ไปไม่ไคระซี ไม่มีทางเงงขึ้นมา"¹

ปริศนาร้องอุทานว่า "เฮ้ย" เมื่อเธองงค้ตอบคำถามของเธอไม่ถูกต้อง

"นี่เธองงครูใหม่ว่าปริศนากลับกับใคร ?"

"ไม่ใช่คุณประวิศหรือ ?" เธองงคำถามพลางหยิบลิ้นสีกั้นผนังงงท่า

"เฮ้ย ไม่ใช่ประวิศกลับบ้านไปแล้ว"

"งั้นหรือ ? ทำไมไม่อ่านน้ำอ่านท่าเสียทีกลับ กลับไปบ้านเสียเที่ยวรถ
แหมวันนี้พดถึงกับเขาครัวเอง

¹ ม.จ. วิกาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

"อะไร ? โอ้โฮ ประวิทย์ไม่มากินข้าวคอกวันนี้ เขาสั่งให้มากกว่าเสียใจ
วันนี้วันเกิดพ่อเขา ๆ ต้องไปงาน"¹

วิภาดาถูกชายวัยรุ่นซึ่งมาทำงานที่ประเทศอังกฤษ ออกความเห็นเรื่องรถของ
หมอมเจ้าคนยั้วถ่านอย่างไม่ชอบใจว่า "อี รถ BMW อะไรก็ไม่รู้ ไม่เคยได้ยินชื่อ
รถอะไรนะ"²

ประสบการณ์ ประสบการณ์สำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างบทสนทนา คือ ประสบ
การณ์ในวงสังคมระดับสูง และประสบการณ์ด้านภาษาต่างประเทศ

1. ประสบการณ์ในวงสังคมระดับสูง ผู้ศึกษาได้กล่าวรายละเอียดของประสบการณ์
ด้านวงสังคมระดับสูงไว้แล้วในหัวข้อเนื้อเรื่อง ส่วนผลของประสบการณ์ที่ปรากฏในบทสนทนา
ก็คือ ว. ณ ประมวลมารค ทรงสร้างบทสนทนาประเภทใช้ราชาศัพท์ได้เหมาะสม เป็น
ตัวอย่างแก่ผู้ศึกษาการใช้ราชาศัพท์ได้ ตัวอย่างเช่น

บทสนทนาระหว่าง "เสด็จอา" กับหมอมเจ้าพจนปริชาในเรื่องปริศนา

"ไฉนว่าพชายนั้นแล้ว จริงหรือ ?"

ท่านชายนั้นตอบรับ ไม่ตอบว่าอะไร

"กับผู้หญิงชื่อปริศนาใช่ไหม ?"

ท่านชายนั้นตอบรับอีก

"ทำไมไม่บอกอา"

"ทั้งนี้จะพามาเฝ้าเหมือนกันแต่ยังไม่ทราบ ไม่ทันได้ท เสด็จอา เป็น

โปรดคุณนั้นของชายนั้น น้องหญิงยังรักเลยเวลาน้องหญิงมาเฝ้า เสด็จอารับสั่ง

¹ม.จ. วิภาวดี รั้งสิทธิ์ ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 103

²ม.จ. วิภาวดี รั้งสิทธิ์ รัตนาวดี โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 172

ถามถูกใจ

"เสด็จ" นิ่งงันไปเป็นครู่ใหญ่จึงรับสั่งว่า "พอช่ายว่าท่านพอช่ายนะดี
จริงหรือ?"

"ชายไม่เห็นเขาเดวที่ตรงไหนเลย น้ำขึ้นแกยุงเอาอะไรมาพูดเสด็จ
ก็ไม่รู้ เสด็จถามตรงเตอแก่ได้"

บทสนทนาของหมอมเจ้าคนยัฒนาและหมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีในเรื่องรัตนาวดี

"เฮื่อนองหญิง สมมุติว่านายเล็กอกใจไว้มืออยู่ วันหนึ่งเวลาลับตาป่าสร้อย
เกิดคิดหัดเธอขึ้นมาจับ เธอจะว่าอย่างไรบอกพี่"

"ไม่พูดคะ"

"บอกเถอะ...ซิคะ น้องหญิงจะทำอย่างไร?"

"หญิง...ไม่ทราบ" เราตอบเสียงอ่อย ๆ²

ตัวอย่างบทสนทนาดังเสนอไว้ มีสิ่งที่ควรสังเกตว่าเมื่อหมอมเจ้าพจนปรีชาพูด
"เสด็จ" พระราชวงศ์ชั้นสูงกว่า หมอมเจ้าพจนปรีชาจะทรงใช้ราชาศัพท์ แต่
"เสด็จ" ไม่ทรงใช้ หากเป็นพระราชวงศ์ชั้นเดียวกัน อาทิ หมอมเจ้าหญิงรัตนาวดีกับ
หมอมเจ้าคนยัฒนาจะทรงใช้ราชาศัพท์เหมือนกันทั้ง 2 ฝ่าย ฉะนั้นราชาศัพท์ในบทสนทนาเป็น
การใช้กันอย่างยอ เช่นคำว่า "เสด็จ" ก็ใช้ "เสด็จ" เป็นต้น

2. ประสพการณ์ภาษาต่างประเทศ ว. ๓ ประมวลมารค ทรงได้รับ
ประสบการณ์เกี่ยวกับภาษาอังกฤษจากหลายทาง ทั้งจากโรงเรียนมาแตร์ เดอีวิทยาลัย

¹ ม.จ. วิกาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 570

² ม.จ. วิกาวดี รังสิต รัตนาวดี โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 291

โรงเรียนที่เข้มาวักวักกันคานภาษาต่างประเทศ จากทางพระบิภ พระมารค และพระ
สวามี ซึ่งรับสั่งภาษาต่างประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการที่ ว. ๓ ประมุขมารค
เสด็จไปทรงว่ายน้ที่ราชภัทส โมสร หรือการตามเสด็จพระบิภไปในงานเลี้ยงรับรอง
หรือการเสด็จเยือนประเทศต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้ทรงมีความรู้ภาษาต่างประเทศ
เพิ่มมากขึ้น เพราะทรงรู้จักกับชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

บทสนทนาในนวนิยายจะสะท้อนให้เห็นประสบการณ์ภาษาต่างประเทศของ

ว. ๓ ประมุขมารค ดังตัวอย่างการใช้ภาษาอังกฤษในบทสนทนาที่นำมาจากนวนิยายบาง
เรื่องในจำนวนทั้งหมด 5 เรื่อง

ปรีศนาหลุมพอมเจ้าพจนปรีชาถึงเรื่องความสามารถทางการวาดรูปของเธอว่า

"การวาดรูปนะปรีศนนี่ห่วยบ้าง อาก encourage เหม" ¹

หรือปรีศนากล่าวกับอานนทด้วยความตั้งใจแน่วแน่จะช่วยเหลือให้สุชาดาคุรุภักของ
อานนทได้พบกับบิภ โดยใช้ภาษาอังกฤษประจบคำพูด "ยังงี้ก็ตามปรีศนาก็ไม่เคยบอก
ถ้าเป็นคนทั่วไปพอพบกับลูกลูกพบกับพ่อละกอด มีอย่างไหนพอลูกไม่รู้จักกันผิดธรรมเนียมของ
มนุษย์ที่เจริญแล้ว ผิดธรรมเนียม It is high time they get together จริง
ไหมคะคุณนันท" ²

และอีกตอนหนึ่ง "คุณนันทนี่ ทำมาเป็นเลสเตอร์ไปได้ เรากำลัง discuss
เรื่องที่ serious ที่สุดอยู่แท้ ๆ ชีวิตของคนคนหนึ่ง จะทุกข์หรือสุขต่อไปภายหน้าอยู่ที่
เรา 2 คน" ³

¹ ม.จ. วิกาวดี รังสิต ปรีศนา เล่ม 1 โดย ว. ๓ ประมุขมารค (นามแฝง)
หน้า 417

² ม.จ. วิกาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท โดย ว. ๓ ประมุขมารค
(นามแฝง) หน้า 369

³ ก. หน้า 559

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพต่าง ๆ ของ ว. ณ ประมวลมารค ปรากฏทั้งในการ
วางแผนเรื่อง การกำหนดลักษณะตัวละครชายหญิง การสร้างฉากและบทสนทนา ทางคน
พระบุคลิกภาพสะท้อนออกมาอย่างเด่นชัดในอุปนิสัย หน้าที่า หาทางของตัวละครหญิง ส่วน
พระบุคลิกลักษณะของบุคคลที่ทรงเกี่ยวของใกล้ชิด ซึ่งผู้ศึกษาหยิบยืมวิเคราะห์เพิ่มเติมนั้น
ปรากฏในลักษณะตัวละครชายอย่างเห็นได้ชัด นับว่าพระบุคลิกภาพและประสิทธิภาพของ
ว. ณ ประมวลมารค รวมทั้งพระบุคลิกของบุคคลที่ทรงรักและทรงคุ้นเคยเมื่อการสร้า
นวนิยายของพระองค์อย่างใกล้ชิด.

วิเคราะห์สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยที่ปรากฏในวรรณกรรม

วรรณกรรม เป็นผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม วรรณกรรมกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์กันมาก การศึกษาวรรณกรรมสมัยใดส่วนใหญ่มักจะหาปัญหาอันทราบถึงสภาพสังคมของสมัยนั้นในแง่มุมใด แง่มุมหนึ่งเสมอ แต่การสะท้อนสภาพสังคมของวรรณกรรม "มิใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์เท่านั้น เอกสารทางประวัติศาสตร์ หากเป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดคล้องกัน" ¹ โดยเฉพาะนวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง "เนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริง ความผูกพันของนวนิยายกับสังคมจึงเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ไม่ยากนัก" ²

นวนิยายของ ว. ณ ประมวณมารค เป็นนวนิยายที่แสดงให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในกรุงเทพมหานครสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ว. ณ ประมวณมารค ทรงนิพนธ์เรื่องปริศนาเป็นเรื่องแรก โดยทรงอาศัยเหตุการณ์ดำเนินเรื่องประมาณ พ.ศ. 2481 ทั้งที่พิจารณาจากวัน เดือน ปี ในจดหมายเหตุฉบับแรกที่ปริศนาเขียนไปถึงหลวงวิรัชราชกิจที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ขณะนั้นปริศนาอายุประมาณ 19 ปี เรื่องดำเนินต่อมาจนปริศนาอายุได้ 21 ปี เรื่องก็จบลงในตอนที่ปริศนาจะเข้าพิธีเสกสมรสกับหม่อมเจ้าพจนปรีชา เรื่องเจ้าสาวของอนันต์ เป็นเหตุการณ์ที่สืบต่อมาจากเรื่องปริศนา นวนิยายเรื่องนี้กล่าวถึงปริศนาที่กำลังตั้งครรภ์ สำหรับเรื่องรัตนาวดี ซึ่งเป็นเรื่องต่อเนื่องกับเรื่องปริศนา เป็นนวนิยายทางแผนที่ผู้ทรงนิพนธ์ทรงใช้บันทึกการเดินทางครั้งสำคัญไปยุโรปใน พ.ศ. 2490 และ พ.ศ. 2495 มาเป็นรากฐานของเรื่อง ระยะเวลากการดำเนินเรื่องจึงอยู่ในช่วงดังกล่าว ส่วนเรื่องนั้นก็กับพิมพ์ผู้ทรงนิพนธ์มิได้ทรงระบุเวลา

¹ ตรีศิลป์ บุญจรรยา นวนิยายกับสังคมไทย (2475 - 2500) หน้า 6 - 7

² ก. หน้า 5

ในการดำเนินเรื่องอย่างกะทัดรัด ทั้งฉากในเรื่องก็เป็นฉากต่างประเทศ แม้จะมีฉากในประเทศประกอบก็เป็นฉากสมมุติ จากฉากสถานที่จริงปรากฏชัดเจนเพียงตอนเดียวคือตอนเปิดเรื่องที่ทำอากาศยานคอนเมือง นวนิยายเรื่องรัตนาวดีและนิกกัปปิณี จึงมิได้แสดงความเป็นอยู่ของคนไทยในกรุงเทพมหานคร เรื่องนี้หรือชีวิต นวนิยายสมัยจริงของ ว. ณ ประมวลนารถ เป็นนวนิยายที่ใช้เวลาดำเนินเรื่องตั้งแต่สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองไล่กันอยู่ แต่แสดงเหตุการณ์ชัดเจนประมาณปี พ.ศ. 2463 ถึง พ.ศ. 2497 ทั้งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร กล่าวได้ว่านวนิยายเรื่องนี้หรือชีวิต เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่แสดงชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในเมืองหลวง

การศึกษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยที่ปรากฏในนวนิยายของ ว. ณ ประมวลนารถ ในอันดับแรกจะกล่าวถึงสภาพบ้านเมืองไทยทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2500 เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจในเหตุการณ์บ้านเมืองของสมัยนั้น

สภาพบ้านเมืองไทยทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ. 2475 - 2500

ใน พ.ศ. 2475 เป็นปีของการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทางรัฐบาลได้เปลี่ยนวัฒนธรรมบางอย่างให้เหมาะสมกับกาลเวลา เช่น ให้มีคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนแต่งกายสากล "ข้าราชการปฏิบัติตามคำสั่งนี้อย่างพร้อมเพรียงกัน"¹

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในแนวสร้างชาติไทยมีรัฐบาลเป็นเครื่องมือสนับสนุน ใ้ก่อร่างสร้างหน่วยงานราชการในระหว่าง พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2487 มีเหตุการณ์สำคัญคือสงครามอินโดจีนและสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่ไทยอยู่ในภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น รัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามปลุกขวัญประชาชนไทยโดยอาศัยวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ทั้งเชื่อก่อนผู้นำประเทศ

ในด้านการราชการรัฐบาลจักให้มีการร่างเพื่อความสะดวกและมั่นคงความเรียบร้อยใน
บ้านเมืองไม่สงบ นอกจากนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังได้เร่งรัดดำเนินการส่งเสริม
วัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย รัฐบาลขอองให้ประชาชนชาวไทยร่วมกัน
ปฏิบัติตามวินัยอย่างเคร่งครัด ประชาชนไทยทั้งชายหญิงต้องสวมหมวก ส่วนรองเท้า
เพราะรัฐบาลถือว่าการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างชาติให้พัฒนาการ

ในขณะความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในระยะเกิดสงครามคือไทยต้องเผชิญกับการทิ้ง
ระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตร ความหวาดกลัวภัยทางอากาศทำให้ประชาชนในเมืองหลวง
อพยพไปอยู่ตามชนานเมืองหรือต่างจังหวัด

ทางเศรษฐกิจ ขณะไทยอยู่ในภาวะสงครามโลก ประชาชนต้องประสบกับ
ปัญหาความขาดแคลนเครื่องอุปโภค บริโภค ค่าครองชีพที่ตัวขึ้นสูง ครั้นสงครามโลกสงบ
ลงภาวะเศรษฐกิจของไทยก็เสื่อมโทรม ประชาชนอดยาก ไร้ผู้ช่วยชุกชุม เกิดภาวะเงิน
เฟ้อ ประชาชนเดือดร้อนมาก

เมื่อใกล้เวลาจะสิ้นสุดสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ลาออกจากตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรี หลังจากนั้นมีการเปลี่ยนตัวบุคคลที่จมาเป็นนายกรัฐมนตรีหลายครั้ง ซึ่งผู้
ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็พยายามจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจของไทย ต่อมาเมื่อ จอมพล ป.
พิบูลสงคราม กลับมีอำนาจการปกครองอีกครั้งก็ได้ฟื้นฟูฐานะทางเศรษฐกิจของไทยให้เป็น
ประเทศที่มีเสถียรภาพทางการคลังแต่ใน พ.ศ. 2500 คณะรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ก็ถูกยึดอำนาจ โดยคณะทหารใหม่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้า อำนาจทางการเมือง
ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม สิ้นสุดลง

สิ่งดังกล่าวมานี้เป็นสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองโดยทั่วไปสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2500

วิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยที่ปรากฏในวรรณกรรม

การศึกษาในครั้งนี้ ได้แบ่งหัวข้อในการศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้

การแต่งกาย

อาหาร การกิน

การพักผ่อนหย่อนใจ

ยานพาหนะ

นวนิยายของ ว. ฒ. ประมวลมิตร เป็นนวนิยายที่มิได้แสดงให้เห็นสภาพสังคมทั่วไปอย่างเด่นชัด เนื้อหาของนวนิยายมุ่งจะเสนอสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลที่มีฐานะดีของกรุงเทพมหานครในสมัยบ้านเมืองสุขสงบ ในลักษณะที่ได้บันทึกวิถีชีวิตจากชนชาติตะวันตก ดังนั้นการวิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของคนไทยในทางต่าง ๆ จึงกำหนดไว้ข้างต้นจึงจะเป็นไปในแนวดังกล่าว

การแต่งกาย

ในเรื่องการแต่งกาย จะแยกศึกษาเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การแต่งกายของสตรี และการแต่งกายของบุรุษ

1. การแต่งกายของสตรี สตรีไทยเริ่มเปลี่ยนการแต่งกายมาเป็นแบบตะวันตก ในระยะหลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากยุโรปใน พ.ศ. 2440 สตรีสูงศักดิ์คุ้นเคยนิยมเสื้อแบบอังกฤษ พอตอนปลายรัชกาล "เจ้านายฝ่ายในทรงภูษาฉลองพระองค์แบบฝรั่ง คือตั้งสูง แขนยาวมีลูกไม้ตกแต่งเป็นระบายหลายชั้น สวมถุงเท้ามีลวดลายปัก สวมรองเท้าส้นสูงสีของรองเท้ารับกับผ้าโจงกระเบน...แต่ผมยังคงเป็นคอกกระหม่อม"¹

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "สภาพสตรีไทยเริ่มไว้มงคลเกล้าเป็นมวย และผมบอบแบบชาวตะวันตกและเริ่มนุ่งซิ่น คอชมพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า"²

¹ พวงมณี คุโรวาท ภูมิประวัติเครื่องแต่งกาย หน้า 84

² สว่าง อ้นคง สิ่งแรกในเมืองไทย เล่ม 3 หน้า 737

ในราวปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว "สตรีไทยเริ่มวิวัฒนาการแต่งกายครั้งใหญ่ คือจากผ้าซิ่นกลายเป็นถุงสำเร็จ คือเย็บเป็นผืนถุงพอก็คับเอวไม่ต้องคาดเข็มขัด และในท่อนั้นสตรีไทยก็เริ่มเอาเสื้อชั้นนอกไว้ในผืนถุงทั้งแขนมา ส่วนเข็มกลัดก็หายไปแล้ว คัดให้เป็นลอนควยคิมรอนคิมเย็บแล้วแต่จะมีในเวลานั้น"¹

ภายหลังสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะในยุครัฐนิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งสนับสนุนการแต่งกายแบบสากล การแต่งกายของสตรีก็ลักษณะเป็นแบบตะวันตก ในสมัยที่ปรากฏในนวนิยายนั้นสตรีไทยที่ทันสมัยจะสวมกระโปรง แขนบาง คนก็ยังนุ่งถุงสำเร็จ มีการสวมรองเท้า สวมเสื้อ และประจักษ์ตรงผมตามสมัยนิยม ใช้เครื่องสำอางค์เพื่อเสริมความงามของใบหน้า ทั้งนิยมเลือกเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับให้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่ เช่นสวมชุดอาภรณ์เวลาไปชายหาด สวมชุดราตรีพร้อมใส่เครื่องประดับเมื่อไปในงานเลี้ยงกลางคืน สวมกางเกงขาสั้นขณะไปเล่นกีฬา เป็นต้น

นวนิยายของ ว. ฒ. ประมวลมิตร แสดงให้เห็นการแต่งกายของสตรีแบบตะวันตกชัดเจนมาก ในเรื่องปริศนา ตัวละครหญิงจะแต่งกายสวยงามตามโอกาสต่าง ๆ เช่น ปริศนาแต่งชุดราตรีสีขาว คิควาเพชรที่เรือนแม่ทอนไปงานฉลองหมั้นของประวีชและอนงค์ในเวลากลางคืนที่วังศิลาขาว กิ่งตัวอย่าง

ปริศนาแต่งสีขาวบาน มีคอเล็ก ๆ สีเงินคันทาง ๆ ทั้งตัวเข้ากับแสงไฟสาดแล้วก็แวบ ๆ ไปทั่วตัว เสื้อตัวนี้ไซ้มาถึง 10 เมตร เป็นเสื้อที่ปริศนารักมากและเป็นเสื้อที่ "สวยที่สุดตั้งแต่ใส่เสื้อมา" ตามที่ปริศนาว่า เพราะเป็นเสื้อฝรั่งเศสยี่ห้อ Jacques Fath เมื่อญาติจากอเมริกาซึ่งอาศัยมาให้เป็นของขวัญวันเกิด

ปริศนาคิควาเพชรที่แม่ และแม่เน้นทำสวยนิยมนิยมนก เพราะได้ไปทำถึงที่ร้านคิควาเพชรกับมารดาและอนงค์ หน้าที่จำลึบมาเฝ้าตามเคย²

¹ สงวน อินทง สิ่งแรกในเมืองไทย เล่ม 3 หน้า 737

² น.จ. วิภาวดี รังสิข ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ฒ. ประมวลมิตร (นามแฝง) หน้า 145 - 146

การแต่งกายมาเป็นแบบสากล แต่กระนั้นก็ยังมิละทิ้งการแต่งกายอย่างเดิม เช่น "เครื่องแบบข้าราชการก็ยังมีทรงผมมาวโจงกระเบนอยู่ และบางอย่างก็ให้มีการประติรูปดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับคนไทย เช่นดัดแปลงเสื้อนอกหรือเสื้อสูทเป็นเสื้อราชประแตน"¹ เมื่อมาถึงสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐบาลก็เล็งเห็นว่าการแต่งกายของข้าราชการพลเรือนที่ทรงผมมาวโจงกระเบน สวมเสื้อราชประแตนนั้นล้าสมัย จึงประกาศให้เลิกทรงผมมาว โดยให้สวมกางเกงขายาวแทน แต่ก่อนนั้นให้ทรงผมมาวไปข้าง ทขวา ใน พ.ศ. 2476 ใ้ตราพระราชบัญญัติการแต่งกายข้าราชการพลเรือนให้เป็นไปตามแบบสากลนิยมเลิกทรงผมมาวโดยเด็ดขาด คนสามัญบางคนที่มีได้เป็นข้าราชการ เมื่อพบว่าข้าราชการทรงกางเกงขายาวแทนผมมาวก็ปฏิบัติตาม เมื่อมาถึงสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ออกกฤษฎีกากำหนดเครื่องแต่งกายของบุรุษให้เป็นแบบสากลนิยม ในเวลาต่อมาแม้จะหมดสมัยรัฐบาลแล้วการแต่งกายในรูปการสวมกางเกงสากล สวมเสื้อชั้นนอก สวมรองเท้า ถูกเท้า ก็ยังคงได้รับความนิยมจากประชาชนไทยในกรุงเทพมหานครมาจนถึงปัจจุบัน

นวนิยายของ ว. ฌ ประมวลมารค กล่าวถึงการแต่งกายของตัวละครชายแบบตะวันตกเช่นเดียวกับตัวละครหญิง และมีเครื่องแต่งกายหลายลักษณะเพื่อความเหมาะสมตามโอกาส เช่น เรื่องปริศนา ว. ฌ ประมวลมารค ทรงกล่าวถึงการแต่งกายของประวิชเมื่อไปเล่นกอล์ฟว่า "นุ่งกางเกงขาสั้น สวมเสื้อเชิ้ต และใส่ถุงเท้ารองเท้ากอล์ฟ"²

ในงานราตรี เช่น งานเลี้ยงที่วังศิลาขาว ชายหนุ่มอย่างเช่นประวิชจะแต่ง "เครื่องราตรีสีไหม"³ แล้วยังคงนุ่งผ้าม่วงหางกระรอก ทั้งที่ ว. ฌ ประมวลมารค

¹ สุเทพ ชูเชื้อ กรุงเทพฯ สมัยคนอยู่ โดย เทพชู หันทอง (นามแฝง) หน้า 26

² ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ฌ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 260

³ ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ฌ ประมวลมารค (นามแฝง) หน้า 161

ทรงบรรยายว่า "ทุก ๆ คนต่างตัวช่วยเหลือ พวกผู้ใหญ่หน้อย บิเจ้าคุณราชา พ่อของประวิศ
คุณอา คุณลุง และญาติผู้ใหญ่ทั้งหลายคนนั้นไม่ต่างเรื่องราตรีสโมสร แต่ต่างงานต่างสิ่งต่าง ๆ
อย่างเรียบร้อย"¹

อาหารการกิน

สภาพอาหาร การกินของตัวละครในนวนิยายที่ปรากฏบ่อยครั้ง มีดังนี้

1. การกินน้ำชากาแฟ วัฒนธรรมด้านอาหาร การกินแบบชาวตะวันตกในรูปการ
กินน้ำชากาแฟเริ่มปรากฏในประเทศไทยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ยุคที่ไทยตื่นตัวด้านการเจริญสัมพันธไมตรี กับต่างประเทศ จึงจะเห็นได้ในหลายรัชกาล เรื่อง
เตรียมรับทูตฮอลันดา เขาเผ่าขอเปลี่ยนหนังสือสัญญาตอนหนึ่งว่า "ให้มหาดเล็กจันทรา
นำชากาแฟไปเลี้ยงทูตที่กรุงรัตนโกสินทร์"² ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เมื่อเจ้านาย ข้าราชการ กลับมาจากการไปศึกษา ณ ต่างประเทศ อาหาร
แบบตะวันตกก็แพร่หลายในกลุ่มชนชั้นสูง เพราะบุคคลเหล่านั้นคุ้นเคยกับการกินน้ำชา กินกาแฟ
มาแต่สมัยที่เกาะอยู่ต่างประเทศ

ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย อาหารประเภทน้ำชา
กาแฟพบมากในชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย โดยเฉพาะในหมู่ชนที่มีฐานะดี หรือครอบครัว
ที่ผู้เคยไปศึกษาวิชาการยังต่างประเทศ บุคคลดังกล่าวจะนิยมดื่มกาแฟเป็นอาหาร เช้าพร้อม
ขนมปัง ไข่ขาว หรือไข่ลวก กับทั้งดื่มชารับประทานอาหารว่างตอนบ่าย รานชา
น้ำชาที่ชื่อเสียงสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้แก่ร้าน "สุขสง"³ ระยะเวลาต่อมา

¹ม.จ. วิกาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมาตุมารค (นามแฝง)
หน้า 144

²กรมศิลปากร ประชุมพงศาวดารภาคที่ 62 ทุ่งรังในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ หน้า 366

³สถิตย์ เสมานิล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ สุจิตา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักงาน
ใหญ่นาการ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523

การดื่มกาแฟได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนทั่วไปอย่างแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้

ในนวนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค กล่าวถึงการรับประทานอาหารเช้าที่ประกอบด้วยกาแฟ ไข่ลวก และอื่น ๆ ตลอดจนการคั้นน้ำชาคอนบายไวหลายแห่ง เช่น เรื่องปริศนา ทรงกล่าวถึงการดื่มกาแฟเป็น อาหารเช้าที่บ้านคุณนายสมรในเหตุการณ์ตอน ประวิธมาขอพบรับความเข้าใจกับน้องสาว

"รับประทานกาแฟไหมละคะ ?" น้องถวิลเบา ๆ รู้สึกแปลกใจที่ประวิธ มาแต่เขายังไม่หาย...

"ผมอยากพบคุณน้องสักหน่อย รับประทานเสร็จแล้วผมขอยืมตัวคุณน้องค์ ไปสักเหี่ยวได้ไหมครับ ?"

น้องค์ได้ฟังประวิธพูดเช่นนั้นก็แทบสลัดกาแฟที่กำลังยกขึ้นดื่มอยู่ ส่วน คุณนายสมร เลิกคิดว่าความประหลาดใจ¹

หรือทรงกล่าวถึงการรับประทานอาหารเช้าของประวิธ อันมีกาแฟและไข่ลวกว่า "สักครู่นั่นผมมาพร้อมกับอาหารเช้าของประวิธซึ่งจัดใส่โต๊ะมีล้อเข็นได้...ประวิธมองดู ไข่ลวกบนโต๊ะอย่างเอือม...ประวิธดื่มกาแฟพลางบอกว่า ในวันนี้เห็นอะไรทำอะไร เหว ไปหมด"²

ในบางตอน ว. ณ ประมวลมารค ทรงกำหนดให้ตัวละครกล่าวถึงร้านชงกาแฟอย่างบทสนทนาของหม่อมเจ้าพจนปรีชากับหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีว่า

"มาซิไปนั่งเล่นกัน ไปเหวน้ำชาที่ไหนดีละคะ หิวนะ"

"หิวยังซีคะ"

"หิวยังทำทำไมละคะ คุณซี" ทานชายชงกระเช้าที่ถงอยู่หลังรถอย่างเรียบร้อย

¹ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 64

²ค. หน้า 352

"ของเหวี่ยงเยะ ฟังให้เขาเตรียม เราขึ้นกันในรถแต่ละ คันทั้งรถเล่น ๆ
หรือไปจอกันที่ไหนก็ได้"

สักชั่วโมงต่อมา ฟันอง 2 องค์ก็จรถช่วยกันเสวยของในกระเช้าเงิน¹

ในเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ เมื่อการกล่าวถึงกรรมกรน้ำชา ถึงตอนที่นั่งลงกับ
สตรีจีนำชาและของว่างเลี้ยงโกศว่า "คนใช้บุตรหน้าท่นำโตะน้ำชามาตั้งให้ในห้อง นงลักษณ์
กับสตรี ก็ลุกขึ้นช่วยกันรินน้ำชาและหยิบขนมแจก...นงลักษณ์เป็นบุตรนำชาไปส่งให้คุณโกศ
สรียกที่สนมกับน้ำชาไปให้ใส่ คณางค์ก็ยกของว่างให้แล้วสตรีก็จรถไปให้คุณโกศ
เลือกตามชอบใจ"²

เรื่องนี้หรือชีวิต ว. ๗ ประมวลมารค ทรงบรรยายถึงการรับประทานขนมและ
คนนำชาตอนบายของวิไลกับโลจนว่า "วิไลยกถ้วยน้ำชาขึ้นดื่ม โลจนรับประทานน้ำชา
3 ถ้วย และขนมเสร็จแล้วก็ลุกขึ้นลากลับเสียบน... วิไลไม่กล้าพักทาน เพราะเธอเคยทำ
ครั้งหนึ่ง เขาก็แสดงความไม่พอใจลุกขึ้นเดินไป... ออกจากห้องขึ้นรถขับออกไปโดยแรง"³

2. ภักดาการยานเยาวราช ผู้ที่ในสมัยก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จะไป
รับประทานอาหารตามภัตตาคารในบางโอกาส ภัตตาคารที่นิยมไปกันมากตั้งอยู่ที่ถนน
เยาวราช ซึ่งเป็นถนนที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ครั้นถึง "สมัยรัชกาลที่ 6 ต่อมาจนถึงรัชกาลที่ 7 ซึ่งคงเห็นว่าถนนสมัยประชาธิปไตย
ถนนเยาวราชมีสภาพไม่ต่างอันใดกับศูนย์การค้าในปัจจุบัน และก็เป็นที่ยอมรับของร้านค้า

1ม.จ. วิกาวดี รัสสิท ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 110

2ม.จ. วิกาวดี รัสสิท เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ๗ ประมวลมารค
(นามแฝง) หน้า 248

3ม.จ. วิกาวดี รัสสิท นี้หรือชีวิต โดย ว. ๗ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 368

นันทนิค"¹ และประการสำคัญก็คือ "ถนนเขาวราชันเป็นถนนของกินโดยแท้ เป็อย่าง
หมกแกง เป็ยว เป็หมี โจ๊ก ของเหล่านคนกลางกรุงเป็นผู้ขาย จนเชื่อกันว่าถ้าจะกินกับข้าว
เจ็ดต้องไปถนนเขาวราชัน ยิ่งตอนปี 2475 มีร้านอาหารประเภท 'เหลา' เป็อีก
สองร้านใกล้สี่แยกราชวงศ์ 'ผู้ดี' ชอบไปกินกันนักหนา ถนนเขาวราชันก็เลยเพิ่มชีวิตชีวา
หนักขึ้น"² "เหลา" หรือภัตตาคารยานเขาวราชันจึงทันสมัยมาตลอดครั้งนั้น นอกจากนั้น
ยานราชวงศ์อีกแห่งหนึ่งเป็นสถานที่ขายไอศกรีมและอาหารต่าง ๆ ที่ผู้ขายนั้นนิยมไปรับ
ประทานกัน

ต่อมาเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ ประเทศจีนได้เป็ประเทศผู้ชนะสงคราม
คนจีนแถบเขาวราชันก็ก่อความไม่สงบขึ้น เช่น รม "เลี้ยวพะ" คนไทย ทำร้ายตำรวจ
รักษาการณ์ "ระบะนั้นคนไทยผู้มีวิจิตรญาณอันดีแล้ว จะไม่เคินถนนเขาวราชันเลยถ้า
ไม่จำเป็น"³ และเมื่อบ้านเมืองกลับคืนสู่ภาวะสงบก็สถานที่ที่อำนวยความสะดวกแห่งใหม่
เกิดขึ้นในรูปของ 'บาร์' เพื่อต้อนรับทหารชาวต่างประเทศที่มาอยู่ในกรุงเทพมหานคร
ภัตตาคารยานเขาวราชันก็ลดความนิยมลง

ว. ณ ประมวลมารก ทรงเขียนถึงภัตตาคารยานเขาวราชันไว้ในเรื่องปริศนา
ว่า

สถานที่ ๆ ทานชายพจนฯ พา 3 สาวพี่น้องไปนั่นคือ ภัตตาคารจีนเพิ่มชื่อ
เสียงแห่งหนึ่งทีถนนเขาวราชัน ทานชายเลือกห้องชั้นบน มีพัดลมเพ็ญโต๊ะ
แล้วสั่งอาหารหลายอย่าง...

สิริและอนงค์ นัยว่ามารับประทานมาแต่บ้านอ้อมแล้ว แด่พ่ออาหารมาเข้าจริง
กลับมือที่จะจับโน่นกินนี่รับประทานบ้างไม่ได้ ปริศนานั้นใช้ตะเกียบไม่ค่อยเป็น

¹ ลาวัณย์ โชตามระ เมืองไทยสมัยก่อน หน้า 106 - 107

² ก. หน้า 107

³ ก.

ยังเห็นท่านชายมองดูคนแล้วทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ยิ่งคับแค้นใหญ่ ลงตอนท้ายโดยแต่
นั่งจมน้ำในอ่างอยู่ตรงหน้ารับประทານ¹

หรือทรงกำหนดให้ตัวละครไปรับประทานอาหารที่ราชวงศ์ เช่น "พอหนึ่งเล็ก
อานนท์พาไปราชวงศ์ ประชันากเห็นภรรยาของจกอยู่ตรงหน้าคนละฟากถนน เลยกินอะไร
ไม่ค่อยลงอีกทั้ง ๆ ที่รู้ว่าท่านชายและคณะไม่เห็นพวกตน"²

การพัฒนาของหัวใจ

ลักษณะการพัฒนาของหัวใจของตัวละครในสมัยที่ปรากฏในนวนิยาย ได้แก่ การไปชม
ภาพยนตร์ การเล่นกีฬา และการไปพักผ่อนตากอากาศชายทะเล

1. ภาพยนตร์ ภาพยนตร์ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เข้ามาปรากฏในเมืองไทยในช่วง
พ.ศ. 2447 - พ.ศ. 2448 นั้น ระยะแรก ๆ เป็นภาพยนตร์เงียบ ภาพยนตร์เสียง
เริ่มมีฉายในประเทศไทยประมาณ พ.ศ. 2472 ภาพยนตร์สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองจึงเป็นภาพยนตร์ที่มีเสียงประกอบ โรงภาพยนตร์เสียงที่ทันสมัยที่สุดของเมืองไทย
ในครั้งนั้นได้แก่ "ศาลาเฉลิมกรุง"³ โรงภาพยนตร์แห่งนี้ "พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในโอกาสฉลองพระนครอายุครบ 150 ปี สร้างเสร็จ
เปิดฉายเมื่อ พ.ศ. 2476"⁴ ภาพยนตร์เรื่องแรกที่ฉายในวันเปิด "คือเรื่องมหาภัยใต้ทะเล

¹ ม.จ. วิภาวดี รั้งสิทธิ์ ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 329 - 330

² ก. หน้า 198

³ สมุท อติพิทักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักพิมพ์
โลกการฯ เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2522

⁴ สุเทพ ชูเชื้อ สยามในอดีต โดย เทพชู หันทอง (นามแฝง) หน้า 78

ซึ่งรายได้ทั้งหมดที่ได้จากการฉายภาพยนตร์ในวันนั้น โปรเจกต์เหล่านี้ส่งไปบำรุงสภาอากาศด
สยาม...ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 'ศาลาเฉลิมกรุง' เป็นโรงภาพยนตร์ชั้นที่ 1 แห่ง
เดียวของประเทศไทย"¹

ทางด้านการภาพยนตร์ "พระเอกหนังไทยซึ่งมีเกียรติยศในครั้งกระนั้นก็คือ
จ้าวสี สุวณีย์ หน้าตาคล้าย หวีมแสงกลางตามยุคนั้น"² สำหรับการทางประเทศ
เยอรมนีของผู้ชมภาพยนตร์ได้แก่ "ไทโรน เพาเวอร์"³ นอกจากนั้นก็มี "คล้าก เกเบิล
แกรี คุปเปอร์ แกรี แกรนท์ คัททาลาส แพ้แบงก์ จูเนียร์ ... ในด้านการฉายหนังก็มี
โคโรธีร์ ลามัวร์ เมิน โฌรอน ซอนยา เฮนรี่ โจแอน คลอเฟิร์ต...การฉายชายที่เป็น
ขวัญใจของนักดูหนังสมัยนั้นอีกคนหนึ่งก็คือ เออรอด ฟลิน"⁴

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง การอุตสาหกรรมภาพยนตร์ก็ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
สถานที่ต่าง ๆ ให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น โรงภาพยนตร์ชั้นที่ 1 ในเมืองไทยสร้างขึ้นอีกหลาย
แห่ง และเพื่อสนับสนุนอาชีพของบุคคลในวงการภาพยนตร์ "หอการค้ากรุงเทพ จึงได้จัด
ให้ประกวดภาพยนตร์ซึ่งรางวัลที่พวกเขาได้รับเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ 3
สิงหาคม 2500"⁵

ว. ณ ประมุขมารค ทรงกล่าวถึงการพัฒนาอันยอดเยี่ยมของตัวละครในนวนิยาย
ด้วยการไปชมภาพยนตร์บ่อยครั้ง ตัวอย่างเช่น เรื่องปริศนา อนงค์วานปริศนาไปชม
ภาพยนตร์ไทยมีทุนนายสมรเป็นนายจ่ายเงิน ถึงควงว่า

¹ สงวน อินคง สิ่งแรกในเมืองไทย เล่ม 3 หน้า 270

² วิจิตรวงศ์ ณ ป้อมเพชร ย้อนไปข้างหลัง หน้า 14

³ ด.

⁴ ก.

⁵ สงวน อินคง ล.ก. หน้า 271

"...นี่ปริศนา เราไปคุยหนังรอบ 4 โมงกันไหม นี่เพิ่ง 3 โมงครึ่งรีบเข้า
กัน"

"แม่ไปไหนละคะ ?"

"ไม่ไปจ๊ะ ดูไปกันเถอะ แม่จะเป็นคนออกสตางค์ให้เอง สิริไปไหนละ
ยังไม่กลับหรือ ?"

"ยังคะ วันนี้เขาวางงานยุ่ง กลับจากงานเขาจะเลยไปบ้านคุณย่าแถมกับ
นางสังข์ ก๋า ๆ ถึงจะกลับ"

"ก็แล้ว จะไปคุยหนังกับแรงตัวจะ"¹

โรงภาพยนตร์หัวละครนิยมไปชมภาพยนตร์คือศาลาเฉลิมกรุง ก็จะเห็นได้จาก
บทบรรยายตอนสัมภาษณ์ของอุบลซึ่งเป็นพี่สาวคนใหญ่ของปริศนา พายุบล สิริ อนงค์
และปริศนาไปชมภาพยนตร์ว่า "คืนนั้นหนังรอบก็ที่ศาลาเฉลิมกรุงมีคนดูแน่นเป็นพิเศษ
ทำให้สมศักดิ์และพวกทองขึ้นไปคุยบน...พอหนังเลิกพวกสมศักดิ์ก็พบกับนางชายพจน์และรัต
ซึ่งต่างก็งัดปืนออกมาคุยกัน"²

ทางด้านการภาพยนตร์ ปริศนากล่าวถึงการถ่ายทำประเพณีในสมัยก่อนสงคราม
โลกครั้งที่ 2 เมื่อนางของสาวของอาณนัฏกถามเธอว่า

"เออเฮอ" นกยูงเป็นนักแสดงหนังท่าตาโกตาม "เคยเห็นใครบ้างคะ

ปริศนา ?"

"เห็นโรเบิร์ต เทเลอร์ กับ บาร์บารา แอสตันวูด เจเนต แม็คคอปแลนด์

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โดย ว. ฒ ประมวลมิตร (นามแฝง)
หน้า 490

² ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ฒ ประมวลมิตร (นามแฝง)
หน้า 82 - 83

โจน ครอบครอง และ จอร์จ ราชภัฏ"

"ไทโรน เพาเวอร์ ไม่เคยเห็นหรือคะ?" นภาถามอีก

"ไม่เคยเห็นออกคะ..."

"แพะเสียกายแทนจริง ที่ปรึกษาไม่โกเห็นไทโรน"

"ชอบหรือคะ?" ปรึกษานถาม "ทำไมไม่เขียนไปขอรูปละคะ"

"ไม่กล้าออกคะ แล้วปรึกษาละชอบไทโรนไหมคะ?"

"เฉย ๆ คะ ปรึกษารับชอบเออรอด ฟลิน..."¹

ในเรื่องเจ้าสาวของอานนท์ อานนท์พารพยานองสาวและเพื่อนไปชมภาพยนตร์ที่ ศาลาเฉลิมกรุง ทั้งบทบรรยายว่า "ผู้หญิงที่อานนท์พาไปดูหนังมีจำนวนถึง 6 คน แต่ละคน เป็นเด็กธนูสาว... คุณเลื้อยตัวและพาไปนั่งที่เรียบร้อยแล้วอานนท์ก็ออกจากโรงหนังไปเที่ยวช้อปปิ้ง จนใกล้เวลาหนังเลิกจึงกลับมารับ และไปเจอครอบครัวของอานนท์ที่ร้านขายของกระจุกกระจิกเยื้องศาลาเฉลิมกรุง"²

2. การเล่นกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจของชาวกรุงอีกประการหนึ่ง คือการเล่นกีฬา ซึ่งนอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงแล้ว ก็เป็นการพบปะสังสรรค์กับมิตรสหายในขณะเดียวกัน การเล่นกีฬาของชาวกรุงในสมัยที่ปรากฏในนวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร เป็นกีฬาที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตก เช่น เทนนิส วอลเลย์บอล กอล์ฟ ซ้อมปืน สถานที่เล่นกีฬา ไคเกส โยสอร์ทาง ๆ สำหรับสโมสรที่ผู้เขียนไปเล่นกันคือ "สปรอตคลับหรือราชกรีฑาสโมสร"³ อันเป็นสโมสรที่ชาวต่างประเทศเป็นผู้คิด

¹ม.จ.วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ฒ ประมวลมิตร (นามแฝง) หน้า 485

²ม.จ.วิภาวดี รังสิต เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ฒ ประมวลมิตร (นามแฝง) หน้า 19 - 20

³สถิตย์ เสนาธิล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาดเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักงานใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523

ก่อตั้งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้เพราะชาวต่างประเทศชอบ
การเล่นกีฬาและการชุมนุม จึงจำต้องจัดตั้งสมาคมเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว และจากความ
นิยมการกีฬาของชาวต่างประเทศที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยนี้เองทำให้กีฬาแบบตะวันตก
แพร่หลายในเมืองไทยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

นวนิยายเรื่องปริศนา แสดงให้เห็นสภาพชีวิตของชาวนครหลวงที่ไปเล่นกีฬาคาม
สโมสรไวซ์เคเจน เช่น เรื่องปริศนา ปริศนาตัวละคร เอกของเรื่องไปว่ายนน้ำที่ราชกรีฑ
สโมสร

ตอนหนึ่งที่สระน้ำของสโมสรไม่มีคนมากนักจึงอย่างที่อ่านพบว่า มีแต่
ฝรั่งหนุ่ม ๆ สาว ๆ นอนอาบแดดคอยไม่ถึง 10 คน

พอไปถึงทุก ๆ คนก็เข้าน้ำลึกเสียด้านน้ำพากันมานั่งคุยกันที่ขอบสระ นพ
ไม่ยอมสวมกางเกงอาบอย่างคนอื่น กระซิบบอกปริศนาว่าชายหนา ว่ายนน้ำ
ก็ไม่ค่อยจะเก่ง มานี่เพื่อจะได้ดูอะไรแปลก ๆ สำหรับประทับใจดูการเล่น
เท่านั้น

ปริศนาหักกระบอกน้ำว่ายนน้ำตั้งแต่เด็ก เห็นบันไดสูงทำไว้สำหรับขึ้นไป
บนที่กระโดดน้ำก็ไต่ขึ้นไปแล้วพุ่งหลาวลงมากวายนทางของคนที่ว่ายน้ำ¹

หรือปริศนาไปเล่นเทนนิสที่สโมสร กับหม่อมเจ้าพจนปรีชา

พอถึงวันพุธ วันที่ปริศนาฝึกเล่นเทนนิสกับท่านชาย ปริศนาพักรถ 'บูโรทั้ง'
ไปถึงสโมสร กณสักกริ่งจั่วโมง ไม่เห็นท่านชาย ปริศนาจึงไปนั่งคอยอยู่ที่โต๊ะ
กลางสนามพร้อมกับแม่กนกขันธ์ของสโมสรคนหนึ่ง

สักครู่ใหญ่ ๆ ปริศนาจึงเหลือบไปเห็นท่านชายยืนดูอะไรที่เตียงของสโมสร

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 2 โยว ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)

ปรีชาจึงยกนิ้วขึ้น ท่านชายยกคอบและเดินตรงเข้ามาหา และไปพุกกับฝรั่ง
2 คนพอเป็นกริยา กรันแล้วท่านชายก็พาปรีชาไปที่สนามเทนนิส¹

อีกคนหนึ่ง วิมลกดาวกับประวิธถึงหม่อมเจ้าพจนปรีชาซึ่งเสด็จไปทรงกอล์ฟที่
สโมสรว่า "ไม่อยู่หอกกะ เ็จไปทรงกอล์ฟแต่เช้า ยังไม่กลับมาเลย"²

3. การพักผ่อนตากอากาศชายทะเล เนื่องจากวิถีการเที่ยวเตร่โดยการตาก
อากาศชายทะเลที่คนไทยได้รับจากชาวตะวันตกในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว และสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบกับความสะดวก
สบายในการคมนาคม ทำให้คนไทยที่ฐานะดีพอควรในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง พ.ศ. 2475 เดินทางไปพักผ่อนตากอากาศชายทะเลในฤดูร้อน สถานที่ตาก
อากาศที่มียอดเสียงของครั้งนั้นคือ "หัวหิน"³ เมื่อถึงฤดูตากอากาศหรือฤดูร้อนจะมีผู้เขียน
ข้อความชักชวนผู้คนไปหัวหินตามหนังสือพิมพ์หรือวารสาร เช่น

องค์อร (นามแฝง) เขียนถึงหัวหินไว้ในหนังสือประมวลสารว่า "เดือนเมษายน
ฤดูร้อน นาสอลิเคย์ เวลานั้นทุกบ้านทุกช่อง ทุกรูปทุกนามต่างก็พากันปรีชาหาหรือเตรียมตัว
สำหรับจะไปตากอากาศ และมีสถานที่ที่หนุ่มสาวชอบไปพักผ่อนร่างกายในระหว่างนารอน
ก็มีที่ใดเล่านอกจากหัวหิน ! สวรรค์ของหนุ่มสาว"⁴

¹ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปรีชา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 228

²พ. หน้า 195

³ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่บ้านเลขที่ 209/61 ซอยโชคชัย 1 ภาณุเจริญ สมบุรี เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2523

⁴องค์อร (นามแฝง) "ก่อนที่จะไปตากอากาศชายทะเล" ประมวลสาร 2 : 15
เมษายน 2481

แต่ในสมัยหลังสงครามโลกแล้ว หัวหินก็เป็น "ที่พักตากอากาศชายทะเลที่สำคัญ...
ในระหว่างฤดูร้อน คนมีฐานะและชาวต่างชาติจะไปชุมนุมกันอยู่ที่นี่"¹

ว. ณ ประมวลมารค ทรงแสดงชีวิตชาวไทยสมัยนั้นไม่พักนอนยามฤดูร้อนที่
หัวหินไว้ในนวนิยายหลายตอน เช่นในเรื่องปริศนา หม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดีทรงเล่าถึงหัวหิน
ว่า "เที่ยววันหัวหินมีคนมาก มากจนเต็มทุกเที่ยวรถ ห้างสรรพสินค้าก็เต็มกับมัล เกือบทุกวัน
และโคกพบคนรู้จักมาก ๆ ทุกคราว"²

หรือในหนังสือทรงบรรยายถึงปริศนากับหม่อมเจ้าพจนปรีชาที่ชายทะเลหัวหินว่า
"หลานชายและปรีชาพากันเล่นกับหลานชายทะเล เวลานั้นราวบ่าย 2 โมงครึ่ง แต่แปลก
ที่แดดไม่สู้ร้อน ทั้งคู่เห็นซา ๆ หาดทางมีความสุข แต่ว่าไม่คุยกันเพราะต่างคนต่างคิด
อะไรอยู่"³

อีกตอนหนึ่ง ว. ณ ประมวลมารค ทรงกล่าวถึงหม่อมเจ้าพจนปรีชาและปรีชา
ที่หัวหินว่า "พอไถ่จับเพลาสรงน้ำ หลานชายก็เข้าเปลี่ยนในหอน้ำของขุนนางสมร พอ
ออกมาถึงปรีชาสวมเสื้ออาบน้ำสีแสดแก้วแกว ถือหมวกยางย่นคอยอยู่ที่นั่นไถ่แล้ว...
หลานชายกับปรีชานำแว่นและนอนเล่นอยู่บนทรายด้วยกันจนสิ้นนาฬิกา"⁴

เรื่องหรือชีวิต ว. ณ ประมวลมารค ทรงกล่าวถึงหลวงเมธาวิฑูรย์หม่อมควยบุคคล
ในครอบครัว และอาษาเมื่อไปเล่นน้ำทะเลที่หัวหินว่า "รุ่งขึ้นเขาคณะหลวงเมธาวิฑูรย์และ
ครอบครัวพากันไปอาบน้ำทะเลก่อนรับประทานอาหารเช้า อาษาก็ไปอาบควย อังคณาในชุด

¹ วิฑูรย์ ณ ป้อมเพชร ย้อนไปข้างหลัง หน้า 94

² ม.จ. วิกาวดี รั้งศิริ ปริศนา เล่ม 1 โศภ ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 389

³ ก. หน้า 449

⁴ ม.จ. วิกาวดี รั้งศิริ ปริศนา เล่ม 2 โศภ ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 440 - 441

อานำยิ่งทำให้เขาคิดมากขึ้น"¹

ยานพาหนะ

กรุงเทพมหานครในสมัยที่ปรากฏในนวนิยายมียานพาหนะวิ่งสัญจรไปมาบนท้องถนนหลายประเภท เช่น รถมอเตอร์ไซด์ รถราง รถจักรยาน รถสามล้อ แต่ปัจจุบันทางการได้ยกเลิกการใช้พาหนะบางประเภทไปแล้ว ก็จะแสดงรายละเอียดของพาหนะแต่ละประเภทต่อไปนี้

1. รถยนต์ ยานพาหนะส่วนตัวที่ไปไหนมาไหนสะดวก รวดเร็ว เป็นที่ถุกอกถูกใจบุคคลที่มีฐานะร่ำรวยหรือรถยนต์ ยานยนต์ประเภทหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เมื่อปลายสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นที่ยอมรับมาจนถึงปัจจุบัน

สมัยแรกมีรถยนต์ ผู้เป็นเจ้าของมักจะเป็นเจ้านายหรือขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ต่อมาบุคคลทั่วๆ ไปก็พากันสั่งซื้อรถยนต์จากต่างประเทศมาบ้าง เพราะเป็นพาหนะที่ขนส่งมาบรรจบภาระของผู้บริโภคเป็นอย่างดี

ในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 รถยนต์ส่วนตัวยังมีจำนวนไม่มากนัก "ดังนั้นใครมีรถส่วนตัวจึงเป็นของโก้เก๋อย่างมาก ๆ ที่เดียว"² รถยนต์สมัยนั้นเก๋ง "รถออสตินฟอร์ด เซฟเวอร์โรส"³

แนวนวนิยายของ ว. ฒ. ประมวลมิตร จะใช้เวลาดำเนินเรื่องมาตั้งแต่สมัยก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่เนื่องจากเป็นเรื่องราวของผู้มีตระกูล ตัวละครในเรื่อง

¹ ม.จ. วิภาวดี รังสิต นหรือชีวิต โดย ว. ฒ. ประมวลมิตร (นามแฝง)
หน้า 698

² วิฑิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ย้อนไปข้างหลัง หน้า 7

³ สติชัย เสมานิล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ชุติมา นาคเสวี เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักงานใหญ่
ธนาคารกรุงเทพ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523

ส่วนใหญ่จึงมีรถยนต์ที่คันฐานะของคัน เช่น ปรีศนาในเรื่องปรีศนา มีรถออสตินเป็น
พาหนะ ดังที่เธอเล่าไว้ในจดหมายที่เขียนไปถึงหลวงวิรัชราชกิจ ว่า "เรามีรถออสติน
เกาเก้อยู่คันหนึ่ง"¹

หรือหม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงมีรถเบนส์ ก็จะพิจารณาได้จากหลักฐานระหว่าง
ปรีศนากับประวีชว่า

"มีรถอะไรนะประวีช ใหญ่โตดี แล้วหรืหรณะ"

"รถเบนส์ของท่านชาย ชอบหรือ ? ทรูพ็อพพอเหวี่ยงกับโรลสรอยส์
ท่านเจ้าของทานมาแต่เมืองอังกฤษ ทั้งเมืองไทยมีสัก 2 คันใครจะมีมั่ง นาน ๆ
อยากจะได้ถึงจะใช่"

"ใครอยากจะได้ ?"

"ประวีชนะสิ ท่านชายทานใจของท่านเสมอ ท่านขอเก็บเอง รถคันอื่น
ก็คันไม่ไปรถเท่าคัน"²

หรือท่านหม่อมเจอรื้อส ดังในบทบรรยายว่า "การที่ท่านเฒ่าเฒ่ารับของคหัง ๆ
ที่อยู่ใกล้กันเพราะเขากำลั้งคันเรอของเขายู่ มันเป็นรื้อสแปลล์คำ ซึ่งเขาเป็น
เจ้าของยังไม่ถึง 2 อาทิกย์ มีโอกาสเป็นไชท์"³

ในเรื่องนี้หรือชีวิต นวนิยายที่มีเหตุการณ์ดำเนินมาถึงสมัยหลังสงคราม แต่อยู่ใน
ช่วงก่อน พ.ศ. 2500 ปรากฏว่าตัวละครจะมีรถยนต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น
เมื่อวิไลพาสุกไปส่งสุนซึ่งจะเดินทางไปฮ่องกงที่ท่าอากาศยานดอนเมืองแล้วเขาก็ "ขับรถพา

¹ม.จ. วิกาวดี รั้งสิทธิ์ ปรีศนา เล่ม 1 โขกษ ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 51

²ก. หน้า 162 - 163

³ม.จ. วิกาวดี รั้งสิทธิ์ ปรีศนา เล่ม 2 โขกษ ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 48

สู่กัลป์บ้าน"¹ ตอนที่ขุนนางกับมารดาของสุนจะไปเที่ยวงาน ขุนนางกับภรรยา "นั่งรถคันใหญ่ มาที่สระทอง"² บุตรสาวของขุนนาง เป็นต้น

2. รตราง เป็นพาหนะที่เริ่มมีใน พ.ศ. 2430 รตรางเวลานั้นใช้มาลาก ครั้น ถึง พ.ศ. 2437 ก็กรรตรางก็ได้เปลี่ยนแปลงจากการใช้มาลาก เป็นการนำพลังงาน ไฟฟ้า

ในสมัยก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 รตรางไฟฟ้าเป็นพาหนะที่ชาวนครหลวงทั่วไป ใช้บริการกันอย่างกว้างขวาง "รตรางนั้นหาสี่ล้อสองล้อ สายยาว ๆ วิ่งพวงกันสองคัน แต่ ถ้าเป็นสายสั้น ๆ กว้างคันเดียว การโดยสารรตรางแบ่งออกเป็นชั้นหนึ่งซึ่งอยู่ตอนหน้าของรต คันแรก และชั้นที่สองที่อยู่ตอนหลัง ค่าโดยสารต่างกันเท่าตัว"³

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญ การจราจรคับคั่ง ทางรัฐบาลก็ได้ยกเลิกการรตราง เกือบทุกสาย เพราะเห็นว่าล้าสมัยและก็ควางการจราจร คงเหลือไว้เพียงสายเดียวคือ สายรอบเมืองใหม่ และในที่สุดรตรางที่เคยบริการประชาชนไทยด้วยอัตราค่าโดยสารราคาถูก ก็เลิกกิจการ "โดยเลิกจากเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2511"⁴

นวนิยายของ ว. ฌ. ประมวลมารค จะแสดงให้เห็นถึงการมีรตรางเป็นพาหนะ โดยสารของชาวเมืองหลวงในสมัยนั้น เช่น เมื่อปริศนาได้ทราบว่าหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี จะเสกัลป์กับวังศิลาขาว เพราะไม่ทรงพอพระทัยที่หม่อมเจ้าพจนปรีชาทรงฝากให้ท่านหญิงเป็น นักเรียนประจำของโรงเรียนสตรีกล้าย ปริศนาก็สร้างหลักฐานท่านหญิงเกี่ยวกับพาหนะที่จะทรง ใช้ในการเสกัลป์กับวังว่า "แล้วจะเคี้ยวอย่างไรเล่าท่าน รตรางนะไม่ไหว หลงแน่ ถ้าเป็น

¹ ม.จ. วิกาวดี รังสิต นี้หรือชีวิต โดย ว. ฌ. ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 356

² อ. ฌ. หน้า 430

³ วิจิตรวงศ์ ณ ป้อมเพชร ย้อนไปข้างหน้า หน้า 5

⁴ สว่าง อ้นคง สิ่งแรกในเมืองไทย เล่ม 2 หน้า 259

ครู ๆ จะไปสามล้อ"¹

ตอนหลังมา จากเรื่องนี้หรือชีวิต จะไปตลาดบางรัก ว. ๓ ประมวลมารค
ทรงกล่าวถึงพาหนะที่ลูกเกาทั้งนี้ จะใช้โดยสรวา "ขณะที่ลูกเกาออกจากบ้านที่ถนนนั้นจะไป
ขึ้นรถรางที่ถนนสีลม เพื่อไปตลาดบางรักนั้น พ่อถึงหัวถนนก็ประจันหน้ากับครูประไพ ซึ่งกำลัง
จะข้ามถนนสี่แยกท่ากรรรางมาที่ถนนนั้นเราพ่อ"²

3. รถจักรยาน รถจักรยานเป็นพาหนะที่เข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รถจักรยานสมัยแรก ๆ มีล้อหนาสูงกว่าล้อหลัง ระยะต่อมา
เมื่อมีผู้นำรถจักรยานชนิดล้อหนาและล้อหลัง เท่ากันเข้ามา ก็เป็นที่โปรดปรานของเจ้านายมาก
ทางบ้านบุคคลในวงศ์กรมพระสุขุมวงศ์วรราชวรการ คหบดี ก็นิยมชอชยาน
พาหนะสองล้อนี้ เพราะเป็นของแปลกใหม่ของคนในเวลานั้น เมื่อมีพ่อค้าส่งรถจักรยาน
เข้ามาจำหน่ายในกรุงเทพมหานครขึ้น รถจักรยานก็แพร่หลายไปสู่ประชาชน

สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รถจักรยานหรือที่เรียกกันว่า
รถดีมีปรากฏอยู่บนถนนหนทางทั่วไป ซึ่งนอกจากจะใช้ใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ก็ยังใช้ขึ้น
เพื่อความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ในยามว่างด้วย

ในเวลาคดมา การที่รถจักรยานต้องใช้แรงคนถีบจึงขับเคลื่อนไปได้ ทำให้
รถจักรยานสลายตัวไปจากกรุงเทพมหานคร แต่ปัจจุบันเนื่องจากภาวะน้ำมันขาดแคลน
รถจักรยานก็ได้รับความสนใจและส่งเสริมให้ประชาชนใช้เป็นพาหนะอีกครั้งหนึ่ง

ในเรื่องปริศนา โคกกล่าวถึงการขึ้นขี่รถจักรยานหรือรถดีมีไปตามท้องถนนของ
กรุงเทพมหานครไว้อย่างชัดเจน แต่ส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะการถีบรถเล่นเพื่อผ่อนคลาย

¹ม.จ. วิภาวดี รัสสิท ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 291

²ม.จ. วิภาวดี รัสสิท นี้หรือชีวิต โดย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 133

อาทณั เช่น ปรีศนัชฌวณนพไปซื้อรถถีบเล่นตามถนนบางกะปิ ซึ่งสมัยนั้นยังไม่มียวดยาน
มากมายเหมือนทุกวันนี้ ทั้งตัวอยาง

"...หากศกกำลังสบายไปซื้อรถถีบเล่นกันไม่ดีกว่าหรือ ?"

"ก็ให้คุณคอยอยู่นี้เดี๋ยวนะ ผมจะไปเอารถถีบมาให้แล้วจะเอาหนังสือไปเก็บ
ควย" นพบอกพลางอุก ปรีศนาก็อุกขึ้นควย พลางบอกว่า "รถถีบทั้ง 2 คัน
คุณพอจะเอามาไคยังใจ ไปควยกันไม่ดีหรือ คุณนพเดินไปก่อนนี้ เดียวปรีศนา
จะวิ่งตามไป ปรีศนาจะไปบอกแมก่อน"

พอปรีศนาไปบอกมาร คาวาจะไปซื้อรถถีบเล่นกันนพ มารคาก็ทำท่าไม่พอใจ
และว่า "นุ่งกางเกงขาสั้นอีกแล้ว นาราคาญ"

"โชนะ อีแค่ไปแค่นี้ ไม่นึกเห็นคอกคาว แล้วกรรถถีบผู้ชายนุ่งผ้าขี้
ไคหรือ ?"

มารคายังไม่ทันตอบวาทะไรปรีศนาก็วิ่งหนีไปเสียแล้ว

รถถีบที่ปรีศนาซื้อเป็นของนพ ส่วนนพอยืมรถถีบของเค็กรักบี้ที่บ้าน
ทั้งคู่เร็วไปตามถนนบางกะปิ¹

นอกจากในเมืองหลวง การซื้อรถถีบยังปรากฏที่หัวหินสถานคากอากาศอันลือชื่อใน
ยุคเรานั้น ทั้งที่หมอมเจ้าหญิงรัตนวดีทรงเลาไว้ตอนหนึ่งว่า "หญิงรู้จักกับครอบครัวคร
ปรีศนาแล้ว หญิงไปที่บ้านแกหลายหน นีหญิงให้มรถถีบคันหนึ่งเป็นรถถีบผู้ชาย แกก็ใจใหญ่
ความจริงเรานี้ทั้ง 4 คัน รวมทั้งของหญิงและของวิลควย เราไปขี่เล่นกันไค ๆ กับคร
ปรีศนาทุกวัน"²

¹ม.จ. วิกาวดี รั้งสิด ปรีศนา เลม 2 โคย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 20 - 21

²ม.จ. วิกาวดี รั้งสิด ปรีศนา เลม 1 โคย ว. ๓ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 369

ยานพาหนะทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวมาแล้ว คือ รถยนต์ รถราง รถจักรยาน เป็นพาหนะที่มักก่อให้เกิดความเสียหายจากทางประเทศ แต่พาหนะประเภทสุดท้ายที่จะกล่าวถึง คือ สามล้อเป็นประติรูปกรรมของคนไทย ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

4. รถสามล้อ เป็นยานพาหนะที่ดัดแปลงมาจากจักรยานสำหรับใช้ในการบริการขนส่ง ผู้คิดประดิษฐ์สามล้อเป็นชาวไทยแท้คือ "นายเลื่อน พงศ์โสภณ"¹ ประติรูปกรรมขึ้นสำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2476 เมื่อนายเลื่อนสร้างสามล้อเสร็จเรียบร้อยแล้ว และทดลองขับเพื่อตรวจสอบความปลอดภัยก็แล้ว ก็นำไปจดทะเบียนเป็นรถรับจ้าง "ในสมัยแรก ๆ นั้นยังไม่ค่อยมีคนนิยมเท่าใดนักเพราะยังกระดกเห็นมอขายอยู่ เมื่อนั้น ๆ เขาก็เลยนิยมใช้มากขึ้น และมีคนทำเอาอย่างมากขึ้นจนแพร่หลายไปตามต่างจังหวัด"²

ครั้นบ้านเมืองเจริญก้าวหน้า มีพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์มากขึ้น สามล้อที่ขับเคลื่อนด้วยแรงคนก็เสื่อมความสำคัญลง "ทางการจึงได้พิจารณายกเลิกการใช้รถสามล้อสืบต่อไป โดยขั้นแรกดำเนินการในกรุงเทพฯ ก่อน ด้วยวิธีการอันเหมาะสม กล่าวคือบังคับให้ทะเบียนรถสามล้อที่สร้างขึ้นใหม่ และปล่อยให้มอขายแล้วสิ้นศูนย์หายไปจากท้องถนนเอง ในค.ศ. 2503 ทางรัฐบาลได้ประกาศให้เลิกใช้รถสามล้อโดยเด็ดขาด"³

นวนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค จะกล่าวถึงตัวละคร โดยสารรถสามล้อไปสถานที่ต่าง ๆ เช่น ในเรื่องปริศนา เมื่อศรีกลับมาจากการไปทำงานที่ร้านตัดเสื้อผ้า เธอกล่าวถึงพาหนะที่เธอใช้โดยสารกลับบ้านกับมารคว่า "มาสามล้อคะ นงลักษณ์ว่าจะมาอยู่ตั้งแต่บ่ายแต่คอยจน 4 โมง 5 โมง ปริศนาก็ยังไม่ไปรับเลยของมาสามล้อ"⁴

¹ สมบัติ พลายน้อย บางกอก โดย ส. พลายน้อย (นามแฝง) หน้า 251

² ก. หน้า 251 - 252

³ สงวน อึ้งคง สิ่งแรกในเมืองไทย เล่ม 2 หน้า 3

⁴ ม.จ. วิภาวดี รังสิต ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)

ปริศนาสนทนากับฉวีศรี โรงเรียนศึกษาลัยถึงเรื่องพาหนะที่จะใช้โดยสารไปชม
ภาพยนตร์ว่า

ครูปริศนาไปถึงก็เปลี่ยนนุ่งกางเกง คว่ำหนังสือขึ้นบนเบาะนั่ง มองดู
ฉวีศรีถามว่า "นั่งท่าอะไรนะฉวีศรี"

"เข้ตตะบะซี่ยะ จันสระใหม่ ๆ เกรียมตัวจะไปดูหนังกลางวันพรุ่งนี้ยังงั้น
ไปไหนละ ?"

"ไปซี่ เอ...แล้วจะไปกันยังงั้น เชอเคยไปรดสามล้อไม้โซหรือ มีคอง
ไป 2 คันหรือ"

"ก็จะเป็นอะไรเล่า ก็คัน ๆ ให้อีกหนึ่งคันแล้วกัน"¹

เรื่องนี้หรือชีวิต เมื่อเพ็ญจะไปรับองค์ดาที่โรงเรียน ว. ณ ประมวลมารค ทรง
เขียนถึงสามล้อพาหนะที่เพ็ญใช้แทรกไว้ในบทบรรยายถึงความว่า "เมื่อเพ็ญรู้อำนาจดาเรียน
เพียงครึ่งวัน และกลับมารับประทานข้าวบ้านคอนเที่ยงทุกวัน ก็ขึ้นรับอาสาขึ้นรดสามล้อไปรับ
ที่โรงเรียนแทนคนชักม้าซึ่งเคยไปรับเป็นประจำทุกวัน"²

สรุปได้ว่าสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยที่ปรากฏในนวนิยายของ ว. ณ ประมวลมารค
เป็นชีวิตของกลุ่มชนที่ "อยู่คึกคัก" ในกรุงเทพมหานคร สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
พ.ศ. 2475 ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าตัวละครในเรื่องมีเครื่องแต่งกายสวยงาม อาหารการกิน
สมบูรณ์ มียานพาหนะส่วนตัวใช้ และแสวงหาความสุขจากการชมภาพยนตร์ การเล่นกีฬา
และการไปพักผ่อนตากอากาศตามชายทะเล แต่อย่างไรก็ตามสภาพชีวิตดังกล่าวนั้นเป็นการ
ดำเนินชีวิตของกลุ่มชนในวงสังคมระดับกลางและระดับสูงในเมืองหลวง มิใช่ชีวิตความเป็น
อยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

ม.จ. วิภาวดี รั้งสิทธิ์ ปริศนา เล่ม 1 โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 575

ม.จ. วิภาวดี รั้งสิทธิ์ นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง)
หน้า 153

สรุปผลการศึกษา และขอเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร สามารถสรุปให้สาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร

ในการวิเคราะห์นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร ทั้งทางด้านรูปแบบในการกำหนดเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา ตลอดจนลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับการใช้คำ และสำนวนโวหาร โดยมีการศึกษากวีศิลป์ในการแต่ง อารมณ์ขัน และการบรรยายหรือพรรณนาความเพิ่มเติมนั้น ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

เนื้อเรื่อง นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร มีเนื้อเรื่องที่แสดงให้เห็นชีวิตของชนชั้นกลางและชนชั้นสูงในเรื่องเกี่ยวกับความรัก การเลือกคู่และการครองเรือน

โครงเรื่อง โครงเรื่องในนวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร มีลักษณะเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน การเปิดเรื่องมี 4 แบบ คือการเปิดเรื่องด้วยบทสนทนา การเปิดเรื่องด้วยการกำหนดให้ตัวละครกล่าวแนะนำตนเอง การเปิดเรื่องด้วยข้อความในจดหมาย และการเปิดเรื่องด้วยบทบรรยาย การสร้างปัญหาข้อขัดแย้งในโครงเรื่องจะปรากฏชัดเจน 2 ประเภท คือ ข้อขัดแย้งระหว่างตัวละคร และข้อขัดแย้งภายในจิตใจตัวละคร ในขณะที่เรื่องดำเนินไป ว. ฒ ประมวลมิตร จะทรงสอดแทรกโครงเรื่องย่อยเข้าไปเสริมโครงเรื่องใหญ่ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไข ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ก็คลี่คลายลงแล้ว ผู้ทรงนิพนธ์จะทรงปิดเรื่องแบบสุขนานุกรม

แก่นเรื่อง นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร ส่วนใหญ่จะมีแก่นเรื่องที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตครอบครัว การเลือกคู่ชีวิต และความรัก

ตัวละคร ลักษณะนิสัยตัวละครในนวนิยายของ ว. ฒ. ประมวลมิตร จะมีทั้งตัวละครประเภทอนัตตลักษณะ และตัวละครประเภทหลายลักษณะ ตัวละครประเภทหลายลักษณะบางตัวจะเปลี่ยนนิสัยไปตามเหตุการณ์และกาลเวลา พฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกมีความสมจริง มีชีวิตชีวา สอดคล้องกับลักษณะนิสัย กลวิธีในการเสนอตัวละครมี 3 แบบ ได้แก่ การบรรยายลักษณะตัวละครโดยตรง การกำหนดให้ตัวละครในเรื่องกล่าวถึงตัวละครตัวอื่น และการใช้พฤติกรรมรวมทั้งบทสนทนาของตัวละคร เป็นเครื่องมือบอกลักษณะ

ฉาก ฉากในนวนิยายจะประกอบไปด้วยฉากจากสถานที่จริง ฉากสมมุติ ฉากที่สอดคล้องกับอารมณ์ตัวละคร ฉากที่เด่นมาจาก ว. ฒ. ประมวลมิตร เป็นฉากจากสถานที่จริงในต่างประเทศ ฉากประเภทนี้ ว. ฒ. ประมวลมิตร ทรงบรรยายอย่างละเอียดถี่ถ้วนภาพแทนอย่างชัดเจน ชวนให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกราวกับว่าได้อยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ร่วมกับตัวละคร

บทสนทนา ว. ฒ. ประมวลมิตร ทรงสร้างบทสนทนาได้อย่างสมจริงเหมาะสมกับฐานะ ความรอบรู้ของตัวละคร ทั้งยังทรงใช้บทสนทนาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอารมณ์ตัวละคร และช่วยในการดำเนินเรื่องแผนการบรรยาย

กลวิธีในการแต่ง นวนิยายของ ว. ฒ. ประมวลมิตร แสดงให้เห็นกลวิธีในการแต่งหลายแบบ กลวิธีในการเล่าเรื่องนั้นมี 3 แบบ คือ การเล่าเรื่องโดยผู้แต่งเป็นผู้เล่า การเล่าเรื่องแบบประสมระหว่างผู้แต่งกับตัวละคร เหนือหรือระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครประกอบ และการเล่าเรื่องแบบกระเสาะกระแสะประหวัค กลวิธีการดำเนินเรื่องมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การดำเนินเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ การดำเนินเรื่องด้วยเหตุการณ์ต่างสถานที่สลับกันไปมาและการดำเนินเรื่องย้อนหลัง กลวิธีในการแต่งแบบต่าง ๆ นี้แสดงให้เห็นความคิดสร้างสรรค์ของ ว. ฒ. ประมวลมิตร ที่ทรงพยายามจะสร้างนวนิยายที่มีความแปลกใหม่อยู่เสมอ

การใช้คำ ว. ฒ. ประมวลมิตร โปรดเลือกใช้คำง่าย ๆ ที่ทำให้อ่านเกิดอารมณ์ ความรู้สึก ชื่นอกเห็นใจภาพไปตามถ้อยคำนั้น ๆ ได้ และทรงใช้ภาษาอังกฤษแทรก

ในภาษาไทยเพื่อความเหมาะสมกับภูมิหลังของตัวละคร ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาสูง คู่เคียงกับภาษาต่างประเทศ

สำนวนโวหาร นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร มีโวหารเปรียบเทียบเชิงอุปมาปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก โวหารเปรียบเทียบแบบอื่นที่ปรากฏอยู่บ้างได้แก่การเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ โวหารทั้ง 3 ลักษณะนี้ทำให้ผู้อ่านสร้างภาพตามข้อความที่ทรงเปรียบเทียบได้ชัดเจน

อารมณ์ ว. ฒ ประมวลมิตร ทรงสร้างอารมณ์นี้ให้กับผู้อ่านด้วยกลวิธี 3 แบบ ได้แก่ การใช้พฤติกรรมตัวละคร การใช้ภาษา และการเสียดสีเหน็บแนมนับได้ว่าอารมณ์นี้เป็นความเพลิดเพลินที่ ว. ฒ ประมวลมิตร ทรงสอดแทรกไว้ในเนื้อเรื่อง โดยบางตอนมีข้อคิดแฝงอยู่ในความบันเทิงใจนั้นด้วย

การบรรยายหรือพรรณนาความ ลักษณะการบรรยายหรือพรรณนาความในนวนิยายเป็นไปอย่างรัดกุมและเรียบง่าย มีบทประพันธ์ภาษาต่างประเทศ และเกร็ดวรรณคดีไทยแทรกอยู่ในเหตุการณ์ที่เหมาะสม เป็นการเพิ่มอรรถรสให้กับบทบรรยายหรือพรรณนาความมากยิ่งขึ้น

2. วิเคราะห์พระบุคลิกลักษณะและประสบการณ์ของ ว. ฒ ประมวลมิตร ที่สะท้อนในนวนิยาย

จากการศึกษาพระประวัติของ ว. ฒ ประมวลมิตร พบว่าพระบุคลิกลักษณะและประสบการณ์ของพระองค์มีความเกี่ยวข้องกับผลงานอย่างใกล้ชิด พระบุคลิกลักษณะจะปรากฏในการกำหนดลักษณะตัวละครและบทสนทนา ส่วนประสบการณ์จะพบในการสร้างนวนิยายถึง 4 ด้าน คือ เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา การศึกษานวนิยายโดยอาศัยพระประวัติของผู้ทรงนิพนธ์มาประกอบ จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจวรรณกรรมประเภทนวนิยายของ ว. ฒ ประมวลมิตร ได้ลึกซึ้งมากขึ้น

3. วิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยที่ปรากฏในนวนิยาย

นวนิยายของ ว. ฃ ประมวลมารค แสดงให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ถึงช่วงก่อน พ.ศ. 2500 ของกรุงเทพมหานคร ในรูปที่ใ้รับอิทธิพลวัฒนธรรมของตะวันตก ทั้งในด้านการแต่งกาย อาหาร การกิน การพักผ่อนหย่อนใจ และยานพาหนะ ในภาวะสงบสุขของบ้านเมือง โดยไม่มีการกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญของสมัยนั้น เช่น สงครามอินโดจีน สงครามโลกครั้งที่ 2 หรือภาวะเงินเฟ้อหลังสงคราม จึงกล่าวได้ว่านวนิยายของ ว. ฃ ประมวลมารค เป็นผลงานทางวรรณกรรมมุ่งให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านมากกว่าที่จะเสนอสภาพสังคมทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะใ้มีการศึกษาวรรณกรรมประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ทางภูมิศาสตร์แทรกปนอยู่ด้วยของ ว. ฃ ประมวลมารค การเขียนนวนิยายประเภทนี้ ผู้ทรงนิพนธ์ทรงค้นคว้าหาหลักฐานจากเอกสารหลายเล่ม และเสกเข้าไปสารวจสถานที่เกิดเรื่องราว นั้น ๆ ด้วยพระองค์เอง แล้วทรงนำความรู้มาเรียบเรียงผูกเป็นเรื่องราวด้วยกลวิธีต่าง ๆ อย่างแนบเนียน เหตุการณ์ในเรื่องนอกจากจะให้ความรู้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์แล้ว ก็ยังให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของ

ว. ฃ ประมวลมารค จึงทรงคุณค่าสมควรแก่การนำมาศึกษาโดยละเอียด

2. ควรจะใ้ศึกษาลงานประเภทอื่น ๆ ของ ว. ฃ ประมวลมารค เช่น ประเภทบทความและสารคดี ทั้งในคันรูปแบบ สำนวนภาษา และความรู้ที่ปรากฏในเรื่อง.

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ก.ร.ส. (นามแฝง) "รายงานเขียนท่านหญิงวิภาวดี" ไทยรัฐ 11 กุมภาพันธ์ 2520
หน้า 9
- กมล การกุศล "ภาพพจน์" ศรีนครินทร์วิโรฒ พิมพ์โลก 1 : 35 ตุลาคม - ธันวาคม
2518
- กุลดาบ มัลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2521, 150 หน้า
- จิรภา อ่อนเรือง "หม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต" เอกทัศน์ไทย 2 : 106
กุมภาพันธ์ 2520
- เจตนา นาควัชร ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี กวางกมล 2521, 135 หน้า
_____ "วรรณคดีวิจารณ์ และวรรณคดีศึกษา" ใน วรรณไวทยาการ หน้า 1 - 53
ไทยวัฒนาพานิช 2514
- เจือ สตะเวทิน ประวัตินวนิยายไทย บรรณกิจ 2521, 254 หน้า
_____ ประวัติวรรณคดี พิมพ์ครั้งที่ 17 โรงพิมพ์คุรุสภา 2516, 293 หน้า
_____ วรรณคดีวิจารณ์ สุทธิสารการพิมพ์ 2518, 178 หน้า
_____ ศิลปการประพันธ์ อักษรเจริญทัศน์ 2510, 321 หน้า
- เคโซ สนวนานนท์ จิตวิทยาทั่วไป โอเคียนส์โตร์ พิมพ์ครั้งที่ 3 2514, 264 หน้า
- ศรีศิลป์ บุญจรร นวนิยายกับสังคมไทย (2475 - 2500) บางกอกการพิมพ์ 2523,
464 หน้า
- คุ่ย ชุมสาย, ม.ล. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา ไทยวัฒนาพานิช 2516, 163 หน้า
- ไต้ฝุ่น (นามแฝง) "บุคคลในข่าว" ไทยรัฐ 18 กุมภาพันธ์ 2520 หน้า 4
- นงลักษณ์ แซ่มโซติ หาลยรสในวรรณกรรมร้อยกรองของไทย สมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ.
2325 - พ.ศ. 2475 ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2521, 305 หน้า อักสำเนา

นพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ปาฐกถาเรื่องนวนิยาย แพร่พิทยาอินเตอร์เนชันแนล 2519,
27 หน้า

"นวนิยายนำเน่กาวไปสู่จุดจบ" อักษรศาสตร์วิจารณ์ 5 : 3 - 5 ตุลาคม - พฤศจิกายน
2518

นวลจันทร์ รัตนกร ชุติมา สัจจานนท์ และ มารศรี ศิวรักษ์ ว. ณ ประมวลมารค
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์ 2520, 292 หน้า

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. แนะแนวทางการศึกษาวรรณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
2511, 61 หน้า

_____ "หัวใจของวรรณคดีไทย" ใน วรรณไวทยาการ หน้า 55 - 158
ไทยวัฒนาพานิช 2514

ประชุม นิกมานนท์ จิตวิทยาทั่วไป คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2521, 269 หน้า

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน แนวทางการศึกษาวรรณคดี : ภาษากวี การวิจักษ์และวิจารณ์
ไทยวัฒนาพานิช 2518, 238 หน้า

ปิยะรังสิต รังสิต, ม.จ. (ผู้จัดพิมพ์) อนุสาวรีย์วิภาวดีรังสิต บุญาสถิตการพิมพ์
2522, 29 หน้า

ปิยะรังสิต รังสิต, ม.จ. (ผู้จัดพิมพ์) วิภาวดีรังสิตานุสรณ์ โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์
2520, 108 หน้า

เปลื้อง ณ นคร พจนะ - สารานุกรม ฉบับทันสมัย ไทยวัฒนาพานิช 2518, 603 หน้า

พ.ค. (นามแฝง) "อ่านหนังสือ" ราชบัณฑิตยสถาน 2 : 43 - 45 เมษายน - พฤษภาคม
2520

พวงผกา คุโรวาท คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย พิมพ์ครั้งที่ 2 ภาควิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตพระนครใต้ 2523, 436
หน้า

"ภาพยนตร์" ประมวลสาร 19 : 11 กรกฎาคม 2482

แมรี คอโรลลี เก็ดมา แปลโดย มัลย์ ชูพินิจ ก้าวหน้า 2514, 854 หน้า

รอง ศยามานนท์ ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ ไทยวัฒนาพานิช 2520,
439 หน้า

รัฐจวน อินทรกำแหง การเลือกหนังสือและโศกทัศน์วัตถุ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2515,
133 หน้า

_____ วรรณกรรมวิจารณ์ กวางมล 2521 ... 3 เล่ม

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 11 โรงพิมพ์การศาสนา
2513, 1053 หน้า

ลาวัญ โสคามระ เมืองไทยสมัยก่อน กราฟิการ์ 2522, 159 หน้า

วนิดา ลิขิตกันทิมา การศึกษาศิลปะภาพของสุนทรภู่ตามหลักจิตวิทยา ปรินิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 375 หน้า อัดสำเนา

วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ย้อนไปข้างหลัง พิศายการ มปป. 296 หน้า

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 3 สมาคมภาษาและหนังสือ
แห่งประเทศไทย 2504, 372 หน้า

วิภา กงกชนันท์ วรรณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร 2522, 191 หน้า

วิภาวดี รังสิต, ม.จ. เจ้าสาวของอานนท์ โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง)
บรรณกิจ 2520, 598 หน้า

_____ นิกกัปปิม โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) บรรณกิจ 2522, 368
หน้า

_____ นี้หรือชีวิต โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) รวมสารสิน 2515,
318 หน้า

_____ ปริศนา โดย ว. ณ ประมวณมารค (นามแฝง) แพรพิทยา 2519 ...
2 เล่ม

_____ "เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์" ใน ประมวลเรื่องสั้น โดย ว. ณ ประมวลมารค
(นามแฝง) แพรพิทยา 2516, 438 หน้า

_____ รัตนาคี โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์
2520, 198 หน้า

_____ เรื่องหลาวรส โดย ว. ณ ประมวลมารค (นามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 2
แพรพิทยา 2516, 484 หน้า

✓ วิภาวดีรังสิต, มูลนิธิ วิภาวดีรังสิตรำลึก มูลนิธิวิภาวดีรังสิต 2521, 118 หน้า

ศิลปากร, กรม ประชุมพงศาวดารภาคที่ 62 ชุดฝรั่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โรงพิมพ์
พระจันทร์ 2506, 492 หน้า

สงวน อ้นก สิ่งแรกในเมืองไทย แพรพิทยา 2516, ... 3 เล่ม

สมบัติ พลายน้อย บางกอก โดย ส.พรายน้อย (นามแฝง) ก้าวหน้า 2506, 300
หน้า

สวนา พรพันธุ์กุล จิตวิทยาทั่วไป ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์ครั้งที่ 3 2522, 357 หน้า

สิทธิรา พินิจกุล และ นิตยา กาญจนวรรณ ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2504, 210 หน้า

สุภารัตน์ เสรีวัฒน์ วิวัฒนาการเรื่องสั้นของไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475 วิทยานิพนธ์
อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 350 หน้า อัครสำเน

สุเทพ ชูเชื้อ กรุงเทพฯสมัยก่อน โดย เทพชู ทัตทอง (นามแฝง) สำนักครุอุตสาหกรรม
การพิมพ์ 2519, 111 หน้า

_____ สยามในอดีต โดย เทพชู ทัตทอง (นามแฝง) อักษรบัณฑิต 2521, 192 หน้า

สุพรรณิ วราพร ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย เจริญวิทยการพิมพ์ 2519, 300 หน้า

สุวรรณดา เกียรติไกรเพชร พระอภัยมณีการศึกษาในเชิงวิจารณ์ สมาคมห้องสมุดแห่ง
ประเทศไทย 2518, 399 หน้า

โสภณ ชูพิบูลย์ จิตวิทยาทั่วไป มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2517, 232 หน้า
 องค์อร (นามแฝง) "ก่อนที่จะไปตากอากาศชายทะเล" ประมวลสาร 2 : 15 เมษายน

2481

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ม.จ.ก.

ป.ช. ท.จ.ว. โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี 2520, 148 หน้า

อมรา เทศกรณ การวิเคราะห์คุณค่าของหนังสืออ่านนอกเวลาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 200 หน้า อักขรนา

อุปกิตศิลปสาร, พระยา หลักภาษาไทย ไทยวัฒนาพานิช 2514, 498 หน้า

วิเคราะห์นโยบายของ ว. ณ ประมวลมารค

บทคัดย่อ

ของ

ชุตีมา นาคเสวี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2524

บทคัดย่อ

วิเคราะห์นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลุมารค

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายจะวิเคราะห์นวนิยายของ ว. ฒ ประมวลุมารค ในด้านเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และลักษณะเฉพาะ ในงานการใช้คำ สำนวนโวหาร รวมทั้งวิเคราะห์พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของ ว. ฒ ประมวลุมารค ที่สะท้อนในนวนิยาย ตลอดจนวิเคราะห์สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของ คนไทยในสมัยนั้น โดยเสนอผลงานการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่านวนิยายของ ว. ฒ ประมวลุมารค มีเนื้อเรื่อง เกี่ยวกับความรักและชีวิตครอบครัว โครงเรื่องจะแสดงให้เห็นความรักแย่งชิงของตัวละครเอก ในเรื่องของความรัก แก่นเรื่องจึงเสนอแนวคิดให้ผู้อ่านยอมรับและมั่นคงต่อการเผชิญ อุปสรรค มีวิจารณ์คุณค่าในการเลือก และระมัดระวังในการดำเนินชีวิต ตัวละครมีลักษณะ สมจริง บทสนทนาเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและอารมณ์ของตัวละครทำให้เรื่องมีความ สมจริงยิ่งขึ้น การเสนอฉากให้รายละเอียดที่ฉากต่างประเทศมากกว่าฉากในประเทศ กลวิธีในการแต่งมีหลายหลากวิธีช่วยให้เรื่องดำเนินไปอย่างน่าสนใจ การใช้คำและสำนวน โวหารส่วนใหญ่มีลักษณะเรียบง่ายแต่ก่อให้เกิดจินตภาพแก่ผู้อ่าน ในเหตุการณ์บางตอนจะ ปรากฏอารมณ์ขันสอดแทรกอยู่ การบรรยายหรือพรรณนาความ จะมีการสอดแทรกบทบรรยายของ และรอยเงาของนักประพันธ์คนอื่น ๆ เข้าไว้มาก พระบุคลิกภาพและประสบการณ์ของผู้ทรงอิทธิพล กับนวนิยายมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งในด้าน เนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร และบท สนทนา สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครในเรื่องแสดงถึงการยอมรับอิทธิพลวัฒนธรรม ตะวันตก.

AN ANALYSIS OF V. NA PRAMUANMARG'S NOVELS

AN ABSTRACT

BY

CHUTIMA NATSAVEE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1981

The purpose of this research was to analyse V. Na Pramuanmarg's novels. The analysis focused on content, plot, theme, characters, setting, dialogue as well as the author's personality and experience and Thai people's way of living at that time.

From the study it was found that the contents of the novels were about love and family life, the plots dealt with the love conflict of the heroes or heroines and the themes were the patience and courage to confront problems and the carefulness in choosing someone to marry and in the way of living. The characters were realistic, their dialogues were appropriate to their emotions and social status. The author provided the settings in foreign countries with more details than those in the home country. Her various techniques made the development interesting and the simplicity of her style gave the readers clear pictures of what they read. In some incidents she added her sense of humour and in her explanation or description, there are quotations from other authors. Her works reflected the author's personality and experience. The characters' way of living showed that she accepted the influence of western cultures.